శ్రీరస్తు.

సత్యవిజయము.

అను

నామాంతరముగలశుద్ధాంధ్రనిర్వచనహరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము

ఇది

కులాలకులుండును, ఆంగ్లేయభైషజ్యకర్మచాతురీధురీణుండును,

ప్రస్తుతము అనంతపుర మండలములోని పెనుగొండ

పురనివాసియునగు,

అయ్యనకోట పార్థసారథి శ్రేష్ఠి

విరచితము.

మొదటికూర్పు

బళ్ళారి డి. వి. క్రిష్ణన్ అండుకంపెనివారి

రమావిలాస ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపంబడియె.

1897.

దీనివెల రూ ౧—౦—౦ అంచెకూలి ౦—౨.

OPINIONS OF THE PRESS

AND

PUNDITS.

శ్రీ సత్యవిజయకృతివిమర్శనము.

—✳ శ్రీ యాంధ్రభాషా సంజీవని. ✳—

చెన్నపురి — హేవిళంబి నామ సం॥ జ్యేష్ఠమాసము.

సత్యవిజయము — ఇదియొకయచ్చతెలుఁగుపద్యకావ్యము. ఇద్ది, అనంతపుర మండలములోని పెనుగొండలోనుండెడు, మ॥రా॥రా॥శ్రీ, అయ్యనకోట. పార్థసారధిసెట్టిగారిచే రచింపఁబడినది. ఈయది మిక్కిలిచక్కఁగానున్నది. ఇయ్యది సర్వకళాశాలాధ్యక్షులు వీక్షించిరేని, బి. ఏ. పట్టపరీక్షకుం దెలుఁగునఁబఱనీయగ్రంథముగా నిర్ణయింతురనియెంతుము.

సీ॥ కబ్బమచ్చతెలుంగుగంగడు నొప్పెడుసత్యవిజయనామ సముచితంబు। ఘనహరిశ్చంద్రసత్కథపద్యమయమగుఁ బార్థసారధిబాల్యపరిచితంబు। నగుటనియ్యదిగనసయ్యెడు నవనీతభాండంబనంగను బ్రబ్బునుబ్బు। భాగ్యవంతులకబ్బుఁబరికింపఁజవులుబ్బునెఱపజ్ఞానాగ్నినిజమనియెడి। నేయిపొదవెడునొక్కరూపాయనిచ్చి। కొనుఁడుచవుకగజనులు పెన్గొండనుండు। నట్టియయ్యనకోటన్వయాబ్ధిశశ్యుఁబరఁగు। పార్థసారధిసెట్టిప్రౌఢవ్యకృతిని॥

---:O:---

శ్రీఅముద్రితగ్రంథ చింతామణి.

సంపుటము. 10.) నెల్లూరు. జూన్ 1897. (సంచి. 6.

కృతివిమర్శనము.

1. పెనుగొండలోఁ బ్రస్తుతమునందాంగ్లేయ [illegible] మహారాజశ్రీ, అయ్యనకోట పార్థసారధి సెట్టిగారిచే రచి [illegible]

యింపఁబడిన "సత్యవిజయమను నామాంతరముగల శుద్ధాంధ్రనిర్వచన హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము" విమర్శనమునకై గ్రంథకర్తగారిచేఁ బంపఁబడి మాకార్యస్థానమలంకరించి నందునఁ దదముట్టద్దిలకించితిమి. ఇక్కవి కులాలకులుఁడు. మానెల్లూరు పట్టణవాసుఁడు. రాజకీయోద్యోగమునకై పెనుగొండలోఁగాఁపురమున్నవాఁడు. కుమ్మరవారిలో నొకకుమ్మరసెల్లదక్కఁ దక్కినవారెరును గ్రంథముల వ్రాసినట్లగపడదు. శ్రీమత్తిక్కనగారు నెల్లూరునందు భారతము రచియించుకాలమునఁ గుమ్మరగురునాథుండను నొకరుఁడు లేఖరిగానున్నట్లులోకప్రసిద్ధమైనవదంతియున్నది. అది యటుండనిండు శ్రీపార్థసారథిశ్రేష్ఠిగారీగ్రంథమును మిగుల రమణీయముగ వ్రాసియున్నారు. వీరు శంకరకవి విరచితహరిశ్చంద్రోపాఖ్యానమును మాతృకగాఁగొని దీనిని శుద్ధాంధ్రనిర్వచనముగా రచియించియున్నారు. వీరు కొన్నిస్థలములయందు దానినతిక్రమించి మంచిమార్గములం బోయియున్నారు. అర్థానుస్వారనియమమున్నీడక, రేఫశకట రేఫసాంకర్యములేక, క్త్వార్థకసంధిరాకుండునట్లు నియమముగా రచించియున్నారు. శైలితోఁబాటు తెలుఁగుసామెతలనేకములగపడుచున్నవి. శ్లేషగలపద్యములచటచటఁగనంబడుచున్నవి. ఈగ్రంథమునందలి చమత్కారముం జూపుటకు మాయభీష్టము చొప్పున విమర్శించినఁ బ్రతిపద్యమును మరలనిందుఁ బ్రకటింపఁబడవలసియున్నదిగాన నాపద్ధతిని విరమించుచున్నారము.

2. ఈగ్రంథమునందలి తృతీయాశ్వాసమున 205వ మాలినీవృత్తమున "సిరిపడఁతిబోజుంగాచేవరాకాసిగొంగా" యనియున్నది. బోజుంగనవిటుఁడని విస్పష్టముగదా. సిరిపడఁతిబోజుంగాయను సంబుద్ధిపరముగాదని తోఁచుచున్నది. బోజుఁగుశబ్దము భర్తయందుఁ బ్రయోగింపఁబడియుండలేదు. సిరిపడఁతికి విష్ణువుభర్తగాని విటుఁడుగాదుగదా. అచ్చతెలుఁగురామాయణమున బోజుఁగుశబ్దము విటునిపరముగఁ బ్రయోగింపఁబడియున్నది. ఎట్లన,

క॥ సిరులచెలిమగనియడుగునఁ। గరమరుదుగఁబొడమిమున్జగంబులయందుఙ్।
గరగరికనెఱపుజక్కర। విరిఁబోఁడిబోజుంగప్రేఁతవేల్పులగొంగా॥

అని ప్రయోగింపఁబడియున్నదిగాన నీపదమునుగుఱించి గ్రంథకర్తగారియభిప్రాయమును వినుటకుఁ గుతూహలపడుచున్నారము.

మఱియుఁ బంచమాశ్వాసమున 308వ పద్యము.

క॥ ఎందాఁకఁ బ్రోర్జుజాబిలి। లెందాఁకిఁకఁ బ్రోతమినుకు లెందాఁక జగం।
బెందాఁకఁ జుక్కలుండును। యందాకిఁక బ్బమెంరు నలరుఁగాతఁ॥

అనియున్నది. దాఁకశబ్దము దనుక యొక్క రూపాంతరముగదా. ఇది ప్రాత ప్రతులలో లేకకళా. నైపద్యమున రెంటం బ్రయోగములగపడుచున్నవి. అం దాఁకిఁకబ్బము" అనునపుడు కళగాను దక్కినస్థలముల ద్రుతప్రకృతికములుగాఁ బ్రయోగించుటకుఁగల కారణమును వినఁగోరుచున్నారము. ఈగ్రంథమున 1189 పద్యములున్నవి. గ్రంథము వెల యంచకూలితోఁ జేసి రు 1—2—0 లు భాషాభిమానులందఱుఁ దప్పక తెప్పించుకొని చదివి గ్రంథకర్తను గౌరవింతురని కోరుచున్నారము.

—————:o:—————

ప్రభావతి.

కడప 1897సం॥ సెం నెల 24 తేది.

సత్యవిజయము:—ఇయ్యది అయ్యనకోట పార్థసారధి శ్రేష్ఠియను కులాలకులాలంకారునిచే శుద్ధాంధ్రమున నిర్వచనముగ రచియింపంబడినది- ఇక్కవి నెల్లూరుశంకరకవికృత హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానమును మేలుబంతిగఁగొని నిజచమత్కృతిం జేర్చి యిద్దానినైదాశ్వాసములుగ రచియించినాఁడు- శ్రీమద్రామాయణము నాంధ్రమున రచియించిన మొల్ల అను నిక్కులపుగరితకు యిప్పటివఱకుఁ గలిగియున్న నద్వితీయత్వమునకు నిక్కవివరుండు హానిదెచ్చె- ఆయమ కవిత్వమున ఛందోవ్యాకరణశాస్త్రవిరుద్ధ ప్రయోగములు పలుచోట్లఁ జూపట్టుటంబట్టి యక్కొ అంతవాపికొననాయమయె యీయన గాఁబుట్టి రవింశజుఁడగుట నీహరిశ్చంద్రచరిత్రంబున లక్షణముగాను- సరసముగాను రచియించెనా జూపట్టెడు- ఈకవివ్యవహారదశలోఁ దనకుఁగల ఆంగ్లేయభైషజ్య కర్మసంబంధములగు తొందరలెన్నియున్నను నీ కృతి వ్రాయుటకవకాశము గలిగించుకొనుట మిగులశ్లాఘ్యమైయున్నది- ఈయనకుఁ గలయాంధ్రభాషాపాండిత్యమసదృశము- కవితానైపుణ్యమును అర్థసౌలభ్యమును పాకసౌష్ఠవమును నెన్నఁదగియున్నని- శ్రీకుమారాభ్యుదయకృతికర్తయు వీరును శ్రీవైష్ణవమతానుసారులయియున్నను నామతమునందు వారికున్న [illegible] పాతము వీరికిలేనట్లు వారిగ్రంథములో రతిశివసంవాదమున్ను, దీనిలో హరిశ్చంద్రుఁడు విశ్వేశ్వరు నిదర్శించుపట్టును జూచినవారికి విస్పష్టమగు- మఱియులోకోక్తులను నా

సమున నిమిడించుకొను నేర్పు వీరియందు తెల్లముగా గనుపడుచున్నది- దీని పద్యప్ర శ్వాసములోని శుద్ధనిరోష్ఠ్యసీసము- కందగర్భితమణిగణనికరము వీనింజూడ వీరికి చిత్రబంధకవితానైపుణియును గలిగినట్లు తెలియుచున్నది- అప్పకవి మతమును ననుసరించి యితని గ్రంథమును నిరసించువారికి గాక పోయినను నిష్పక్షపాతబుద్ధిం జూచువారికి మాత్రమీప్రబంధ మధునాతన గ్రంథములలో వన్నె మీఱుచున్నట్లు గన్పట్టక పోదు

—————:0.—————

ఆంధ్రప్రకాశిక.

చెన్నపురి.—1887 సం॥ ఏప్రేలు 14వ తేది

దీనిని రచియించినకవి అయ్యనకోట పార్థసారథిశెట్టి. యీతండు కులాల కుండు ఇప్పుడు పెనుగొండలో హూణవైద్యమును చేయుచుండువాఁడు- యిదివరకెందఱో కవులు పూర్వికులు నాధునికులుంగూడ నీసర్వోత్కృష్టంబగు సత్యహరిశ్చంద్రుని కథను పురాణమువలెను ప్రబంధశైలిని నాటకముగను రచియించియున్నారు. అంబుశంకరకవి విరచితంబగు హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము మొదటిది- దీనియందలి శైలి పురాణశైలిగానుండును. ఈసత్యవిజయము నందలి శైలి యన్ననో ప్రబంధ పద్ధతిం బోలియున్నది- ఇందలి కథాభాగము "ఆబాలగోపాలము"నకుఁ దెలిసినదియయినను దీనికవి తేటయగునచ్చతెలుఁగునను కవితా చాతురీధురీణతవలన హృదయరంజకముగ రచియించియుండుటంబట్టి ఈగ్రంథమెంతయుం జదువఁదగియున్నది. ఇతనికవిత్వము సులలితము- అచ్చతెలుఁగుగనుండవలయుననియు సర్వాచ్ఛనముగానుండవలయుననియుఁ గష్టించి బాల్యేర్పఱచుకొనినను గ్రంథము యొక్కనడక బహుశ్లాఘ్యతరముగానున్నది- కొందఱు పురాతనకవులవలెగాక యీనాయకుని కవిపురాధియష్టాదశవర్ణనలయందు నమితముగఁదేలిసోలక సముచితంబులగు శబ్దార్థాదియలంకారంబులఁ గొన్నిటిని మాత్రమే మితముగఁ బ్రయోగించి నూతనములగు సమానాదులఁ గల్పించి యెంతయు రమణీయముగఁ జేసియున్నాఁడు- మొట్ట మొదటిదియగు నింద్రప్రభారంగమును వసిష్ఠవిశ్వామిత్రులకోపాటోపంబులను జక్కఁగ వ్రాసియున్నాఁడు- ఇక్కథాభాగముకందుకూరి వీరేశలింగము పంతులుగారిచే వ్రాయఁబడిన హరిశ్చంద్రనాటకమునందలి మొదటియంకమునం బోలి

యున్నది. వేఁటవర్ణన పెద్దనగారి వర్ణనవలెనున్నది- రెండవయాశ్వాసము అలంకారభూయిష్ఠమయి రసికజనమనోభిరామంబుగనున్నది- అయిన నీగ్రంథమునం దెల్లయుత్తమోత్తమంబగు భాగము నాలుగైదవ యాశ్వాసంబులేయని నొక్కి వక్కాణింపఁదగియున్నవి- ఇందు శోకరసంబు అమితంబు- భీభత్సభయానకరసంబులు చెలువొందియుండుటంబట్టియు లోకోక్తులనేకములు సమయోచితంబుగఁ బ్రయోగింపఁబడుటబట్టియు చంద్రమతిహరిశ్చంద్రులయొక్క దుఃఖము కఠినచిత్తుల మనసులంగూడఁ గరగించునంతటి స్వాభావికముగనున్నది. కాలకౌశికుని కఠినస్వభావము మిగుల నసహ్యముగనుండునటుల కవిబాగుగ వ్రాసియున్నాఁడు- ఈకవియొక్క కవితామాధుర్యప్రాశస్త్యంబులఁ బ్రకటింపనీయొక్క గ్రంథమే చాలును. చదువఁజదువనితనివాక్కు నిరర్గళమై క్లిష్టరహితమై సొంపుగనియున్నది, ఇతండీయచ్చ తెలుఁగునందు యమకములను వృత్తములను దండకమును సహజముగనుండునటుల కవనము చేసినరీతియెంతయుఁ బొగడఁదగియున్నది- అంత్యప్రాసములును ముక్తపదగ్రస్తములునుగాక శ్లేషాద్యర్థాలంకారములచే నీకవితయను బాలికారత్నమున లంకరించియున్నాఁడు- ఈయనకవిత్వమునందెల్లెడలనురమణీయంబులగు పద్యంబులనేకంబులచ్చటచ్చటఁ గాననయ్యెడి.

———:0:———

శశిలేఖ.

చెన్నపురి. 1897సం॥ మే నెల 4వ తేది.

సత్యవిజయము అను నామాంతరముగల శుద్ధాంధ్రనిర్వచన హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానమును కుశాలకులుండును, ఆంగ్లేయభైషజ్యకర్మ చాతురీ ధురీణుండును ప్రస్తుతము అనంతపురమండలములోని పెనుగొండపురనివాసియునగు మ॥రా॥శ్రీ అయ్యనకోట పార్థసారధిశ్రేష్ఠిగారిచే వ్రాయంబడి మాకార్యస్థానమున కనుపంబడినది- హరిశ్చంద్రకథమనదేశములో నెల్లవారికిం దెలిసినదైనందున దీనిగురించి వ్రాయవలసిన యవసరమంతగా లేదు- పాకము సరసముగానున్నది- సెట్టిగారికౌశలమును జూపుకొన్నపద్యములనిటముద్రించితిమి.

* *

గీ॥ పాలబుగ్గలు చేరెల్రకాలుగనులు। మొలకహూఁకటులపరంజితళుకుటూడలు।
సిగ్గులుంగనిపిఱుఁదులుఁజిన్నినగవు। లలరనడచెదుఁబడితప్పటడుగులిడుచు॥

గీ॥ అలవసిష్ఠునిపద్దేటఁగలిపిపేరు। వడసెదనటంచుఁదలఁచిన, "వస్ట్రియాన।
మొదలుచెఱచె" నన్నట్లు నా మొదటిపలుకు। ప్రతినకేచేటు నేఁడు పాల్పడఁగనయ్యె॥

క॥ మగవారికంటె మగువలు। తెగువన్ వెసనాఱురెట్లు దేరుదురని చె।
ప్పఁగఁబెద్దలకడవింటిని। దగనీయెడనద్ది నేఁడు తార్కాణించెన్॥

సెట్టిగారు ఆస్పిటల్ అస్సిస్టెంటుపనులంజూచుచు, ఆంధ్రభాషమీఁదయింతయభిమానముంగలిగి గ్రంథరచనకువ్యవధికలిగించుకొనిన దెంతయుశ్లాఘనీయము. గొప్పయుద్యోగములందుండువారికినీభాషయందిట్టి యభిమానముండినచో నిదివన్నెకెక్కుననుటకు సందేహములేదు.

———:o:———

ఆంధ్రభాషయందుశబ్దసామగ్రియత్యల్పమగుట- గ్రంథములరచించుటమిగులకష్టముగనుండును; అయినను నీగ్రంథము బహుశ్లాఘాపాత్రముగ నిర్వహింపఁబడియున్నది,

2. శైలి:—ప్రశస్తములు- కవిసమయసిద్ధములు- మృదుమధురములు-సందర్భోచితభావరసోత్పాదకములు- విస్పష్టార్థసూచకములు- నగు, శబ్దములు, సమాసములు, వాక్యములుంగలిగి హృద్యములగు పద్యములచే నిర్దుష్టభాషాభూయిష్ఠంబును, కదళీపాకవిపాకమహితంబును, శయ్యార్థచిత్ర- శబ్దచిత్ర, స్వభావోక్త్యాదికాభిరామంబును నై మిగులసొంపుసంపాదించుచున్నయది. ఈయంశములకన్నిటికి నీగ్రంథమునుండి యనేకోదాహరణములం జూపవచ్చును- గ్రంథము సశ్రద్ధతోఁజదువనవకాశములేనివారలు,సులభముగఁజూడనవకాశముగలుగునట్లు- కొన్నిటినిమాత్రమిటఁజూపుచున్నాను- పరిశీలింపుఁడు.

విషయము.	ఆశ్వాసము		పద్యసంఖ్య.
1. శైలి:—	1	...	54- 55- 149-160- 169-170.
	2	...	14-26-74-101-103-105-110-130-131-148-165-177-183-186-193-198
	3	...	4- 18- 126- 160- 173- 193.

	4	... 4-5-14-19-69-76-83-103-104-149-193-208.
	5	... 29-32-33-36-37-45-57-76-114-145 243-253.
2. శయ్య.	1	... 119.
	2	101-103-106-125-129-130-131-172-177
3. శబ్దచిత్రము	1	... 129-170.
	2	... 29-54-55-101-103-149-165-239.
	3	... 158-188.
	4	... 19-76-257.
	5	... 86-94-106-153.
4. అర్థచిత్రము	1	... 1-50-51-61.
	5	... 113.
5 స్వభావోక్తి	2	... 17-130-163.
	4	... 115-169-180.
	5	... 18.

3 కవిత్వధారనిరర్గళప్రచారంబై విలసిల్లుచున్నయది- పద్యములు ప్రయత్నపూర్వకంబుగఁ గూర్పఁబడినవిగాఁ దోఁపవు- శబ్దములు- తాముగాఁదమతమ నెలవుల నెలకొని, పద్యములుగా నేర్పడి, కవికిస్ఫురించినవో యను భ్రమ కలుగుచున్నది.

4. అల్లికబిగియనన్యసామాన్యంబై విరాజిల్లుచున్నది- మొదటిమూఁడాశ్వాసములయందలి పద్యములు ప్రౌఢమృదుతరబంధములుగాను, తక్కిన రెండాశ్వాసములయందలి పద్యములు ప్రౌఢతర- మృదుబంధములుగాను దోఁచుచున్నవి.

5. గణవైరళ్యంబును- యతిప్రాససౌలభ్యంబును గ్రంథంబు నందంతట నేకరీతిగా నిండి, యత్యంతహృదయంగమములై యున్నవి.

6. శబ్దసామగ్రియన్ననో- యాంధ్రశబ్దగ్రామమో- [illegible]కివాసగ్రామము నని రూఢిగాఁ జెప్పవచ్చును.

7. ఇతరశుద్ధాంధ్రగ్రంథకర్తలవలెఁగాక, యీకవితనగ్రంథమునను నిరంకుశకవితాపాండిత్యసూచకములగు ననేకవృత్తములను రచించియున్నాఁడు ఇది మిగులశ్లాఘనీయము.

8. ఈగ్రంథమిదివఱకుఁగల శుద్ధాంధ్రగ్రంథములకెక్కుడయని - కాని - తక్కువయనికాని వివరించుటకుందగిన తారతమ్యపరిజ్ఞానము నాకు[illegible]న్నను, వానితోనిది సర్వవిధములఁదులఁదూగఁజాలియున్నదని మాత్రము నేను నొక్కి వక్కాణింపఁగలను.

9. ఈకవి - నణ - ప్రాసమైత్రి నంగీకరించియున్నాఁడు (2 యాశ్వాసమున 209 పద్యము) - ఇది ప్రమాదవశమునఁగలిగియుండవచ్చును, మతాంతరమని భావించిన దోషముండదు,

10. కొన్నిపద్యములయందుఁ బాదాదిని అర్థానుస్వారములును పఁబడియున్నవి. (1ఆశ్వాసము 121-125-138, 2ఆశ్వాసము 18-19) ఇవి యచ్చుతప్పులుగా నుండవచ్చును. కొందఱిది సరియని భావించి యుండునట్లుం దెలియ వచ్చుచున్నది. పూర్ణార్థబిందువులు, అన్వర్థమగు - అనుస్వార నామము కలవి - వాఁడు - వీఁడు మొదలగు శబ్దములయందదియే యక్షరము ననుసరించి పలుకఁబడునదియు సువ్యక్తము కాకున్నను, అతఁడు, ఇతఁడు - మొదలగువానియందది పూర్ణబిందువై, తకారమున ననుసరించియుచ్చరింపఁబడి, యాతకారమును గురువర్ణముగాఁజేయుచున్నది. ఇందువలన నీయనుస్వారములు వెనుకటియక్షరములననుసరించి యేయుండునని చెప్పనగు - ఈకారణముచే నట్టియర్థానుస్వారములు పాదాంతములయందు నిలువఁదగి యుండునుగాని పాదాదియందు నిలువవు.

రొద్దము హనుమంతరావు,
ప్లీడరు, పెనుగొండ.

———:o:———

సీ॥ జల్లిపదంబిడకల్లుపథంబునఁ దెల్లమిఁజనునచ్చఁదెలుఁగులందుఁ। దొలికవివర్ణన
ల్దాలఁగకవానికిన్వన్నెవెట్టునవీనవర్ణనలను। బాకశయ్యారసభావముల్దఱుఁగని
శబ్దచిత్రార్థపాష్కల్యములను। దోషంబులేశముద్దారయనివ్యాకృతినలయలం
కృతిలక్షణానుకృతుల। కృతులకేకాకకృతులిటుకృతములగునె। యగుననఁగద
పార్థసారథియగుటఁదనకు। సత్యపూర్వవిజయపరిష్కర్తయగుచు। మఱిసదార్జు
నకీర్తిచేమలయానగుట॥

పంచాంగం. దేవరాజపెరుమాళ్,
తెలుఁగు పండితుఁడు,
S. P. G. College Vepery, Madras.

శ్రీలక్ష్మీనృసింహాయనమః.

క॥ అయ్యనకోటాన్వయభవుఁ। డయ్యనవద్యగుణమణిగణాస్తిఁ సిరిగ।
న్నయ్యనగుపార్థసారథి। యయ్యనడపెసత్యవిజయమచ్చతెనుఁగునన్॥

క॥ సత్యహరిశ్చంద్రకథన్। సత్యాధిపసత్యధీశసత్యవులకృపన్।
సత్యవిజయమనుపేరన్। సత్యాచ్ఛాంధ్రోక్తిఁబార్థసారథిసెప్పెన్॥

క॥ ధరశుద్ధాంధ్రగ్రంథము। లరుదగుటంజేసికవులకక్కుబ్బమ్ముల్।
విరచించుశ్రీలక్ష్మీ। నరసింహుఁడొసంగుగాతనవసత్కరుణన్॥

గంజాముమండలము ఇట్లు.
పర్లాకిమిడి. మచ్చ- వేంకటకవి.

19—4—1897. శ్రీశుద్ధాంధ్రనిరోష్ఠ్యనిర్వచనకుశచరిత్రాద్యనేక గ్రంథకర్త.

———:0:———

సీ॥ ముచ్చటగానున్నదచ్చతెనుంగిది, కతయన్నఁబుణ్యంపుఁగలిమికాదె। పదములన్నారసాస్పదములు, భావంబు భావరంజనమయివఱలుచుండు। శబ్దాద్యలంకారసారస్యమునమించు నర్థగౌరవతచేనధికతఁగను। పద్యపద్యమునందుఁబరఁగులోకోక్తులు వృత్త్యనుప్రాసంబువిస్తరిల్లు॥

గీ॥ నౌరకవిపార్థసారథిభూరికీర్తిఁ। గంటివిదినీపురాకృతకర్మఫలము।
మించెనీకృతితెనుఁగునమిన్నయనఁగ। హెచ్చుపల్కననదిమొగమిచ్చకమగు॥

క॥ ధాత్రినినీదగుసత్కృతి। చిత్రచమత్కృతులవెలసిచెల్వొందుక్రియన్।
మిత్రమ, నీదగుకీర్తియుఁ। బత్రిరఘునికృపనుబ్రబలిప్రస్తుతికెక్కున్॥

బళ్ళారి, కోలాచలం శ్రీనివాసరావు,
2వ గ్రేడు ప్లీడరు.

———:0:———

సుధీరత్నమా॥

భవత్ప్రేషితంబగుసత్యవిజయంబను నామాంతరంబుచేఁ గ్రాలెడుశుద్ధాంధ్రనిర్వచన హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానంబను కావ్యరత్నంబునేనంది సంతసించితి. అదిమృదుమధురపదసందర్భములుగలిగి చక్కనిస్వభావోక్త్యాద్యలంకారములచేతను, మహాకావ్యోచితవర్ణనలచేతను శ్లాఘ్యతరమగు కవిత్వశైలిచేతను జెన్నొంది తెలగనార్య కూచిమంచితిమ్మకవి వరులకవిత్వమునసుకరింపుచున్నయది. ఇట్టిశు

ద్ధాంధ్రగ్రంథములఁ గాలేజాధిపతులు ప్రథమశాస్త్రపరీక్షకుం బఠనీయములుగ నేర్పఱచుటొప్పగునని నాయభిప్రాయము.

బళ్ళారి. }

ఇట్లు తమ నెచ్చెలి,
శ్యామజి. ఆనందరావు.

———:o:———

సన్మార్గబోధిని.

Bellary, 28th August 1897.

REVIEW.

ఓం.

ఈ యిహలోకమునందు మానవుల కనుభవింపదగిన యానందములలో కావ్యామృతరస పానానందము ముఖ్యమని యార్యులు చెప్పియున్నారు. అటులుండ, ఈ సత్యవిజయంబను గ్రంథపఠనముచేత యట్టిఆనందమును పొందుదుమోయను సందియంబువలదు. ఏలయనదీనినిరచించిన మ-రా-శ్రీ, (I. Parthasarathy Chetty) అ. పార్థసారథిశెట్టి అనువారు, సర్వజనానందకముగా జేసినవారేగాని తనపాండిత్యమును లోకమునకు వెల్లడిజేయపూనుకొన్నవారు కారు. ఈ భావము ఈ కృతినిపఠించిన తెలియఁదగును. ఇందుకు నిదర్శన మీగ్రంథమును పామరజనులకుఁదెలియునటుల వ్రాసియుండడమే. ఈగ్రంథము నందలి పదలాలిత్యము, పాకసైలక్షణ్యము, శబ్దసౌష్ఠవంబు తత్తద్ఘట్టోచితాన్యాదృశానవద్యైకైక పదార్థాభినివేశ చాతుర్య సాహిత్యము, తత్తద్వర్ణన సందర్భ సముచిత సాభిప్రాయ పద్యములును గొనియాడదగియున్నవి. ఇందుకు నిదర్శనములైన నీక్రింద కొన్నిపద్యములు వ్రాయబూనెదము.

సీ॥ కడిమిరావులుదండ నడరనుంటిమి కానఁగడిమిరావులుదండ నడరఁగలిగె।
నెత్తమ్ములఁదలిర్ప నేర్చియుంటిమి కాన నెత్తమ్ములఁదలిర్ప నేర్పుగ[illegible]। వే
గులుగనుసన్న వెలయునుంటిమి కాన వేఁగులుగనుసన్న వెలయఁగలిగె।
లేఁకలుదరిఁగ్రాల వీఁకనుంటిమి కాన లేకలుదరిఁగ్రాలవీకగలిగెఁ।
[illegible]చెపైదర్పమన్నారికంబుపవవిఁ। దొలఁగివచ్చియు నయ్యాదిగలిగె మగుడ।
నమచోటపుపుఁజలుకుల ననుఁగుఁజెలియ। నడజడిదొలంగ నడజడినుడిపి
మచేము॥

సీ॥ కిరాతులార నీటిజక్కవలార మీరైనఁజూపరే నాముద్దుపాపనిందు। దరులార
చెంచుచౌదరులార మీరైననరయరే ననుగన్నయసుఁగునిందు। మఋలారరే
యిద్రిష్టారులార మీరయినఁగానరే నామేలికందునిందు। గడులార మొకపునం
గడులార మీరయినఁగంటిరే నాకూర్మికొన్నునిందు॥ కొమ్మలార నిరాశారికొ
మ్మలార। మాపులార నెఱాగాడ్పుమాపులార। దారులార జగాజడదారులార।
ఏడనున్నాఁడొ యెఱిగింపరేకొమారు॥

సీ॥ పిసురాకుతలిమంబుఁ జిన్నబుచ్చెడు నీదునును గేలు గవకె యిప్పెనపుగంట్లు।
నెత్తమ్మితూండ్లమన్నింపనిసేదుకై దండలకాయిట్టిదడపుగట్లు। పూదుమారంబిం
తపాలయనోర్వనిసేదు నంజలకాయిట్టియరిదితార్క్ష్యు। అలరింతమోవఁబేరల
యు నీజిగిమేనికాయిట్టి కడిఁదిపగ్గంపుటురులు॥ అనయమునవళ్ళైనిండ్లనం
తిపురిని। గలిమిమెలఁగెడు నీకెయీవెలుచపాటు। కటకటాయల్ల తొలిజన్మ
గట్టువాఁత। దరమెతప్పింపఁ బుడమినెవ్వరికి నేని॥

చ॥ అనియనిఁదీయువాని ననునారయ రేయని వేఁడువానిఁజి। వ్వానుబుఋనంటు
వానిఁగయివాలిడకే మఋవానిఁబోవఁగాఁ। జనుపడునేను సేఁడరయంబైద
దలి, నందన-నాలి, సేతెఱం। గునఁగోలనాక యిక్కడిఁదికొంతమునణ దెగ
టార్తునక్కటా॥

ఉ॥ ఏటికివేల్పుపేనికడకేగితి,నేగితిఁ బో,యతండునం। దేటికినిక్కువంబుపలుకై
త్తెనొ, యెత్తెనుబో,వసిష్ఠుఁడం। దేటికి వీనినెక్కువగసెంచెనొ, యెంచెనుబో,
యెఱుంగకే। నేటికినామికణ బ్రతిననెన్నితిఁ గల్లరివీనిఁజేయఁగణ॥

తాత్కాలికపు స్థితినిఁబట్టిచూచిన భూమండలమంతయు రాజభాషయైన హూణభాషాచ్ఛాదనమై యున్నదనుట తెల్లంబైనవిషయము. హిందువులు మన స్వదేశభాషలయిన ఆంధ్రద్రవిడము మొదలయిన భాషాపఠనములను మూలకుఁదోచి, విశేషముగా తనయొక్కయు, తమసంతానములయొక్కయు కుశలత్వమును హూణభాషాభివృద్ధియందే తనమాతనువిడిచిపెట్టి లంజ తల్లినిగౌరవించురీతి, ఉపయోగపరచుచున్నారు. ఇటువంటికాలములో ఈ సత్యవిజయంబను గ్రంథంబు బయలుపడినది ఆశ్చర్యమయినఅంశమై కొనియాడఁదగియున్నది. పూర్వపుకవీశ్వరులచేత రచియింపబడిన అన్ని కావ్యములలో శుద్ధాంధ్రమైన రచియింపబడినవాటిసంఖ్య మిక్కిలికొంచము వాటిలో నిర్వచనరూపముగా నుండునవి లేనేలేవనితోచుచున్నది. ఇప్పుడుండు శుద్ధాంధ్రకావ్యములన్నియు

ఆధునిక కథలచేత రచించఁబడినవి. అటుండ ఈ గ్రంథముశుద్ధాంధ్రనిర్వచన రూపమై వ్రాసియుండుటనుఁబట్టి ఈ గ్రంథకర్త వాణీకటాక్షమును బొందినవారై నెగడువారుగానున్నారు వీరివంటివారు యింకకొందరు శ్రమపడి మనస్వదేశభాషలయభివృద్ధిచేయుదురని నమ్మియున్నాము. పాపీచిరాయుః, సుకృతీ గతాయుః అనుటకువిరోధముగా, విశ్వాత్మకుఁడయిన యాపరమాత్మ, ఈసత్యవిజయపుగ్రంథకర్తలయిన మ-రా-శ్రీ. పార్థసారధిశెట్టిగారికి ఆరోగ్యములనిచ్చి యిటువంటిగ్రంథములనింకయునేకము వ్రాసి లోకమునకుపకారము నర్చి, యెల్లర స్వదేశాభిలాషికులుగఁజేయుటకు ప్రోద్బలపరచవలెనని ఆ పరమాత్మనుగూర్చి వందనములొనర్చుచున్నాము.

C. R. N,
Bellary.

— * శ్రీమతే రామానుజాయ నమః * —

ఉత్పలమాలిక

శ్రేష్ఠకవిత్వనవ్యమణిసింధువతంసము పార్థసారథి
శ్రేష్ఠికృతంబుఁదత్ప్రవివరేణ్యసమర్పితకావ్యసన్మణి।
ప్రేష్ఠముఁగేవలాంధ్రమునరీణవచోవిభవాతిరేకస్ఫుం।
దిష్ఠమునందినందితమతిన్ సరవిన్ బఠియించినాఁడనే।
నిష్ఠనుదత్ప్రబంధమకనిష్ఠమనస్స్ఫురితినాదిమండిభ్రా।
జిష్ఠము సాధువృత్తతతిచే స్తవనీయగుణక్రియాళిభూ
యిష్ఠము చిత్రచిత్రతరనైకవిధావృతసద్రసాళిబం।
హిష్ఠము సౌమనస్యజనతేడితభాస్వదలంక్రియాళిబృం।
దిష్ఠము చూడఁజూడఁగప్రదిష్ఠమనోహరవాక్యపుంజసం।
దిష్ఠము బంధరీతులఁబ్రభిష్ఠము గర్భకవిత్వనైపుణీ।
స్విష్ఠము దోషరాశికిదవిష్ఠము చిత్రకవిత్వచాతురీ।
ధేష్ఠము శ్రీవిలక్షణసుశిక్షితశిష్టప్రయోగయోగవ।
ర్షిష్ఠము ధీప్రభశిష్ట్రసంతరీతినిలక్షణలక్ష్యకోటనా।
ల్పిష్ఠము పాతకాళికిఁద్రపిష్ఠమటంచుఁదలంచువాఁడక్షే।
పిష్ఠప్రభావిధాననయవిష్ణగతిన్ సుధురీణమార్యనే।
దిష్ఠచరిష్ణువాటనుబత్రిష్ఠఁగనన్ ధరనందియుంటె, శ్లో।

శిష్టగుణాంకులై తమప్రతిష్ఠకుఁ గాంచరె కావ్యభూషణల్।
నిష్ఠురవృత్తిఁ జేయునవినీతులు లేనివిశిష్టశిష్ఠనల్।
గోష్ఠులవాసి వన్నెఁ గని తోరము గాఁగ ధరిత్రిపై నిదా్రి।
ప్లిష్ఠశుభంబుఁ గూర్చుఁ గవికిన్ గృతిభర్తకు పావశంబునన్॥

కం॥ విశ్వామిత్రుఁడు దక్కఁగ
విశ్వంబున నెవఁడు సత్యవిజయము రోయన్।
విశ్వామిత్రుఁడు దక్కఁగ।
విశ్వంబున నెవఁడు సత్యవిజయము రోయన్॥

ఉ॥ తిమ్మనయాంధ్రసత్కృతులఁ దీరిచి తీరిచి నేర్చినట్టి పా। కమ్మున పార్థసారథి జగన్ను
తకీర్తిని దొట్టతొల్తనే। స్వమ్ముగఁ జేసికోఁగలిగెఁ జంద్రమతీశుకథన్ వెనుంగుప।
ద్యమ్ముల వ్రాసి, సత్యవిజయమ్మనశారికృపావశంబునన్॥

ఇట్లు
సుకవిజనవిధేయుఁడు,
వావిలికొలను సుబ్బరావు.

———:o:———

వైజయంతి. *Septr, & October. 1897.*

కృతివిమర్శనము — సత్యవిజయము.

———:o:———

మ-రా-రా-శ్రీ, అయ్యనకోట పార్థసారథిశ్రేష్ఠిగారిచే రచితమైన సత్యవిజయం బను శుద్ధాంధ్రనిర్వచన హారిశ్చంద్రోపాఖ్యానముఁ దత్కృతికర్తగారివలనం గృతజ్ఞతాపురస్సరంబుగఁ గైకొంటిమి. శుద్ధాంధ్రనిర్వచననియమ వాగురాబంధనంబులకు లోఁబడియునిక్కవి నిజానుపమరచనాపాటవంబు తేఁటపడ నీకృతిమణి నాంధ్రజనులకొసంగికృతార్థులగుటకు సంతసించితిమి ఇక్కావ్యంబునందలిశైలియెంతయు హృద్యంబై వఱలుచున్నది.

వర్తమానకవితిలకస్తుతిపద్యంబిందుం బొడగాంచుచున్నది.

తే॥ ఇప్పటికయీనరులమెఱిమెప్పఁగన్న, కందుకూరివీరేశలి[illegible]మునకెరఁగి
పార్వతీశ్వరశాస్త్రికిబత్తినలిపి, మదినివేంకటరత్నశర్మను దలంతు. పు. 3 ప. 14

అసమానశేముషీవిభవులగు నిక్కవిత్రితయంబును వినుతించు నిప్పద్యయంబే కృతికర్తగారియార్జవంబును, గుణాగుణవివేక పరిజ్ఞానవిచక్షణత్వంబుఁ జూపుచున్నది.

తనయోషిద్రత్నంబు నొక్కకటికిపాఱునికివిక్రయించియుఁ దానొక్కచండాలునికి సేవకుండయి శ్మశానవాటినెలకొని నీచవృత్తిఁ జరించుచుండియుఁ ననృతంబు రసనాగ్రంబునఁ బొరయింపనిచ్చగొనక యార్తరక్షకుండగు దేవదేవుండె దిక్కగుంగాత్మని కాలంబుఁ బోఁదట్టు నచ్చండాంశుకులమండనుబిట్టుడికింపఁ దలపోసి యాగాధిపట్టి కట్టిఁడియయి యామహీధవునకుఁ బుత్రవియోగజనిత చింతానలంబును గూర్చియుఁ దనివోందక యాచంద్రమతీసాధ్వికొక్క యపవాదంబు గల్పించి యతనిచేఁ దత్సతీశిరంబుఁ దెగవేయనుంకింపుడాముకుందుం డెడందఁగరుణించి యింకనొప్పరికించుట తగదని కడలివెడలికడువడిం జంద్రమతీ రక్షణార్థంబా శ్మశానవాటికకు నేగుదెంచువైఖరి యీక్రిందిపద్దెంబుల వర్ణితంబులయ్యె.

మ॥ సిరికిం జెప్పఁడు, చిందముం గనఁడు, వాసిం జుట్టువాలుంగొనం
దరయండొద్దబలంగముం, గరుడిండాయం జీరఁడొక్కింతయేఁ,
గురులం దీర్చుకొనండు, సాల్వోడలఁగీలొక్కల్పండు, కేల్సాఁచుకొం
చరితిం జంద్రమతిం ద్రిశంకుచోఱునొయ్యం బ్రోవవిచ్చేయుచో.

పు. 199ప 244

ఉ॥ వెన్నునివెంట, లచ్చిసిరివెంటవటారుబలంగమాపయిం
బ్రన్ననఁబక్కికేఁడు, నటవానిపయిం సుడివాలునాబడిం
గ్రన్ననఁజిందముం మొదలుగాఁగలయత్తెలిదీవిపాళెమే
పన్నిననివ్వెఱం వెడలివచ్చెనువచ్చినఁజూచిగుంపులై. ప. 245

క్రీడార్థంబు కాసారంబుఁజొచ్చినకరణీనాథుండునక్రదంష్ట్రావిటంకంబుల కుఁజిక్కివిడిపించుకొననేరక ప్రపన్నభావంబు దేఁటపడ నామొసలితోడి పోరు మాని యుచ్చలితశుండాదండుండయి మునిమండలాఖండలాదులకును రక్షకంబులును, నతజనార్తిలతాలవిత్రంబులునగు వైకుంఠవాసుపదకంజంబులం భక్తిపురస్సరంబు[illegible]పోయాతఁడె నాచతుర్భుజుండు కరుణించి కరివరముండయి కాసారతీరంబున నావిర్భవించు ఘట్టంబుననాపోతనామాత్యుండు భాగవతపురాణంబున రచించిన పద్దియంబు లిచ్చటజ్ఞప్తికివచ్చుచున్నవి.

ఇట్టి నూతనగ్రంథములఁ బరీక్షలకుఁ బఠనీయంబులుగఁ జేసి తత్కవివ రేణ్యులనింకయుం గావ్యంబులను రచింపఁ బ్రోత్సాహపఱుప మనసర్వకళాశాలాధిపతులు దొరకొందురని కోరెదము.

ఇక్కవివర్యులశైలీ రామణీయకంబుఁ దెలుప నొక కొన్నిపద్యంబుల నిందుదహరించెదము.

సీ॥ గొనబుమీఱఁగనల్లుకొనియున్నపవ్వంపుటీరంబుపడకటిల్లెరహింప
లలిఁగ్రిందఁ బ్రాఁకుమల్లెలపూలజొంపంబు తలిమంపుఁబానుపై చెలువుగొలుపఁ
బొన్నగున్నలఁదివెప్రోవుపెనంగినడంబుపూవిల్తుకయ్యంబుఁదెలుప
నాగఁగొమ్మలనుఁగ్రమ్ముచిగురుక్రొమ్మొగ్గలువాడమునైపులకల పొలుపుజూపఁ
దలిరుఁదిండలనులిగిల్కుపలుకుగాఁగఁ, జెలఁగుననతేనెసోనమైచెమటగాఁగ
నాలయుపయ్యెరవెడలునిట్టూర్పుగాఁగఁ, గలసిరయా,మనివలంతికానచెలియు.
పు. 22

చ॥ తఱియనుసేఁతగాఁడుదొలిదానొడఁబడ్డవితంబుదోఁపవి
స్రెలవకువెన్నెలన్ జిలుఁగుఁదెల్లనిరెంటమునేసివెండిపూల్
గొలఁగనంతటన్ బయఁటకొంగునమేల్జరిఁదమ్మినల్లినా
వఱలెనుచుక్కలన్ నెలయువాసిగనాకనమందునత్తఱిన్. పు. 29 వ. 164

P. S. CHARLU.

:o.

No. 4, Mallikeswaran Covil Street, Madras,
29th September 1897.

Dear Sir,

I have not had time to read your "Satyavijayam." On receipt of your reminder, I have read portions of it in order to form opinion. I am extremely happy to say with confidence that your work is sweet and readable, possesses much poetical merit, exhibits good taste and highly repays perusal. It is a happy exception to the general run of insipid literature now issuing from the press. The restriction of "Suddhandra" a very unhappy one in the case of other writers generally, one which is held up as an excuse for all short comings, is in your case under perfect and admirable control. In short, I seldom liked contemporary literature, but I like your work very much.

Yours very truly,
(Signed.) V. VENKATARAYA SASTRY,
Senior Sanskrit Pandit, Christian College, Madras.

Printed at the Rama Vilasa Press :— Bellary.

OPINIONS OF THE PRESS

AND

PUNDITS.

శ్రీ సత్యవిజయకృతివిమర్శనము.

సత్యసాధని.

Madras, 30 November 1897.

గ్రంథవిమర్శనము.

సత్యవిజయము. అను నామాంతరముగల శుద్ధాంధ్రనిర్వచన హరిశ్చంద్రో పాఖ్యానము:— ఇయ్యది ప్రస్తుతము (అనంతపుర) కుండలీపుర మండలములోని (పెనుగొండ) బృహచ్ఛైలమునందాంగ్లేయ భాషాశాస్త్రమునం దాధునికమన్నీలచే నెన్నికఁగని తద్వృత్తి నవలంబించియుండు కులాలకులావతంసమగు మ-రా-రా-శ్రీ, అయ్యనకోటయను గృహనామముగల పార్థసారథి శ్రేష్ఠిగారిచే మాకు పనుపందిలకించి మంచికైతయని యెన్నితిమిగాన మాయభిమతంబు నొకింత యిటను గ్గడించెదము. మున్నుకబ్బంపుముల్లెయనందగు మొల్లయు, తిగకంటి వానికీడగు తిక్కన్నగారికి లేఖకులు మెచ్చునట్టి లేఖరియునగు గురునాథుండను పై కవివంశజులగుటంజేసి యిక్కవిక్కృతి యొనర్చుట నవీనంబుగాదు. అయినను నీకబ్బంబబ్బురంబై వెలయుచున్నది. అచ్చతెలుంగున శబ్దజాలంబు మిక్కుటంబుగలేనికతన యనేకులు శుద్ధాంధ్రగ్రంథంబులు రచింపవననిని నాపుకొనిరి. ఇతండికాలంబున శుద్ధాంధ్రగ్రంథంబులన్నరచించిన వారికన్న వన్నెకెక్కునట్లు రచియించినది యత్యంతశ్లాఘనీయము. మఱియు రాచకార్యంబులందు కాలంబెల్లఁగడవవలసిన నీతండెంతటి యోపికతోఁ దనకుఁ దీనికగ్గునకొంచెపుసేపును

ఊరకపోనీయక సత్కార్యంబునందే వినియోగపఱిచిన వీరి సాహసంబునందఱు నచ్చెరువొందునట్లు చేయుచున్నదిగాన నిక్కవి నెంతయుఁ గొనియాడందగియుండుటంబట్టి దీనినింతటితో విరమించి కవిత్వవిషయముం గూర్చి మా యభిమతంబు-నొకింత ముచ్చటించెదము.

ఇందలి పద్యంబుల యల్లిక ధారాళంబుగను శబ్దవైచిత్రి ప్రకరణానుసరణ బద్ధంబుగను, రసంబు సమయానుసారంబుగను, పాకంబు పరిపక్వాంశుమత్ఫలా పాకంబుగను, సందర్భోచిత పదయుక్తంబుగను, అలంకారసంయుతంబుగను, కావ్యజనానుమోదంబుగను, సమ్మిళితంబై చదువఁజదువ నింపు పుట్టించుచున్నది.

ఈకవి పాండిత్యాతిశయంబు నీదిగువనుదహరించిన సత్యవిజయంబునందలి యొక్క పద్యంబువలన దేటపడఁగలదు.

గీ॥ విన్నకల్లంబువమ దఱివెజ్జుమందు।
సూఁదినూఱుంగఁజెవరిన పాదరసవు;
గుళికలఁజుక్కలమరెనుకూర్చికలుప।
నిడిన వెన్నయనన్నెలపాడవుదోఁచె॥

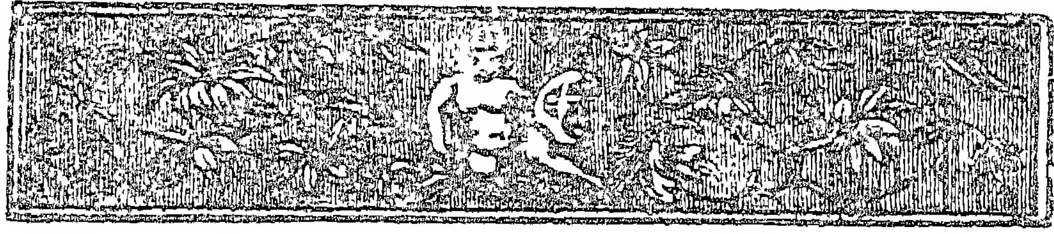
ఇట్టినిరుపమ ప్రబంధంబును మనవిద్యాశాఖవారు బి-ఏ-పరీక్షకుఁ బఠనీయ గ్రంథముగా నుంతురని నమ్మెదము. మఱియు నిక్కవిమతంబును నీపద్యంబు వలనఁగనుడు ——

సీ॥ తేటమాటలతోడ నీటుగాఁదనకృతుల్వ్రాసి పేయమది నెంచి తెలుఁగునేర్చె।
రాజులసభలలో రాజిల్లగా నెదభావించి యాంగ్లేయభాష నేర్చె।
రోగసంకటతులభోగభాగ్యులఁజేయఁదలపోసి వైద్యంబు నెలమి నేర్చె।
సత్యవాక్ప్రతిభమ సాటింపఁగా సిదె సత్యవిజయకృతి సల్ప నేర్చె॥
గొమరుమీఱఁగనయ్యనకోటపార్థ।
సారథిశ్రేష్ఠి, శ్రేష్ఠుఁడౌ నవనజనులు।
చేతులారంగనెత్తంగఁజేసె పెనార।
శ్రీనివాసాఖ్యసత్కవి ప్రేమనిటుల॥

——:0:——

46	16	వతి	వలఁతి
48	17	తపసి	తబిసి
49	15	హూరుమిటఁ	హూర్కుమిటఁ
56	8	నలవడ	నెలకొన
	23	నింతిఁగొమరునితోఁ	నింతిగొమరులతోఁ
57	7	నట్టువుల	నట్టువల
	18	ప్రోకఁ	పోఁక
58	6	జమిల	జమలి
59	14	నింపునీ	నింపుటీ
60	15	విటతం	విటతటం
61	3	వాల్బాపుటూపులు	వాల్బాపుఁదూపులు
	21	చక్కదనము	చక్కఁదనము
65	5	ప్రవచ్చేనద	ప్రవచ్చేదన
67	2	ఁజేసే	ఁజేసె
74	1	బడంతియుక్ తబుసు	బడంతియుక్ దబుసు
82	18	వాసిక్	నానల్
88	23	గాళా	గాళి
114	10	వెలివాఁడ	వెలివాడ
	17	టిముత్తి	టముత్తి
115	15,16	కన్దరట	కన్దంట
	22	పసింతోలుక్	పసితోలుక్
118	4	నుంగురాకాసి	ను! గున్నేటిరాకాసి
120	17	ముంజదారికెనిం	ముంజదారికేనిం
122	16	దెపుల	దెపులు
123	22,23	మఱియట్టి కన్నకొమాళ్ళ నూఱ్వురకంటె	కొలముఁ బ్రోచెదు వేయికొడుకులకంటెను
128	23	పాలిస్నెంపు	పాలిపుస్నెంపు
130	8	నన్నయా	నన్నసా
133	19	బడఁజిల్లి	బడఁజల్లి
134	20	దోచ్	దోఁచి
[illegible]	13	ముస్పెట్టె	ముస్పెట్ట
141	7	జయ్యాక్	చాయక్
	12	యేర్చి	యేర్చు
147	10	బాపనిత	బాఁపనత
	15	పొరట	పురఁటు

152	15	దనట్టు	దనపట్టు
	23	వెండిమియేటన్	వెండియేమిటన్
156	17	వైష్టవ	వైష్ణవ
	23	చతుథాన్	చతుర్థా
160	14	నయన్వయిఁచు	నయ్యనన్వయిఁచు
162	10	వాఁడపుడు	వాఁడపుడు
164	6	బాగలు	బాగులు
165	17	క్రి	క్రిం
171	6	బాగలు	బాగులు
	13	కంద	కందు
173	10	కందన్	కందున్
174	4	కందను	కందును
177	15	హరిశంద్రుని	హరిశ్చంద్రుని
181	11	బుడతకు	బుడుతకు
183	2	నరతి	నరితి
184	5	తిరుమా	తిరమా
	7	కలయుం	కలయం
	14	కొడకవై	కొడుకవై
	25	ప్రొద్ధుబడి	ప్రొద్దుబడి

—*శ్రీరస్తు.*—

సత్యా విజయము.

—*శుద్ధాంధ్రనిర్వచనకావ్యము.*—

ప్రథమాశ్వాసము.

చ॥ సిరియునునీలయున్బుడమిసిబ్బితిచెల్వయుఁగొల్వమింటిత్రో।
వఱలుపరాకుఁదెల్పుఁదొలిపలుకులకున్నెలవైతిరంబునై।
పఱఁగెడివాఁడువీఁడెయనివాకొనవేల్పులుపాలవెల్లిపైఁ।
బెరిమఁబరుండిముజ్జగముఁబెంచెడిమాపెరుమాళ్ళనెంచెదన్॥ 1

చ॥ కలిగినవాఁడవా, యురవుగల్గిచెలంగితె, తొల్లినీకొలం।
బిలువడియేదియో, తెలియకించుకయున్ననుఁగన్నసంద్రుఁడి।
మ్ములననునీకొసంగితనమ్రోలనెడంబోకకొంతనీయఁబే।
ర్వాలసితివంచుఁదామగనివేఁడుకునాఁడెడులచ్చినెంచెదన్॥ 2

చ॥ కొలిపెడివింత! నెన్నుదుటఁగుత్తుకనగ్గివిసంబుఁగాంతువి।
బ్బలుసెగకెట్టులోర్చితనిపల్కెడుగుబ్బలికూఁతుఁగాంచిచ।
ల్వలరొడయండటుండవినువాఁకనుబల్వలిగట్టుపట్టిసే।
కలిమినివేంద్రమానెయని।కాలెడునెకొఁటికంటిన్మ్రొక్కెదన్॥ 3

కం॥ అలనాఁడు సవతి మెయిఁగల। కలువలువాఁడునని తేజఁగలిగింపర
హిన్। నెలఁదాల్చితీవయనిది। ల్వలదారిన్ గేరుగట్టుపట్టిన్ గొలు
తున్॥ 4

కం॥ తెలిదమ్మిది మ్మెగద్దియఁ। గొలువైమువ్వేల్పు వేల్పుగుబ్బలిదాల్పున్
నలుమొగములఁదొలిపలుకుల। కలిమిన్ దగఁబొగడుజన్నిగట్టున్
దలఁతున్॥ 5

ఉ॥ కూరిమిపట్టి! నీ వెలఁదికోటజికంబిఁకఁజాలు, మాటలన్।
జీరిబిటారిపాటెనసి చేపడుఁబల్గురినోళ్ళనంచులో।
వేరమునల్వకున్ దెలుపు వెన్నునియన్నవఁగాంచిచాలునీ।
తీరననాతరంబెయనిదెప్పెడివిద్దెలచాననెన్నెదన్॥ 6

చ॥ తరలకతల్లిమాటవినితజ్జవదాఁటితినంచుఁదండ్రియు।
ర్వ్వరకునుసూడుఁబూన్పనరువున్ గనియామెపటాణిసింగమై।
పరఁగఁగగౌరుమోమిడెనుబాపు రెనాకనిమిత్తిగొంగకున్।
గరముఁదలంకిమ్రొక్కు వెనకయ్యఁదలంచెదనిచ్చనిచ్చలున్॥ 7

సీ॥ ఎవ్వాఁడుచిన్నప్పుడెలమిఁబండనియెన్నినింగిమానికము వేమ్రింగ
ఁజూచె।ఎవ్వాఁడుతోవలరాయిడికాని చూలికిఁబడయనిబలునండ
నడరఁగూర్పె। ఎవ్వాఁడుమున్నీటినేటికాల్వగదాఁటి కడిమిసోఁ
కులప్రోలుఁగాల్చివచ్చె. ఎవ్వాఁడుతనకూర్మియేలికతమ్మునిమనుప
వేమందులమలను దెచ్చె। బలిమిఁబదిపదులంచులబాకునెవఁడు।
డీకొనియడంచిసోఁకులపోకఁగొట్టె। నట్టిజగజెట్టికరువలిపట్టినా
కుఁ। దోడునీడైసుకంబిచ్చుఁదోరముగను॥ 8

క॥ మినుకులఁదెలుపుచుముగితికి। మనుకువనెఱిదారిఁజూపిమతకపుఁ
దొగలన్। దునుముచువెన్నుఁడెవేల్పౌ। ననియెడురామానుజార్య
[illegible]॥

క॥ నిద్దంపు టెలుకఁ గనుప। న్నిద్దఱనాళ్వార్లఁ గొలిచి నెగడెడియల
మా। యద్దంకి తాతయార్యులఁ। దద్దయుఁ జెన్నారు భక్తిఁ దవిలిత
లంతున్॥ 10

ఉ॥ కోరికలూడ్పి లోపగలఁ గూల్చి గొనంబులఁ దోర్చి నిచ్చలే।
పారవెలుంగు పేరెలుక హాళిమదిన్ నెఱిఁ జేర్చి తానయై।
పేరిమి మీఱి తన్దలఁచి పేర్కొను వారికిఁ గోర్కెలీయనే।
ల్లారఁ జెలంగు నాతబిసి యుక్కరిఁ గొల్చెద షిర్డిసాహెబున్॥11

ఆ॥ కొలువుమీఁదఁ దొల్లి గోదావరి కడనే। లూరనుండ వేడ్క లూరనా
కుఁ। గయితలకన్నంబుఁ గఱపినయలనంది। రాజువీరరాజు రహిఁ
దలంతు॥ 12

క॥ మున్నుదెనుంగుఁ గయియాసరి। మిన్నల నన్నయ నెఱన్న మేటిల్లినతి।
కన్నను పోమనఁ దెలగన। నన్నువ మొల్లమ్మఁ దిమ్మయన్ మదిఁ దలఁ
తున్॥ 13

తే॥ ఇప్పటికయియాసరులమఱి మెప్పుఁగన్న। కందుకూరి వీరేశలింగము
నకెరఁగి। పార్వతీశ్వర శాస్త్రికిబత్తి నలిపి। మదిని వేంకటరత్నశ
ర్మను దలంతు॥ 14

క॥ చేరి పెనుగొండబడియయు। వారై నాకయితదిద్దవఱలించినయా।
నారణవరమిలు పేరిటి। శూరత్త్వాళ్వార్లమదినిఁ గోరి తలంతున్॥15

క॥ తెనుఁగుమఱి వేల్పుబాసయుఁ। బెనఁగొనఁగబ్బంబుఁ జెప్పఁబేర్కొ
నుటగునా?। తెనుఁగున్ గయితగ,। నచ్చపుఁ దెనుఁగునఁ గూర్చినను
గాకతీయనినుడులన్॥ 16

చ॥ ఇదివఱకెందఱో కయితలేర్పడఁబూని త్రిశంకుపట్టియు।
ప్పిదముగు సుద్దిఁ బల్వగల వేలుపుబాస పెనంగఁ దెల్లునన్।

సుమరుగఁజెప్పి రేనిపుడు మాఱ్పెదనచ్చ తెనుంగులోనని।
బ్బుదిగలయావజీరుకతఁబన్నిన నెన్నినఁబున్నె మేకదా॥ 17

తే॥ గీ॥ కబ్బమొనరింపనేర్పు నాకడను లేమి। తెలిసి తెలిసియు దొర
కొంటి దీని నేను। దొరహరిశ్చంద్రు నిజము నిబ్బరముఁగూర్చి।త
ప్పులుమ దియబ్బురంబుబ్బి తార్పఁదార్పు॥ 18

తే॥ ఇటుల వేల్పులకందఱకెఱిఁగియిత। జాణలకు మ్రొక్కిడి హరి
శ్చంద్రుకతను। "సత్యవిజయంబు" పేరిట సరవిఁజెప్పఁ। దొలు
తనెఱిఁగింతునిందు నాకొలము తెఱఁగు॥ 19

సీ॥ ఏవేల్పు వేల్పు మున్నిజగంబులకెల్ల యండమైమఱిఁగతంబై చెలం
గు। ఏవేల్పు వేల్పు రూపెన్నిక చెయ్వులఁదవిలియుఁదపులకతగుల
మొందు। ఏవేల్పు వేల్పు పేరావలిఁదొలఁగింపఁబడుబుమైఁబెక్కువే
సంబులందు। ఏవేల్పు వేల్పు పెల్లేపారి పాలవేఁతరులనేతరులఁ
ద్రుంచియేలమినించు। నట్టివెన్నునియందంపుటజ్జదోయిఁ। బుట్టి
వినువాఁకచెలియతోఁబుట్టులగుచు। వఱలునాలవవారిలోఁవన్నె
వాసిఁ। గలిగిమొప్పారుకుమ్మరకొలమునందు॥ 20

సీ॥ ఎవ్వాఁడుతనతండ్రిమవ్వంపుబత్తి చేమినువెల్లిదాల్పు మెప్పునను
గలిగె। ఎవ్వాఁడుబతమందియొపుడుజక్కులఱేని చెలికానిప్రూజె
లసలిపినెగడె। ఎవ్వాఁడుతనబత్తినెఱుఁగజంగముమాడ్కివచ్చి
నముక్కంటినిచ్చఁదనిపె। ఎవ్వాఁడువంగడంబెసఁగఁగ్రొన్నెల
దారిచనువందితనచానసంతుఁబడసె।ఎవ్వడుజగంబులందుమిన్నె
టిదాల్పు। పాత్తమ్ములలోననెక్కుడుబత్తుఁడగుచుఁ బేరుఁబెంపు
మిగిలిఁజెప్పఁగాంచె। నట్టిగుండయ్యవంగసమందుఁబొదలి॥21

క॥ లలి "వట్టివేళ్ళ" యిలువడి। బలుకొనఁదొలిఁగొర్నెపాటివారన

మాపె। ద్దలువెలయఁగఁగొన్నితరం। బులుసననటఁగొండఱందుఁ
బొదలినబలిమిన్॥ 22

చ॥ అలవునసంపవిద్దెమెఱయన్ గడునేరిచియొందుఁబేరు వెం।
పులునుగరంబుమేటిలినప్రోలగునయ్యనకోటఁజొచ్చియు।
మ్ములయిలవవ్విలాతిదొరమ్రోలనుజూపిననాఁటఁగోలెపే।
రలవడనింటిపేరుబిరుదందిరి "యయ్యనకోట" వారనన్॥ 23

తే॥ ఆయయనకోటకొలమున నలరఁబాల। కడలిఁబుట్టిన రేవల్లుకరణిఁ
బైఁడి। వలువదాలుపుకూరిమివలనఁబొడమి। తనరెఁదిరుమలసె
ట్టియాతనికినంత॥ 24

తే॥ పుట్టెపెంపొందెనరసింహసెట్టియతఁడు। కూర్మిమంగమఁబెండ్లియై
కొలమునెగడఁ। జేయుచెన్నయ్యమఱినరసింహుఁగాంచి। యం
తజకీర్తినిగాఁగమంగమ్మచనిన॥ 25

సీ॥ చెలఁగియానరసింహసెట్టియచ్చమనంతఁ జేకొనితిరుమలసెట్టిమ
ఱియు। వేంకటసెట్టినివెనుకవీరాసామిసెట్టినిఁగాంచనాదిట్టలం
దుఁ। దొలుతటివాఁడయియలరినతిరుమలసెట్టిలక్ష్మమ్మనుజెట్టబట్టి।
పెరుమాళ్ళసెట్టినప్పిదప రామస్వామిసెట్టిఁబడంపడిఁజెలువుమె
ఱయ॥ పార్థసారధిసెట్టినాఁబరఁగునన్నుఁ। బడయఁగానేనుమును
జెన్నపట్టణమునఁ। బుట్టియును వెనర్కనెల్లూరబుద్ధితెలిసి। తెనుఁ
గుఁజదివియింగ్లీషునఁదేఱికొంత॥ 26

తే॥ పిదపదొరతనపున్ వారివెజ్జుబడినిఁ। జదివియటవెజ్జనైకొల్వునుది
రితడవుఁ। దెనుఁగువడనాటనెల్లనుదిరిగియిపుడు। కృష్ణరాయలపె
నుగొండనెసఁగువాఁడ॥ 27

సీ॥ ఏవేల్పుతుదమొదలెట్టివిన్నాణులకైననిట్టట్టననలవికాదు। ఏమే

టిబొజ్జలోనిజ్జగంబులువుట్టిపోనరిమాయనునీటిబుగ్గలట్లు। పదం
టఁగూర్చిలోనిచ్ఛలూఁకిచి మేయిదాల్పరుల్ తబుసుమైఁదగుదుఃఖా
రిమ। పదిట్టతఱిఁబేరనెడమునఁదలఁపునఁ గొనమునఁజిక్కికకొఱ
లుసతము॥ ఎజ్జగాప్రోడగిఱికొనియిజ్జగంబు। తా నెయ్యై వెండియొ
ల్లచెయ్దుంబులకును। సాకిరిగమీఱిమాఱుపు లేకయెపుడు। వెలయు
నోయట్టినిజమైనవేలుపునకు॥ 28

క॥ తలఁపూనిపసిఁడికడుపున్। వలఁతిన్ బుట్టించి తొంటిపలుకులనె
ల్లన్। దెలియంగఁగఱపిజగములఁ। గలిగింపఁగనాననిడినకఱివే
ల్పునకున్॥ 29

క॥తుంటవిలుతుఁగాంచినజగ।జంటకునొంటమినిఁబగఱఁజమపలకోరి।
మంటన్ గెంటినదంటకు।బంటజగావలఁతిపాలిపంటకుదొరకున్॥30

క॥ చెట్టలఁదబుసులకున్ వెతఁ। బెట్టినరాకాసిమట్టు వెట్టినగారా। జె
ట్టికిగాధియనుంగున్। బట్టికిమదివచ్చురాచబలుబొట్టియకున్॥31

క॥ గుజ్జైవేడబమునమూ। డజ్జలయొడమడిగిబలినినడఁగించిపోరిన్। ము
జ్జగముఁగొన్నవేలుపు। టొజ్జకుఁగొలతెవులుఁదొలఁచునురువెజ్జు
నకున్॥ 32

క॥ బలుచిలువపాన్పుగఱువకుఁ। భలు వేసములందిబలిమిఁబలువలనని
లో। నలిపినవలంతివలఁతికిఁ। దొలిచదువులగనికిఁగొలలఁదోలె
డుధణికిన్॥ 33

తే॥ అప్పనంబుగనానేర్చునట్టుకరము। నెందుజగములవెలయఁగానే
నొనర్పఁగడఁగుసీసత్యవిజయమన్గబ్బమునకు। నెరుపడినట్టికత తె
లంగెట్టులనిన॥ 34

క॥ వలనుడిగినెత్తమునదా। యలకోడిసిరుల్ దొలంగియాలరియైతే। మ్ములతోడనడవికంగదఁ। దొలఁకుచువిచ్చేసిగొంతితొలిచూలియ టన్॥ 35

సీ॥ కమ్మతెమ్మెరలవెన్కకుముందటికినూఁగువలఁతిప్రమాఁకులబారులల లుగాఁగ। నచ్చబచ్చటఁగొమ్మలందువిచ్చినపూలగుమురులునురు గుముత్తములుగాఁగ। నెడనెడఁగుప్పలైపడినపుప్పొడిచెంతనెసఁ గెడియిసుకతిన్నియలుగాఁగ।క్రొవ్విరితేనియల్ గ్రోలిమ్రోసెడు తేంట్లసందడితరఁగలసద్దుగాఁగ॥ కరముఁజెలువారుతబిసిరాక న్నెపిండు। నిగ్గుపగడంపుఁదీఁగెలజగ్గుగాఁగఁ। దనరిమున్నీటిసొబ గొప్పుద్వైతవనముఁ।జొచ్చిజముపట్టియటఁదటిఁబుచ్చుచుండ॥36

సీ॥ వెలిబూదతిగరేకలలఁది నెన్నుదుటనుడంబుమైమెయిబసుమంబు మెత్తి। నిడుదకెంజడగుంపునడినెత్తిఁగీలించి। పులికళాసమువల్వ మొలనమర్చి। జగజంపుఁబటికంపుసరముఁగేల్గవనందియెదనిండ రుదురాకపదుగుఁదాల్చి। తెలిరంగులీనుజందియములసవరించి చే తమోమగయూఁతలాతమూని। మినుకుకొనలందునేర్పడుమేటి వేల్పు। సతముఁదలఁచుచురెండవజగమువిందు। చందముననిండు తేజునజమునికొమరుఁ।గదియఁజనుదెంచెఁదబిసిమృకండుపట్టి।37

క॥ చనుదెంచినజడదారిం। గనుఁగొనితమ్ములునుఁదానుఁగడువడినెదు రం। జనిసాగిలిపడిపూజెలఁదనుపుచుఁదోడ్కొనుచుఁదెచ్చితనరి నబత్తిన్॥ 38

ఆ॥ దబ్బతలిమమొండుఁదడయకతెప్పించి। యందుఁదబిసినునిచియం డనిలిచి। సేమమడిగికొంతసేపటికటఁగొంతి। తొలికొమారుఁడి ట్టులఁబలికెనోదిఁగి॥ 39

క॥ ముత్తిలిపైఁజొత్తెంచిన। మిత్తిన్ డాకాలమొత్తిమినుసిగదొరఁబెం
పెత్తునఁబోలినవాఁడవు। ముత్తాతవునీవుతబిసి ముత్తంబునకున్॥ 40

గీ॥ ఇటులమీరుచూడనెందఱురాజులు। గడచిచనిరొమఱిజగంబుతె
న్ని। మార్గువెల్లిఁగ్రుంకిమడఁగెనొమీరించు। గననిపుడమికితలుగ
లవెతబిసి॥ 41

క॥ ఒడయలలోమునుబుడమియు। విడిముడిరాణువయుసిరులవిడియు
డుములఁజే। డ్పుడిమగుడదొరతనంబున్। గడిమిన్ గనివెలయు
వాఁడుగలఁడెజగాన్॥ 42

క॥ అనియడుగుపాండుకొమరుని। గనుఁగొనజడదారిమిన్నగనికర
మెడఁదన్। గనియిటులనుడువఁదొడఁగెన్। దనివిహరిశ్చంద్రుసు
ద్దిఁదఱుఁగనివేడ్కన్॥ 43

క॥ పుడమికిఁబాపటబొట్టై। యొడపకముగితినిడుప్రోళ్ళనేడిఁటఁదొలి
దై। కడలివెలందికినీడనఁ। బడుసరయువుదరినయోధ్యపరఁగుజగా
న్॥ 44

క॥ అగడితఁగనిసంద్రంబని। దిగిగ్రుంకునొయనుచుఁదమ్మితెగచెలికిని
జం। బొగినెఱఁగింపఁగఁజనెనన। ఁదగుమైనవ్వీటికోటఁదాఁకుం
జదలున్॥ 45

తే॥ కోటప్రకఱాలరతనాలగుమినగ్తుఁ। గలమొసళ్ళైరలంచుమెకఱుం
గఁదొలఁచఁగ్రిందఁజాఱినఁజిల్వవెలందులంది। తాల్తురినేఁటికినిద
మతలలవాని॥ 46

చ॥ అలరనగ్తనీటఁదమిహత్తికొలంబుమునుంగఁజూచిపె।
ద్దలలనిగట్టునూడలిగిమారొఱనరాన,టగొరులంతనీ।

ర్వలుచగఁబిల్చితొండములఁ బై కెగఁజిమ్మినసీటిబొట్లుమ।
ల్కలబలెనాల వేల్పుదొరకున్ మెఱుఁగిల్లులుమీఱెఁగన్నులై 47

చ॥ పొడవయికుందనంపుఁబనిఁబొల్పగు మేడలుమిన్నుముట్టఁబో।
నెడమిఁక లేదటంచు నెలయీఁగుచుసోరణగండ్లదూరియే।
గెడుతజీవంటయిండ్లఁబొగఁగీడ్పడికందెనుగాదటన్నఁబా।
ల్కడలియనుంగుఁబట్టి కెటుకల్గెనునప్పెదఁజూడుసుట్టుగన్॥ 48

కం॥ కొలలువిడివడఁబుచ్చిన। నేలసుత్రాలకయి పోవనేర్చినవాఁజిఁ
బోలుపఁగవచ్చునించుక। వాలాయంబచటి వారువంబులకువ
డిన్॥ 49

సీ॥ మినుకులమునికినాఁదనరుకల్వాలదాయ పగలుసేసెడివాని తగవ
దెంత। చదువులకుదురునాఁజనునల్వతలగొట్ల మారినూతని తె
ల్విసారదెంత। విద్దెల మేటినా వెలయు వేలుపుటొజ్జ మోటొక
ప్పుడువానిమాటదెంత। సుడుల నేర్పరి దివ్వెయొడయండు రెండు
నాల్కలుగలాఁడతనినికరంబదెంత॥ యనుచుఁబలుకుదురప్పీటి
నలరునేల। వేలుపులునిండు తేజునఁగ్రాలి మొదలి। పలుకుగసువం
పుజాణలై తెలివికలిమి। నఱలినికరంపుఁబ్రోడలై వాసికెక్కి॥ 50

సీ॥ పుడమిదాల్పులుగానిపుడమిదాల్పులుగారు వేలుపుదొరకళ్లనే
లఁగూల। నెఱసరిగమిగానినెఱసరిగమిగాదు గొబలదాఁగుచు
నార్చిగొడఁగుచుండు। వాఁగుమిన్నలుగాని వాఁగుమిన్నలుగారు
వడినెత్తములజాతికడలిఁగలయు। బలిమిరాగుమిగానిబలిమిరాగు
మిగాదు పసుకులగుట్టలఁబడిచెలంగ॥ ఁగడిమివిలువిద్దెచేవయుఁ
గలిగియెలమి। మరములనుమించిపగతుఱఁదొడరిమూఁగి। పించ
మడఁచెడు వారలప్పీటనుండు। రాయసముమీఱిమెలఁగెడురాచ
వారు॥ 51

తే॥ కొలిచి తొలిబిచ్చపుఁ వేల్పుఁ గొంత సొమ్ము। నడిగి తా నొకఱొ
కఱంపు టూడయుఁ డయ్యె। ననుచు రారాజు నలఁతిగ నాడు నచటి।
కోమటులు కల్మి గొలుచులఁ గొఱలుచుంద్రు॥ 52

గీ॥ పక్కి నెఱ రౌతు నసుగుల బత్తిఁ గలిగి। నెగడి నాఁగేటి దారి బల్లగ వె
ఱెంగి। పాడిపంటల జెలఁగి మైవడి మెలంగి। వఱలుదురు కాఁపులట
మిన్నవాఁక కరణి॥ 53

సీ॥ కొమ్మలో పూవిల్తునమ్ములో చెలువంపు గుమ్మలో యపరంజి బొమ్మలో
కొఱ। ఇంతులో చెలువపూబంతులో నాడెంపు దొంతులో వేల్పు
పడంతులో కొఱ। కన్నెలో వలరాచ తిన్నెలో క్రొమ్మించు వన్నె
లో నెత్తావి గిన్నెలో కొఱ। ప్రోడలో వలపించు వాడలో వెలలేని
మాడలో పసిఁడి క్రొన్నీడలో కొఱ॥ వెలఁదులో లేక తమి నింపు కొ
లఁదులో కొఱ। పొలఁతులో లేక మిసిమించు వలఁతులో కొఱ। య
నఁ జెలంగు దురవ్వీడ నలరుఁ బోండ్లు॥ 54

సీ॥ తన ప్రియసంబను నంచకును ముజ్జగం బెంచ రహిఁ బెంచ నొక పంజరం
బు గాఁగ। తనలావు మగఁటిమి తగ రౌతున కెల్ల కాని రా రాపించు
కానగాఁగ। తన ప్రియవిము న్నిటికి నివిన్న పఱత పైఁ గొట్టిన యలని
టి బొట్టుగాఁగ। తనపలుకుఱ పలుకు పైడలికి నిబువియెల్ల తగ నిల్వని
కఱంపు జగము గాఁగ॥ పొడి నేమంబులకు నాటపట్టుగాఁగ। వెలసి
వెన్ను నివలకన్న కొలము కడలి। నిండు జాబిల్లి యైతుద కొండదనుక।
ఁ గ్రాలు నేల హరిశ్చంద్రుఁ డేలెఁ గడిమి॥ 55

సీ॥ క్రొన్నెల నెమ్మోము వెన్నెల నగవులు తెఱగంటి బువ్వవాల్ తెఱలచ
వులు। పాపరాజడ యుఁగ ప్రఁబుబలుకుఱ లతీరు క్రొమ్ముల గొలుపల్లు
దురు సొరుల్ తెలిదమ్మి కన్గవ వలము రికుత్తుక వేలుపు ప్రమాంది వ కేలు

దోయి। వెలిగొండసిబ్బెంపువలిగబ్బిగుబ్బలు చదలేటితరఁగలచా
లుతరులు॥ సింగపుంగౌను తెలిగారుచేయితొడలు। చుక్కలబెడం
గుగోళ్ళు పెంపెక్కఁజేని। యసముపిరిబోణిమెఱసిరాయంచన
డల। మొనసిచెరలాడుచున్నదిముజ్జగాన॥ 56

తే॥ ముజ్జగంబులెఱుంగఁగనిజ్జగాన।దొల్లినేలినమగమూఁడుబల్లిదం
పు। దొరలలోననితండెన్నఁదొంటివాఁడు। బలిమిగలవాఁడుని
క్కపుంబ్రతినవాఁడు॥ 57

క॥ అద్దొరముద్దియక్రొత్తడి। పెద్దలమిన్నయయికలిమివిరిబోణిజగా।
యుద్దియయిచంద్రమతియన। ఁదద్దయుఁజెలువారుమగనిఁదవిలిన
బత్తిన్॥ 58

క॥ అయ్యిరువురకుంగలుముల। తొయ్యలికిన్బక్కరౌతుదొరకున్నన
విల్। జియ్యలలిఁబొడమినట్టుల। నొయ్యనలోహితుఁడుగలిగెనొ
ఱపరియగుచున్॥ 59

కం॥ తొలిదెసవజీరుకొల్వున। ఁగలవేలుపుటొజ్జఁబోలి క్రాలఁగనా
క। ల్వలసూడుకొలముదొరకడ। నలరారున్సత్యకీర్తియటఁబ్రె
గ్గడయై॥ 60

సీ॥ పరుసఁదనంబెన్నఁబడఁతులపాలిండ్ల వెలయవేటిమిపొలయలుక
లంపు। లేమిడిమిసిమించులేమలకౌనులగాటంపుఁబెనఁకువకూట
ములను।కలఁతయెక్కుడులోఁతుకొలఁకులమడుఁగులనెత్తమ్ములొ
గిఁగొండమొత్తములను।విన్నఁదనంబనివెనుదీయుపగఱయందోట
మివాఁకలనొలయునీళ్ళఁ॥ గానియొండెడనించుకేఁగలుగనిక్క క
డిమినెఱపాడికలిమినిఁబుడమినేలెఁ। దడవువినువ్వానికింబునంగ
డపురాచ। చందురుండుహరిశ్చంద్రుఁడందముగను॥ 61

ఉ॥ ఒక్కఁడుఁబచ్చకాల్పసిమిపొలుపొన్నపొలు రంగుతులంగలింపనొం।
డొక్కఁడుఁగప్పుకాల్మిసిమిమొప్పినమొప్పఁగఁగ్లుసుప్పవే।
ఱొకఁడుమాలకాలఁజిగిమొద్దికనెండలునిండఁజేయని।
ట్లొకఁడుటమిన్నమిన్నలకునిఁగఁగ్రాలెడునట్టికొల్వునన్॥ 62

సీ॥ ఒకచాయపిన్నాణి లొరిమఁబ్రాఁబలుకులఁ దేటతెల్లమిగాఁగఁ
దెలియఁబలుక। నొకయోరగుదెదాల్పు సెకవేల్పు మొదలుగాఁ
గలదెసయేలికల్ బలిసికొలువ।నొకపజ్జఘల్లనియుదిరిగజ్జెలుమ్రో
యఁదపిలియచ్చరలునట్టువలుసలుప। నొకచెంతఁగుమిగొనియొ
లసిక్రికఁలుగెల్పుగద్దలనెలుఁగెత్తికరముఁజాటఁ॥బుడుకుమ్రాన్న
ననెత్తావు లొలయఁగన్న। తెమ్మెరలువీవఁదలఁపురాయెమ్మెగద్దె
ఁగెలుగెందమ్మిమూలకావాలుమెఱయ। వేలుపులఱేఁడువెలసెఁ
జేరోలగమున॥ 63

గీ॥ అట్టికొల్వునఁదనరితానచటమూఁగి। యున్నతబుసులఁగనియిట్టులువి
న్నవించె। ముజ్జగంబులెఱింగినయొజ్జలీరు। గానమీకెందుఁదెలి
యనికతలుగలవె॥ 64

చ॥ కడచినవారిలోనిపుడుగన్గినవారలలోనలేకముం।
బొడమెడువారిలోఁబలికిబొంకనియేలికముజ్జగాననే।
యెడ్డనఁగలండెవిననింపగుపల్కులనానతిండునా।
వుడునటవారలట్టియుఱిప్రోడయెవండనియెంచితోఁచమిన్॥ 65

గీ॥ వినివిననితీరువారుఁబైఁగనెడివారు। మగుడనానతిండనువారుమ
ఱుఁగువారుఁ। బెద్దలెఱిఁగింతురనువారుఁబెడమొగంబు। గలుగు
వారైరికొండఱాకొలువులోన॥ 66

గీ॥ కొండఱెఱఁగియునేలొకోయుండఱూర। కుండుటదిగాదువేల్పు

రాయొడయఁడిప్పు। డాడినది వేఱటంచెంచియవలియివలి। వా
రిగుసగుసనడుగు వారైరిమఱియు॥ 67

గీ॥ తెలుపనేరకచ్యవనుండు దెసలుగాంచె। నింగిఁగనెనత్రిజమదగ్నినీ
ళ్ళునమలె। వామదేవుండు నేలపై వ్రాయుచుండె। తేవఁదలపో
యఁగఁడఁగెఁగౌండిన్యుఁడెడఁద॥ 68

సీ॥ అప్పుడు లేనవ్వుననిదిండిజడదారి పలుకుఁడంచుఁబులస్త్యుఁబలుక
రించె। నతఁడుముందరనున్నహరితుఁగనుంగొనెనతఁడగస్త్యుఁడు
గలండనుచునుడివె।నతఁడుజైమినివంకనారసికనుగీఁటెనతఁడుభ
రద్వాజునడుగుఁడనియె। నతఁడుమున్నరిగికశ్యపుఁజేరి మెయిగోఁ
కెనతఁడుకణ్వుఁడుదెల్పుననుచుఁజూపె॥ నిటులజడదారులెల్లరీ
వీవటంచు। నొండొరులుదారుగన్గొనుచుండనపుడు। గొలువుదీరిన
తెఱఁగంటివలఁతిఁగాంచి। పలికెనిట్లువసిష్ఠుండుకలతెఱంగు॥ 69

క॥ వినుమో వేల్పువజీరా। వినుకెంపుకొలంబుకడలివెన్నెలఱేఁడై।
తనరారుహరిశ్చంద్రుం। డనుదిట్టయయోధ్యకొడయఁడగుచుజగా
న్॥ 70

గీ॥ అతఁడీరేడుజగములనాడిబొంక। నట్టిమన్నీఁడువెండియుగట్టిదిట్ట।
డెసలనిండినయసముచేనెసఁగువాఁడు। నెఱిగొనంబులప్రోకక్రొ
న్నెనరువాఁక॥ 71

గీ॥ అనినగాధిపట్టిగినిసిపేరుఱుమున। కట్టెసింగమార్చినట్టుచమరు।
బిట్టువడఁకఁదబిసిదిట్టవసిష్ఠుని। గాంచిపలికెనిటులఁగఱకునుడు
ల॥ 72

క॥ ఏలాయీతెఱఁగుననీ। వేలుపుదొరకొల్వునందు వినదబ్బఱలన్।
బాలసుఁడవగుచుఁబలికెద। వాలముగదదొరలునిజమ్ములాడుమెర
నుటల్॥ 73

క॥ తినిమ త్రిలియనయముజ। వ్వానులణ దమిఁదగిలివలపువలలకులో
నై। మనుదొరలకునిజ మెకర్ఁ డ। పనిమాలివసిష్ఠయిటులఁబలెర్ఁ
దవేలా॥ 74

క॥ కనియుణ గానకవినియుణ। వినకయ పెఱవారి కెగ్గు వెసఁ జేసిపొ
రణ। గని నేలమనిర్ఁ సతమని। పొనరా రెడుపుడమి దాలుపులుని
జమరు లే॥ 75

గీ॥ రాచవా రేడనిజ మేడ్రత్రాఁచులకును। మేలుగానముండు నేనీవుమి
కుర్ఁటముగ। ఁదెలిసినట్లుల వేల్పు రాదిట్ట్రమోల। ఁజిగురునకుఁజే
వయిడుమాడిర్ఁ ఁజెప్పెదింత॥ 76

గీ॥ పొలువతనమాఁగివినుతల్లిపుట్టినిల్లు। మేనమామకుఁ దెలియదా మే
టిరాచ। వాఁడనైదొరతనమదివట్టిదనుచు। ఁదొలఁచిపొఱుఁడయి
ననాకుఁ దెలియకు న్నె॥ 77

క॥ అనవుఁడువసిష్ఠుఁడంతట। ఁగనుఁగొనిమోగాధిపట్టికర్జంబున కె।
కర్ఁ నిమాటలాడఁగడఁగెతి। గొనకొనునీసొజమైనగొనమదిమొక
దా॥ 78

క॥ తెలిసిననదిగాదనియుట। ఁబలువురు మెచ్చంగఁ దెలియఁబలుకఁగ
వలెఁగా।కలుకణదొలఁకణగలఁకణ।బలుకణదగవగు నెతబిసిబా
గరివందుణ॥ 79

కం॥ పెఱిగితివితబునుకలిమిణ। వఱలితివలనలువసవతు వాఁడవటం
చుణ। మెఱసితివి నెఱుకనకటా। తొఱఁగఁగ లేవైతికొనకుదొసఁ
గనుకినుకణ॥ 80

గీ॥ అనుమునగాదిమాలియజ్జడదారివ। సిష్ఠుఁగాంచికనులుజేవురింప।
ఁబలి కేనిటులనొరిపొ్రైమొఱింగిన। వానిఁబోలిమిగులవద రెదిచ
టం॥ 81

క॥ "ఎఱుఁగంగ "వట్టుగొడ్డున। కఱవులు మెండ" నఁగఁదబుసులందొ
ఱునిచోటన్। గొఱలఁదెగవ్రానియుత్తఱి। మొఱకుఁదనంబునను బ
ల్కు మొనసితి వేలా॥ 82

క॥ నెలజోడుకొలఁపుటోడయల। కిలునొజ్జవుగాన వారికిచ్చకములనీ।
కొలువుననుడివెదుబట్టున్। బలెఁబొగడుచు నే నెఱుంగువారలు
గారే॥ 83

క॥ కలఁడే నిజమరియనిలో। దలఁచుచు నెఱతబుసులుండఁ దఱుసలివ
గుచున్। "బిలువని పేరంటము" నాఁ। బలుకఁగనీ కేలతగవు బాసి
వసిష్ఠా॥ 84

క॥ నిన్నెవ్వరైనమిన్నగ। నెన్నియుటన్ దెలియఁబలుకరేయనిమిగు
లన్। మన్నించినారె వేలుపు। మన్నియకడఁదగునె యిట్టిమాట
లువలుకన్॥ 85

గీ॥ సరెయొకప్పుడు తబిసిరాసకియకోడ। కానికింపగుఁగానిమ్ముప్రా
నినీవు। వలికిన తెఱఁగు వెండియుఁ గొలువునందు। దక్కఁగలవా
రికద్దియితంబుగాదు॥ 86

క॥ అనవుఁడు వసిష్ఠుఁడంతటఁ। గనలుచు నలగాధిపట్టిఁ గనుఁగొని యోరీ।
వినరానిరజ్జులీయెడఁ। గొనకొనిపలెక్కఁదవదేఁ కొంచెతనానన్॥ 87

గీ॥ గిబ్బఱంకెకుఁ దలఁకు నే బొబ్బమెకము। వినుమునీ యాఁర్పులకు నేను
వెఱచువాఁడ। గానుమిన్నక చెనఁటి వైకయ్యమునకు। గాలు
ద్రవ్వెద వేటికి గాధిపట్టి॥ 88

ఉ॥ ఎక్కఁడుకినుకఁబూని వెరవించుకఁగానక పోసరంబునన్।
నిక్కుచు నార్వ్యజంకుమనె నేను దలంపఁగ జాతిబొమ్మకా।
చక్కిలిగింతలీతబిసి చందురులీయెడ నేవగింపనీ।

విక్కరణిన్ బిసాళితనమేర్పడఁ బ్రేలెద వేలకాఱులన్॥ 89

చ॥ గరుడునికీడెపిచ్చుకలుగానవుగాకలహెచ్చుతక్కువల్।
చొరవతనాననసిగ్గువిడిపోటికవీడ్వడఁబల్కుటొక్కటే।
యరయనెఱుంగుదీవువినుమా తెలియంగఁద్రిశంకుపట్టితో।
సరియొక యీఁడువచ్చునెనిజంబునఁబాడినిముజ్జగంబులన్॥ 90

సీ॥ ఆహరిశ్చంద్రు నీవిట్టులలఁతిఁజేసి। పలికినంతనెనీకేమివచ్చె హె
చ్చు। వెండితగ్గనెయాతనిదండియశము। కొనకునినునీవెఱింగిం
చికొంటివిపుడు॥ 91

క॥ కల్లైనబొంకియెఱుఁగని। వలఁతిహరిశ్చంద్రుదూఱఁబాడియెనీ
కున్। దలఁచితివో వానిఁబుడిమిన్। గలయొడయలనొకనిఁగాఁగ
గాధేయయనన్॥ 92

చ॥ ఒఱటుతనంబునన్మిగులనుక్కవమూనిపరాకుసేసిప
ల్లఱపులువల్కినంతనెతలంగుదురేయిటనెవ్వరైనన
న్నెఱుఁగవెయోవసిష్ఠచదలేటిమగండునువెన్నుఁడున్గడున్।
వెఱతురుగాదెనాతబుసుపెద్దఱికంబునకించుఁబల్కుడున్॥ 93

సీ॥ నగవులాటలుమీఱితగవులాటలకెక్కి రనవీరుపోరికిమొనసిరిపు
డు। చనుటమేలనిదండఁదనరారువిన్నాణి కెసగంగఁగనుగీఁటెరు
సియొకండు। తడయరాదిందనిజడదారియొక్కండు జింకతోలు
విదిర్చి చంకఁబెట్టె। మనకేలయింటుండననిలేయనొకకేల నూ
నెనూఁతగలాతమొక్కతబిసి॥ వచ్చెదరెమీరటంచటఁబజ్జవారిఁ।
జీరికకపాలనిడెనిరాబారియొకఁడు। పొదఁడుపొదఁడింకఁజూచి
వచ్చెదమటంచుఁ। గొందఱాగనిల్చిరటమౌనపుంమనీంద్రు॥ 94

సీ॥ అనుహరిశ్చంద్రుండెయానౌనునిజమరి కొఱలడింకెవ్వఁడంచుఁగొం
దఱంద్రు। కనుఁడువసిష్ఠుండుగలసుద్దిఁదెలిపినఁగూడె వేరమటం

చుఁ గొండఱందు। ఎప్పుడుముక్కునఁ గినుకయీగాధిపట్టికిఁ జెం
దఁ డోరుపఱచుఁ గొండఱందు। తెఱగంటిదొరమాట తెఱఁగెద్దివీ
రాడుకొను కెద్దివినుఁడంచుఁ గొండఱందు॥ లేరె? తగవూనియిట
వీరిపోరుదీర్చ। సందియముమాన్ప వారంచుఁ గొండఱందు। ఁజమ
రుగూడినవిన్నాణిచదురలిటుల। నొండొరులతోడననుకొనుచుం
డిరపుడు॥ 95

గీ॥ వెండిగాధికొమారుండుగండుమిగిలి। తీండ్రమాకినక్రూచూడ్కులు
వేంద్రమెనయఁ। బండ్లుపటపటఁగొఱికియేర్పడఁగాంచి। కరు
సులడరవసిష్ఠుతోఁదరకటించి॥ 96

సీ॥ పుడమినంతయుఁదనతోడమీఁదదాల్చిన జడదారి మేటికశ్యపుఁడ
టుండ। కడలినంతయునొక్కపుడిసిటఁగైకొన్న పరఁటిపుట్టువుని
రాబారియుండ। అలగట్టుదాయమేన్గలుగు లేర్పడఁదిట్టి దట్టించిన
ట్టిగౌతముఁడటుండ। బటువుఁగైదువజోముఁబాటింపకఱకాలఁబిట్టు
దన్నినమేటిభృగువటుండ॥ నుద్దపిడివేల్పుపెద్దపెన్నుద్దియనఁగఁ।
దద్దయునుమీఱినేనుండఁదక్కనట్టి। దండిజడదారులుండనీదుండ
గంపు। టుబుసుపోకలునీకేటికోవసిష్ఠ॥ 97

క॥ ఈమాయందఱకంటెన్। గామిడివాయేలమించిగఱువంబలెనా।
గాములుదలఁపకపలికితి। వామేటికినింతనీకునోరవసిష్ఠా॥ 98

క॥ నెలదారియానమెయిదా। ల్పులఁజిల్వలఁదొంటి వేలుపుల వేల్పుల
లో। గలుగఁడునిజమరియొక్కఁడు। గలయఁగ వెదకిననుముజ్జగం
బులననుడున్॥ 99

మ॥ పెఱవారిన్ గడులొచ్చుగాఁగనుటకీవింమీఱితందానిబల్।
గఱువంగ్గాఁదగవింకవాకొనుటలేకర్జంబుదానంగొలల్।

పెఱుగన్ నేనిఁకఁజెప్ప నేటికిచటన్ బెంపారువిన్నాణులం।
దఱుముందేమన హెచ్చుతగ్గువలచందంబున్ వహింగానరే॥100

కం॥ పలువురుకూడినపట్టున। గలిగిననొకసందియంబుకనుఁగొనితన
కున్। దెలిసియుఁబలుకమిదోసము। గలుగునటంచెఱుఁగఁబల్కఁ
గన్గొనిజనమున్॥ 101

కం॥ ఏటికినీయెడఁదగవున్। బాటింపకజగడమునకువచ్చెదువినుము।
మ్మాటికిలహరిశ్చంద్రుఁడు। పోటరినిజమరియుమాఱియుముజ్జగమం
దున్॥ 102

కం॥ తలఁపునఁబలుకునఁజేతను। గలనైనన్ మఱచియైనఁగడకెట్టిదె
సన్। దెలియఁగబొంకియెఱుంగని। వలఁతిహరిశ్చంద్రుఁడొకఁ
డవఱలుజగానన్॥ 103

క॥ పెఱచేడెతల్లినికఱమె। నెఱనెచ్చెలియోర్పెకల్మి నెనరదెత్రొడ
వున్। నెఱితగవెనడకగాఁగల। యొఱపరియతఁడెంతకేనినూను
నెబొంకన్॥ 104

సీ॥ అలప్రొద్దుపడమటిమలచక్కిఁబొడమినఁబొన్నెలదాలుపుబ్రుంగు
వడిన। దలఁగిగాములుమింటఁదమపోకమానినఁ గరువలినెచ్చెలి
కాఁకవిడిన। బ్రాఁతమిన్నుఱలజేజెవ్రాఁతదప్పినముజ్జగంబులుదల
క్రిందుగాఁగఁబడిన। వేలుపుదొరచేతివేఁడివాలఱిగినఁదొనికిప్రా
ణొఱులింకినను మఱియు॥ బుట్టరానట్టిగోరపుంజెట్టలన్ని। పుట్టి
ననుహరిశ్చంద్రుఁడుబొంకఁడనినఁ। గినిసికనుఁగవమిడుఁగుఱుల్
గెఱలగాఁతె। పట్టియున్మాడిఱఁబలికెఁగొల్వకైతలఁక॥ 105

ఉ॥ ఒట్టునుమీవసిష్ఠతుదకోటరివాఁడుత్రిశంకుపట్టిదాఁ।
గట్టిగఁబట్టినట్టినుడికారముడింపఁగడిందిచెట్టలన్।

బెట్టిదిటంబు పట్టుడిపి బెట్టిడలం బెనుబట్టు దోట్టఁగా।
బిట్టలయించి కట్టలుక పెట్టునఁగల్లరి ఈపె చేసెదన్॥ 106

చ॥ తలఁపు సెలంగ నేనిఁజనితర్థయు వానికిదీనిమున్నమున్।
దెలపితిరంబు సైరణయుఁదిట్టతనంబెనయంగఁజెప్పియే।
వలను నసైనబొంకకని వైపొగి నేరిపి వేఁడుకోన్మునీ।
యలవును వాని పెన్నెలవు నాపయి నేఁగను గొంచు నావుడున్ 107

క॥ వింమనుడిః తాను బట్టిన। కుందేటికి మూఁడె కాళ్ళు" గూడెననంగా।
ఁబొందెఱుఁగవొరులపినవే। మంమను నెఱజాణనంచు ననుకొం
ము వెదన్॥ 108

క॥ తగవునకు లెంకిపుడుపం। దెసువపు నెఱపాదినిజము తెఱకువకిన్మై।
తగువాఁడదినీ వెఱిఁగెదు। "జగమెఱిఁగినపాఱునకును జన్నిదమే
లా"॥ 109

గీ॥ తొలుతఁ బుట్టించినప్పుడే నలువ వానిఁ। గడిఁది నిజపురిగాఁ జేసెఁ
గ్రపమునకుఁ। బుట్టుతోడ నె నెత్తావి పొనరినట్టు। లతఁడు నికరపుం
బ్రతినకు నైనవాఁడు॥ 110

గీ॥ సొరిదినినుఁబోలు వేవేలుజోగి ఈలు। గూడి యూతని డెందంబు గుత
లపఱచి। జెప్పరంబునముంచినఁ జెప్పఁడెపుడు। మఱపునను నైననో
కకల్లమాటనోటు॥ 111

చ॥ విడిముడిఁ బాసినన్ నెలవు వీడినఁ జుట్టలఁ గోలుపోయినన్।
బడఁతిదొఱంగినన్ బసువుబన్నముఁ జెందిన మూలఁ గొల్చినన్।
గొడుకటు నీల్గినన్ మదకుఁ గొంతము చేఁదలి వ్రేయనున్న నే।
ప్పుడును ద్రిశంకుపట్టివిను బొంకఁడు వెండియు నెట్టివంతలన్॥ 112

గీ॥ అటులబొంకినఁదబిసిరాతుటుమునకును। దొలఁగి వెలినయి నేర్చిన
తొంటిమిసుకా। లెల్లదిగనాడిజందియ మేటఁగలిపి। బోడినైమాఱు
వేసంబుఁబూనిచనెద॥ 113

గీ॥ అనుచుగొల్వాట్టెబెగ్గిలమందగాధి। యనుఁగుఁగొడుకుదిగ్గునలేచి
యగ్గలంపు। టలుకవొడముఁగనటదండనడరుతబిసి। మిన్నలను
గాంచి వేలుపుమన్నెఁజూచి॥ 114

గీ॥ వినుఁడునేహరిశ్చంద్రుని వెగ్గలంపు। టుక్కివములకులోఁజేసియు
సుకాగెడపి। పెకుక్కడగండ్లపాల్పడఁబెట్టిమాట। దప్పఁజేయు
దుఁజేయకతప్పిచనిన॥ 115

సీ॥ ఓలిగాలియునీరుగ్రోలిపెకేండ్లు వలిమల నెలవుననిలిచితొలు
త। గడిఁదినేమంబున వెడకన్నదొరఁగూర్చి తనివినేఁజేసినతబు
సులోన। సగమిచ్చియాపైనజగములుదగునన దడవువేలేండ్లు
పుష్కివాని। యసముదెసల్ నిండఁబొసఁగంగనేలించి వెండి
యువానినిన్నిపిటా॥ గడిమిఁబడునాల్గుమనువులుగడచుదాఁక।
ఁగ్రాలునీఈవిదొసరిగ్రైమీఁద। బటువుగ్రైమవవేల్పుమిన్నఉత
దాల్పు। నలువయునెఱుంగనిరుబుపుముఁదలఁగకనుడు 116

కం॥ చదలదిరేఁబుడమిప్రిదిలెఁ। జెదరెఁ సంద్రములుమొదటిచిల్వ
యుఁగదలెఁ। విదిలెఁజుక్కలుడెసలుఁ। బదరెఁగొదలొదవ
వేల్పుపదుగుఁ బెదరెఁ॥ 117

సీ॥ చూచెదీవనిపోవఁజొచ్చెవసిష్ఠుండు కనియొదవని లేచె గాధిపట్టి। ప
రింపగెలిచెడివారంచు వేలుపు దంటవీడొక్క నేఁదెట్టగంటు బిసి।
విరలనడుమహో వైతలపాలో హరిశ్చంద్రుఁడంచనిరుస్టాల్ జాలిఁ
వెడలి। రింతమట్టుననన్నునేమనకేవీరు చనిరంచుమలసూడ్పు నడు

రుపడిచె। తక్కుఁగలవేల్పులకుఁ గూటతబుసుఁజేసి। యాసలను
గోసిచెఱురోసియీసుఁదుదను। బాయలేరైరియీనిరాబారులం
చు। వెడలిరఁ తటతపతమవిడుములకును॥ 118

ఉ॥ మాపులనోముపంటమరుమావులపండువుజాజిమంచునె।
త్తావులపట్టుఁగొమ్మబలితంపువిరాళికిఁబుట్టినిల్లుగ్రొం।
దీవెలపెట్టుఁజెట్టుపిరిద్రిమ్మరితుమ్మెదదాఁటుమేలుబల్।
కోవెలదండుతోడుకడుగోమునవామనివచ్చెనంతటన్॥ 119

గీ॥ కానసిరివచ్చునామని తేనిఁగాంచి। తమనిఁ గేల్సాఁచినీరిచ్చితావి
దూప। మునిచెననఁదీవియల బారుననలఁగాలు। తేనియలసారు
గ్రొందేఁటిలీరుమీఱు॥ 120

సీ॥ కమ్మనినెత్తావిగ్రమ్మెడుగ్రొమ్మావులగుగుడెంచినపేరఁటాండ్రుగాఁ
గ। చెలువుబల్ గులుకుఁరాచిలుకఁ గ్రొంబలుకులు దనరమ్రోసెడు
వాయిదములుగాఁగ। నోలిమైననతేనెఁగ్రోలియాఁడెడు తేంట్ల
తెగకప్పుఁద్రేలిమిపొగలుగాఁగ। చలువతెమ్మెరనేలవలపుగొల్పుఁగ
రాలుపూలుపైనిడుసేసఁబ్రాలుగాఁగఁ। బూవుఁదీవియ తెవతాలి
బొట్టుగాఁగ। నలరుపుప్పొడిచాల్పెండ్లియరుగుగాఁగ। ఁబరఁగెలగ
నంబుకన్నులపండువగుచు। ఁగానకన్నెకునామని తేఁకపుడు 121

గీ॥ కానచానకునామని తేనికపుడు। పరఁగముత్తైమువలుసేరిపాటపా
డి। దిగుమడిచితీయఁబట్టినతొగరునీళ్ళ। నంగఁదీవెలఁజివురులున
లువుమీఱె॥ 122

గీ॥ చెలిమిననకారుదొరకానచెలియఁగూడి। యొండొగులుదండఁబా
యకయుండునట్టు। బాసగొనఁదామువ్రేలిమిఁజేసికొనిరొ। యన్నఁ
గనును కెంపుమోముగయలరులలరు॥ 123

చ॥ పుడమిపడంతి వేడ్కఁదనముద్దుకొమారితఁ గానకన్నెన।
వ్వడుననకారుమన్నియకుఁబొల్పుగనిచ్చియుఁబచ్చవన్నెమే।
లుడుగరలూనవారలకునోలినొసంగెననంగఁజెట్లనే।
ర్పడఁదనరారెనంతనునుపచ్చనియాకులుదట్టమైరహిఁ॥ 124

సీ॥ గొనబుమీఱఁగనల్లుకొనియున్నమవ్వంపుటీరంబుపడకటిల్లైరహిం
ప। లలిఁగ్రిందఁబ్రాఁకుమల్లెలపూలజొంపంబుతలిమంపుపాన్పై
చెలువుగొలుప। బొన్నగున్నలఁదీవెప్రోవు పెనంగినడంబుప్రాపి
ల్తుకయ్యంబుఁదెలుప। నొగిఁగొమ్మలనుగ్రమ్ముచిగురుక్రొమ్మొగ్గలు
వొడముమైపులకలపొలుపుఁజూప। దలిరుఁదిండులనులిగిల్కప
లుకుగాఁగ। చెలఁగుననతేనెసోనమైచెమటగాఁగ। నొలయుపవ్యో
ర వేడలు నిట్టూర్పుగాఁగ। గలసిరయ్యామని వలంతికానచెలి
యు॥ 125

సీ॥ చలువతెమ్మెరలఁజెంగలువ కేళాకూళినోలయుతుంపురులు చిట్టు
ములుగాఁగ। నెత్తావిక్రొంబూవుగుత్తులపైవ్రాలుబలు తేంట్లుచ
న్మొనలుపుగాఁగ। బొలుపొప్పుబలువిప్పుతెలిదమ్మిపూఁచొప్పు చెలు
వారనెమ్మొము తెలుపుగాఁగ। గలువదూఁడులమెక్కికదలనొల్లని
యంచనడలుబత్తిన్ననినడలుగాఁగ। నటులఁజూలాలుఁదనముననద
నెఱింగి। యొట్టకేలకునకాన్కనయిగురుబోఁడి। కోర్కెలలరంగఁగొ
మరులన్గొమరుఁబంట్ల। గాంచెఁగన్నులపండువకలిమిదోఁప॥ 126

గీ॥ అట్టిననకారు నేలఁబేరరిదిఁగ్రాల। జన్నమొనరించి వెనహరిశ్చం
ద్రుఁడప్పు। డీవులను నేల వేల్పుల నెల్లఁదనిపి। పరఁగుటయునంతవిని
గాధిపట్టియపుడు॥ 127

క॥ ఇదియదను నేనువడిఁజని। పదపడిజన్నంబు పేరుఁబన్నిదునీనిన్।
గొదగానియొడమె వేఁడియు। మదిగలఁచియు వానిప్రతినమాన్చె
దననుచున్॥ 128

సీ॥ తొగచాలునగఁజాలువగడాలు తెగనేలు నిడువాలుజేగుఱుజడల
తోడ। లలివెన్నెలనుగన్ను తెలివన్నియలఁజెన్నుదేఱెడి వెల్లజం
దెములతోడ। తెలిమబ్బుబలుగబ్బు వెలిద్రొబ్బుచెలువబ్బుబసు
మంబుతిగరేకనొసటితోడ। నునుకెంపులనునొంపుపనిపెంపుఁగని
మంపుఁబొనతుమేల్ రుమరాకప్రోవుతోడ॥ వెలయమొలఁగ్రాలు
పులితోలువలువతోడ। నోలివ్రేలెడుచిఱుకకఱ పాలతోడ। ప్రాఁ
తమినుఱలతుదివేల్పుపలుకుతోడ। ఁగ్రన్ననవయోధ్యకరుదెంచి
గాధిపట్టి॥ 129

సీ॥ మగరాలనిగనిగల్ జిగులీననొకచోటనొకచోటఁబచ్చరాలొరిమ
ఁదెలుప। ఁగప్పురాల్నిడలుగుప్పింప నొకచెంతనొకచెంతఁగెంపు
జాలొజపునింప। ఁబిల్లికన్రతనాలబెళుకొప్ప నొకమ్రోలనొక
మ్రోలముత్తెంబులురువడింప। ఁజిలువరారాడాలుదులకింపనొ
కక్రేవనొకక్రేవఁబవడాలయొప్పుగుప్ప। ఁనొకఱపజ్జనువిన్నాణము
లొలిఁగూడ। నొకఱచకిఱనిమన్నియలొదిగికొలువ। నిండుబేరో
లగంబుననుండుతేని।లలిహరిశ్చంద్రుఁజేరముంగలికిడాయ॥130

గీ॥ అటులఁజనుదెంచుజడదారినరసితేఁడు। గొలుపుపీటనుడిగిబత్తివె
లయనతని। నెదురుకొనియజ్ఞదమ్ములకెఱఁగితెచ్చి। దీవనలుఁగాం
చివలికేఁదాదెలివికలిమి॥ 131

గీ॥ వాసినేఁదొలిబాములఁజేసినట్టి। తబుసుకతెనఁగడామీరుదఱలియి
టకు। వచ్చుటలులేకనాబోఁటివానికెటులఁ। దమ్ముఁగన్గొనుటబ్బు
నోతబిసిమేటి॥ 132

గీ॥ నేనొనర్చినజన్నంబు నేఁడుగాదె। తనరఁగొనసాగెఁగోర్కులుదని
విఁబండె। తాము వేంచేసినట్టికతంబ దేమొ। యానతీయ రెయన
గాధియనుఁగుఁబట్టి॥ 133

గీ॥ అలరమానిసిరూపూనినట్టియీవి। చెట్టటంచురునిసుఱేఁడబెట్టు
లోన। చెట్టులోననునినుబోలుదిట్టలెచటఁ। బొడమియుండరులే
రిప్డుపుట్టరింక॥ 134

గీ॥ చెల్లఁబో? వేల్పుమొదవునుజిక్కెడంత। పాలువేఁడెడుకరణిఁజిన్నో
లినేఁడు। సుద్దులాలయంగనేనొక్కకొద్దిపాటి। యీవినడుగంగ
వచ్చితినోవజీర॥ 135

క॥ నిడుపలతోడవులయొడయఁడు। గడుమెచ్చఁగజన్నమూనగడఁగి
తినాచే। విడిముడిలేనికతంబున। నడుగన్ వచ్చితిని వ్రేల్మికైతగుల
పకన్॥ 136

గీ॥ ఎదిగిమానిసియేనుఁగునెక్కఁగవ్వఁ। జదలమీటినపొడవుసొమ్మొదవ
వ్రేల్మి। పూరటిల్లునుజన్నంపుఁబున్నెమునను। బొమ్మువిడిముడినొ
సఁగిమోపుడమిఱేఁడ॥ 137

క॥ అనుడుహరిశ్చంద్రుఁడుమది। దనివిన్ సంతసముఁగాంచితబిసివ
లంతీ। కొనుఁడిదిగొయొడమెఁగడుచ। య్యననింతటిపున్నెమబ్బె
నానాకనుడున్॥ 138

గీ॥ ఏనునీమదిఁగనసంటినిటులఁగాక। ఱేఁడజగముననీవంటివాఁడుగ
లుగ। గోఁజితయేనాకుఁబసిఁడికిమఱువక్కైన। వచ్చికొవియెదనె
ప్పఁజేవలయునెడల॥ 139

క॥ అనిపలికి గాధికొమరుఁడు। చనియెన్ దనత్రోవ తీఁడుచాలఁగఁ గా
డిలో। వనలగనితబసియొడమెన్। గోనకేటికినప్పమోపిగొబ్బ
ననరిగెన్॥ 140

క॥ అనివగదియొట్టితఱిఁ దాఁ। జనుదెంచునొ సొత్తుగొనఁగ జడదారియ
టం। చనియొట్టకేలకాలనఁ। గనుఁగలిగియొనర్చుచుండఁగౌశికుఁడం
తన్॥ 141

క॥ ఎక్కరణిన్నైన ఊనిన్। నిక్కముమాన్పించు వెరవు నెవఁ కివడిన్ దా।
నెక్కువగుతబుసుబలిమిన్। జెక్కమొకంబులనొనర్పఁ బెనుపడి
యవియున్॥ 142

సీ॥ ఆమెక్కియొక్కఁడఁ దామున్నయిచ్చకు వచ్చినట్టుల నెల్లపట్లఁదిరిగి।
యూరాళ్ళపైకెగఁ బ్రాఁకియురవడివరి చేలఁ గడుమేసి తోఁపులఁగొడ
కుఁద్రోసి। యారామములనుజొచ్చియారంబులనుదూల్చి మల్లాడి
మావులఁగొల్లలాడి। మడుగులఁగలగుండువడఁజేసి చెలరేఁగి కుం
చికోట్టంబులఁగుప్పళించి॥ వెండిపల్లెలఁగల సెక్క బీదపజల। యు
సురులెడలంగఁ గుమ్మివమ్మైనఁగదొమ్మి। సేయసైరింపఁజాలక చేరి
యూరి। కాఁపులరుదెంచి చాఁగిలి కాంచి జేని॥ 143

చ॥ ఇదివఱకెప్పుడే [illegible] ఁగమే వెతలున్ దమిఁ బల్లిబిడ్డలన్।
బొదిగిఁటనుండి [illegible] త్రికై యు నెందువంతయున్।
గొదవయుఁ జెందనీక నుముఁగూరిమి నీకడకంటిచూడిక్క చే।
బ్రదిమినిగల్మి బల్మి నెఱిపాడినిఁ బాఁడినిఁ గంటిమర్గిలిన్॥ 144

చ॥ కొనఁటిచెనంటియున్ ములచకూళ్ళయుఁ గల్లరియేబ్బ్రాసియున్।
పనకలి వేమల్న్ వెడఁగ బ్రాబయుమంపన కేని తేఁకుసం।

తనఁబడ వారి వారి చెయిదంబులఁ దప్పక ప్రాని యొండొరుల్।
చనుపునుండు రేపగలుసంపడి దండడిఁ గానకేయెడన్॥ 145

చ॥ వలసినయప్పు డేపురియు వానలు మున్నగ రాలినట్టిగిం।
జలుపడి పండుమన్నకయ సంతసమందుచు మయ్యనిచ్చలున్।
గొలుచులఁ బాఁడి చేఁబసులకున్ గడుఁబచ్చిక లేమియెట్టిదో।
తెలియక యుంటి మైనవిను దేవర నిన్నఁటి నేఁటినుండియున్॥ 146

సీ॥ పలువన్నెపులుఁగులు వాత్మ్యకంబులు నేలయీగానినకై వడి నెన్నరాని।
వసుచుఁ గానల పీడియ స్త్రాడి పజ లెల్లమండాడఁ జెలువులమంట గెడ
పి। దొడ్డితోఁటల నెల్లఁ దోనభోకారిచ మశ్కఁ బైరులరూపుమాపి
యంతఁ బోవక పెంపెక్కు కావరంబునఁ గొట్టికలఁ జొచ్చి పజలపైఁ
గదిసి మిగులఁ గాసి పఱచుచున్న పికాఁపురములఁ జేయనీయపు
మన్మెందు సిలుగులందు। యీలుబిడ్డలవదలి నేఁడరుగు దెంచి। నా
రమాదుఁ బ్రోవు వజీరమమ్ము॥ 147

చ॥ అనవుఁడు గాఁపులన్ మిగులనక్కటికంబొలయంగఁ గాంచి వేఁ।
జనుఁడి దెవచ్చి మీ వెరపుజాఱఁగ వేఁట మెకాలఁజంపి మే।
లొనరఁగఁ గూర్తు మీకు వగపొందకుఁడుల్లమునందు నంచుఁ జ।
య్యనదొర వారివీక్షాలి పెనంతటఁదోఁ చెనుసంజ క్రొంజిగుల్॥ 148

సీ॥ వస్త్రైత్రాడుమ నీని వాల్గంటి కేంగేలఁ దనరంగ నిడ్డ కెందమ్మి యనఁగ।
నాఁ వింటిదొర గొండ్లిసలు పనజ్జఁదొఱంగి క్రిందికై పడునందె కెం
పనంగ। దఱిబోయ చేఁగూలి యొఱగిన పగలను నెరసరి మెడనె
త్తురికరుదనంగఁ। కటిక చీఁకటి కాటుకను బట్టఁబడనాటి తెఱవము న్వె
ట్టినది వ్వేయనఁగ। గ్రుంకుచట్టునకవ్వలఁ గొఱలుపుడమి। సరవినే
లంగ వెసహరిశ్చంద్రు తేని। పనుపునను బోవు బలుచుట్టువాలనం
గఁ బొసఁగఁ బడమటి గుబ్బలిఁ బ్రొద్దువ్రాలె॥ 149

గీ॥ ఇంతవఱకును నన్నేలియిపుడుపేద। నగునెముందెన్నిబాములకే
నినిన్ను। (బాయనని ప్రొద్దువోడమెడు చాయకపుడు। చనియెననని
డత్తోలిగట్టుదనుకసాగె॥ 150

సీ॥ తెఱగంటిచెలుబుపిన్నబఱతసీరాడమునాన్నరగట్టిన కెంపు చీరలేమొ।
పడమటిగట్టెక్కవడఁ బ్రొద్దు తేజీలకాళ్ళరేఁగిన దుమ్ముకావియో
మొ। మునిమాపు చీఁకట్లఁగని ఊపె తెగటార్తునని ప్రొద్దుమాపుకన్ని
నుకయే మొ। సూడురాకానులతోడఁ బ్రొద్దనిఁజేయఁబాఱిన నెత్తు
రువఱదయే మొ। పడమటిపడంతితోవసూడువచ్చుటరసి। యలరి
యారతినిడనెత్తినట్టికెంపు। పశ్చిరపుఁజాయలోయనఁబరఁగన
పుడు। జక్కునిక్కులకెంజాయసంజదోఁచె॥ 151

గీ॥ నింగిపైదలివంటఁజేయంగడంగి। పరఁగుపడమటిసంద్రంపుబావిని
రు। గొనఁగహోమ్రాళ్ళబలుకెంపుఁగుండఁగట్టి। విడిచెననఁ బ్రొ
ద్దుపడమటికడలిఁబడియె॥ 152

గీ॥ వేల్పురాచానజడిసామి వెలఁదికపుడు। సందచెలికత్తెచేజగా చెం
దిరంపు। బరణిఁబంపెనోయనఁబచ్చువారువంపు। టొడయుఁడు
మునింగెఁబడమటికడలిలోన॥ 153

గీ॥ చనెడుఁజెయిదవుసాకిరిజంకకింకి। వచ్చిమావలవంతఁదీర్పంగరా
దె। యనుచునెలఁగూర్చితోవకన్నెలడిగిరనఁగ। నెలవులకుఁజేరఁ
బులుఁగులునులివోనర్చె॥ 154

చ॥ వెడలఁగనెట్టితిఁబగటివేల్పువజీరునినెవ్వఁడింకనఁ।
దొడరఁగలండటంచుబలుతోరపుటాయిన మేనువెంచిపే।
రడరుచురేయిపోఁకుబువియాకసముఁ వెసనిండనోల్లెడఁ।
గడఁకబరుందెనోయనఁగఁగాఱిఁగులాప్పెజగాననంతటఁ॥ 155

సీ॥ ఇదిగదా వెలిగొండ యెకిమీనికుత్తుక రాణనింపగు మేల్మిరవణము
మ్మో। ఇదిగదా నెఱజాణ పదివేసములసామి ఫ్రాయని మైకప్పు
ప్రాంతయమ్మో। ఇదిగదా తొంగచాలు నేలుచల్వల తేని కెదఁగ్రాలు
చెన్నారుపదకమమ్మో। ఇదిగదా జేజేలయేలికకింపైనరతనాలకీల
పుదాల్జతనమమ్మో। ఇదిగదా జాలకులయింటిబంటి। నెఱులనూ
గారుకురులకు నెఱిబెడంగు। వన్నెయమ్మోయటంచు చెల్లపజలు వలుక।
నెసఁగజగమెల్లఁగాఁ రోఁ నెసరులనిలుక॥ 156

సీ॥ ఇరులనెనుదొంగ పటుత్రవరిపసించె। నాఁడికొనిపొఱిగీల
దాఁచుకొనుట। గనుచుఁ బట్టుఁ కైప్రపుడ్డపనుపవచ్చి। నట్టిబంట్లన
దివ్వియలమరెనింగ్ల॥ 157

సీ॥ తఱివేగు రేఁ ఉడుదరలివచ్చెనటంచు వినువీదినిడినదివ్వెలొయ
నంగ। గ్రొన్నెలరాకకై విన్న కేళాకూళిపచ్చిన తెలికల్వపరుల
నంగ। దనమగండరుదెంచునని వేడ్క పడి రేయిముగుదకొప్పునని
డ్డమొల్లలనఁగ। గటికచీఁకటిమబ్బుగానెంచి వెఱపొందియరుగఁ
జై కెగరినయంచలనఁగ॥ సంపయనుటయుఁ జెన్నారుచందమడా
ల్పు। నట్టువఘొనర్పనొదలిపట్టువాఁక। నుండిమొగిరినతుంపరలో
యనంగ। నుప్పరంబున రిక్కచాలొప్పెనపుడు॥ 158

చ॥ కొమరుసెలంగఁగల్వ తెగకుం జెడలం గఁగనింగిపీదిరే।
కొమమొడయుండుస్వారినిలకుర్జను దెంచుచునున్నవాఁడటం।
చమరఁగఁ దెల్పమున్బ యనమయ్యెడి వేగులవారి వెండిబె।
త్తములజెడంగనంగఁ దొలితట్టునముద్దెలు పొప్పనొప్పెఁగ॥ 159

సీ॥ అదివేలుపులబువ్వయా కాదుమిన్నేటి దొరుగంగఁ దేలెడు నురుగు
గాని। అదినిండురేవెలుంగా కాదు జేజేదొ చెలియచేఁగలమల్లె

చెంపుగాని। అదియిఱ్ఱివేరువిత్తా కామమరుఁడొత్త డంబుమైనె
త్తువిండంబుగాని। అదికల్వచెలియవిందా కాదు రే చానక్రొవ్వె
దమగజాలపువ్వుగాని।అదికడలివెన్నయా కాదు పమురునిరుల। గా
రుజంపఁగఁగడఁగుసింగంబుగాని। యంచుబఁజలాడనించుపిల్పం
చులనుఁగు। మించుసంచులమినుపంచమించెనపుడు॥ 160

చ॥ వినురతనంబుగ్రుంకనెలవేగిపరాళ్లఁదలిర్పుచూడిగఁ।
స్తొనపరినిమ్మిగొన్ముతనకూరిమిమేలికమోముఁదప్పలాఁ।
తినిదిలకింతునేయనినలీరునమోడ్చిమొగంబుఁగల్వజ।
వ్వాలెగలాళ్లి రేవలఁతిఁబన్నిరనన్ వెసవిచ్చెమోములన్॥ 161

సీ॥ తమ్ములఁజెనకు రేద్రిమ్మరియని పేరువాసిదైవాఱినవాఁడితండె।పిన
నాఁడెవంకరతనమూనియొరుల మేల్వఱలుచూడ్కి కిఁగానివాఁడి
తండె। దూపరియనినికిన్ రూపటెఱ్ఱైచనుఁబదియాఱుపాళ్ళ నైవ
లఁతియితఁడె। పుట్టిననాఁట నేపుట్టినింటినిఁబోటు పాల్పడఁజేసిన
వాఁడితండె జాలునీరుగఁగరగింపఁజాలుకడిఁది। వేఁడఁదే తెడు
చూడులవాఁడితండె। యనుచునత్తఱివలవంతయగ్గినుడుకు। ము
సుదలాడంగఁదోఁచెఁజెందొగవటారి॥ 162

గీ॥ విన్నుకల్వంబుచనుదఱి వెజ్జుచందు।నూఁదినూలుంగఁజెనరినపాద
రసపు। గుళ్లిగెలవఁజుక్కలమురెనుకూర్చికలువ। నిడిన వెన్నయన
న్నెలపొడుపుదోఁచె॥ 163

చ॥ తఱియనునేఁతగాఁడుదొలిఁదానొడబడ్డవితంబుదోఁపవి।
నైఱవకువెన్నెలన్ జిలుఁగుఁదెల్లని రెంటము నేసి వెండిపూల్।
గొఱలఁగనంతటన్ బయఁటకొంగున మేల్జరిఁదమ్మినల్లైనా।
వఱలెనుచుక్కలన్ నెలయువాసిగనాకసమందొనత్తఱిన్॥ 164

గీ॥ రేవెలందుక చనుదెంచు రేవలంతి। గవుంగలించిన దనదు చన్నవన
లందు పునుగుకస్తురి యొదవం జెనంగ నెలను। గందవొడగట్టెం జూ
డిక్కినందముగను॥ 165

సీ॥ సల్లె మొల్లల రెల్లువల్లి బిల్లిం జెనంగి వెల్లమొల్లుల డాలుం గొల్లలాడి।
వెండికొండ బెడం గుపిండు మెండుగం జెండ కండచక్కె రపిండిదం
డంబండి। కందువ చెందమ్మి యందంబు గ్రందించి చిందంపు బిందం
పు జండ మొంది। ముత్తెంపు టెత్తుల నత్తమిల్లి చెలంగ సత్తిత త్తడితో
డనెత్తమాడి। పాలనిగరాలనగి మూలపాల ప్రాలి। క్రాలు నెలరా
ల నేలికప్రాలం దేలి। సోని మిను ప్రోలి జాలు గోనోలలాడి। యలరనె
ల్లెడ వెన్నెలలల్లుకొనియె॥ 166

గీ॥ కొడుకు పుట్టిన వేడుకం గూడి మిగుల। బాలసంద్రంబు మిన్నందం బ
రంగనట్టు। గ్రాలు వెన్నునికై వడిం గానుపించు। నందమునం గం
టు చెందొవపించు నందు॥ 167

క॥ అడలకుండుమిమ్ము నేలెడు। నొడయం డరుదెంచు నంచు నొగిం దమ్ముల
కున్। నుడువంగ వేగరివచ్చిన। వడువున మును వేగుచుక్క వాసిన్
బొడిచెన్॥ 168

చ॥ తొలిదెస వాలుంగంటి నెలతోడు కొమారునిం గాంచం గాన్పునొ।
ప్పులు వడుచుండంగాం గెలనం బ్రోడలు గన్గొని తాట ముజ్జగం।
బులనడరించు మేలొకడు కుప్పుట్టెడు నీకెపుడన్న సైంచుమం।
చలరంగ నూఱడించిరన నత్తఱిం బుల్గులుగూసె నెల్లెడన్॥ 169

చ॥ తొగలు గలంగ దమ్మి తెగదోరపు వేడ్కం జెలంగ జక్కవల్।
బెగడెడలింగం బేరడలి వెన్నెలపిట్టలు బల్లులంగని।
గ్గొగిం దొలంగం జీకటిగములో రెములం గొఱలంగ నింగిపై।

ఁబగటివెలుంగుఱేఁడపుడు ప్రాఁకెఁ బెడఁగు నెఱుంగురంగుల౯॥ 170

సీ॥ తొలిదెసమాగాణిదొరపాన్పుపైనిడ్డ దిట్టమౌకెంబట్టుదిండనంగ।
సంపతిర్నాళ్ళకై చనుతఱిదాహరి కైసన్మి వెలయు జేంజుయనఁగ।
పడమర దెసచానయడరఁగ్రై సేయ ముందరనిడుకొన్నయద్దంబనం
గ। తొలిసుట్టగవియనుకొలిమినితఱికమ్ము తీఁడుకాచినయుక్కు తెట
యనఁగ॥ ఁగడలిదొర వేల్పుసామికిఁగానుకఁగాఁగ। ఁబంపినని
గారపుంగెంపుబంతియనఁగ। ఁదోఁచె నెలజోడుచీఁకట్లఁదోలువాఁ
ఁడు। కలువవిరిసూడు కెందమ్మివలపుఱేఁడు॥ 171

కం॥ తెలతెలవేగె౯ జుక్కలు। పలపలఁదేజెడలి నెల్లనాఱె౯బులుఁ
గుల్। గలకలకూయఁదొడంగె౯। దొలిసులపైఁబొద్దు దోఁచె.
దొరపుజిగితో౯॥ 172

క॥ అనిమారట౯ండేయుఁజూచు। కొనిమాటలవిన్నమానికపుమనుమ
నికి౯॥ వినిచిననవ్వాలికతయు౯। వినిపింపుమటంచుఁదన్ను వేవేఁ
డుటయు౯॥ 173

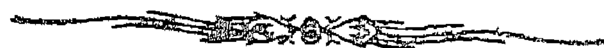
శా॥ ఎన్నేవేఁడి వెలుంగు వేలుపుల పేరేరాళపుం జేజుచే।
నెన్నంగాఁగడుమించి ముజ్జగముల౯ హెచ్చిల్లఁగాఁ పాడిపా।
డిన్నిండించి నెఱాజగాముగితిపాటి౯ జేర్పఁబ్రాపౌచుఁగ్రా।
లన్నేటించినచుట్టువాలువలకేల౯ దాల్చు పెన్వేలుపా॥ 174

క॥ సరిలేని వేల్పసోఁకు౯। దొరచాల్పునడంచు పైఁడిమప్పటిదాల్పా।
ఉరుకూర్మి తావకోరిన। సిరులిడు వెలియాన చేవ చెలువులప్రోవా॥
175

భాసురవిలసితము॥—గొల్లతలనుదమిగొల్పినవాఁడా కూరిమినెన
రులకు మరగు పీడా। వెల్లువయమునను వెన్నుడు తేఁడా వేసఁజెఁబగ

తుజవిజ విన ప్రోడా। కొల్లగసిరులిడుగు బ్బ్రతతోడాగుబ్బలికొమ
రితఁగొనుదొరయీడా। కల్లరి తెగలఁబోఁకార్చెడుసూడాకాపు
రనునుబలుకడలికినోడా॥ 176

గద్య॥ ఇది శ్రీనీలకంఠేశ్వరాభిధపరమేశ్వర వరప్రసాదసంభూతసకల
కలాకుశలకులాలకులపారావారకళానిధిమండలమండనాయ
మానోర్వీమండలాఖండసత్కీర్తివిభవమండితగుండయ శ్రేష్ఠి
నాగార్యకులసంజాత శ్రీమద్వైష్ణవసిద్ధాంతోద్ధారకాగ్రంకితిరు
మలతాతాచార్యవర్యశిష్య ప్రశిష్యవట్టివేళ్ళగోత్రోద్భవ అయ్యా
నకోటతిరుమల శ్రేష్ఠితనూభవ ఆంగ్లేయభైషజ్యకర్మచాతురీధౌ
రేయసరసకవితానికాయ విద్వజ్జనవిధేయపార్థసారథిశ్రేష్ఠి
నామధేయప్రణీతంబైన శుద్ధాంధ్రనిర్వచన కావ్యంబునుసత్యవి
జయనామాంతరంబునునగు హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానంబునందుఁ
బ్రథమాశ్వాసము॥ 177

శ్రీ

—*ద్వితీయాశ్వాసము*—

క॥ సిరులడుగబడుగుపాఱుం। డరుదెంచినఁగాంచితొంటియనుఁగు
టమరిన్। గరమలరిపూజెలిడియు। బ్బురపున్గోరికలనిడినపున్నె
పుదిట్టా॥ 1

క॥ వినువాఁకయలలరవళికిఁ। బనుపడుక్రొన్నెలుఁగునుడులపన్నికవె
లయన్। వినిచెమ్మృకండునికొడుకి। య్యనువుననాగొంతిచూలిక
వ్వలికతయున్॥ 2

గీ॥ అట్లువేఁబోకయగుటయునవ్వజీరుఁ। డగుహరిశ్చంద్రుఁడట ము
న్నెయలరమేలు। కాంచివఱువాతిచేయ్యూఱఁగడఁకఁదీర్చి। వేఁ
టఁబోవీటఁజాటింపవేడ్కనంత॥ 3

సీ॥ పల్లజుంజులునెఱుల్ పసమవ్విపైఁగోర। తలరుమాలులఁజుంగులో
లయఁజుట్టి। గజ్జెలంచులమ్రోయఁగావిచల్లడములఁ దొడిగిదిండీఁ
డుమైపిడియములను। బూనిజేగులుచుక్కబొట్లనెమ్మోముల నిడి
పూసలసరాలమెడలఁదాల్చి। గిలుకుసంబువులనజ్జలమెట్టి మెడ
యాక కప్పురొప్పునొడళ్ళఁగావిమెత్తి॥ కత్తులుఁగటార్లుఁగేడె
ముల్ కరగసములు। బల్లెములుబంట్రకోలలుఁబట్టియములు। గండ్ర
గొడ్డండ్లుబలువిండ్లుఁగరకణీలుఁ। గలిగిచనుదెంచిరట వేఁటకరులు
మఱియు॥ 4

క॥ సెలకట్టెలురులు తెరలున్। జిలుకులుదీమములువలలుఁజిక్కంబు
లుబో, నులుఁద్రాళ్ళుఁబసులుఁబోఁగులు। గలిగిరహిన్ గొందఱం
డుఁగన్గొని జేనిన్॥ 5

సీ॥ బూవిదేవర కేలఁబోనరు లేడినినైన వలలకులోఁ జేయునలవు నేర్తు।
మిత్తిదేవర మోయుతత్తడి నెనుఁబోతునైనఁ జేతులఁగ్రుమ్మి మేనుప్ర
త్తు। మలపట్టికడ డాసి మెలఁగుసింగమునైనఁ గఱకుమీసలఁబట్టి
కదిసి తెత్తు। కడలబల్ గెంటత్రాగుడులనైనఁ బెనంగి తొండముల్
తుండింపఁదొడరనోర్తు॥ వెకరిదన మొప్పఁదోలిముట్టె మెకమునై
న। బట్టిగిట్టింపఁగలగట్టిదిట్టనయ్య। నంచు వేర్వేఱఁదమతమయల
వుబలువు। నుగ్గడింపుచునుండిరి పెగ్గెలెసఁగ॥ 6

సీ॥ గొలుసులుసడలింపఁబులులఁబట్టెదమంచు నెఱిఁగించువహిముం
డుకీడ్చునవియు। మేకొల్పఁదొంటి తామేటిఁజీల్చెదమనుతీరుఁదె
ల్పఁగ నేలజీరునవియు। నుసికొల్పనిరు నాల్గు దెసలహత్తులవ్రత్తుమని
తెల్పుమాడ్కి బిట్టఱచునవియు। చెలరేఁపమెకపు రాశియ్యమిం గె
దమంచుఁ దెల్పుకైవడినొళ్ళుఁదెఱచునవియు॥ నగుచు బెబ్బులిసు
డిగాలిబిగితుపాకి। యడవిద్రిమ్మరిగడివోతుపిడుగుతునియు। మొద్ద
లుగాఁబేరులందిన మొఱసడములు। సరిపెణలఁబట్టి తెచ్చిరాకరులు
వేగ॥ 7

గీ॥ ఇటులఁ జెంచులుబుజములుపటితళ్లింది। కొనుచునట వేఁటకేఁకారి
కొనుచు రాఁగ। గనిహరిశ్చంద్రుఁడడవికిఁగదలఁదేరు। నాయితం
బంతఁగావింపనానతీయ॥ 8

సీ॥ పసిఁడి హొంరంగుబల్ పడగలచిఱుగాలిఁ దెలివాఁకఁగలనీఖుల
లలు నెఱప। గట్టినగంటలఁగలుగు రాయిడివించుఁ గొమరునచ్చ

రు లెల్లఁ గొండ్లిసలుప। వెలిజన్నియొల్లులఁ దిలకించి తెలిపమ్ము లం...
మి న్నేటిరాయంచలడర। మగజాలబండ్లబల్లిగఁ గాంచి నెలప్రొద్దు
లనివిచ్చితొవతమ్ములలరనొకట॥ బుత్తళి హెచ్చు రంగు బత్తళి...
ఖంబు। గత్తళంబులుఁ జెలువారఁ గత్తళాని। ముత్త...
త్తినక్రొత్తతేరు। ప్రోలఁ దెచ్చినఁగనుఁగొని నెల తేఁడు॥ 9

సీ॥ పులుఁగురాల బెడంగు బోమడికంబును దాల్చి కట్టాణి మేలుచొకళ్లు
బూని। హురుమంజిముత్తెంపుసరములఁ గీలించి పగటు చెందమ్మికా
పసకమూని। తలిరుచందురుకావి దట్టిగట్టిగఁ గట్టి వలిపె రెంటెము
వల్లెవాటువైచి। సిరిగందముఁ దావిచెలువు లీనఁగ మెత్తి కస్తూరినా
మంబుఁ గాంచినుదట॥ ఁగేలసింగాణి తూపులు గీలుకొలిపి। కెంపు
పావల మెట్టి వెన్నెంపు తేజు। నను హరిశ్చంద్రుఁ డప్పు డాతన నెలం
తఁ। గొమరునింగూడి తేరెక్కఁ గోరివచ్చె॥ 10

ఉ॥ వచ్చి కొమారుఁ దేరుపయి వైళము బంగరుపీఁటనుంచి కే।
లిచ్చి వెలందిచంద్రమతి నేర్పడనాయరదంబు నెక్కఁగాఁ।
బుచ్చి పరాకు వేగరులు పొల్పుగఁ దెల్పఁగ నెక్కె తాను పెం।
పచ్చువడంగఁ దేర్నడుప నానతి నిచ్చిన నంతఁ గ్రచ్చుఱన్॥ 12

ఉ॥ బంగరువాగెయున్ దళుకుఁ బక్కెరయున్ నును పట్టుపల్లమున్।
సింగిణియున్ లకోరి తెగఁ జేర్చిన బల్లెపుదియున్ సిరాజి డా।
లుంగరవాలు చేసురియలోన గుఱ్ఱమువలున్ దలాటమున్।
రంగుగఁ గ్రాలు తేజి నడరన్ వెస సాహిణి దెచ్చెఁ దెచ్చినన్॥ 11

చ॥ అరసి జరీరుమాలు నిడి యంగిరకంబుగఁ దాల్చి జాళువా।
సరిగ హెచ్చు రంగులాగునఁ బసందుగఁ గాసె బిగించి వల్వఁ జె।
చ్చెరఁ గయిసేసి బత్తళికఁ జిలుకులు డాలును గేలఁ బూని సం।
తిరియగు సత్యకీర్తియటఁ దేజిపయిన్ నడి నెక్కె వేఁటకున్॥ 13

సీ॥ కైదువల్ బట్టియాఁకరులు రా నొకయోర నొకయోర బలుచెంచు
లుజెదిఁబొఱ। బాబాలతుటూములు బలసి రా నొకప్రక్క నొకప్ర
క్క నేనుంగులోలిఁ గదల। బల్లిదులగు పెక్కు బంట్లు రా నొకచక్కి
నొకచక్కిఁ గాలరులు బికిన డవ। తగువారు జోదులున్ దవిలి రా నొ
కచాయ నొకచాయఁ బ్రెగ్గడలూరిమఁ గ్రాల॥ దప్పెటలు భేర్లుఁ బ
లువాయదములరవలి। గడలగారులజానుగుల్ గదెలు వడఁగ। బ
డవలంబున నడిదంపు బెడఁగులడర। వెడలెనొడయుండుగడువడిన
డవికప్పుడు॥ 14

సీ॥ వరికయ్యలకు నీళ్ళు వాలించి కొలఁదిగఁ గలబెట్టి మడకలఁ గట్టువారి।
గనిమ లేర్పరచి చిక్కఁగ నాకు నెరువులఁ ద్రొక్కి వెంబడి మ్రాను
వోలువారి। విత్తి పైరొక యింత యెత్తు ప్రోదినిఁ గన్నఁ దేకువఁ గలుపె
డదీయువారి। విరివిచోటుల పైరు వెలితిపట్టుల నెల్లనాటుకొనన్నా
లువాటువారి॥ బండగాఁ గోసి కట్టలఁ బన్ని తెచ్చి। కళ్ళములఁ గొ
ట్టిబంతులఁ గట్టఁ జేసి। గడ్డిఁ ద్రొక్కించి వడ్లు రాఁ గాంచువారి। గ
నిహరిశ్చంద్రుఁ డవ్వలఁ జనుచుఁ ద్రోవ॥ 15

చ॥ ఉలవలుఁ గొఱ్ఱులున్ బెసలు నుద్దులు నూవులుఁ గంది ప్రత్తి స।
జ్జలు నలసందలున్ సెనగ చామలు మున్నగు మెట్టపంటలన్।
జెలఁగెడి చేలయొప్పిదముఁ జెంతలఁ బ్రెగ్గడలోలిఁ దెల్ప రా।
వలఁతి పొలంబులన్ గనుచు వైళమ మున్ జనుచుండి వెండియున్॥ 16

సీ॥ పసులెంచుఁ జేల పైఁబడునంచుఁ జెలకోలఁ గలిగి యిట్టటుఁ జూచి కా
చువారి। మంచెల నుండి హాహాయంచుఁ బుల్గులు దాయ నీయక వ
డిసెల లేయువారి। నఱచేతనలిచి పొట్టూఱ గనూది నజొన్న పిసుకుళ్ళ
వాయూడ మెసవువారి। కంకిఁ బట్టినఁ బాలుగారు దంటులఁ బంటన

మలిపిప్పి యొకింతయు మియువారి। ప్రత్తి విడిపించు చేలలఁ బాడు
వారి। పెరిగియదనైనయులవను బెలుకువారి। కొఱ్ఱసజ్జలచాము
మఱఁగోయువారి। ఁగాంచుచూరులఁ బల్లెలఁ గడచియిట్లు॥ 17

క॥ వంటెంబులవణితంబుల। ఁబంటలమఱితనవిలాతి పజసుకములఁ
దా। ఁగంటన్ గనుచున్ దనవా। ల్గంటికిఁ గాన్పించు చరిగెఁ గానన్
దఱియన్॥ 18

చ॥ చనఁజన తేఁడు కాఱడవి చాయనొకానొకచోటఁ గాంచెఁగా।
రెనుములపాలు జాలుగొని యేర్పడు నావఱదన్ మునింగి చ।
య్యనఁబడి యీఁద లేకసుఱులయ్యెడఁ బాసిన వాత్మకాలవే।
ఁదిననరు దెంచి వెల్లువను ద్రెళ్ళినపిక్కుటమెకాలపెక్కుటన్॥ 19

గీ॥ పనుఁగులమస్తి వెల్లువ లేదు పంది। నేయికాల్వలుఁ జేరిమున్నీరులగు
చు। నడరె వెదురులనుండి రాలెడిసుపాణి। సందరపుముత్తియం
బులజాడఁ దెలుప॥ 20

సీ॥ చఱియలపైనుండి పఱతెంచు సెలవాఁక యొసగనొదల వేల్పు టే
ఱుగాఁగ। విన్నంటు ద్రామఁకుల ద్రేలు పేరూడలు బెడఁగులీనెడుకా
విజడలు గాఁగ। ఁదవిలి వేసఁగిగానరవులుమంటల తేజు కనలెడిచి
చ్చఱకన్ను గాఁగ। ఁదెఱనోటిమెకముల తెలివన్నియల చెన్ను రా
ణనొప్పారుమైరంగు గాఁగ। వ్రాలుమొయిలుల డాగ్గారు తోలు
గాఁగ। ఁగ్రాలు వెదుతులుముమ్మొనవాలు గాఁగ। విన్నుసిగదాలు పరిఁ
బోలు వింజగట్టు। ఁగదిసియద్దొరయట నాల్గుకడలనరసి॥ 21

మ॥ నేరెడుల్ కలజువ్వి మోదుగు నెమ్మి గుమ్మడు నిమ్మలున్।
మారెడుల్ పులిచింత కానుగు మావి క్రోవులు రావులున్।

బూరుగల్ గలగొట్టుబొట్టుగు బొద్దిలొద్దుగుమద్దులున్।
బీరలున్ మొదలైనచెట్టుల పెంపునన్ గడుదట్టమై॥ 22

సీ॥ మెకపురాదొరబీతి మెయిఁజిక్కి తలఁకు నేని కలెల్గులొడుఁగుమ
న్నీలు గాఁగ। (బబ్బునీఱపుటిర్లమబ్బులంచనియాడుసిగపుల్గు లెల
యాట చెలులు గాఁగ। (బండు వెదుళ్ళ పైనుండి రాలుసుపాణిబలు
దీవిదొరలకప్పములు గాఁగ। నెడ నెడఁబలుకు కోయిలలుఁజిలుకలుఁ
గై తఁబరఁగించు మేలుకు యీసరులు గాఁగ। (మోలమ్రాఁకులనొం
డొంట్ల మొనయుకొమ్మ। టెంకి మెకములుగరిడి జెట్టీలు గాఁగ। జడ
ల మెక మొండుదొర గాఁగఁజదురుఁబోలఁ। జాలునొకకానఁగని
హరిశ్చంద్రుఁడెదుట॥ 23

సీ॥ మత్తిల్లు పెనుహత్తి మొత్తంబువడి మొత్తి మెదడు మెక్కెడుగండు
మెకపుదొరలు। పుట్టపట్టుల బారుగట్టికన్పట్టెడు చలిచీమలనుబీల్చు
నెలుఁగుపరులు। చఱియలంగలకొండగొఱియలన్నుఱుమాడియె
అనెత్తురానుబల్చిఱు తగములు। కుబుసంబులనువీడుకొనియొండు
సందడి సైఁచనిమసకపుంద్రాఁచుగుములు।యీరములఁద్రూటిపా
ఱెడు నేమబందు। లేటులాడెడియెనుబోతు లెగుగుకొదము। లేళ్ళు
దుప్పులుమంతతో డేళ్ళుకణుజు। వఱదుకుందేళ్ళు వెలసినవలఁకుల
రసి॥ 24

క॥ చెంచులనుగాంచియిచ్చట। మించున్ గడు మెండుగండు మెకము
లుమీరల్। డించనియలవునబైఁజని। (తుంచుఁడనఁజోపు వెట్టితో
డరుచువారల్॥ 25

ఉ॥ కాంచి మెకంబులన్ వలలఁగాలురులన్ బఱపించజాడలే।
త్రించి మెఱంగుబల్లెములనీటెలబల్ని గుడించిప్రోగువా।

ఱించిరకంపుదీములగుఱిన్ మెలఁగించికడంగిబోనులన్।
డ్డించిహుటాహుటింబరఁగి రేడ్తెఱ వేఁటకుఱేఁడునత్తఱిన్॥ 26

ఉ॥ తేరును వేఁడిగ్గితనదే వెరిముద్దుకొమారు వేఁటతీ।
రారయనొక్కచోనిలిపియంగుగనంగబిగించిచుంగులన్।
జేరిచిపల్లెవాటుడిపసింగిణిఁగోలలదూసిసింగపున్।
బారులనేసెవేఁటరులుపల్మఱుఁదన్గనిమెచ్చఁబెచ్చుగన్॥ 27

క॥ గ్రుక్కిడిమెకములనొడయఁడు। లెక్కింపకతక్కువానిలేసునసె
లలన్। జక్కాడెమొక్కటీలన్। జిక్కనిసింగములఁబులులఁజిఱు
తలనంతన్॥ 28

సీ॥ నెరసరిపిండుపై నెఱసరుల్ గండుమైఁదాఁకిరిబాకుతుపాకులొడి
సి। యొంటరితెగదూలనొంటరితెగఁబ్రీల కరిగిరిగరగరసురియ
లెత్తి। మొక్కటీలడలంగ మొక్కటీలడరిరి ప్రబ్బియోదంబులఁ
బాదుకొలిపి। వేఁగులువడికూలవేగులువడిఁగ్రాల వెడలిరికోలల
విండ్లుఁబట్టి। మఱియు వేఁటరు లెలుఁగులమందజల్లి। మెకములనుద
చ్చియడుగుల మెకపుగములఁ। గణఁతిదుప్పులులోనుగాఁగల మెకా
లఁ। జెండిచెక్కాడి రెంతయుగండుమిగిలి॥ 29

సీ॥ తాముగుబ్బలిపట్టితట్టులైవెతఁబాపు కొనెదమంచెగురుచుగుండ్లు
దాఁటు। తామునిలుకడనేలతట్టులంబడిదాడి విడివుందమంచున
ల్గడలఁబాఱు। తాముచుక్కలయేనిదండనుండినఁజేటు వీడునంచ
డలివిన్నీదికెగురు। తామునుక్కంటికైదండఁగ్రాలినబాము లుం
డవంచటువెలిగొండకేగు॥ తాముచిల్వలి నేళ్లఁదరలి మేల్లు। ద
నరఁబ్రతికెదమనివుంటిద్రవ్వుచుండు। సింగముల నేనుఁగుల లేళ్ళజం
కగుములు। నేదులను వేఁటఁద్రుంచిరే నాదులప్పుడు॥ 30

లయగ్రాహి॥ పొంచిపొదరిండ్లఁ దెరలుంచిమల లెక్కి యడరించు
మెకాలనడలించియలవారన్। మించి వెసఁదోలుచును గాంచియ
టఁగొన్నిటినిఁ ద్రుంచిబలుకైదువులనొంచిపొరిఁబొట్టల్। జించిప
ఱిపోటువిడికుంచివడిలాగులిడుకొంచు ఁజనువానిఁబడలించిపల
తూపుల్। పించమడరంగఁబఱపించియుసుఱుల్ దొలఁగఁద్రెం
చిచెలువొప్పరొగిఁజెంచులటవేఁడున్ 31

స్రగ్ధర॥ గాలించెన్ గాననెల్లన్ గడిఁది బిఱుతలన్ గాల్చెసింగంపుమూ
ఁకన్। దూలించెన్ హత్తిపొజున్ మని మెగొఱియలన్ ద్రుంచెఁదో
డేళ్ళబారున్। గూలించెన్ దుప్పిపిండున్ గుదిమెసలుగులన్ గూ
ల్చెమన్బోతుచాలున్। వ్రాలించెన్ దచ్చికాళ్ళన్ వఱలుమెకము
లన్ వాల్చెఁబేరేదుగుంపున్॥ 32

గీ॥ సరిపెణలవిచ్చివిడిపింపజాగిలములు। వెడలిపసివట్టితోఁకలవిసిరి
కొనుచు। మొనయఁబరుగిడినెమకుచుమోరలెత్తి। కాంచిపందు
లజక్కాడఁగడగెనపుడు॥ 33

క॥ అత్తెంబులఁగలడేగల। మొత్తమునెగిరింపఁగౌజుపూరేళ్ళవడిన్।
దత్తఱిలఁజేసెవెండియు। మొత్తెనుసుగోళ్ళకొనలఁబులుఁగుల
నెల్లన్॥ 34

క॥ కడిమిమెయినిటులఁగోయలు। పడుకులలోయలనుపెలలవలకుల
గొబలన్। వడిమెకములజంపగనొడ। యఁడుచాలింపుఁడిఁకవేఁట
యననటవారల్॥ 35

మ॥ పునుఁగున్ గస్తురిదాకయున్ సలుగుకొమ్ముల్ దేనె మేల్పాఱవ
ప్పునుజవ్వాదిననంటిపండ్లుసవరంబుల్ నెమ్ములన్ గప్పురం।
బునుబెల్కుంచెలునక్కకొమ్ములుజగాపూరేళ్ళులోనైనవా।
నినిరాజాబిలియొద్దబుట్టియెలమిన్ నించంగఁగేల్మోడ్చినన్॥ 36

క॥ మున్నిందినిగుల తేఁడవి। యన్నియుఁగొనియెరిమఁదనమునర్తిలి
నవలా। మిన్నయగుచంద్రమతికిఁ। జెన్నలరనొసంగికానచెం
చులికంతఁ॥ 37

క॥ తనివారవిలువగలవస। దనములఁగడుఁనిచ్చి తేఁడుతనప్రెగ్గడఁగ। న్గో
నివేఁటపెంపునఁగడ। చనుదెంచితిమింతదవ్వుచదలేటిదరిఁ॥38

గీ॥ కలమతభిసివసెష్టుజొగంపుటికర్కి। యచ్చోటికిఁబోయియాతొ
జ్ఞహజ్ఞదోయి। ఁగాంచిమఁజలుమమిదెసీచుకష్మవళ్ఫు। పయ్యారలు
డెల్పుముయ్యెఁజుపజ్ఞసుంటు॥ 39

క॥ అనితనకొమయుఁగొమరుఁడు। ఁజనుదేరఁగవెంటఁబ్రెగడచం
దురుఁడునురా। ఁగనుఁగొనుచుమలలసెలలఁ। మునుకొనిపోఁబో
వనొకఁ-మురువగుకోనఁ॥ 40

సీ॥ జిలవొలంగఁగనేనుఁగులమేనుముని గొళ్ళచేసయింపుగగీజుసిం
గములను। చింకకూనలకుఁజన్జేఁపియాఁకలిదీఱఁబాలొసంగెడుపు
లుటాలుపులుల। ఎరకేసుతల్లులనెడసినచిఱుత్రాఁచుమొత్తంబు
జొకొట్టుముంగిసలను। గూరొక్కంమచిక్కైలర్కిగుమిలేయుననిస
ద్దుఁజేయకచనుమ్రానుచిలిపిండు॥ పింతదనరారనొద్దికవెలసివి
న్నా। సరవిఁజెరలాడుపులుఁగులసాళువముల। నరసితమయొజ్ఞతవి
సిచంమరునినెలవు। గాఁగమదినెంచికమవేడ్కఁగ్రాలితేఁడు॥41

సీ॥ తిగనిల్వుబొట్లక్రొంబగటుమించినవాని మించుసంచుడిగించుమే
నువాని। ఁదులకింపుబలుపెంపుతొలసిపేరులివానిఁబేరగుజడదా
రిపెద్దవాని। చిందంబుసుడివాలుచిన్నదండలవానిదండనొప్పా
రులాతంబువాని। జింకకళాసంబుచేలచందమువానిఁజెందమ్మిస
రములచేతివాని॥ సంజక్రొంజిగులీనువాల్జడలవాని। దంబుతెలి

డాలుగ్రాహ్యంబియుంబువాని। మినుకకసమేటినోటఁబేర్కొనె
డువాని। చేరికనిజడదారిపసిష్టునంత॥ 42

గీ॥ బోసుడికపుజన్ము నానికంబులబెనంగు।లానిరాజాదియగుడుగులనల్లు
కోనఁగ। జాఁగిలిమొరఁగిదోరహరిశ్చంద్రుఁడుచాట। లేవికేల్మో
డ్చినిలుచున్నఁజూచివిశ్వబసి॥ 43

గీ॥ అలరెచుపిపింవి కెలనజోహారులౌడ్లు। చంద్రమతిలోకపీంతాస్యలచం
దమరసి। కూరుచుండఁగనేమింవిగారవించి। యింపుపలుకులరా
నెలకిటులఁబలికె॥ 44

క॥ ఒప్పుగనెతగవుఁగనుఁగొన। కిప్పగిదిన్ వేఁటఁదపిలియేతెంచఁగ
రా। నెప్పులకనుఁగుఁజెలితో। నిప్పడుకులకంమఁజందమేయిది
నీకున్॥ 45

క॥ అదిగాక మొదటఁబాడికి। గుమశైలనరాదుమానువుకోలముఁదో
లిబ। ల్లిమఁడనజగమునఁబేరిమిఁ। బొదలితినీకెటుఁగరానిపోఁడిమి
గలదే॥ 46

క॥ సతవెసనంబులఁదవులక। సతవెరపులనెఱఁగికడమిసతపరిబలి
మిన్। బ్రతుకూనుటొప్పయేనికి। సతతేజీవలఁతికోలఁపుసంద్రంపు
నెలా॥ 47

కం॥ దొరతనముముగితిసరవికి। దరిమఱిమెవేన్మితబుసుదానికినెన
యా। సరబడిఁదోలఁగినయ్యాది। గరముక౯బలుకోలలముఁపఁగల
దన్నఁటేనిన్॥ 48

సీ॥ తనుసైఁబడిఁబవితగవెన్నిపజనేలు నొడయనికీకానయునికియేల।
యోలిపిన్నాణులనాలించిపాటించు టేనికీమోనంపుఁబూనికే

ఉ॥ నిజముఁదప్పకపాటినేర్పు మైఁజెలువారు మేటికి వేలిమిపాటు
లేల। యంచజనొక్కకంటనరసిమన్నించు రాచపంటకీము కాఁకఁ
తబును లేల। మండగీములదండిమైగండమంచి। ఓడసాదలనాడట
నేడిప్రోడి। బవఁగు నెఱరాచగఱువకుదొరతనంబు। సేరఁజెలు
నారముగితిరాదారిగాదె॥ 49

క॥ బడిపైదలు నెడుఁగానిన। నడియదిమొజ్జలపికులపసంగడిఁగొడు
దుల్। వడనదితంద్రిడిదివజమే। లడరెడు తెఱఁగెఱలదోసమయ్యా
దినొరకా॥ 50

కం॥ పలుబడినుండుప్రజలకు। మేలౌచందంబదెల్లు మెయికోనునోపు
దిక౯। హాలెను నెఱింగియవ్వహి। నేలిక సేయంగమంగు నెంత
యునురవా॥ 51

సీ॥ పసవెకలిమిబలిమిచవలంబుఁగడుఁగన్ని। చాలినంతపుడమి నేలఁగన్ని।
తగినప్రాపు లేక దేనిజగతునిమెల్పడి। గాలిమాలుది వ్యేకర్మిఁబోలు॥ 52

చ॥ నెరవని ధైర్యమునఁ దెప్పుడు దేహముఁ గోటలుఁ గోష్ఠంబులు౯।
దిరమయియుండుదండు దెఱదయుమియు౯ గని క్రిందిమన్నలె।
ల్లరుఁదమకప్పముల్ గఱిదొలంగక యీఁగొని వేగువారిచే।
నరయుచునున్నలు౯ బ్రెగడలం డజిమంతనమందఁగావలె౯॥ 53

క॥ తప్పొప్పులరసి చొప్పు౯। దప్పిననొప్పింపఁదగును సగవరియగురా।
నెప్పరికప్పట్టుబడఁజను। వొప్పమిచుట్టంబుఁగాంచు టొప్పదుమది
లో౯॥ 54

సీ॥ చనియప్పుడప్పుడుఁ గనయోలువలనాళ్ళఁగలకాఁపుల తెఱంగుఁగాం
చవలయు। వరవలఁజెఱువులవలనుగఁగట్టించి కేలఁగులక్షేత్ర సాగిం
పవలయు। గరణీకములనమ్మకయపొలంబులఁబంటఁగాంచి ప్రజను

ఆలకించవలయుఁ బంటలకొలఁది నేర్పు లదియేల యవపాలు గుత్తఁ
గాఁపులనుండి గొనఁగవలయుఁ। బన్నుఁ గొని బొక్కసమునించుప
నినటుంచి। లేమి కాఁపుల కెదురిచ్చి లెస్సపంట। పైనఁ దిన్నఁగ మున్ని
చ్చినట్టి సొమ్ము। బడయుచును దేఁడు పగిది రాఁబట్టవలయు॥ 55

సీ॥ పాడి పెద్దలమాటఁ బాటించి యిది న్యాయ మిది గాదటంచు దేఁడె
ఱుఁగవలయు। తగవెంమడింద నివగఁ గనుంగొను పొంతఁ గ్రిందివా
రలఁ బరికింపవలయు। దటె బట్టియను వైన నెటి మార్పులడరించి ప
జలు మేలొందఁ బ్రోవంగవలయు। గొనటి చీకుల కెల్లఁదని వారనెన
రు నైనీవుల వెలయించి కావవలయు। బయి పయింజూచి వెండియుఁ
బాటిసూటి। జాడ జాణల రాఁదీసి నాడులందుఁ। బారుపత్తెంబుల
నొసంగి ప్రజల నేల। బనుపఁ దగు నంమఁ దగవుంటఁ గనఁగవల
యు॥ 56

క॥ వలఁతీ యింతకు నన్నియు। దెలసిన నెఱజాణ వైనఁ దెలపితి నీకుఁ।
గలువ విరిసూనశ్రుంకెడిఁ। జెలియుఁ గొమరుండు సూపఁ జేష్పడి
రపవిఁ॥ 57

చ॥ తడవొనరింపకీక డను దగ్గి వెసంజను మూరికొండు మే।
ల్నడిపిను చెప్పెదఁ దబుసునో మెడుగాధియనుం గుబట్టియి।
వ్యాడనొక చోఁగలండ తనియిమ్మునకుఁ జనబోకుమల్క చే।
నడరి యొకర్షుకీడె నయనాడిన నాడునతండు నావుడుఁ॥ 58

క॥ జడదారి కెఱఁగి వీడ్కొని। యొడయఁడు చెలిఁ గొమరుఁ గూడి మొ
గినరదంబుఁ। వడి నెక్కి మఱలు చోన। వ్యాడరుం గని గాధి సూలి
యిదియదనను చుఁ॥ 59

క॥ తన నెలవునకు హరిశ్చంద్రమని రప్పింపంగ సుపఁ దోడ్తో నెడఁదఁ।

గనిపంచెయు నెట్టకేలకుఁ। దనయొక్కఁడుతబుసుబల్మితలఁపున నం
తన్॥ 60

సీ॥ ముత్తెంపు చిప్ప నెమ్మోముచందముదాని నిగనిగమనుతళుక్కఁ జిగుల
దానిఁ। గప్పారు నీడలఁగుప్పు కన్నులదానిఁ బవడాలడాలీను చెవుల
దాని। జెనుకుపూసలనిగ్గుఁ జెనకుచాఱలదాని గాయు వెన్నెల
సౌఁకడుపుదానిఁ। గ్రాలుపచ్చలరంగుకాలిడెక్కలదాని నుదిరి
మించిన మేనుపసటుదాని। నడుముగరాల బెడఁగులతోడలదానిఁ।
గాడ్పు వడిమించు పేరెముల్ గలుగుదాని। చిత్తరపుఁజూపుదాని
బల్లిత్తుదాని। యింతయగు జింక నొండుఁ గావించిదాని॥ 61

చ॥ పొడగని యీవసిష్ఠుసుసిపొంతనఁ గ్రాలు పొలానఁ బొద్దువం।
గడపుఁద్రిశంకుపట్టితనగాదిలి పైదలిఁ బట్టిఁగూడియు।
ప్పుడెచనుచున్న వాఁడరిగిపొల్పుగునీబలు నేర్పు చెట్టలన్।
వడిఁగనిపించి నిన్బడయు వైసిక నాతనిఁ దెమ్ము నీవిటన్॥ 62

క॥ అనిపనిచె గారవపున్। బనిబంగరుజింక కోదముపనివిని కానన్। బ
నివడియేగె హరిశ్చంద్రునికంటన్ గానుపింపఁదోరపు వింతన్॥ 63

చ॥ కనుఁగొని దాని మైసొబగు పెంగన్నవ బల్బెళుకున్ దలంచి చం।
పనుకొఁదిరాకపట్టితనపట్టికి నాడుకొనంగనీదలం।
పునవెర వెంచియమ్మైకముపోయిన జాడనె తేరుఁబోలఁజ।
య్యన సెలవిచ్చి తేఁడటులనయ్యెడవింబడి వెంటనంటినన్॥ 64

కం॥ గాలివజీరుని తేజిన్। బోలివడిన్ బాఱు వేలుపులబువ్వయొదన్।
గ్రాలుతమకోలఁ ప్రుటిష్టిన్। దేలికనందుక్షోను మాడిక్క నెత్తైకే
గరున్॥ 65

లయగ్రాహి॥ ఈఱనసుబల్పొదలఁదాఁటి చెలువారనటఁదాటిపరి

యావలికిఁ బాఱెఁ దొలిమించున్। మీఱఁగల మైతళుకుఁ జాఱికలఁ జూ
పిదయు వాఱఁగమి గొల్చి పలుమాఱు దొరచెంతన్। నాఱుఁ డిననిల్చి
యలుపాఱమఱిఁబండి పలుకాఱియలు వడ్డవగదేఱు పఁగనెంతో।
నూఱడిలి వెండితన వేఁడముఁ జూపవడి జాఱె మెయిఁ గొమ్ములనుగి
ఱుకొనుజింకన్॥ 66

సీ॥ పట్టఁడాసిన నద్దిపట్టీకమున్నె గునలుకనొంపఁగనున్నఁ గెలనదోఁచు।
ఁజికెఱనంచొడియఁబోఁ జేయూఁకపరుగెత్తుఁ గదియఁగాఁగాన్పిం
చకయ మొఱంగు। వలలొడ్డ నావలివలనికిఁ గుప్పించుఁ బొంచి
చేరిన జుమాయించి మించు। దొరికెనం చాఁచినఁ దొలఁగి దప్పునకె
గుఁజముపవిల్లెత్తఁ గట్టెమట మెలఁగు। నందఁ జేఁజాఁప నెగిరిమున్ముం
దుకరుగు। నొకచోఁ డాఁగి వేఱొకచక్కికేగు। నవ్విధంబున
నెలయించియవ్వజీరు। గాధికొమరునియారాముకడకుఁ దెచ్చె 67

గీ॥ పట్టుపిడకి త్రైఱంగునవట్టియాసఁ। గొలిపికిసురించి తెచ్చినకొదమజిం
క। నలుకనొంపంగ దొనఁ దీసియమ్ము నేయ। పిచ్చమొగ్గయ్యెఁదు
దకది వేఁడబమున॥ 68

క॥ జడదారి గాధికొమరుని। యొడకుం జనిపంటవటయెలికతన వె। న్వ
డియె తెంచినవైనం। బెడపక యెఱిఁగించియత యొమట మొఱం
గెన్॥ 69

గీ॥ అంతనగ్గారడపుజింక నంటికడిఁది। కాఱుకోనలఁ బడుకులఁ గట్లఁ జె
ట్లఁ। గ్రంతలంబడి వచ్చినకతననొడయఁ। డలసిదగఁదీర్చుకొనవెం
చమరయఁ జనఁగ॥ 70

తరళ॥ కడిమి మేడలుఁ దాంద్రజువ్వలు గంగరేనులు మట్టులున్। గొడి
సెచింతలు దేవదారులుఁ గ్రోవిపొన్నలు రేఁగులున్। గడుమరీదెలు

మాపులిప్పలుఁగానుగంబగు తేఁకులున్। గడపనిమ్మలనంటులున్ గ
లకానఁగన్గొనియయ్యెడన్॥ 71

చ॥ చెలిమినిగాయలున్ గొదమసింగములున్ బసిదిండులిత్తులున్।
జిలుపలుఁజుట్టుపుట్టలునుజిట్టెలుకల్ చిఱుచీలిపిండ్లుజా।
గిలములు నేవరుల్ పవిలిగ్రేణిసినొండొరులోలినొద్దికన్।
జెలఁగుటఁగాంచియచ్చెరువుఁజెందివజీరుఁడు వెండిమున్జనన్॥ 72

సీ॥ ప్రామినుక్కొనల నేర్పడు తెల్విఁయిట్టిదం చంకించిపలుకుగోర్వం
కగుములు। ముక్కులన్ బనసలనొక్కి-మెక్కి-సారాలఁ బనసలనుడి
వెడుబరితములను। పరికించిడీక లేర్పఱచిపున్నెపుకబ్బ ములచా
ప్పఁదెలుపురాచిలుకపమగు। వెల్మిక్రొంబొగనింగి వెడలుమబ్బు
లటంచు నెమ్మిఁజాతరలాడు నెమ్మిగుంపుఁ। గాంచియదియొక్కతబి
సిముక్కంటియుంపు। పట్టుగా నెంచితనదునీర్వట్టుఁబొపు। కొ
నగఁనయ్యెడనీర్పట్టుఁగనఁదలంచి। ముందునొకకొంతదవ్వేగ వ్రేమో
లతోఁడు॥ 73

సీ॥ జానొప్పఁగానీటిపైనల్లుకొనియున్న నింపునాఁచదిజడగుంపుగాఁ
గ। తమ్మినూఁడులమెకర్రఁగ్రమ్మురాయంచల వన్నెమై తెలిబూది
వన్నెగాఁగ। విచ్చుచెంగల్వక్రొవ్విరిబంతియొడలున దనరినరుమ
రాకదండగాఁగ। ప్రోవుతైయల్లుపూదీవెలుమైదీఁగెఁదాల్చినను
నుజన్నిదములుగాఁగ। వ్రాలుతొవరేకుచిఱుకకర్రపాలగాఁగ। నీ
టిబొట్లూనుపటికపుస్పేరుగాఁగ। బరఁగజడదారిచందరుపగిది వెల
యు। నొండుకెందమ్మికొలఁకువుదండఁగాంచి॥ 74

క॥ కనిచెలియుఁబట్టితానున్। దనరినపేరెలమిఁదేర్రుఁదీటుకునడిగిచ।
ల్లనినీరుఁగ్రోఁలియన్మాడు।గునదరినీఱంపుఁబొదలగున్నలనీడన్ 75

క॥ అలపెడలఁజంద్రమతితోడ। తలయంపిగఁజేర్చి తలిరుఁదలిమంబు
పయిన్। జెలువుగఁబరుండి యొడయఁడు। కెలననురటివీచుసత్య
కీర్తిన్ బ్రెగడన్॥ 76

క॥ కనిమిసులఁజూటిక్కింపై। పొనరెడినిచ్ఛ్వాసము వెల్మిపొవలునుగడుఁ
గా। ఘూర్ణనుచున్నదిద్దియేరుసి। మనికిమొ తెలియంగఁదగునుమున
కననాలోన్॥ 77

గీ॥ పండ్లుగోయంగనపుడొక్కవడుగఁడటకు। వచ్చి యచ్చక్కిరుసిగా
ఢిపట్టిదనుచుఁ। దెలియఁబలికిననాప్రొద్దుకోలపుటూడయు। దగుహ
రిశ్చంద్రుఁడెడఁదనుమికులనొగిలి॥ 78

క॥ ఇఁకనేమిగాఁగనున్నదో। యకటాయిందుపుగనలపదనిమునునెం
తో। సకునికినుడిపినవహిమ। చ్చికనువసిష్ఠుండుఁడుంగఁజెప్పెన్
నాకున్॥ 79

గీ॥ చెప్పియును జేయమబచితిముప్పమూఁడు। టకుఁగతంబయ్యెఁగా
కున్నమెకముదేడ। కెలనఁగాన్పించియెలయించిపాలలసెలల। నె
డఁదఁబురికొల్పి తెచ్చునేయింతదవ్వు॥ 80

గీ॥ నలువకట్టడిదాఁటఁగానలవియగునె। కాఁగనున్నది తప్పక కాకమా
న। దైనవెరవొండునారయుమాకడింది। తపసిడాయుటా లేకిం
దుఁదరలిచనుటా॥ 81

గీ॥ అనిరాబారియిసుమంత యనిగికనిన। బొస్నగట్టైనఁబడిక్రం
గుఁబుడమిదాలు। పైనవడిబ్రుంగుసెలప్రొద్దు లైనగ్రుంగు। దురుస
తొంబలుముక్కుపైవొరయువాఁడు॥ 82

క॥ అనితలఁకుహరిశ్చంద్రుని। గనిబ్రెగ్గడసత్యకీర్తికరమికరణిన్। వన
రఁగనికేటికినో। వినుకెంపుకొలంబుకడలివెన్నెలతేఁడా॥ 83

కం॥ వాఁడిగలాఁడవు ప్రోడవు। వేఁడెడిపజపాలిపాఁడి వెలి మొదవవు
బల్। పోఁడిమిఁబాడియుఁగాంచిన। వాఁడవు నీవైననలుగువా
రుంగల రే॥ 84

ఉ॥ అంమజగంబుపొంమడిగియాముడిగించికరంబుపంబునా।
సందిగనాఁడియీనెడలిస్సైరణచేమదిసించిగాలిన్।
రందికడించి కాఱడవినాఁకలికిన్ వలికెంచకోర్చియో।
జందబుసూను మేటిగుసిచంమరులూరకకంటగింతురే॥ 85

చ॥ అదియునుగాకయుండదదు నాతఁడుగాధియసుంగుఁబట్టిము।
న్బ్రొదలఁగమీకొలంబునకుఁబొంపునునింపిన మేటియీతఁడే।
కదనినుఁగన్నరాచతలకట్టుఁద్రిశంకునిబొందితోడనే।
ల్పదపికిఁబంపినట్టిసుడి వాల్గొరయేటికిజంకెదివ్వగన్॥ 86

చ॥ అరుమగఁగల్లుఁబోకసరొకప్పుడుగల్గినప్రస్తు వేగవా।
పిరిఁగడుఁజల్లనౌ నెనరు వెల్లువలుల్లము లెత్తువారికిన్।
గెరలియు వారలొకఁ్రరికిఁగీడొనరింపరు మేలు నేతలం।
తురుతలఁకీఁగిపొఁగుమిటఁవో డెముపచ్చిన సేదదీఱఁగన్॥ 87

కం॥ అననలపుసనఁగనించుక। ఁగను మోడిచియంతలో నెకనరానిక
లన్। గనితేఁడుగలవరంబునఁ। డెనవఃణకటులేచినాల్గు దెసలుం
గనుచున్॥ 88

గీ॥ కన్నుఁగవనీరుగాఱ నైగరమువణఁక। ఁపత్రరముఁగన్నయులనతక
త్తళ్ళాని। తగవరికొలంపుదొరయగుమగనిచెన్నఁ। జఱచిచెలిచం
ద్రమతియంత వెఱపుఁబావ॥ 89

క॥ పులుదిండిరాలుఁబచ్చలు। ఁదొదఁకన్ వగరాలుప్రాలుతెన చేకదె

ముష్। వెలయంగనాడ్చ్రముష్టులు। వలఁతికిదిగమడిచితీసివైచి
బిరాన్॥ 90

క॥ మిన్నొల్లఁగ్రిష్కైనఁబడినన్। జెన్నెడలవువిన్నఁదనముఁజెందవుకడి
గా। మిన్నాయెన్నండియ్యెడ। బన్నమువడియిటులనులికెదవెడదవి
దేలా॥ 91

సీ॥ కడిఁది వేరంపురాపుడమిదాల్పులపాలి వాఁడిక్రొమ్ముగరాలవాలు
దోరవు। మఱుఁగుఁజేరినరాచగఱువలవెఱమాన్పు నుఱవుగాంచి
నమేటియుజియవీవు। సతసంక్రమములుదాఁక చనునేలనేలఁగాఁ
గ్రాలినరాచముకుట్టంటివీవు। సతమునికట్టముజగాప్రతినమాఱట
లేని ప్రొద్దువంగడపురాపెద్దవీవు। నించుదిట్టంపుజాళువాకొండ
వీవు। తగవువెరవులనెఱిఁగినదంటవీవు। బేలకైవడిరహిఁజెడిబెద
రియిటులఁ। దలఁకెదేటికినిమ్మాడిక్కఁగలవరించి॥ 92.

క॥ అననాలోపలనెమ్మదిఁ। దనరినవాఁడగుచురాచసకేశచంద్రమతిన్।
గనియిపుడొకకలఁగంటిన్। వినుమదినెఱబీతిగొలుపువెలఁదిరోయ
దికిన్॥ 93

మ॥ చెలినేఁగొల్వయియుండఁగానటకునంజేరన్వడిన్డాసిబి।
ట్టులుకన్బాఱుఁడొకండునాబొమడికంబంతన్బడన్ద్రోసిప్రో।
ల్లొలఁగన్జేసినఁబాసిగాసిలియుఁదోత్తోవాసిమున్నట్లురా।
కలిమిన్సుబ్బలిదాల్పుక్రొన్నెనరుచేఁగంటిన్జగంబౌనసన్॥ 94

చ॥ అనిమినిమింపజంద్రమతియంగడఁగుందియుఁబైకిదిట్టమున్।
గనిమఱిదీనికింత్రవగఁగందఁగనేటికిమేటిఱేఁడనె।
కొల్లనినకడింపవంతలపగాలుఁపడంపడిసంఘుపేరిమిన్।
గనియెదవెట్టులన్నఁగలగన్ననచందమువిన్నవించెదన్॥ 95

గీ॥ కలఁగనుంగొన్నపాఱుఁడీగాధిపట్టి: పిదపబోఁడికె మెడలినవిత
ముఁదలఁప। నడలిరాలచ్చిఁబూసి పెంపఱుటవెండి। తొంటిసిరిగాం
చుటదిగంటదొరతనంబు॥ 96

క॥ వచ్చుఁగీడదియప్పుడె। విచ్చుఁ బ్రొద్దుట్టుమంచువిచ్చినకరణిన్।
ఱిచ్చపడనేటికిసుమలు। వచ్చుఁబోనెడపకెట్టవారికినైనన్॥ 97

క॥ అనియిట్లుతగుతెఱంగులఁ। దనపెనిమిటినూఱడించి తత్తరమెడఁ
దన్। గననీకమినులదిట్టం। బొనరఁగఁజంద్రమతినుడువుచుండఁగ
నాలోన్॥ 98

క॥ కినుకయునుక్రొవ్వమున్ లోఁ। గనిగాధియనుంగుఁబట్టికడకొలపుజ
గా। ననబోంద్రనిరువురన్వడిఁ। బొనరించెన్నలువనెనయుప్రోడ
లుతబుసుల్॥ 99

సీ॥ దరిఁద్రాలునేనుంగుపరిఁబట్టియవ్వాని తలలఁబాలింప్లుగసలిపెనే
మొ। కడనున్నసింగంపుగమిఁదెచ్చియవ్వాని నెలఁతలకొసులన్ని
లిపెనేమొ। కుఱఁగటంజనుజింకకొదమలఁగైసేసి యువిదలకన్ను
లనునిచెనేమొ। సరసఁద్రైవాతెడసవరంపు మెకములఁ గొని
వానిజడలనుగూర్చెనేమొ। యొండుకొఱమ్ముల్లులేకయయొద్దమె
లఁగు। మెగపుగుమిఁజేర్చిప్రేల్మిడి మెలఁతదోయి। వాసినొనరిఁచె
బళిగాధిపట్టినేర్పు। విప్పనేమునినోటనుజెప్పనొప్పు॥ 100

సీ॥ గోమ్ములైరేయెండగామ్ములైనునుపళ్ళు గీములైకొమరునెమ్మోము
లమరు। మెప్పులైకప్పురాచొప్పులైతేంట్లడా ల్విపులైగొప్ప
లైకొప్పులొప్పు। పపులైవలరాచతూపులైతరితీపు దాపులైక్రొ
వ్వాడిచూపులెసఁగు। సొంపులైనిద్దంపునింపులైయద్దంపుఁబెంపు
లైపొంపాగుచెంపలొనరు। కుమురునెలరేకచమురులైనునురులొ

వవు। కాకి వపులీనువవ్రైమోవులోలయు। నజ్జతలిరాకునొజ్జై
హజ్జెలయు। వల్లెతలకంబునుగ్గడింపందరంబె॥ 101

చ॥ విలువవసిండిలేళ్ళు నెలవిందముపుట్టలఁజూటివిచ్చులో।
వలఁబడిప్రాకి మేసినుఁ బ్రాఁకియడంగుచు నీటఁదాఁగియా।
కలనటివంచెఁ గ్రాఁగె వెఱదాఁటులఁబర్వెడెఁగం దెనాక్సెబి।
ట్టుబజడ మేనుగన్నమొగమబ్బులకున్ దొరగాకసిబ్బితిన్॥ 102

క॥ చెంగ్లాపాలింగ్లానుచు। పింగ్లాకన్నొబ్బులు విల్కపింగ్లావలుకుల్।
మాంగ్లా కేల్లవలప్రా। బొండ్లన్ బొగడంగనెంగ్లుఁ బూంగ్లుంబ
ట్టున్॥ 103

సీ॥ నెఱకువిల్లూని వా తెఱతీవులోనరించి యిలయుఁగూవులఁజూపులంద
మర్చి। తుమ్మెదనారిబల్లుసములనడరించి విలుకత్తెడిఁబల్కులో
లుకఁగూర్చి। తెఱగంటిటెక్కియఁదెలికన్నులన్నిల్పి గాడ్పు తేరూ
ర్పులకడఁదలిర్చి। తొగనంటుచెలికాని మొగములనలరించి కోయి
లకండెలుంగులను బేర్చి। చెలులనలగాధికొమరుఁడు సేయమ
రుఁడు। “బలిమిచెడెనింక సిగ్గెలబతము సెడిన సుకముఁగనఁడగు”
నంచుఁదానకుల ప్రాపు। గాంచెనోయనఁబొల్తురమ్మించుబోం
డ్లు॥ 104

॥ నెలయుసులోకేగేఁగలుగ నేకలిగెఁగా నెమ్మొముక్రొవ్వెదల్
నెగడుకతన। విరిదమ్మివెన్నెలలోరినసుండు నెయుండెఁ గన్నుల
నవ్వులకలిమికతన। సంపంగి తేఁటులుజతనూడు నేమాడె ముకు
చ్చూడుకలోకేటమొనయుకతన। సింగమేనుఁగులోలిఁజేరునే
చేరెఁగాఁ గౌను పెంవొడలుదాపూనుకతన। నారజగమ్ము పెద్దయ
సుకంచరారౌతు। సేఁతకొండుక్రొత్తసేఁతగాఁగ। గాధిపట్టిసే

సెంగాఁబోలుననియంప। జూడుకొనఁగఁబొల్తురలరుబోండ్లు 105

॥ మీలాకన్నుంగవపగ। డాలావా తెఱలుపైఁడిడాలా మేనుల్। వా
లా నెఱులుజగామగ। రాలాపల్వరుసకప్పు రాలాపలుకుల్ ॥ 106

ఆ॥ గాధికొమునిచేఁతవైక్రాలుచెలుల। మొగములనుగాంచియటు
లసేయఁగను నెలను। పురుడుగామియు నెలనెలఁబూనిచెఱది। చే
యుచున్నాఁడుముదిమిఁదాఁజెడియునలువ॥ 107

సీ॥ చిలుకలనొనరించి కెలన మెకర్గఁజవుల్ మించుమేల్గాండపం
ఙ్లుంచినాఁడొ। వెన్నెలపిట్టలకా బన్నియానఁగనండనించి రేమొండఁ
గావించినాఁడొ। చిలువలంబసఁజేసి కెలఁకునఁగ్రోలంగఁబయ్యెరల
ను నేఱుపఱచినాఁడొ। గొరులంబొనరించియో రెమ్మలనుగూర్ప న
నఁటికంబంబులనునిచినాఁడొ। యనఁగఁబలుకులుఁ బెదవులుఁగను
లునగవు। లారునూర్పులునడలునునడరుతొడలుఁ। దనరిమొన లేని
సింగార మొనరిమిసుల।జిగులమీఱుచురమ్మాలచిసురుబోండ్లు॥ 108

చ॥ చెలులబెడంగుక్రొంజడలచెల్వొనకుకా సరిరాకబీతిచే।
ఁజిలువలువిన్నజుట్టుదొరచెంగటఁజేరిననంచు నెమ్మియా।
నెలఁతలపజ్జనాటఁదొలి నేర్చినదొటనుగొంచగొంగరా।
యొలిమెపటాణిమైపగఱనొజ్జలడెంద మెలర్ప నేఁపెడికా॥ 109

సీ॥ మోములు నెలలయి మొనయఁగాకుండిన నింతులనగులు రేమొండ
లగునె। కెంపువాతెఱలుచకోరలుగాకుండినఁ దెఱవలపలుకు
లుదీపులగునె। పొక్కిలుల్ కొలఁకులై పొనరుఁగాకుండినవిరిబోం
డ్లతఱులుచాల్తరఁగలగునె। మేనులుమించులై మెలఁగుఁగాకుండిన
మడఁతులక్రొవ్వెదల్మబ్బులగునె। కన్బొమలువిండ్లుగాకున్నఁగ్రా
లుగంట్ల। చూపులవితూపులగు నెయాసొబగుచెలులు। పరుని నై

చెల్వు నెల్లఁ దాల్చిరికడంగి। కానిచో వాఁడు మైకల్మిఁ గనకయు
న్నె॥ 110

గీ॥ పుడమిమడుపుంటయొక్క యబ్బురమెయనుచుఁ। దలఁచియుప్ప
రమునసొండుకొలఁకుగాధి। కొమరుఁడొనరిచెననఁగ నాకొమ్మలవు
ను। వెలయుఁగొనులఁబొక్కిలుల్ చెలువుదొలుక॥ 111

గీ॥ కన్నుఁగవకోడిపాఱెనకన్నెలేడి। కెడమొసంగిననెలమోములో
డిచి తెచ్చి। విదిరియిరుచెంపలనునొంప వేఁడఁగొమలు। చుక్కలో
గిఁ కొళ్ళఁబడెనననికుక్కగోళ్ళు॥ 112

సీ॥ జడలఁజిల్వలగా మునడరించిపగయింక మెడసంకువలఁతిగ మెలపె
నేమొ। చనుఁగొండలనొనర్చి చనువుంపఁబన్నులమగరాలడాల్లో
రమునిచెనేమొ। మేనఁబూపిల్తుచెల్వానించిదెసఁబాప మొగము
లనెలదారిఁబూన్చెనేమొ। కనులఁగల్వలఁజేసికంటూడఁబాలిం
డ్ల జక్కవపొంచుంటసలిపె నేమొ। నలువ సేతకుమాఱూనఁదలఁ
చి వేర। మొండొరులకొండనీయక యుండనిటుల। మాటవాసిగగా
ధికొమారుఁడెసఁగఁ। జేసెనోయనమించునచ్చెలులరూపు॥ 113

సీ॥ చంమరువంకలా చానలనుమరులుకస్తురి నిగరాలెకటియ నెఱులు।
సంపఁగులాముద్దుజవరాండ్రముక్కులు గుత్తిలుగుత్తులా కొమలచ
నులు। బంగారుతీఁగెలా పడఁతులమేనులు మెఱుఁగుమంకెన లెవా
తెఱల బెడఁగు। పగడంపుఁదీవెలా మగువల కేల్దండలలగవ్వసరులె
యా చెలులగోళ్లు। వెలయలత్తుకబొత్తులజ్జలుబళీర। మరులుమరు
వంపుమొలకలో మానికములో। కలిమిపంటలో చామలో కన్నెస
రులో। యనఁగ మీఱుమరవ్వాలయలరుబోండ్లు॥ 114

గీ॥ అంచఁజిలువఁబైఁడినఁటిసంకుల గెల్చి। నడలుజడలుసొడలుదొ
డలు మెడలు। తరఁగచాలు మొయిలుదాఁటులఁగదలించుఁ। దరులు

నెఱులుకురులుమరులునురులు॥ 115

గీ॥ కలిమి వెంటనె లేమిడి గలుగునంచుఁ। గడఁగి జగముల కెఱిగింపగా
ధిపట్టి। కలిమిగుబ్బలమఱి లేమి కౌనులందుఁ। గలుగఁజేసెనోయన
మింత్రుక్రాలుగంట్లు॥ 116

గీ॥ కౌను లేదని నూగారు కలువ కలము। ఁబూని హొక్కిలియను "కలం
దాను" నద్ది। యచ్చట నెమూఁడు బంతులు నలువిల్తుఁ। డెలమి వ్రా
సెనో యనఁదరుల్ చెలుల కెసఁగు॥ 117

గీ॥ కేలు లేఁడిఁగెలల చనుల్బాలగుత్తు। లడుగు లిగురాకు లల మోవులో
డియునలరుఁ। దేనెసోనలుఁదలఁపన త్రీవబోండ్లు। కొలఁది కెచ్చిన చ
కరినికోష్మలౌర॥ 118

గీ॥ నిమ్మపండ్లు చనులు నేరేడుపండ్లు క్రొ। వ్వైదలు దొండపండ్లు పెదవు
లౌర। కనులపండువొప్పఁగన్నుల మ్రాన్పండ్లు। నాగమించు నోరి
మనాతిదోయి॥ 119

సీ॥ ఓమనగుంటలా చామల పొక్కిలుల్ చీఁకటి మొటికాయ చెలులకు
రులు। జాబిల్లి మొగముల చందమామఱిపుట్టచెండ్లా బిటారి నెచ్చె
లుల చనులు। దాఁగిలిమూఁతలా తలిరుబోఁణుల కౌను లలపిల్లగ్రోవు
లా చెలులయొలుఁగు। వెన్నెలకుప్పలా వెలఁదుల నగవులు తుమ్మెద
రేఁపుళ్ళు తురుములౌర। యాటలకు నెల్ల వాటంపుటాటపట్టు। నై
చెలంగఁగన లాగాధియనుఁగుఁబట్టి। దనదు నేరుపుఁ జూపట్టఁదలఁచి
మలచి। చేసెనోయన మించురచ్చిగురుబోండ్లు॥ 120

గీ॥ పరువము తోఁటఁబూవిల్తు పంట కాఁపు। చేరి పొక్కిలిదోనస్నుండి
యారుకాల్వ। నీరుఁగట్టినఁబండిన నిమ్మపండ్లు। నాఁగఁబొప్పారుఁ
జను చెలనాఁగలకును॥ 121

గీ॥ చనులనొకప్రక్కఁ బిఱుఁదులజంటనొక్క। ప్రక్కఁద్రోసునమరుఁడ
నుబచ్చుపూఁచ। వ్రాలువ్రేఁకకుదూసినకేలునాభి। దారమునఁగను
జెలులకొప్పారునారు॥ 122

సీ॥ క్రొల్లంట్లకన్నవఱగాంచియాసొబగందఁ జేతబిత్తరిచూపుజింకఁదా
ల్చి। యన్నులజడతీరునరసియవ్వహిఁగాంచ నిడుపమున్నియలఁ
దా మెడనమర్చి। నెలఁతలకొనులఁదిలకించియాచొప్పఁ జెంద
నొదలమినుసిగనుగూర్చి। జవరాండ్రనుమరుల సొవఁజూచియా
సొంపు నలవడనడినెత్తినెలఁగుదిర్చి। కొండవిలుకాఁడుదబుసూ
నికొంతపాటి। యలవడఁగఁగొమ్మసామురూపమరినిండు। చెలువు
వొలయమిఁగాలగుట్టలనుడబుసు। ఁజేసెఁజేయుచునున్నాఁడుచే
యునెపుడు॥ 123

చ॥ అలజనరాండ్రజవ్వనపుటామనియోయనమీఱుఁబలుఱచి।
లఱలుఁబలుమల్లెమొగ్గలునుగన్మనివాతెఱతేనెలొలిఁబొ।
కిఱలిసురపొన్నపూవులును గేల్నునుదీవెలెలుంగుగడుఁగొ।
యిలలునుగొప్పుతుమ్మెదలునెంతయువింతసెలంగఁజూడ్కి కిఱ 124

క॥ లేళ్ళాకన్నులుమావియి। పుళ్ళావాతెఱలురవలపొళ్ళాపలుతాఁ।
బేళ్ళామీఁగాళ్ళరయమె। సుళ్ళాసిగలెన్నఁ జెలులగొళ్ళాచు
కఱల్ ॥ 125

గీ॥ పేర్చిముజ్జగములవలపింపఁజేయఁ। గలుగునీపల్లెతలఁదనకడిఁదితబ
పుఁ। గలిమిఁగావించితనపూనిఱఁడలఁపుఁజేసి। వారిఁగనుఁగొ
నియాగాధిపట్టియంత॥ 126

గీ॥ ఇచ్చటికిహరిశ్చంద్రుఁడువచ్చివేఁట। తమకమునసిండునలసటఁద
విలితనమ। నింతఁగొమరునితోఁగూడియుప్పడింమ।నొకఱయాకు
టీరంబుననున్నవాఁడు॥ 127

గీ॥ తఱిసియా తేని డెందంబుఁ దమినినొరసి। యాటపాటల మెప్పిం
చియడుగరాని। క్రచ్చుఁ గనుటొండె నుల్లంబుఁ గలఁచుటొండె। న
నువు మెయిఁ జేసిరండుపొండనినవారు॥ 128

లయగ్రాహి॥ సొమ్ములబెడంగుల విగ్రమ్ముకొన మేనమురిపెమ్ములఁ జెలం
గిమరునమ్ముల నసింగా। రమ్ములను మీఱిచని కమ్మవలి తెమ్మెరల నెమ్మిఁ
గనిపుప్పొడులఁ జిమ్ముచును పేరి। రమ్ములనొకింత బలునిమ్ములుగఁ గాం
చియట నెమ్మిపరినట్టువులఁ దుమ్మెదలపాటల్। కొమ్మలమెలంగుప
రితమ్ములదొలుంగులఁ గరమ్ముఁ గనివించుఁ జని రెమ్మెనలకొమ్మల్।129

సీ॥ విరులఁ గోయుచు వంకదరులఁ బాయుచు జింకపరుల డాయుచుఁ గొం
కక రిగి తిరిగి। పొదల డాఁగుచు లేళ్ళ గదల నేగుచుఁ ద్రాళ్ళు మెదల నా
ఁగుచు నేళ్ళ ముదలఁ బొదలి। నడచి సోలుచుఁ దేనెలాడి చిక్రోలుచు సో
నవిడిచి వ్రాలుచుఁ గోనఁ గడచి యొడసి। కొలఁకు తమ్ములఁ జించి కె
లఁకుటిమ్ముల నెంచి తలఁకు నెమ్ముల మించి కులికి బెళికి। కెలనమావు
లఁ జూచి క్రోవులను నూఁచి। కలువబావులఁ గాంచి తావుల గడించి।
యలరుఁ ద్రోవల మెట్టి రావులను జుట్టి। క్రాలి రెంతయు నవ్వాల క్రా
లుగంట్లు॥ 130

సీ॥ గుజ్జుమావులపజ్జ గజ్జురంబుల ఁగాంచి గొజ్జంగినీరు మైనుజ్జగించి।
ప్రోఁకప్రూఁకుల దాఁకి ప్రాఁకుడాకల సోఁకి తేఁకుటాకుల నూఁకి వా
ఁకలీఁది। మిన్నలౌ సురపొన్నగున్నలఁ గ్రమ్మన్నించి కన్నెగన్నెరుల
యచ్చెన్ను నెన్ని। వెంచంబులలరించు సంచలమెదలించి మించు నిం
చులఁ జప్పరించి మించి। దంటనంటుల గెంటి గోరంటలంటి। యుప్పర
ముఱొప్పపుప్పొడి తిప్ప లెక్కి। తేఁటికూటువపాటనొ సాటబాట।
ఁదలఁకిచనిచని చిలుకలకొలుకులపుడు॥ 131

సీ॥ మింటిప్రోల్చందంబుమీఱులాగున మేటితెఱఁగంటిదంటలతఱచుఁ
గలిగి। నిక్కంపుజగమున్నియనవ్వకైవడిఁదోరంపురాయంచ
దొరలఁజెలఁగి। పాలసంద్రముబాగునోలిగేరెడుమాడ్కి వలమురి
వలఁతులకలిమిఁదనరి। కలిమిపైదలిచూలివిలుపొల్పుపోలికఁదమ్మి
పూసరులయందమ్ముఁబొనరి। కమ్మవలిగాడ్పుసోఁకుల గలఁగున
లల। ఁగ్రాలుపుత్తడికలువయుయ్యేలలూఁగు। జమిలముక్కాలిగో
లలకొమరుమీఱె। యలరుతెలినీటికొలనొండుకెలనఁగాంచి॥ 132

గీ॥ తూలితిమినేఁడు పుష్పాడిప్రాలిబిట్టు। సోలితిమిత్రోవజవ్వాదిజా
లుపీఁది। యలయికదొలంగనిఁకనింపుజలకమాడి। చనుదమనియా
కొలఁకువమునిఁగివారు॥ 133

గీ॥ తడుపులూడిచివలిపైపావడలుదాల్చి। వాలునెఱులార్చికొనఁజి
క్కువాయఁదీర్చి। కీలుగంటులనమరించిక్రాలుగంట్లు। దొరహరి
శ్చంద్రుడాయఁబోవెరవునెంచి॥ 134

సీ॥ జాంబిల్లిమినుఁబ్రాకుచందంబు రహిఁదోఁపనుగజాలబిళ్ళలసిగలఁ
దాల్చి। యేనుంగుతలలసుప్పాణులొప్పఁటఁజూపఁజనుకట్ల[illegible]త్తెం
పుసరులఁబూని। పగడంపుఁదీవెలుచిగురుదార్చైననంగఁగ్రాలుసెల్ల
వలఁజేకట్లమర్చి। చెందొవపిండునంగందంత నెఱిఁగింపఁజూచి
మోములనుగస్తురినిదిద్ది॥ మలలమొయిలులకలిమిఁజన్నులుసుదార్పు।
నీలిహొంబట్టుకంచెలనోలిఁదొడఁగి। బెడఁగుబలుమానికంబుల
తొడవులంది। రాణవెల్వాడిమరునిపటాణులనఁగ॥ 135

మంగళమహాశ్రీవృత్తము॥ జోలికగనవ్విసురపాన్నఁగనుసన్నలనుబొ
ట్టుగులఁదన్నులనువేఁగం। గేలినుడిగొఁగులనుగేలినుమిఁగ్రొంబొ
గడఁగేలు నిశిమావులనుబాటఁ। గ్రాలుచవిమోరటులఁగౌఁగిలి

నిగ్గోరఁటులఁగట్టులుకసంపఁగులనూర్పుల్ । బోలవిడివాపిలినిఁబూ
లనలరించినవబోఁటులు సారంగులలరంగన్॥ 136

సీ॥ కాఁగిలిసుగమెట్లుకనుఁగొనెనీక్రోవియంద నెట్లాండెనోహోళిమా
వి। కంగేలియెటువిరుల్ గైకొనెదనుఁదన్నునగనెట్లుకాంచెఁగ్రొ
న్ననలుపొన్న। కినియనెట్లలరులగెనసెనీసంపంగికనినబోట్టుగదెట్లున
నిచెఁబొంగి। ప్రేంకడంబెట్లుతాఁబెంపొందెనును బాటఁబూలనోఁ
గెట్లుతాఁబొదలెమాట। ఎవ్వహానివాపిలిగలిర్చె నెలమినూర్చ।
యెటులఁబూచెనోపొగడతా నెమ్మెనుమ్మి। చూడవింతగనివియును
గోడెతనము।జాడలెటెఁగినకొమ్మలచవినిడెలుపు॥ 137

క॥ అనుచున్ బులుఁగులవినుచున్। గనుచున్ దీవియలననుచుకసుమొ
గ్గలఁజే। కొనుచున్ ననబంతులమూ। రొనుచున్ దరిరెమ్మలందు
కొనుచున్ జనుచున్॥ 138

చ॥ కొమ్మలనొంచిజొంపములఁగొంతవడిన్నిమురించినీటనె।
త్తమ్ములముంచిమేలువలితావులచొప్పలరించినింపునీ।
రమ్ములఁబొంచిక్రొవ్విరులురాలఁగఁదీవెలవంచిపూమవా।
రమ్ములమించితావులడరన్ముదలించిగడించియించులన్॥ 139

ఉ॥ జాణతనాననిట్లలరుచాయలనేగుచుమ్రోలనిప్పపూఁ।
దేనెలుసోనవైకురియఁదేఁకువఁగన్లానికోరెలూరఁగా।
నానుదమంచుఁజూసియరఁటాకులదొన్నెలఁబన్నికేల్గవన్।
బూనికరంబునమ్మదురుపున్దని వారఁగఁగ్రోలుపూనికన్॥ 140

సీ॥ సిరిప్రోడకిదియింతచేకూఱమిన్ దానుదొట్టియుఁబలుమాఱుపుట్టి
గిట్టె। మాకరంటికివియింతచిక్కమిఁదానిండు మ్రగతెనంబందక
యగడువడియె। నలువకునిదియింతగలుగమిఁదానెప్పుడొడిఁగితొ

ల్లుమకఁ ద్రైపదిరివదిరె। ఁదొంగతేనికిదియింతదొరకమిఁదా నెప్పు
డగిలిమై తెగులునఁదగిలినొగిలె॥ మఱియుననవింటితుంటరిమంట
నటుట। లడలితొలిచిల్వపుట్టుగ్రుడ్డగుటలిట్టి। కడిఁదివిరితేనెయబ్బ
మికతనఁగాదె। యనుచు నెకుఁడుసంబరంబుననుబొదలి॥ 141

క॥ మననోఁచునోముకలిమిన్। గనఁగలిగితిమిందునిట్టికడునబ్బురమా।
ననదీరు చవులుదవులన్। దనివిన్ద్రా వెదమటంచుఁ దలిరుంబోఁ
డుల్॥ 142

క॥ దొప్పలఁదొలకాడఁగన। ప్పప్పంపున్మంపు నీరుఁబూరించిచ
వుల్। చొప్పడరఁగ్రోలిమత్తున। ముప్పిరిగొనికొంతవడికిమూరిన
తెలివిన్॥ 143

సీ॥ చిలుకలాకావుక్రొంబలుకుల నెఱివిసంబొలికెడు మరుహురుమా
మొలకలివ్వి। తేఁటులాకావునోనాటఁజక్కెర విల్తుపాటిజాకె
డునాటబోటులివ్వి। ఇగురులాకావుబల్ పొగరులావ్రానినచిగురు
డాల్దారమంచుడగరలివ్వి। చెఱకులాకావుసైనఱకులాడెడిప్రా
వుఁగఱకువాల్మన్నియమొఱకలివ్వి। యనుచులాహిరివిటతంబాడు
కొనుచు। బచ్చఱెక్కలపులుఁగులఁబాఱఁజేసి। తుమ్మెదలరోసితలి
రులఁమనియఁగోసి। కనులప్రామఁకులఁగడద్రోసికదలిమఱియు॥ 144

చ॥ వలినెలఱాలఁగ్రాలిచెలువంబగుతావులఁబ్రాలుమాలిచెం।
గొలనులనీరుఁగ్రోలిమొలగోవెలమూఁకలఁదోలిబాళినై।
నలరులప్రాలితెమ్మెరలహోవళికెంతయుఁ దూలిపల్లుక్రొం।
జిలుకలకోలిసోలిమరుచిలుకలప్రామాలివిరాళిఁదేలుచున్॥ 145

క॥ జడదారిగాధికొమరుఁడు। నుడివినతొలియానవాలునూ లొక
సు నెడమా। పడఁతులుడగ్గఱిబెడఁగున్। దొడవులఁగ్గసేసికట్టి
దొట్టినజిగితోన్॥ 146

సీ॥ నెఱివ్రేలుపెంజడల్ పిఱుఁదగల వెన్నాడ నెఱులంటిక్రొవ్విరుల్ నె
త్తమాడ। కొలుకులను నునుగాటుకల రేకలడరంగ బెళుకువాల్చూపు
తూపులు సెలంగ। నాణికమ్మలు చెక్కుటద్దములఁ దలిర్ప నొసలముం
గురులు గ్రొమ్మిసిమి గూర్ప। వలుదగుబ్బలు కంచెలలఁ బిక్కటిలఁ జే
యఁ దోరంపుసరులు చన్దోయి రాయఁ। గ్రందు మొలనూలు గంటలు
సందడింప। డంబుమైనందియలు మొరపంబుఁ బెంప। మేనముత్తి
గరతనముల్ జానునింప। మంపాలయ నేగుదెంచి యమ్మదటదో
యి॥ 147

సీ॥ చిలుకపలుమాజోడుఁ జెనకు చెల్వము వానిఁ దలిరు జవ్వనము చేనల
రువాని। నలసుటామని గోమునదలింపఁగలవాని జగమెల్లవలపిం
పఁజాలువాని। తొగవిందు నిండు సోయగము మీఱినవాని దోలు కా
డు చెలువంబు కలిమివాని। రారాజు కొమరుమై రాణమించినవాని
నెనలేని తేజు చే నెనయువానిఁ। దళుకునిద్దంపుఁ జెక్కులగులుకువా
ని। మొలకలెత్తెడు చిఱునవ్వులొలుకువాని। జానుమీఱినజిగిహరి
శ్చంద్రుడేని। గాంచియచ్చెలులబ్రమ్మగదుర నెదుర॥ 148

ఉ॥ తమ్ములఁ దెన్నునౌ గనువితమ్ము మొగమ్ముఁ గరమ్ముఁ బెన్నెఱుల్।
తుమ్మెదదిమ్ము పైగమిచి దొమ్మికి రమ్మను నెమ్మె లొమ్ముచిం।
దమ్ములవమ్ము నిర్చి మెడదమ్మునఁ బొమ్మను గౌను జిమ్ముసిం।
గమ్ములనమ్మచెల్ల మొడికమ్ములయిమ్ముగు వీఁడు కొమ్మరో॥ 149

క॥ చక్కెరలూరునౌ వాతెఱ। చెక్కుళ్ళద్దంపురవలు చెక్కినయిక్కల్।
చక్కదనంబున వీఁడా। చక్కెరవిలు తేని నెక్కసక్కెంబాడునౌ॥ 150

క॥ అనిమది వారిరుపురు నా। మిను కెంపుకొలంబు రాచ మేటి హరిశ్చం।
ద్రుని చెలువుఁ దలఁచి తమకం। బున నువ్విళ్ళూరఁ జేర్చ బోయి కడం
కౌ॥ 151

క॥ జేజేరామన్నీఁడా। జేజేజగదిల్ల తేజిజిగిగలువజగా। బాజున్ జె
నకుడనీఁడా। జేజేదిట్టంపుఁబెట్టు జేజేగట్టా॥ 152

క॥ నిగిడారునసము పేరిమి। తిగజగములనిండమించితివినినునీవిన్। ద
గవునఁదెసువన్ బోలిన। తగవరిలేఁడెందు రాచదావరిపుడమిన్ 153

క॥ మంటిమి గాణలమైమును। వింటిమినీకతల పెంపువిరివిగ రాము।
కల్గంటికో రెల్లలపంటవు। కంటిమినిను నేఁడుకనులకఱ వఱన
నుచున్॥ 154

సీ॥ గుబ్బకాయలుగబ్బిగుబ్బలపై రాయఁబసిఁడి వీణియలను బాదుకొ
ల్పి। గవిసెనలెడలించికరివెలుండఁగఁగాంచినిలిపిబైసణలఁదంతు
లనుగ్రుచ్చి। సుడిగోళ్ళఁదోలుతొల్తసుతిగొల్పియాలతి సరిగమప
దనిసస్వారము లెలయ। నెలుఁగెత్తినెమ్మిక్రొంబలుకుపెంపునరాయి
యలవడఁదీఁగెలనలవరించి। మ్రోళ్ళునన లెత్తనీరు మొయిళ్ళుహత్త
నాగులెడబాఱనంచలునక్కతాఱ। సోలిమెగములుపరఁగఁజక్రా
లుగరఁగ। తేఁడుమదిఁజొక్కఁజేడెలుపాడుటయును॥ 155

గీ॥ మాయురేయంచు తేఁడుబల్లాఱు వారి। పాటలకు మెచ్చిమంతిరిఁ
బజ్జఁగాంచి। తనివిదీరఁగ మేల్పసదనములిచ్చి। పసుపుమనుట
యుఁబెగ్గడవల్లెయనుచు॥ 156

క॥ బెడఁగున్ నగలను విలువన్। బొడవగుచీరలనుజింకపొక్కిలిఁబును
ఁగున్। దడయకొసంగిననొల్లక। యొడయనిదెసఁగనుచువార
లొత్తిలుచూడిక్కన్॥ 157

మ॥ ఇవిమాకేటికిరాచవేలుపుదొరా యీకాయుతీంద్రపువే।
సవియొండన్ బడిబిట్టుఁదూలితిమియజ్జల్ వోకెల్ల నెవ్వొమ్ములున్।
సొవదప్పెన్ గడుదప్పిఁజెందితిమిమాకొప్పింతపాటేఁచిమ।
క్షవదీఱంగనొసంగివెల్లగొడుగున్ గూర్మిన్ మమున్ బ్రోవుమీ 158

గీ॥ ఎల్లిదకఱఁగ వేఱొకఁటొల్లనయ్య। కనికరమ్మునమన్నించి క్రచ్చ
ఁదీర్చి। పసుపుమింకొండొసంగినవలదుదప్పి। నీరుచేఁగాకయా
ఋనేనేతివలన॥ 159

చ॥ అనవిని ఱేఁడువల్కెఁజెలులారయెఱుంగమినిప్పుడీరుకో।
రినదొసగంగఁగూడనిదిరిత్తతలంపులవేలనేలనా।
లననొనరించురాచనెఱలావరికయ్యదియుండుటొప్పఁగా।
వునఁదగవెంచియెండవడఁబుచ్చుమఱొకటివేఁడుఁడిచ్చెదన్॥ 160

గీ॥ అనుడువెలఁదులుమదినెంచియబ్బగాని। వీనికెమ్మోవిచకెఱరపా
నకంబుఁ। గ్రోలవెరవిదిగదయంచుఁగొనలుసాఁగు। సంతసపుఁజే
ర్మినాహరిశ్చంద్రుఁగాంచి॥ 161

ఉ॥ చిచ్చెగఁజల్లునెండవడసేదలనెవ్వహినేనిఁదేఱఁగా।
వచ్చునొకింతఱేఁడనునుఁబచ్చపులుంగువటారివాఁడిపూ।
గచ్చులుగ్రుచ్చిమైనొరసిగాడఁగఁజొచ్చెనుమోవిపానకం।
బిచ్చియలంతదీఱమమునేలుమునావుడుఁగినఱెంపునన్॥ 162

చ॥ అగునెవెలందులారమిమునర్మిలిఁజేరువఁదీయఁడాయఁగా।
వగలుబయల్పడన్గుసిసివైసికలేర్పడమత్తుఁగొన్నమై।
పొగరుననిట్లుప్రల్లదపుఁబోకలువోవుటలింకనిండ్లకున్।
మగుడుఁడటంచుఁబేరలుకమన్నియవెండియువారికిట్లనున్॥ 163

గీ॥ ఆటపాటలబయకొఱులనుచుఁదొలుతఁ। దలఁచితినయూరెయిప్పు
డాతలఁపుడిందెఁ। జూడమీయందునాసోదిజాడదోఁచు। వెడలు
డిఁకమిమ్మునన్నించివిడుతునిపుడు॥ 164

చ॥ నావుడునవ్వెలందులటనవ్వులువెన్నెలలల్లెఁగావినె।
మ్మోవుల్లునెంపుఁగుల్కెజిగిమోములుముద్దులుచిల్కమేనుగ్రొం।

దావుల మేలుదొలఁగనుదమ్ములజంకెనలొలఁజిలఁరా।
దావరిరౌతు చేఁదళుకుదారొఁనుముల్కులనంగబెళుఁచున్॥ 165

సీ॥ చెవులసొమ్ములఁగొంతసవరించు నెపమునఁ గ్రేఁగంటిచూడుఁలఁగీ
లుకొల్పి। యలరులముడువ వేనలినొత్తుపోలికమడిసందులబెడంగు
లడరఁజూపి। నుమటఁగస్తురిదిద్దుపదటునఁబరు వంపువలుదచన్నవ
పెంపువెలికినెఱపి। పొడము లేఁజెమటార్చువడువుననునుబైఁటవి
సరికొంచొడలిక్రొమ్మిసిమిదెలిపి॥ నెఱతనముజగ్గుతనమునునీటుఠీవి।
సిస్తుఁజెలువంబునొసపరిచిన్నెసొబగు।హావునానాకెంబుహొ
యలునొయ్యారమరువు।దోఁపనమ్మాలకన్నెలాదొరనుడాసి 166

చ॥ చిలుకపఠాణిజోదుగుఱ్ఱజికిఁగఁ గ్రొవ్విరివాఁడికోలలన్।
జలమునగాడనేయవెతసైపమిఁబూఁబొదరిండ్లనీడఁగా।
గిలిఁదమినిద్ద్రపోతువనికేరుచునీమఱుఁగొందనకఁటా।
తలపవొకింతమాసిలుగెదన్మమునివ్వగముంపఁబాడియే॥ 167

క॥ అనదలముకరము వెడవిల్తునిదళములఁజికిఁనొవ్వఁదొడరెడుక్రొం
బూ। మొనఁదలమెమనఁగదొరపే। రొఁనుదళపున్గూర్మిబ్రోవఁ
గూడదెమమ్మున్॥ 168

గీ॥ కనలువలవంతడాయరాఁగనులజూడ। వింతమొల్లిదనైతిమేమేము
నీకు। వలచితముదామెవచ్చినవాలుఁగంట్లు। పాటియుట్టిదిగదయం
చుఁబలికిమఱియు॥ 169

క॥ గులుకులుమవ్వపునగవున్। మొలకలుమఱినొండొకళ్ళమురిపెపు
బలుకుల్। దొలుకాడఁగలికిడంటలు। దలఁకకయవ్వలకుమిగిలిత
ఱుసలులగుచున్॥ 170

క॥ చనువందినవహిఁజెలులా। మనసరిమనసరియటంచుమన్నియ
లాయన్। గనరాయంతరువనిలోఁ। గనరాఁచక తేఁడు వారిఁ
గనుఁగొనిపలికెన్॥ 171

క॥ మాలగొనంబులవిడువక। హాలెముఁబ్రేలెదరెయరుసుఁడరుగని
యెడమీ। నాలికలన్ జీలికలన్। వాలికచురిఁజేసిమిమ్ముప్రవచ్చెనద
నుచున్॥ 172

ఉ॥ మంతిరిఁగాంచిపల్కె వెలిమాదిగ్రైచనునీపడంతులా।
వంతయునళ్కు లేకగదియన్ వెర వేఁకిపిసాళ్ళిఱాఁగ్రై।
క్రంతలకెక్కి సొమ్మనినఁగ్రమ్మఱ కెంతయుమట్టుమీఱిరీ।
జంతలవేఁదొలంచుమనఁజయ్యనఁబ్రెగ్గడడాసివారలన్॥ 173

క॥ కనుమినుదెలియకగడుసుం। దనమునదొరఁదఱియమీసుఁదగవాప
దఁడం। చనికినుకెవ్వడుదార్పఁగఁ। దనచేచబుకునను వారిద
ట్టినవాలోన్॥ 174

క॥ కనుఁగొనియకర్కటికముమది। ఁదనరఁగనెలజోడుకొలపుదణితన
హేజీ। బునుసత్యకీర్తిఁగారా। దనిమఱలిచిచబుకువట్టియాఁచు
చుమఱియున్॥ 175

క॥ తగవాయివ్వగనలుకన్।దగిలినమదిఁజెలులునొవ్వ దట్టింపఁగనో।
ప్రెగడమఱితెగువవగటున్। బగతురపైఁజూపుటొప్పుబల్లిదుల
కెటన్॥ 176

క॥ కఱచితివిపాడివెరవుల। మఱచితివావానినేఁడుమూర్తురటంచున్।
జఱచితివాతెఱవలఁమదఁ। బఱచితివరువున్ గలంచి పడఁతుల
నకటా॥ 177

సీ॥ ఈపుష్పగుచ్ఛంబులే పాపకిన్నెర కొలఁకుటు మాన్ప్రసంగా జిబా
రె। ఈగోలమున్న లత్రేఁగంటిచూడుఁడు లు దాయుపగతుర
ములుపొగమిరెఁ। ఈతీవెబోఁడులయొదనికుఁ బాలింప్తుచో రగా
నిపూమలయిరవ్రులలె। ఈకొలుగంట్లపయ్యెద లష్విమార్తర
డంబుఁ జూపట్టుసి డెంబుగుమిరెఁ॥ ఈమిటూగులవలపుల నెలయు
నొడలు। దాయతేలొత్తు గెల్పు బిందము లెసఁగ। జేలపుఁగుదలు
పుటిగ్రచ్చు వేఁడు వారు। పేరినడఁచుఁగఁదగడప్రెగడనుడిపి॥ 178

కం॥ అప్పా లెతలనవల్చుచుఁ। బోస్తనుటయునంత తేజిపొంతకుఁగడువై।
శీఘ్ర్మనుజఁద్రపాటియు। బ్రహ్మసుదిక్ దోఁక డాసిపలికెనులుపు
చుక॥ 179

ఉ॥ ఎక్కడి వేఁటజింకకోఁద మెక్కడయీ వెడదూలవాలుగం।
బ్లెక్కడ చూడఁజూడఁ గదికెక్కడు నక్క జమయ్యె వెండియు।
చక్కఁదనంబుతో లెతలచంద మెకాదిదిగాధిపట్టినే।
ర్పక్కటయొజ్జలన్న నుడి నాడిఁదొలంగితిమబ్బె బన్నముల్॥ 180

గీ॥ తప్పివచ్చితిమిటకింకఁదరలుటొప్పు। ననుచుఁజెలిచంద్రముఖిసె
ప్పనాలకించి। మందిదనిప్రొలికంతటమాటలనున్న। తేనిఁగనుఁగొ
నియన్నాలచానలపుడు॥ 181

గీ॥ పాడినీమదిఁగఁరగింపియాఁడికోర్కె। లందనే తేరమమ్మునిట్లడలఁజే
సి। కొట్టిపంచుటతగునెయీగోడునిన్ను। ఁగట్టికుడుపకపోమపోక
టికయనుచు॥ 182

ఉ॥ పైఁటలుజాఱ జెక్కుఁ ఘులపై జిఱుచెమ్మటలూరవాతెఱల్।
బీటలువాఱఁగన్నవల వెల్లువనీళులు గాఱఁగ్రొంజడల్।
పాటనిదక్కి జీరముతిపంబుల డంకువఁదాఱనూగుపుల్।
మాటికిఁగ్రమ్మదేరవిరిమాలియలొప్పిలఁజేరనచ్చెలుల్॥ 183

గీ॥ మఱలిగోడున నేడ్చుచుఁ బడటిసిగాధి। పట్టికొని మ్రొక్కి యోనిరా
బారినీమ। పసువునను బోలిమసఁటయి పాపటులందు। ఁజేసేమము
ఈఁడు నెనరేదిగా సిపఱచి॥ 184

క॥ అనుమజడదారిసింగము। గినలుచుమిన్నిట్లు చేసెఁగా కట్టిడియై।
కనుఁగొనుఁడు వానియొండిలు। లనియచ్చల మొదలఁ దాల్చె నాయ
నుకరణిఁ॥ 185

సి॥ తన వేంద్రపుం దేజుఁగనుపింపమినుడిగ్గియె తెంచుపగలింటిజో
లియనఁగ। జగమెల్ల తెగముంపఁదను వెల్లితఅఁగిన సంబరంబునఁ
బంబుజముఁడనంగ। దిగపల్లియలఁగాల్పఁ దెగివ్రానివగటు నైవె
లువడు సెగకంటి వేల్పనంగ। కడలినుండఁగ నోడి వెడలి మేదాలిచి
చెలరేఁగు వార్వంపుఁజిచ్చనంగ॥ గాధికోపమురుండు గెరలికన్నవలఁ
గెంపు। గమరజడలెల్లఁజీరాడఁబెదవులదర। బొమలుముడివడ నె
మ్మోనఁబొడమఁ జెమట। లొడుగఱచుచు రానప్పుడడలి ఈఁడు॥ 186

క॥ తన చెలియుదాను బన్తిఁ। మునుజనిచాఁగిల్లి మ్రొక్కి మునుకొనుకన
లె। కొనరుసియాందొరబోమడిని। మునుదన్నిన లేచి కేలు మో
డ్చుచు ఈఁడుఁ॥ 187

గీ॥ అయ్యమాబోటులోనరించునవియు నెల్ల। తప్పు లెకరంబు నిన్నుఁ
పఁదగునుసార్తిఁ। దండ్రియెడ సేయబిడ్డ లేదారిఁదొట్టి। పోవఁగ
లవారు జేవరా ప్రోచుటొప్పు॥ 188

క॥ కకనపుఁగడిఁఃనుగరా। లైకినబోమడిక మునోఁకిచెంపమ్ములఁ
బో। ద్రొకఁగఁ... హజ్జలు। నొకనఁగనవియకటయెంతనోచ్చె
నాయనుడుఁ॥ 189

శా॥ కట్టల్లక ఈమునిపంక్తుదీటిరుసిసింగంబంతనోరిమ్మదిఁ।
మ ట్టుఁ ... గంబు నైసొగసునఁ మ... దిక న్గానకీ।

పట్టుంజొచ్చి మెగంబులన్నిటిని జావంబుచ్చి పోకంతటన్।
బెట్టుంగోరిన నాకొమారితలఁగూ పెట్టంగఁ గొట్టించితే॥ 190

క॥ అడుగొకటె కాదు నొచ్చెడి। నొడలెల్లన్ రాచవెడఁగ యొప్పింపని
నీ। యొడుపరితనమున కెంతయుఁ। గడునుడికెడు నెడఁదనిన్నుఁగ
న్గొననాకున్॥ 191

క॥ తలఁపులు విసమున్ జిలుకున్। బలుకులు దీపాలుకుడుకుపాటిల్లెడు
నీ। ములుచదనంబిటఁ దెలిపితి। కలఁడే నినుఁబోలు ఠవరకాఁడిఁకఁ బు
డమిన్॥ 192

చ॥ కడిఁది మెకంబులుండు బలుకానలు లేవె మునీంద్రు వేఁటకున్।
దొడిబడి పోరెయేపుడిగి తోరపు మోనమె పొమ్మునిమ్ముగాఁ।
దడవుగడించి మించు జడదారుల మేల్తబుసుంగలంపని।
వ్వాడువునఁ జొచ్చి రేతబిసి పట్లనకిట్లు మెకాల వ్రచ్చిరే॥ 193

క॥ గోలలఁగని మూఁజస్నీ। కేలాగున నాలుకాడె నెలనాగలకు। య్యా
లింపక కటచబుకులఁ దూలింపఁగ జేతు లెట్లు తోడయ్యెనొకో॥ 194

క॥ విడిముడి యొడయలు ముడుతురు। కుడుతురు కట్టుదురు కడిమిఁ గ్రొ
వ్వినఁబగఱన్। బొడుతురు గాకీవడువున। నడవుల జడదారులడల
నడరుమ రెకటా॥ 195

చ॥ ఇదియదనంచు నీ మొనలు హెచ్చి కుఱంగటఁ బూలచెట్లువో।
విదిలిఁచి యొండకడ్డముగ విప్పుగుజోగుల యూకుటికఱెలన్।
బొదలఁగలంచి యండఁజిఱు బోదలఁ బోలి మెలంగు జింకలన్।
ధుదిపిరి యేఁడ యేఁడెటులొకో ల్చెడు వారును నల్లకారొకో॥ 196

శా॥ ఏమీ రాచయ్యలంతి నన్ననితొ నీయిల్వొచ్చి పేరామితల్లీ।
వేమాఱుందిని చందురుండవు భళీ విన్వేల్పురా యేఁడవం।

చామెకఁ గడువాయిదో యిడినినిన్నఁగ్గించి మేలొ ౘదిమై।
యామురఁ బీడనియావసిష్ఠునిగనీయాలంబునేఁ గాంచెదన్॥ 197

ఉ॥ మెట్టనొకింతక్రొంబసిఁడిమిట్టదిటంబజిమ్రంగుహైసరే।
కట్టలుకన్ గనుంగొనజగంబులుబిట్టునడంగు వేలుపున్।
దిట్టలుఁదిట్టలైతబిసితిట్టులఁబుంగుము మేమెయంచుఁగా।
పెట్టుమరోరినాబలిమి పెంపు నెఱుంగ వెకల్మిక్రొవ్వునన్॥ 198

క॥ వెంటంబొంటినసరెకద। కంటసమునసంటవచ్చికంటిన్ బలువే।
గంటిన్ముకఁ టిన్ వడిఁ। గెంటుము గడుఁదమ్మికంటి గెగలివడం
కన్॥ 199

చ॥ అనముదినొచ్చియాతబిసియాఁకర మేకరణింద్రోలంగఁగా।
ననువనిలోఁదలంచుదొరనారసిమంతిరివలెఁ నాకతం।
బునఁగదయింతలొటననబోణులుడాయఁదొలంచుమన్న నే।
ఁజెనకితి నేలవారిమదిచేడ్పడుగాఁడజిదప్పవచ్చినన్॥ 200

క॥ అని నెగులఁబొగలుపెగ్గడ। మనికితముఁ మాన్చితబిసిమదిచల్లన
పై। గనలుకొనియాడస్సైఁచఁడె। "మనివికిమచ్చరమె" యంచుమ
న్నెయుఁజెలియున్॥ 201

క॥ అయ్యాృమీరియ్యానువున। నెయ్యముబాటింపకలుకనింపునఁగనమే।
మెయ్యొడకుఁజనఁగ నేర్తుము। చయ్యనమముఁబోచు టొప్పుజడ
దారిదొరా॥ 202

క॥ వెసఁబూరిపోఁచఁద్రుంపఁగఁ। గసబెడలినక ఉకువాలుగావలెహో
మా। నిసియలఁతులమయ్యామీ। కసినలుతు మెవేల్పుఁదిగయుగలఁ
గియటుండన్॥ 203

గీ॥ ఎట్టిపగదారి నైనఁ దన్నేమనునుచుఁ। బ్రాపుఁ గాంచిన నో మేడుపా
డిఁగన్న। తఱుసు విన్నాణములీరలు తనకలులము। మఱుఁగుఁ జేరిన
వారము మనుపుఁడయ్య॥ 204

చ॥ అని జడదారి కాళ్ళఁ బడి యాదట నిబ్బరికంబు పెంపునన్।
మనుపరె యెప్పుడున్ గలవు మా యెడఁ దప్పులు దాపుఁ బ్రాపుగా।
గనుఁగొని మిమ్ము నమ్మితిమి కాదన నెయ్యెడఁ బోదు మింక నో।
జనమున ఱేఁడు గొట్ట మొగసాలకుఁ ద్రొక్కిఱ నవంత దీఱునే॥ 205

క॥ అని తడవు లేవకుండినఁ। గనుఁగొని జడదారి తాల్మి గనికరములు ఱోఁ।
బెనఁగొన ఱేనిన్ లేవఁగ। బనిచి మెయిన్ నిమిరి కలఁకఁ బాపుచు మ
ఱియున్॥ 206

క॥ యొడయని యడకువ విప్పున। కెడఁదన్ గడు మెచ్చి మెప్పు నెఱిఁగిం
పకకి। న్వాడిక నినీవొనరించిన। కొండి మెలనిఁ కనిందొ ముందొ కు
డిచెదవీవే॥ 207

గీ॥ జోతలిడ నెత్తు చేతులఁ జూచి చూచి। కోయఁ జేయాడ దది గాక కూ
డదలుక। తడవు చూ కెప్డుఁ గనికరంబడర నిన్నుఁ। గాచితిమి నీఁడ యొ
కమాటగలదు తెలుప॥ 208

క॥ ఈ నాకూఁతులఁ బూవున్। బోఁణులమరు వాలు దాలుఁ బోకార్చుజ
గా। జాణలఁ బాయపుఁ బలుకుం। గాణలఁ జేపట్టి కావఁగాఁ గగు
ననుడున్॥ 209

క॥ ఆకటిటతగవగు కర్జము। గ్రక్కునఁ బనిపిని యొనర్పఁ గాఁదగుఁ గా
కీ। వేకట సపుఁ జేఁత నూఁకొని। యొకట రణిన్ జేయఁ టొప్పునీరుసి
యూనన్ 210

క॥ అనుచు సంతోషించియా గాములరసి యేల। యున్నదున్నట్టు మోమో
టనోసరిల్లి। పలుకఁదగునంచు నానిరాబారిఁగాంచి। యీసడించి
ననుదిని తేఁడిటులఁబలికె॥ 211

గీ॥ పాలవంటకోలంబును నేలఁగలిపి। పాటిపెంపదితోడఁబడ నేటఁ
బుచ్చి। యంటఁగారాని యిమ్మాలయన్నదోయి। గైకొనుటయె
ట్లుతగవగు నాకునను డు॥ 212

క॥ కనలినఁ బాలుఁ గ్రోలరు। చనువునఁ బిసనైనఁ బజలు చవిగొందురటం।
చనువుగ నెఱంగియుంచుక। కనరెడలినయంబుఁ దెల్పఁగా నిట్లని
యెన్॥ 213

క॥ కనుఁగొనుము తేఁడ తగవిం। మనఁదలఁగ దుకల్మిఁగనె మిత్రోయ
కనాపం। పునపీరిఁ బెండిలిన్ గై। కొనుమా సందియము మానుకొను
మా వినుమా॥ 214

క॥ చెడఁగ బ్రతుకువారు పెక్కురు। పుడమిన్ గలరెందుఁగాని పొందలఁగ
మేలు। న్నడిపెడు వారరుదే యెడఁ। గడువడి నిచ్చెలుల వల దికనుఁ
గొనుమనసమున్॥ 215

క॥ పలుమాఱుఁ దగవు తగవని। పలికెదు దొరతనమె। బిత్తపాల్పడచుఁ
దుదన్। దెలియవిది మొదలనిను నే। కొలలందక యుండఁ బ్రోచి
కూర్చెదనెమ్మిన్॥ 216

చ॥ తలఁపవు తొల్లి నీ యనుఁగుఁ దండ్రిఁ ద్రిశంకుని బొందితోడమి।
న్నలవునకన్పియుంట నటు నిన్నును నా పలుకాలకించిరా।
పలుకహుమా వటారినన చిలుకలనందగు సేమిట్టారులన్।
వలచిన వేల్పు రాకలిమి పట్టునని ల్పెద తేఁడ నావుడున్॥ 217

గీ॥ ఘోర వేద్దరిద్రైజడదారికాని। కఱదుల దెసుముందేమి గాఁగఁగఁ

దో। కన్నకల నేఁడుచూడఁదారార్ణమవుట। కదనువడ్డైనెనఁగా
నున్నదగునటంచు॥ 218

గీ॥ తబిసియిన్మాలచేడెలఁదమినిఁదవిలి। పాడివిడికాంచు వేల్పు రావదవి
నేని। నొల్లవలసినరాకత్మినెల్లయిదిగో। విడుతు నెప్పుడుఁదగవు
నేవిడువననుడు॥ 219

ఉ॥ తప్పకుమింకఁబలుక నెలదాలుపు నానవజీరమాఁడెమున్।
విప్పగ నేలఁగామదియు వేడుక సేసెడిగానరాచపెం।
పప్పనసేసిపంచుపజలందఱుంగఁగ నానవాలుగా।
నిప్పుడునీసికాబటువునీయెడ వేగులకిచ్చినావుడున్॥ 220

క॥ భళినా కెంతటిపున్నెమొ। వెలయఁగజగములను వెల్లివిరిసినతబ
పున్। గలిమినినలువకు నెనర్మై। యొలసెడిమీబోఁటివారికిడుటిప్ప
గిదిన్॥ 221

గీ॥ ఐననాయుల్లమరయఁగానంటిరిట్లు। తడవు రాయజికంబుననడరి
విసిగి। వాయమిదియంచుఁదబుసుమైవఱిమఱల। దొరతనముఁజే
యనీయకొంమ రెతలంప॥ 222

క॥ అనవుడు మోమునఁజిఱునగ। వెనయఁగనాగాధిపట్టియేవహరి
శ్చం।ద్రునిఁగనుఁగొనినీయేతరి। తనమెంతయుఁ గానుపించెఁదద్ద
యునాకున్॥ 223

గీ॥ ఇపుడయిచ్చెదననివల్క యింతలోన। జాఱనాడఁగఁజను నెముజ్జగ
ములంమ।నాడితప్పనివాఁడవీవనుచు వింటి। ఁదెలిసెఁగద నేఁడు రా
చయీవుల తెఱంగు॥ 224

గీ॥ వింమనకుఁబిల్చికూర్చుండఁబెట్టిపిదపఁ। బిడచపిడచకువలయునా
కుడుపటంచు।నడిగియిడలేని వెడఁగుకైవడినిఁబిసిని। తన మొదవనె
న్నివగలాడేవపురములుచ॥ 225

ఉ॥ ఈయనటంచొ లేకపలుకీయెడఁదప్పితినంచొ రెంటనే।
దోయొకమాటనోటఁదెఱఁగొప్పఁగఁజెప్పినఁబో నెదీనికిన్।
మాయురెయిన్ని నేర్పులునుమార్పులు నేటికటన్నమున్నెయా।
నాయితమొందియున్నదొరకారయఁగాఁదనచానయిట్ల నేన్॥ 226

చ॥ తలఁగకయిప్పుడిత్తబిసి తాముదిఁగోరినమాడిక వేడ్క మై।
వలమురిదారికప్పనము వాటిలమన్నెఱికంబుసీపిగా।
నలవడనిమ్మిటన్ నలువయంతటివాఁడిటు చేయిఁజాఁచిరా।
కలిమికివాససేయనిడఁగల్గుటదెంతటిపున్నెమెన్నఁగన్॥ 227

క॥ సిరులిటఁదిరమా యొడలిది। తరతరములునిల్వ నేపదంపడిఁదము
త్తా। మరసియొనర్చినయీవియ। తిరమగుబలిశిబులవిరివి తేగము
వినవే॥ 228

ఛ॥ ఇదివఱ కెందటీపుడమి నేలిరొ వారెవ్వరైన వెంటఁబ।
న్నిదమున కేనిముంటి మొననిల్వఁగజాలినయంత నేల నేన్।
మదఁగొనిపోయి రేయసముదొట్టఁగనూనినవారిపాడియే।
కదసతమైజగంబునను గ్రాలెడునాఁదనలోన ఊఁడటన్॥ 229

గీ॥ ఏమినాకత్మియహాహాయియ్యంతితగవు। నాదు తెగువకు నెంతయుఁ
బ్రోదిసేసె। నిట్టియిల్లాండ్రఁజేపట్టినట్టివార। లెట్టిపున్నెంబు లేని
రాఁబట్టుటగుదె॥ 230

క॥ లలిఁదానొనర్చు సేఁతకు। నలరుచుఁబెఱతలఁపుమానియందలితగ
వున్। దిలకించి మెలఁగ నేర్చిన। వెలఁదుకగదవానిపాలి వేలుపుపు
డమిన్॥ 231

క॥ అనియిట్లుపలు తెఱంగులఁ। దనచెలిఁజంద్రమతి మెచ్చితబిసినిసిపిన్
దనుపనట్లుబసిఁడిబిందెలఁ। దొనకఁగఁదేఁబంచి శీఘ్రమ నెదారి
వెసన్॥ 232

ఉ॥ తానుఁబడంతియున్ దబుసుదావరిగాధికొమారుహజ్జలన్।
బూనికనీటిచేఁగడిగిపొంగెడుబత్తిఁదమంతనెత్తిపై।
నానెటనీరుఁజల్లుకొనియబ్బెఁగదాపొలివోనిబాగెమం।
చూనినవేడ్కలచ్చిదొరకొప్పనమంచునొసంగిరేల్పడిన్॥ 233

గీ॥ అపుడుకురిసిరితెలిగంటులలరుసోన। లచ్చరలునట్టువలుసల్పిరా
కసంపు। సీమఁబలుకులవెలఁదివసిష్ఠుపట్టు। గెలుచుననిపల్కెజగ
ములుదెలివినెసఁగె॥ 234

శా॥ ఆపైగాధికొమారుఁడేలుబడిఁజెల్వారంగఁదాఁగైకొనన్।
రేపేతెంచెదనంచుదీవెనలవారిన్దన్పిపుత్తెంచన।
త్తోఁపున్వెల్వడిప్రెగ్గడల్ మొనలుఁదోఁదోఁగొల్చివెన్నంటఁగాఁ।
డేపారన్గొడుకున్బడంతియునురానేగెన్వెసన్బ్రోలికిన్ 235

క॥ అనిమార్కండేయుఁడుచు। కర్ణనిమాటలవిన్నమానికపుమనుపుని
కిన్। వినిదినవవ్వాలికతయున్। వినిపింపుమటంచుఁదన్నువేవేఁడు
టయున్॥ 236

శా॥ అందంపుందెలిరంగులీరవళిచే నామింకితోల్వేలుపుల్।
క్రందంగొందలమొందిపిన్నైరవరుల్ రాణింపఁగాసంతసం।
బందంజేయఁగఁజాలిమజ్జగముఁజెన్నారన్నెఱాపాడిమే।
జ్జైందింపంగవలంతియాగావలమురింజేఁదాల్చుపెన్వేలుపా॥ 237

క॥ అలపిన్ననాఁడెసోఁకున్। నెలఁతుకఁబొరిఁగొన్నకవుడునెఱవ్రేమి
న్నా। ఎలపొన్నగున్నవ్రేతల। వలువలనిడికన్నడించివలచినయ
న్నా॥ 238

మత్తకోకిల॥ పాలసంద్రపునెప్పరిజిగిపైఁడిపుట్టపుఁజొప్పరీ। క్రాలు
బాములతకర్థరీయనిగండుఁజూపినయుకర్థరీ। యాలదూడలకా

పరిబదువైనగుబ్బలిమోపరి। యేలఁగాఁగలలావరి మదినేచుకో
రేఁలయీావరి॥ 239

గద్య॥ ఇదిశ్రీనీలకంఠేశ్వరాభిధపరమేశ్వరవర ప్రసాదసంభూత సకల కలాకుశలకులాలకులపారావారకళానిధిమండల మండనాయమానోర్వీమండలాఖండ సత్కీర్తివిభవమండిత గుండయశ్రేష్ఠినామార్యకులసంజాత శ్రీమద్వైష్ణవసిద్ధాంతోద్ధారకాద్దంకి తిరుమలతాతాచార్యవర్యశిష్యప్రశిష్యవట్టివేళ్ళగోత్రోద్భవ అయ్యనకోటతిరుమల శ్రేష్ఠితనూభవ ఆంగ్లేయభైషజ్యకర్మచాతురీధౌరేయసరస కవితానికాయవిద్వజ్జనవిధేయపార్థసారథి శ్రేష్ఠినామధేయప్రణీతంబైన శుద్ధాంధ్రనిర్వచన కావ్యంబునుసత్యవిజయనామాంకితంబునునగుహరిశ్చంద్రోపాఖ్యానంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము॥

శ్రీ

—*తృతీయాశ్వాసము*—

క॥ సిరులీనెడుప్రేంగంటన। గరమరయుచుజన్నిగట్టుకఅకులకోరిన।
బరిమార్చిసంతుంగనను। త్తరవేంకటింగాచిగొంటిం దనిపినవే
ల్పా॥ 1

క॥ వినువాంకయలలరవళికిం। బసువడుక్రొన్నెలుంగునుడులపన్నికవె
లయన్। వినిచెమ్మృకండునికొడుకి। య్యనువుననాగొంటిచూలికవ్వ
లికతయున్॥ 2

గీ॥ మఱునాండువడుగుగమితన। కుఱంగటందొలినుడులంజెప్పుకొను
చునురానె। త్తెఱంగుననేనిన్దొరద। బ్బఱంజేయంగదఱసెగాధి
పట్టియయోధ్యన్॥ 3

సీ॥ కలువసూడుగలంగంజిలువఱేండుదలంగందాంకుకోటలకగడ్తలను
నలరి। తావినింపునమ్రూలుతీవిపెంపునంగ్రాలు నలరుందోంటలకుం
జేటలనుమెచ్చి। బలిమిదాంపురమైనకలిమికాంపురమైన మొనల
కువీటివిప్పునకుంబొగడి। మిన్నుప్రోల్గ్రాగింజేరుహొజున్నడాల్నగి
గేరు నలవరినవరులకరిడింజెంది। చట్టుబురుజులపైనిదంచనలం
జూచి। సన్నమన్నెలదేరిజచాలుంగాంచి। వెడందసజ్జారములను
ముందడులనరసి। దొరనుడాయంగంబెక్కులోవరులంగడచి॥ 4

సీ॥ సూడిదలనుదెచ్చిచూడముందరంబెట్టి మైమోడ్పుచేన్వరిగాపులుం
డ్ర। కైకానుకలతోడ్డంగదిసికొల్వునఱేలు నడికట్టునసొకంతయెడ

మెలఁగ। జొచ్చికొల్చుమునీంద్రఁజూపియాయాయావిలాతులమన్నె
లనుచుమంతురులువలుక।అదనొనొకాదొకోయనుచుహజారంబు
నొద్దఁగొందఱువజీర్లొదిఁగియుండ। చమరుడెబ్బదిరెండుకర్ణంపు
వారు। గొలువఁగట్టికలెచ్చరికలనుదెలుప। గాధికొమరునిరాకఁ
జకర్లటిగవేది। యొగిహరిశ్చంద్రుఁడోలగంబుండనంత॥ 5

క॥ జడదారివచ్చుటాలోఁ। బొడగనియడఁకువయుబత్తిపొనరఁగఁదా
ము। న్వడినేగిమ్రొక్కులిడివే। ల్పుడుగావించుటయుగాధిబొట్టి
యవేడ్కన్॥ 6

క॥ రావేల్పవేల్పమేలగుఁ। గావుతఁగొదలేనియసముఁగల్మియుఁగలు
గున్। గావుతఁగోరికలలరుం। గావుతనని గెల్పుగల్గుఁగావుతనీ
కున్॥ 7

మ॥ అనిదీవించివజీరనీపలుకుమెప్పామాడ్కిరాకల్మిగొ।
బ్బునకాకీమొదనొప్పగించియిఁకనీప్రోల్వాసియుండెంమనేన్।
మనఁగన్నిల్వకపట్టినాలిఁగొనిపొమ్మాయన్నఁ డేఁడప్డుకొ।
ల్వునఁగాల్మన్నెలమంతులన్ గనిమదిన్ బొల్పొప్పఁదానిట్లనున్॥ 8

చ॥ వినుఁడువజీరులార నెఱపెద్దలార మునీంద్రులార వే।
డ్కనుమును వేటకైయరుగఁగానటనేల్బడి నెల్లఁ దేగమై।
మొనయఁగరంబుఁబల్కిబడినిజ్జడదారికిదారవోసి యొ।
ప్పనమొనరింతునేఁడిదిగొపాడిఁగనుంగొనుఁడంచుఁదానటన్॥ 9

సీ॥ బంఢారమిదివచ్చుబడిలెక్కలివివాలు సాలులీయవికణజంబులి
వ్వి। ఇవ్విపాగాలివ్వియేనుంగులివితేరు లివిపల్లకీచాలులివ్వినగ
లు। మొన్నలివ్విస్నెలలివ్విదొనలివ్విసతదీవి వజీరులంపుపావడము
లివ్వి।వేల్పుటెంకులనేలవేల్పులకట్టుబళ్ళెజగించు కడితంబులి

వ్వియనుచు। నన్నియునునొప్పగించిముందరసిపీరు। వెరవరులు
దళవాయులుప్రెగడలంచు। నానిరాబ్బారిమేటిరాతేనికెలుక। ప
ఱవియెల్లరఁగనుఁగొనిపలికెనిట్లు॥ 10

గీ॥ వీరిపనుపునబత్తిమైమీరలుంట। బుత్తిముత్తులరెంటికిఁబ్రోపుఁబ్రా
పు। వెరవరులుమీరలుంగనిసరవిగలదె। పోయివచ్చెదననవంతఁ
బొరలివారు॥ 11

గీ॥ క్రోలుబెబ్బులిబారికిఁగోదమలేళ్ళఁ। బంచువగమమ్మునీనిరాబారిదో
రను। నప్పగించెనెదొరకటాయనుఁగుఁదల్లి। యండబాసినపిల్లల
మగుదుమింక॥ 12

క॥ ఏలాయీజడదారికిఁ। బ్రోలేలెడుగోడవమొన్నమొన్నటిదనుకీ
నేలందానేలఁడ్డెమది। మాలెనొతనకిప్పుడగులుమరులాకొముది
మిన్॥ 13

గీ॥ కావివలువలొబూదియొకక్కపాలొ। జోగిపట్టియొలాతంబొసా
బగుజడలొ। పులికళాసంబొరుమరాకప్రోవొతబమొ। కాకతన
కేలరాచఱికంబుగోడవ॥ 14

చ॥ అనితమలోఁదలంచుకొనుచంగదనెలికఁగాంచియయ్యయో।
కనలెతబంబుగాగడనఁగాంచినయీరుసినోలగింపనె।
ట్లనువగునింతకింకఁదమయజ్జలప్రాపెడబాయుటెట్లుమ।
మ్మును వెను వెంటఁదోడుకొనిపొమ్మనతేఁడుగరంబునవ్వుచున్॥ 15

మ॥ తగవామీకిటువల్కనేఁబుడుకుచందంబొప్పరాలచ్చిఁజూ।
డఁగనొప్పించితినింక నాకిచటనుండన్ రామిఁబోఁజెల్లుఁజ।
ల్లగమీరెప్పటియట్లమేల్బదిమిగ్రాలన్ నిల్వుఁడీజోగ్గిమె।
ప్పుగమన్నించెడుబల్మికల్మితెవపెంపున్ గల్గమీకెప్పుడున్॥ 16

గీ॥ అంతలో నేఁడు ప్రోల్బ్యాయున నెడిసుద్ది। వాడవాడలవీడుల నాడు
లందు। వాఁగుటయువించునందందు వారుమూఁగి। కటకటంబడి
ఈనిచకఱ్ఱటిఁదలంచి॥ 17

చ॥ నడవడిగల్గువాఁడునుడి నాణెముఁదప్పనివాఁడు నాయము౯।
విడువనివాఁడు క్రొన్నెనరు వెల్లువయుల్లమువాఁడు రూపున౯।
బెడఁగగువాఁడు నేఁడహహ బీదలపాలిటివాఁడు నేఁడయో।
కడువడిఁగానకేగునఁట కన్గొనివచ్చెదమంచు నాపజల్॥ 18

గీ॥ ఇసుకఁజల్లినరాలక యెందుఁగిక్కఱ। అంచుగుములై హరిశ్చంద్రు
గాంచ మొనసి। మందిసందడిత్రోపుళ్ళముందుమించి। కొందఱొ
గిడాసి డెందంపుఁగొందలమున॥ 19

చ॥ అడుగులప్రాలి నేఁడమునకఱ్ఱటికంబున నేఁటిదాఁక నే।
గొడవలుఁ జెందనీకతమకూరిమిబిడ్డలచంద మొప్పఁబ్రే।
ముడిఁగని పెంచి ప్రోచితిరిపోయెద రేమముడించి నేఁడయో।
పసుపులఁదొట్టికానలకుబాపు రెమా తెఱఁగేమనందగు౯॥ 20

క॥ అనుచు హరిశ్చంద్రుఁడుతగు। ననువులనూరార్చి వారిననిచిని రా
జా। రినిగదిసి తనదుకొమతో। డనుకొమరునితోడ్రమొకిఱ్ఱడ౯గ
డుఁగనుక౯॥ 21

మ॥ భళిరామన్నెఱికంబు నెల్లవిడికువ్యాడంబు మైనందుపొ।
న్ములునైసేఁత నెపంబున౯ గొనివడి౯ బోఁజూచి తేయంచుఁజె।
ట్టలవాని౯ గొనికట్టుఁబుట్టములతోడ౯ బంపనేఁడేగుచో।
సెలవావచ్చెదనంచుమన్నెలకట౯ జెప్ప౯ వెత౯ వారలు౯॥ 22

గీ॥ కడిఁదిరాప్రోవుఁగడవఁగా నడచివాఁగు। దోనలఁబూనియొక్లేగు
దోయనినవిన్న। కడిఁదిరాప్రోవుఁగడవఁగానడచివాఁగు। దోనలఁ
బూని తెకదపాడితనకటంచు॥ 23

గీ॥ వెరవుపలుకులదొరవారివీడుకొంచుఁ। దలపొలంబంటిచనెడురా
వలఁతిఁగాంచి। పనుకుచునుగంటుఁబోఁగొట్టుకొనినవానిఁ। పగిదిఁ
గత్తఱమునగాధిపట్టియపుడు॥ 24

సీ॥ పులికళాసపువల్వ మొలనూడిడిగజాఱఁ జెమటమైమైబూదిచెమ్మ
గిల్ల। తలపైఁదెలిజన్నిదములుచింములుద్రొకఱఁ జేఁమాసిలా
తాపుఁజివ్వచికఱఁ। జంకిటఁగ్రైపాలసారెకుట్టటలూఁగ యొాగ
వాగలనజ్జలొత్తిగిల్లఁ। గేలజారిసీళ్ళుగ్రేఁటునఁదొనుకాడ వీడికెం
జడలుజీరాడనేల। నోటఁబ్రామినుఱతుదిమేటిమాటమఱచి। పరు
గిడుచునాహరిశ్చంద్రుఁడరుగుత్రోవ। కడ్డపడియొబిగాదినాకల్ల
నాఁడు। జన్నమునకిడ్డసొమ్మికచనఁగఁజనునె॥ 25

గీ॥ పనొకప్పుడుమఱచిననెఱుకపఱచి। సొత్తునీవలెఁగాకిట్లుచొరవచే
సి। యొరులముల్లెలముంచుటపరువెనీకు। నంచులోఁబోఱువానిద
య్యాదితలంప॥ 26

గీ॥ పాలఱడలిఁజిచ్చువోడమినపగిదినీవు। దచ్చికడలనుగీరితిపెచ్చు
గాంచి। పొనరుతొవసూడుకొలమునఁబుట్టితిపుడు। పాడిఁగాల్ప
గఁగడునగుబాటువోడమ॥ 27

క॥ వినవాపాఱునిసొత్తుగ। గొనఁజూచుటత్రాఁచుచెల్మిఁగోరుటెఱం
గా। ననఁగగిలుబాడనదిసం। పునునినునీకొలముమొదలుముట్టవి
సంబై॥ 28

చ॥ అనుడువలంతియేలుబడినంతయునిచ్చితినంతఁబోకకో।
రినమెయిసొమ్ములున్దగవురెకొఱనఁబెట్టితినింకమీరెఱుం।
గనితెలఁగొప్పనెయ్యొడమెఁగ్రైకొనఁగల్గితినింతలోనన్నైఁ।
దనరెడికట్టుబుట్టములుదకఱమతేమియులేదనాకడన్॥ 29

మ॥ మును నేనింతకు నాఁడుఁ జన్నమునకై పోలంగ నీకొన్న సొ।
మ్మునరన్ మీకిపుడిడ్డ రాపదవిలో నొప్పించితిన్ గాదె ప్రో।
దిని నన్నింకయు జన్నపున్నెలఁగ వేఁడెమ్మన్న నెంచుండితే।
త్తునిరా బారివలంతి మమ్మునికఁ దోడ్తోఁ గూర్మి వీడ్కొల్పుఁడీ॥ 30

ఉ॥ నావుడుఁ గాలుద్రొక్కువడు నాగువు బాగున జోగిరేఁగియా।
రా వెనుదీయ కీవు తొలి నచ్చిన సొమ్మొక వేయు పూన్కిఁ గా।
దే వెరవెంచి నేఁడిడిన యేల్బడినయ్యది సైతమిచ్చితం।
చావటి లంక బేరజములాడఁ దొడంగితి వంతకంతకున్॥ 31

ఉ॥ ఇంతను వేల్మికై పసిఁడి నీకొన లేదని యొక్క మాటయొ।
క్కింత బయల్పడన్ దెలుప నేగ నెనాకిట వాదులాడఁగాఁ।
బంత మెయిప్పజేని వెడపల్కులనో సరిపైకమిత్తునం।
చెంతయుఁ దొల్తఁ బల్కనని యేర్పడఁ జెప్పుము పోదు నావుడున్ 32

చ॥ పలికిన పల్కుఁ దప్పమనె బ్రాఁతిగఁ గల్గిన పాడిచందమున్।
దెలిపితిఁ గాక యింతటికిఁ దేఁకువ నాయము టంచు మీమదిన్।
దలఁపిడి నాఁటిరో నడుగఁ దప్పక ముప్పది నాళ్ళలోనని।
చ్చలముగఁ బ్రొద్దును న్నెలయు సాకిరులైకన నప్పగించెదన్॥ 33

గీ॥ గడువు వాయక తలను దాకట్టుఁ బెట్టి। నైన సొమ్మిత్తునటులనీ వైతినే
ని। చేవలంతిగ నేను నా చెలియు మీకుఁ। దక్కితిమి విల్వఁ గనుఁడేల
పెక్కులనుడు॥ 34

మ॥ గడువీ వాడిన యట్లుయిచ్చితిని పైకంబందనీ వెంటనె।
క్కడ నా కాఁదిరుగంగ నింకవినుమా కైకోలు రాణ్ణింపనా।
వడుగం డొక్కని వెంటఁ బుత్తునని క్రేవన్ గ్రాలు నక్షత్రకున్।
దుడుకుల్ బల్కి రిఁబిల్చి మున్ రవడిపద్దున్ దెల్పి తా వెండియున్॥35

క॥ ఎపుడిఁక నొక నెలగలవాఁడ। యఁడుతప్పక పైకమిచ్చె నా సరెయా
పైఁ। దడవా నరించిన తననుడి। బడిఁ దనుఁదన పడఁతిఁ బిలిచి పడయు
ముపసిఁడిన్॥ 36

చ॥ అనిమతి మోకతం బెనయ నావడుగున్ దరిఁజాయఁ జేరిపే।
నినిగనుఁగొంటె నీవిపుడు నెయ్యమిమై వెను వెంటనంటిదం।
దనఁబచరించి తాఁబలుకుఁదప్పు తెఱంగొన గూర్చిరమ్మహో।
మ్మని సెలవిచ్చియవ్వడు వునామనెదారికిఁ జూపిఁ బ్రేముడిన్॥ 37

క॥ వీఁడెపుడుఁ ద్రోవనడచిన। వాఁడింతకుఁగాఁడు వెంటఁబని పెదనీ
వె। వ్వాడికినాఁకలిదప్పుల। పోఁడిమిగ త్రైజేఁగి మనచి పుచ్చెదో
పీనిన్॥ 38

క॥ అనిమజియు నెంతొజాలిన్। గనిన తెఱంగపుడు దోఁపఁగా నటఁ జే
నిన్। గనుఁగొనియిత మెచ్చేఁగించెడి। యనువున నెనరుట్టిపడఁగ న
నెనీకరణిన్॥ 39

ఉ॥ ఈవిటువట్టివంతవడ నేలవటారముఁ బాయ నేలయ।
వగఁదెచ్చి పెట్టికొన నేల వెలార్చఁగ నేల ప్రోలమో।
పూవిలుకాని చేయుదిరి బొమ్మలఁ గొమ్మల నాకొమాత్రైలన్।
వావిరిఁ ద్రోయకీవు చెయివట్టిననీకిటఁ గల్గినింపనే॥ 40

మ॥ సరెనీకిచ్చ యొకప్డు వారిపయి వాసిన్ లేనిచోఁ బోనిప్రో।
ల్విరులేలా తెగబెట్టెదింత టికిఁ గాసిల్లంగ నాకేలమా।
టరహిన్ మన్నె మునిత్తు నంటిననితేటన్ జెప్పమున్నట్లురా।
చరికంబందఁగ నిప్పుడిత్తుననవోజన్ జేఁడు దానవ్వుచున్॥ 41

చ॥ దొరతనకూడినన్ బదవిద్రుమంగినఁ గాననికానలంపెన్నన్।
వరఁకులు పైపయిన్ బెరవిప్రాలిననం జెలితోడు వాసినన్।

బరువడిగూలినన్ గొమరుఁబట్టిఁదొలంగిననింతకీయొడల్ ।
దొరలఁగనున్న నాయసముదూలినదబ్బఱలాడనెన్నఁడేన్ ॥ 42

క॥ నాపుణ్యాధికొమారుం। డావిను కెంపున్ గొలంపుటరుసుదిటం
పున్। దావలముఁగూర్చియెంతేఁ। దావెఱఁగంచుచును బ్రతినద
ప్పెడినాకోఱ॥ 43

ఉ॥ బాపురెయంచుముకుఱపయిఁబాయకవ్రేలిడియారయేనుదా।
దాపుగనెల్లరాదొరలఁదప్పక కాంచితిముజ్జగాననెం।
దీపదిలంపుఁబట్టుఁగలయేలికఁగన్గొననైనపీనిఁబె।
ట్లేఁపులబెట్టికానినిజమేర్పడనారయరాదటంచుఁదాన్॥ 44

గీ॥ వెసహరిశ్చంద్రమవిడొఱల్పివీడుసొచ్చి। సరవినెఱపాడిదొరతనంబ
రయనచటవెరవరులనిల్పిప్రోలుఁదావెడలితనము। పట్టునెకొఱల్ప
ఘేనివెంబడిమొఱంగి॥ 45

సీ॥ బిట్టొండగాయవేవెల్గుఁగట్టడజేసి వడగొట్టగాడ్పుదేవరనుబంపి।
యడవినేర్చఁగఁగిత్తియొడయనినెసవెట్టి రకఱసీంద్రనుగంటఁజి
కఱగదిమి।చొరరానిదట్టమావిరివికొనలఁదీర్చి గండుమెకాలందు
గ్రాలనెఱపి। తఱచునయ్యెయ్యెడఁజఱులుండవెరవెంచిమినుము
ట్టఁగలగట్లనినుమడించి॥ మడుగుదొరవులఁద్రాగనీర్పుడిసెఁడేని। లే
కయొండించియాఁకటిలివనలంగ। మెసవఁగాఁగాయపండులవిస
మొనర్చి। యొన్నిగలవొవెతల్త్రోవనన్నివన్ని॥ 46

గీ॥ పలిమైనిట్టుదెసలెనయించితబిసి। గఱువావెన్నాడుటయుఖేఁదుద
అలసీని। దండిదిటమొందికార్పట్టుఁదఱియఁజొచ్చి। పిఱుదఁజ
న్నచంద్రమతిపంతమఱపఁదలఁచి॥ 47

సీ॥ కడిమిరావులుదండనడరనుంటిమి కానఁగడిమిరావులుదండనడ
రఁగలిగె। నెత్తమ్ములదలిర్ప నేర్పియుంటిమి కాన నెత్తమ్ములఁదలిర్ప
నేర్పుగలిగె। వేగులుగనుసన్న వెలయనుంటిమి కాన, వేఁగులుగను
సన్న వెలయఁగలిగె। లేఁకలుదరిఁగ్రాలఫీఁకనుంటిమి కాన లేకలుద
రిఁగ్రాలవీకగలిగెఁ॥ గం టెపైపదలిమాన్నెటికంబుపదవిఁ। దొలఁ
గివచ్చియునయ్యదిగలిగెమాగుడ। ననుచు నేరుపుఁబలుకులననుఁగు
ఁజెలియ। నడజడిదొలంగనడజడినుడిపిమాఱెయు॥ 48

సీ॥ తోడుగులూరఁదొలంగివెడలివచ్చియు నింపుఁదోడుగులుమాగుడఁ
గన్పడఁగనయ్యె। నెక్కుడుమావులనెడసెరాఁగన్గియు నెక్కుడు
మావులెయ్యెడనుదోఁచె। పడగదారులనాఁడువాసియె తెంచియుఁ
బడగదారులనేఁడుప్రబలుటయ్యె। చిఱుతఁగానక పెద్దతటికొకఱ
రునిఁగంటిమిందెన్నిచిఱుతలోయెన్నయ్యె। రాఁగలుగు మేలుకీళ్ళ
వ్వావోఁగడంక। నోహటించినఁబోవు నేమో నెలంత। యనుచునద
నునకగు నేర్పుటరువు లెఱిఁగి। పలుకుచటఁద్రోవబడలికఁదొలఁచి
ముందు॥ 49

క॥ వేఁగుచునడవిఁ వేసఁగిఁ। గ్రాఁగుచుబిట్టెండసెగలఁగార్పొదల
దరిఁ। లోఁగుచుమీఁగుచు నేగుచు। మ్రాఁగుచుసాగుచుఁగరంబు
మ్రాలుచు నెమటఁ॥ 50

క॥ మ్రోఁగుచునొరసెడివెదురుల। నాఁగుచునడజడినిఁగాల్వ లగు
మై చెమటఁ। దోఁగుచుఁదొట్టినవెతలఁ। డాఁగుచు వెనుజిక్క
ననుఁగుఁదొయ్యలిఁగనుచుఁ॥ 51

సీ॥ కొడుకునా చేఁదెమ్ముపడుకులీచేరమ్మనడు కాన బడలి శేనాతిమిన్న
చఱియలెయ్యెడఁగొండ నెఱియలయ్యెడనుండదఱియబిట్టలసి తేత

లిరుఁబోణి। సలుగులియ్యవిజంకకలుగులయ్యె వికొంకకలుగుల
మొందితేయనుఁగుఁజెలియ। కలుగుచాలెంచునుబలుగుఱాలించు
సునలుగుడందితెత్రోవనడచిమగువ। యనుచుఁగైదండనొసఁగుచు
నంతకంత। కువిదబాములఁగనిపైఁపకుబికిపొంగి। పొరలివలువూ
ఉవిడివెల్లి విరిసితెరలు। తెరలగుచువచ్చు వగపునఁదెఱవఁ
గాంచి॥ 52

సీ॥ చలువరాఱానేలఁజనఁదలంగెడినీకుగరువుగట్టులమెట్టియరుగవల
సె। తలిరుఁబూసెజ్జమైగలఁగఁగూరుకు నీకునెండఁబండలపైఁబ
రుండవలసె। చిలుకపలుకులకింతతలఁకియులెక్కడు నీకుఁబులుల
రొప్పులనుబాటిలఁగవలసె। ననదీఁగెమైగంమనవిపీఁగిచనునీకుబ
లుకాఱుపొదలగామెలఁగవలసె।యెండకన్నునువానకన్నెఱుఁగ
నట్టి। నీకునివ్వెఱ్ఱునెరగలినిగుడుసెగల। వ్రంతలందఁగవలసెఁ
గావాలుఁగంటి। కటకటాయేమితొలిజన్నిగట్టువ్రాఁత॥ 53

సీ॥ ఉడుకాఱనట్టియీపడఁకులోయలునీకునలరుటోవరులయ్యెనానె
లంత। గాండ్రించుపులులుసింగంబులియ్యవినీకువరవుడులయ్యెనే
వాలుఁగంటి। తినవిసంబైనయీగెనుసుదుంపలునీకు నెఱిమోగి
రంబయ్యెనేవెలంది। అడుగంటువాఁగులయడుసునీరిదినీకుఁబాన
కంబయ్యెనేపడఁతిమిన్న॥కనలుకార్చిచ్చునసికప్పుకప్పబూది।కల
పమయ్యెనెనీకుఁగ్రాల్గంటినేఁడు। నిన్నుఁగన్గొనుకోలఁదికినెగులఁ
బొగిలి। యొరియుచున్నదిమదితగవెద్దియనుడు॥ 54

గీ॥ అన్నియెఱిఁగియుమీరిటులలయనేల। వసములేమేలుకీళ్ళువ్విచ్చు
ఁబోవు। కొన్నినాళ్ళెండవెన్నెలకొన్నినాళ్ళు। చీఁకటిగదాసతం
బయిచేలఁగుటెద్ది॥ 55

గీ॥ కలిమిమబ్బక లేమికిఁ గలఁక వడక। యెలమిఁ బొంగక యిడుములఁ డ
లఁగ కెప్పు। డొకరి పోలికమైఁ దఱినొనరఁ బుచ్చు। టెఱుకగలవా
రి చందమై యెసఁగుఁ గాదె॥ 56

మ॥ కలనాఁ డెల్లర లర్చి దీమస మెదన్ గాన్పింపఁ గా నేర్తురా।
వలసీద్రంబునఁ దాల్మినోడుదురు చేవన్ మీఱి విన్నాణులో।
యలఁతన్ బొందుక లందికిన్ నిలుతురొయ్యన్ గాన వేల్పిట్లు చి।
క్కులఁ గారించెడునొండు గామమన యుక్తున్ డెక్కు దానారయన్ 57

క॥ అనిపలు వితములనిత్తములఁ। దనబడలిక దోఁపనీనితగవునవలా
పెనిమిటికెఱిఁగించుచుమును। జనిచని యోలాకు హెచ్చు సరవిన్
గానన్॥ 58

సీ॥ ఎడనెడ నిలచి చొప్పడరనొత్తిన వాలుతుఱుము రెప్పలఁ దొట్టియఱు
తద్రావాల। ముండ్లీఁగి పాదరిండ్లము నుకొనియెగు చోఁదొడగఱలను సే
లలొడిసికొనఁగ। బిక్కొండ తాఁకు మైఁ బెటిలు మైదివియఁ జనుప
పూసలమాడ్కిఁ జెమటలొడియ। తన పెన్మిటియలంతఁ గనిసుందఁ
గానొడుకన్నీటి సెలలు చన్నట్లు జాఱ॥ కాళ్ళు దడబడ నిట్టూర్పు గడలు
కొనఁగ। మోము వసివాళ్ళు వాఱఁగ వెమ్మావిబ్రిమల। కొడుకు సంది
టనిడుకొని నడవలేక। నడచిచను చంద్రమతిఁ గాంచి వడుగఁడ।
పుడు॥ 59

గీ॥ ఇదిగదా వీరి నలయింప నదనటంచు। విన్నఁదనమున లేనిమై వెతఁగ
లంగి। సోలి వ్రాలుచు నందందఁ బూలిదీలి। దారి నడచుచుఁ గల్లవి
తాకుఁదవిలి॥ 60

క॥ పడికొంత తడికిఁ దేఱిన। వడువునఁ గాన్పించి రాచవలఁతి మొగం
బున్। బొడగని తేఁడాయసుఱులు। గడువడిఁ జనను న్న వేమిగా
నున్నదొకో॥ 61

క॥ బిట్టలజడిఁదోరితనిఁక। గట్టిగమాటాడనోపఁగటకటనన్నీ। నట్టడివి
పాలుగన్నని। కట్టడిఁదొలిజన్మగట్టుగావించెనొకో॥ 62

క॥ జడలిక పెంపునముందొక। యడుగేనియునడవనోప నకట టికము
నీ। కొడమనొకప్రాఁకునీడకు। వడిఁజేరి బిడూపఁబాపు వైపిటఁ
గనుఁడీ॥ 63

గీ॥ అనుచుభూమియనీరెలుంగునమఱింత। చంద్రమతికినిమఱిహరిశ్చం
ద్రునకును। వగపురెట్టింపనిట్టూర్పునిగుడఁదనము। తన్నిదంద్రులపై
సారెతలఁపునిలిపి॥ 64

క॥ ఓయొజ్జగాధిచూలీ। మీయజ్ఞలఁగాంచుపదవిమేకొనునెయిఁకన్।
హాయనుఁగుఁడల్లినిన్నెడ। బాయంగానైతినడవిపాలైతెఁగదే॥ 65

క॥ అనిపలువగలబవంతం। బునఁదడుపున్ దారిదాటిమునుకుటజేఁ
డున్। గనితలఁకియకటకొడిమెలు। పనుపడనీపాలుకోలకుఁబా
లౌదునొకో॥ 66

సీ॥ ఊసులులూటాడంగమిసుమింతుఁడైయున్నవాఁడుత్రోవయలంత
వలనవడుగు। నోరాలుకొనివచ్చెనీరేయెడనుగానదొరువులవాఁ
గులదొనలసెలల। ప్రొద్దునుగ్రుంకెడిఁబులులుగండు మెకాలువిడి
తమనెప్పులవెడలుటయ్యె। నడుకానయుందెందుఁగడిఁదిగుట్టలెకా
నికారుగూడెంబేనిగానరాదు॥ అకటటాయూనిరాబారియరయ
కురక। వెంటనీమెణకరినేలయంటగట్టె। నేమిమూడుటకున్నదో
యింకముందు। ననుచుప్రాన్సుడియుండఁబ్రోయాలుగాంచి॥ 67

మ॥ పనిగాదీవగమీరలుంటకనుఁడాపట్టందియొకిటంతప।
చ్చనిలేఁబచ్చికయునిటగాన్పడెడివెంచంబుఢడునందొండుగ।
కుటనమీరచ్చటికేగియందుఁబయికొంగున్ ముంచిసీరింతతె।
చ్చినని ప్పాపనిసేదదేర్పననువాఁజేఁడ్పాటగున్ గానిచోన్॥ 68

గీ॥ కొడుకుఁగాచుటటుండ నివ్వడుగుకుట్టుఁ। గాచు టెంతయు నెక్కు-
డు కానమనల। నరసివచ్చినకతమునఁ నదియుఁగాక। పాఱుఁడును
నెవ్వరిట లేని వాఁడుమఱియు॥ 69

చ॥ అనుడు వెలందియేనుమడుగారసి నీరిదె తెత్తు వీని నం।
దనుకనలంతఁదేర్పఁదగు తన్నువితంబులఁ దన్పుమంచుఁ దాఁ।
జనుటయు నింతియవ్వడుగుఁ జక్కనెలర్పుచు గాలిదోలఁగాఁ।
చనమువయింటవీచికనుఁ దమ్ములఁగా ఱెడునీరుఁ బాపుచున్॥ 70

గీ॥ అన్నతలఁగకంచునడుగులొత్తుచుదండ। నాఁకలికిఁగరంబునంగలా
ర్చి। పైఁటనిముకుననుఁగుఁబట్టినినోదార్చి। కొనుచునుండ గాధి
కొమరుఁడపుడు॥ 71

మ॥ చలముంబైకొని పెచ్చురేఁగి దొరకర్జంబొచ్చె మొందింపలోఁ।
దలఁపుంబేరిమిసోఁకు జోదొకనిఁ జెంతం దోఁచ రావించి యో।
పొలదిండీకనుఁగొంటె నీరిపుడు తేఁబోనున్న యాతేనిఁజి।
కుఱ్ఱలఁగుందంబురికొల్పి వానిదిటముంగూల్పం దెఱంగెంచుమా॥ 72

క॥ ఈమాపటిదనుకీయెడఁ। బ్రేముడిమాటలనొకవళ్ళిబింకంబుననో। యే
మఱపి వానినవ్వల। నామట్టిం గంటెయదిగొ యద్దానిపయిన్॥ 73

మ॥ జగమేపారఁదలంకఁ జేయఁగల మైసత్త్వోందికారించుటే।
తగులంబొందినరక్కసుండొకఁడు వేతాళుండు నామీఁటెబ।
ల్పొగరుం జేకొనియున్నవాఁడచటికిం బోఁబంచినం తేనిలే।
మెగముం గ్రోల్పులి గ్రమ్మింగు చందమునఁ దాఁ గ్రమ్మింగ నుంకించెడున్॥ 74

గీ॥ అప్పుడుగదా హరిశ్చంద్రు నరిదియుఱిది। పట్టుదిట్టంబుఁగడు నెట్ట
పంటయగును। వెడలుమనవాఁడు జడదారివీడుకొంచుఁ। బంచబం
గాళమై వెడబమునఁ బొనరి॥ 75

మత్తకోకిల॥ బ్రాఁతిమైనను కావివల్వలఁబన్ని కెంజడలాడఁగా। బూతి
పూఁతయు జింకతోలుక బొందళమ్ము గ్రాలఁగా। నూఁతలాత
ము మోఁగవాగలునొద్దబొక్కణ మొప్పఁగా। జేతమేల్ రుమరా
కలొప్పెడు చేరుఁద్రిప్పుచు నొక్కచోన్॥ 76

మ॥ పరపౌజింకకళాసమున్ బఱచియా పైనొలిఁగూర్చుండిక।
న్నరమోడ్పు న్నెఱి మోనమున్ గొలిపి డాయన్ రాఁడె యేఁడంచుఁ దా
సరవిన్ వార్చియటుండ నంతదొర వెంచంబుల్ సెలల్ సొరువుల్।
దొరువుల్ గన్గొని నీరొకింతయుట నెందున్ లేమి ముందేగుచోన్॥ 77

మ॥ కనియయ్యుక్కవునిక్కవంపురుసి గాఁ గ్రాలన్ వెసన్ డాసి బ।
త్తిని గై మోడ్పులొనర్చి యోతబిసియెం తే నేఁడు వేండ్రంపు టెం।
డను గానన్ బడి బిట్టుఁదూలితిమి వెంటం బ్రేముడిన్ మమ్ము మీ।
నెనరుం జూడిక్కఁగనుంగొనుండనవుడున్ నేర్పొప్ప నాసోఁకుడున్ 78

చ॥ ఒనరఁగ జోగపున్నిమరనుండియుఁ దానపుడష్టై తెల్విమే।
లక్కనువగఁగన్ను విచ్చి దొరఁగన్గొని దీవెనలిచ్చు పోలికన్।
గొణఁగుచు యేఁడనీదు తెఱఁగున్ మది చూడక్కనిగంటి నెంతొ జా।
లిని నెనయించు నీకలిమి లేముల నెంచఁగ నంతకంతకున్॥ 79

క॥ ఈవు హరిశ్చంద్రుండను। రావలఁతి వయోధ్యయేలు రాజవు మఱి
యా। దావరి త్రిశంకుకొమరుఁడ। వీవొకనిక్కంపుఁ బ్రతినయే
పునఁగడఁకన్॥ 80

ఉ॥ ఈవిగఁ బ్రోలు నేలుబడి నెల్లనొడంబడి గాధిపట్టికిన్।
బ్రోవుగనిచ్చి మున్దనకుఁబోలఁగ జన్నముపొంటె నీకొనం।
గావహి నాడినట్టి నుడి కట్టడి నప్పు పసిండి నప్పుడీ।
గాత్రడి లేమిఁబై తరువు కాని నిబంచిన నీవుఁ జానయున్॥ 81

ఉ॥ ఏసరకెందు నేరవడి నిచ్చెదనంచు గడింపనోసరం।
గాసముకట్టి రాఁదరువుఁ గాఁడిటమూపటిలంగ వానికై।
వేసరినీరు రోయనడవిం బడివచ్చినవాఁడవంచు రా।
కాసియెఱుంగఁ బల్కఁ దొరఁగ్రచ్చ యనచ్చెరువంది పెచ్చుగన్॥ 82

శా॥ మీరున్ గానని పోవడుల్ గలవె నెమ్మిన్ వేల్పుమ్మోమునీ।
గోరంపున్నడుకాన మిమ్మునిట మాకున్ జూపె వేఁబ్రోవుఁడీ।
దారిన్ దూపి లెఁబాఱుఁ డింతకొకచందంబైన దూఱానుమీ।
జారీ నీరొకయింతయుండుదగఁబుచ్చన్ ద్రావఁగా నేగుడున్॥ 83

క॥ నీరేమెడఁబోడగానమి। నీరేయించుకకరంబు నీరేయు మెగాల్।
గారింపకుండనాదట। నీరేనిటమమ్మునిల్వ నీరేయనుడున్॥ 84

క॥ నిచ్చలు నడవులఁబడియే। పొచ్చెంబులు లేని మాకుఁ బొందగు
నెసతం। బొచ్చెపుఁ గ్రచ్చులనిచ్చల। నెచ్చినగేస్తులను మిమ్ము నీయెడఁ
జేర్పన్॥ 85

గీ॥ ఇంతనాఁడు తల్లి నేమి చూచితొ కాని। పుట్టిబుద్ధియెఱిఁగి పొలఁతి జా
డఁ। గానఁగానఁగానఁగలది చెప్పితి మీకు। రాఁగఁ జెల్లదించు రా
వలంతి॥ 86

క॥ దారిన్ వడుగఁడు దప్పిన్। దోరుటలువినిజ మెమూపఁ దొలఁచఁగజా
రీ। నీరివిసాలు నెమఱియున్। వారువఁగావలయు నిపుడు ప్రాలె
డుఁ బ్రొద్దున్॥ 87

మ॥ అకటా యొంజెలిదీ అనీకిపుడు సాయం బొండు నేఁ జేయ లే।
మికినెం తేమదిఁబల్లటింతునయినన్ మేలొం డెఱింగింతుద।
ప్పక యాప్రకటను జేనుపట్టు గడవన్ బ్రామ్మజ్జి యొక్కొండుగం।
టికిగా న్నిం చెడినాకడన్ బడియవిం టేయున్న దచ్చోటికిన్॥ 88

గీ॥ ప్రొద్దుమునుఁగకమును వేగఁబోయియాంకొ। లంపవనునీరు ద్రావిక లంకు వెడల। రేయి నాశ్రమానికడనుండుఁడీయటంచు। మోసపుం బాసవాల్దెల్పి మొఱఁగిచనియె॥ 89

క॥ పులుఁగులు నెలవుల జేరఁగ। జిలువలుగలుగులనుదోలఁగి సెలయఁగ సింగం। బులుఁబులులుఱ్ఱబడిఁదమతమ। కలఁకులు వెలువెడలజగ ముకన్నటద్రావాలెఱ్ఱ॥ 90

గీ॥ జగమువిందయ్యెనొకవంగసంబువాఁడు। నయ్యెఁదానుహరిశ్చంద్రుఁడడలుచుంటఁ। గనియునోదార్ప కేప్రొద్దుగడచిచనియెఁ। గంటె చుట్టలుదఱిదప్పఁగంటగింత్రు॥ 91

గీ॥ అప్పుడప్పుడె కెంజాయలడఁగలేఁత। చీకువాఁ్గప్పులంతంతచిలుక రింపఁ। దొలుతఁదాఁబడివచ్చినత్రోవమరలి। కదలిచనిహరిశ్చంద్రుఁడాకాననపుడు॥ 92

గీ॥ తెకు్కవడిచూడఁజుట్టంబుద్రొక్కవేల్పు। లేనియికానదోరితి నేనటంచుఁ। గుచ్ఛితములాడు మెణకఱగు స్తరించు। లేమఁగనియెం మనీరింత లేమిఁదెలిపి॥ 93

క॥ ముందొకపరువిటుపోఁబో। జెందొవకొలనొండుమట్టిచెట్టునుగ లదం। చిందనుకతబిసియొకరుఁడు। విం్దైయెఱఁగించెనటకు వెడ లుదమనుచుఱ్ఱ॥ 94

సీ॥ మిట్టపల్లములుచూపట్టనీయక చిమ్మచీఁకటుల్ జగమెగ్రాఁకిక్రమ్మ। చుక్కచాల్గాలింతద్రుక్కఁగ్రొక్కార్యొయిప్పుప్పరంబెంతయుఁగ ప్పుకొనఁగ। మిట్టాడు తెఱనోటిమెగపురాపసిద్దిండ్లబొబ్బరింతలు బీతిప్రబ్బనుబ్బ। విచ్చలవిడిహెచ్చి వెడ్డురేఁద్రిమ్మరికొఱవితాల్పులె యాప్పులఱుముకొనఁగ। గుడ్లగూబలుగుంద్రలుగొలుపఁదఱచు।

పఱడులందంపుబోటియలన్నొఱలియఱవ। నపుడు బేడిదంబైనకాఱ
డవి తేఁడు। కన్నుగన్నును గానని కటికయిరుల॥ 95

చ॥ వసుఁగనిమూఁపుపైఁజెలుతవానిని సందిటఁజక్కఁ జేర్చిలో। జడు
పుఁదోలంచియుండఁ గొని చంద్రమతిన్ గయిదండఁ దార్చిచే। నడ
రున రాజ క్రొంబెడఁగులయ్యెడదారి యొకింత సూపఁద। కీడ్జి
డదారి తొల్లి యొఱఁగించినకందువ నందముందరన్॥ 96

సీ॥ జుంజులు జైదోఁచుజొంపంపుటూడలు విరియబోసిన తలవెంట్రు
కలన। రివట రెమ్మలు నాకులవిగ్రికీటి యఁగ్రమ్ము కొఱుజీఁకట్లు మై
కటియయనఁగ। గుబురు వెల్వడు మిణుంగురు పులుంగులు కంటి
గుంటల విడుమిడుంగురులనంగ। తొఱటలవిసమెలకఁగొఱలుచి
ల్వాలసెకల్ గ్రాఁచు నాలకలుకొఱకచ్చులనఁగ। గూబలరొదాళ
ములు వెఱగొల్పులనఁగ। మింటికినిమంటికిని గెంటకంటిచూడ్కి।
కళుకుఁబుట్టించుకొఱవిదయ్యంబు మాడ్కి। నడరు వేతాళు మట్టిఁ
దానరసి దటిసి॥ 97

క॥ బలునీటి పుత్తిగమిచి। ల్వాలగుమితా మేటితుటుము వలనగు తెఱగం।
టులపరి మొసళ్ళకూటువ। గలడిగ్గియఁగాంచి తేఁడుగట్టె మట
యటన్॥ 98

మ॥ దరిపై వారలడించి సూపదొలఁచన్ దానీటినిన్ ద్రాపియుఁ।
కరి తానున్ బ్డెఁగ్రుంకి సందపనులన్ గావించి నీరాని చె।
చ్చెర నామ్రత్త్రియక్రిందఁ జేర్పన వలాచేఁబోఁపు వోనూడ్చిపూ।
రిరహిన్ మొత్తగఁదార్చియత్తడుపు దారిన్ జేర్పఁగా వ్రాఁడునున్॥ 99

క॥ నిమురసుగ మెఱుఁగదనుటిపు। డదనయ్యెన్ దనకటంచు నారటపా

టున్। మదిఁ గన్న పగిది బూమెలు। చదువుచుఁ గను మోడ్చి తబిసి
చలమెనయింపన్॥ 100

గీ॥ ఆఁకటికి డస్సి వాపోవు ననుఁగుఁ బట్టి। బుజ్జగించుచు నిద్దుర వోమ్ము తం
డ్రి। వేఁగ దినఁ బండ్లు నాపోవ వేగ నిత్తు। ననుచు నటఁ గూర్కు జోకొ
ట్టుచును వెలంది॥ 101

గీ॥ త్రోవ యలఁతయు గోదయు నొత్తుగువు వెనుప। వడుగు నడుగుల కడ
నేలఁ బ్రైఁట చెఱఁగుఁ। బఱచికను మోడ్చిఁ దా నాద మఱచికంటె।
కటిక నేలయ దేడ రా గరిత మేడ॥ 102

మ॥ ననబోణిన్ జెలి ముద్దియన్ గరిత విన్నాణంపు సింగారిఁ జ।
క్కని క్రాల్గంటిఁ గడాని బొమ్మ నవలాకన్నాకుఁ బ్రోయాలు జ।
వ్వని నిల్లాలిఁ బడంతి నేఁడు పడుఁ గ్రేవన్ గాంచియే నాఁడు నే।
వనటన్ గాననిదాని నేఁ డిటుల నెవ్వం బుబ్బి తే వేలుపా॥ 103

మ॥ అనివంతం గని యొట్టకేలకు జదిన్ హత్తించి యా ప్రక్కనెం।
మనుమిట్టాడు మెకాలనావడులోగిన్ దోఁపింపకుండంగ మే।
లక్కని క్కై వాల్గొని పూని హెచ్చరిక మైఁ గ్రాలంగ నామత్తినుం।
డిన వేతాళుని బంటు కండరిది పాటిల్లన్ గనుంగొంచుఁ దాన్। 104

మ॥ తన చేదోడుగ నెయ్యురం బిలిచి యిద్దండన్ గనుంగొండు చి।
క్కని మైచుక్కని నిక్కుమానిసిని, మెక్కం బోన మైపీఁడు ద।
క్కెనటం బ్రాముననుత్తియూడల వెసన్ గిఁ బెట్టుచున్ దూఁకి చ।
య్యన నొక్కైత్తు నమింగు పూన్కిఁ బయిడాయన్ పేఁడు దానంతలోన్
105

మ॥ అడిదంబున్ వడిఁ ద్రిప్పి వ్రేసి మెయి వ్రయ్యన్ వానిఁ బోకార్చి వెం।
బడి నే తెంచిన తక్కసోఁకులను నొవ్వన్ జేయ హరంతవా।

విడుచుఁజెచ్చెర బారివీడిచనియో వేతాళ నేఁడిందునే।
వ్వఁడో యొక్కఁడడరుదెంచి యిమ్మిటుల ద్రెవ్వన్ జేసెరా వేయనన్ 106

సీ॥ నెనడెల్లజుత్తివై దినపుత్త్రపరిచేలు లలుతనో కెఱ్ఱగొల్పగిటకో
నంగ। నిట్టఁదీఁటిన మాసిపొట్ట ప్రేవుల తెట్టె జందెంబులై బొట్టఁ
గ్రంమకోనఁగ। కుడిచిగజ్జని త్రేఁపఁ గ్రోలవెక్కసమైన కటికినె
త్రొడలిపైఁ గాల్వగట్టి। ఎఱచినెమ్ములఁ బంటఁగఱచఁ దీఁగెలుసాగ
నొచ్చిళ్ళగాఱి మైఱొచ్చఁబఱప। మిన్నుమన్నును నొఱయమం
పల్లి పెఱిగి। నెఱసి తుది రేయి మొయిలునాఁగ ఱియఁ దేరి। వేడిమం
టలు గ్రక్కఁ గ్రొవ్వాఁడి కోర। లుదియఁదీడుచు వేతాళుఁడెమట
నిలిచి॥ 107

శా॥ ఏరా మానిసి యెట్టులీ యెడకు నీకే తేరఁగాఁ గల్గెనా।
పేరున్ జెప్పను మిత్రిమిత్రియుఁ బోరిన్ వెన్నుండుమన్ బీతినా।
బారిన్ జిక్కక పాఱిపో మురరయన్ వంటింటికుం దేటిచో।
ప్పారందోఁ చితివిందు విందుగొనమా కాబూతివంచుండఁగన్।108

క॥ ఈరక్కసి యార్పులకిటఁ। గూరుకువిడి కోమయువడుగుఁ గోమరుఁ
డు బీతిన్। గూరుమరని సోఁకున్ ద। వ్వారన్ వడి నెట్టిముట్ట నార్చు
చు వాఁడున్॥ 109

శా॥ కొండల్ మార్వ్రలుకన్ గరంబుఁ బడుకుల్ గ్రొంగ్రోడు వోవన్ వడిన్
మెండౌ నల్కఁ నఁబల్కరించి యుఱిదిన్ మేటిన్నిరా ఈనిపై।
బండల్ గుండ్లొఱగంగ నూకి పఱపన్ బాటింపక వ్వానిబల్।
కం దెంపున్ గఝుబల్మిఁ గేడెమున రాక న్నాకు సెండాడినన్॥ 110

హా॥ సోఁకా బిమ్మటఁ బ్రామిడిన్ బెఱిగి మైసోలంబునన్ హెచ్చిపె।
న్నాకఁగుల్ చేకోని దాఁకగాఁ బెలుచ నామన్నీఁడు చేవాలునన్।

వీఁకన్ నానినడంచి రక్కసుని కేశ్రేణిలంగబిట్టేయన।
త్రాఁకున్ దూఁకొనినొచ్చి చేదోఱఁగియున్ దయ్యంబు పెల్లుబ్బునన్॥ 111

మ॥ ఱలనొండున్ బెకలించి వ్రేయగమకింపన్ బోయియామాత్రికో।
మ్మలక్రీ నేలఁబరుండు వారిఁగని మైమై గాతి సేకూరెనాఁ।
కలిదీఱన్ వెసవీగి మెక్కి పిదపన్ గయ్యంబుఁ గావింతునం।
చలఁతిన్ జెట్టట డాయఁగా నెఱిఁగి తేడంతన్ జలంబూనుచున్॥ 112

శా॥ రారామెక్కడి కేగెదీవటులనో రాకాసి నిన్నీమెడన్।
దోరింతున్ వడినంచుమాత్రిఁదోలఁగన్ దోడ్తోడ దౌదవ్వగాఁ।
దోరంపున్ వడి నెట్టిపట్టియమునన్ భ్రంగింపవాఁడంతమై।
బీరంబున్ జెడిత్రావెలెఁగొండలచటన్ వ్రేఁకంబునన్ గ్రుంగఁగన్॥ 113

గీ॥ ఇటుల వేతాళుఁ బాలార్చియేపుగన్న। యాహరిశ్చంద్రుఁ గూర్చియ
య్యార్యెరెదిటము। వాయఁడెందుననని గాధిపట్టియపుడు। పడమటి
వలంతిజడి గొట్టఁబంచుటయును॥ 114

క॥ మనతోఁడగు వేతాళున్। దునిమెనిఁకన్ వీఁడు మనల మాటార్చుని
టన్। బొనరననిబూచులఘుకున। మినుభ్రాఁకినవనమొయిళ్ళుమిం
టిన్ గప్పెన్॥ 115

గీ॥ మింటఁబఱచియుఁగడిమి వెన్నంటితమ్ముఁ। గడఁగిచక్కడునోయ
నియతలి కావు। కావుమనితేనివాచారగాము లెల్ల। మొఱలిడెనొ
యన్నవగనప్పుడుఱుములుఱిమె॥ 116

గీ॥ నేఁటిదనుకనుమనల మేల్నెఱపిమనిచి। నట్టివేతాళుఁడోటిగెల్వబా
పందనిఁదొక। నేరనుచు గాములెల్లకన్నీరువెట్టె। ననగఁజోటచోట
రోజెనుజినుకులప్పుడు॥ 117

గీ॥ బ్రదిమిపైనింతయూసమీకొదవనింము। రాకచనుఁడుపిసాసులా
రాయటంచు। బీతుగొల్పఁదుపాసిజల్పించువాఁడి। వాలుమిఱుమి
ట్లునామించులోలిఁబరఁగె॥ 118

సీ॥ చిమ్మచీకఁటిముమ్మరమ్మింత రెట్టింపఁగ్రొమ్మొయిళ్ళపుడుప్పరమ్మఁగ్ర
మ్మ। వేళ్ళతోఁజెళ్ళెల్లవెల్లగిల్లఁగరమ్మునుల్లఱమ్మునగాడ్పులాకటపీచఁ।
గడలపెన్నెంటత్రాగుడులవీనులుగడెల్ పఱపఱంపిలు మ్రోఁత
నుఱుములుఱుమ। నిట్టనిల్వునగట్లునెఱిసిబీఁటలువాఱిపొడవడం
గఁగదండఁబిడుగులురల॥ గడుసుఁబదటునఁగడువడగండ్లురాలఁ।
దఱుచుమిఱుమిట్లుగొల్పుక్రొమ్మెఱుములడర। మొదటిమెలగోలు
జల్లింతముదిరివాన। మించెఁగడవలనీర్గుమ్మరించినటుల॥ 119

గీ॥ ఇటులనెడతెగకేఱులైయెందునీరు। దొరలపాఱునజడిగొట్టఁ
దొప్పదోఁగి। తడిసివలిగాలిగజగజవడఁకువడుగుఁ। బొదిగిటనుజే
ర్చిరాతేఁడుపొలఁతిగాంచి॥ 120

గీ॥ కట్టవలువదప్పపట్టిమైగప్పఁగా। రెంటమింతలేదుకంటెచెలియ।
కలిమికొలఁదిలేమిగలుగునంచనిపెద్ద। లాడుమాటదప్పనాయొ
కింత॥ 121

క॥ అనికొమరునకుఁజేర్చిన। తనచెలిఁజంద్రమతిఁదగవుదళుకొత్తు
వితం। బునమూరడించినాగులున్। గనసీనిదిటంబుపెంపుఁగనుఁగొ
నియుండన్॥ 122

గీ॥ అపుడుగాధికొమరుఁడాహరిశ్చంద్రుని। నిబ్బరంపుటుఱిదికబ్బ
రంబు। వడుచుఁదనమప్రతినగడతేరెడినోలేదో। కోయటంచునె
డఁదనుజ్జగొనుచు॥ 123

చ॥ వరకులువంతలున్ వెతలువన్నుకొలందికినంతకంతకున్।
బరువడి హెచ్చి తాదిటవునన్ గడిదేరెడుగానియించుకేఁ।
దెరలఁడువిన్నవోఁడకటదీకొనియేలవసిష్ఠుతోడనాఁ।
డరయక వేఁదు త్రైప్రతినలాడితి వేలుపుఋసికోల్వునన్॥ 124

గీ॥ కుడిచికూర్చుండ కేలేని గొడవలేల। తెచ్చికొంటిని పెద్దలఁదెగడి
కాని। కఱదలాడినదదియెట్లుగడచుపడుప। కనరువడనంచునను
వోకండరయుచుండె॥ 125

చ॥ కలువలువంతఁగూరెవలిగాడ్పులసోఁకులుమూరెఁజుట్టుఁబు।
ల్గులు చెలువారెగూడెములఁగోళ్ళయెలుంగులుమీఱె మెట్టద।
మ్ములవెతలాఱెరిక్కగమిము ర్వ్యెడలంగఁగఁదాఱెఁదూర్పునన్।
దెలతెలవాఱెఁజేఁకటులుదీఱెజగంబుననంతకంతకున్॥ 126

సీ॥ దొరహరిశ్చంద్రుమనిబ్బరముగానఁగవచ్చు తిగవేలుపులయిమ్ము తే
జనంగ। కనిచంద్రమతియాలువును మెచ్చిమలగొంగ చెలిపంపు
చెంద్రంపుఁజిప్పమనఁగ। తబిసివసిష్ఠుపంతము గెల్చునని వేల్పు గ
మిచాటనెత్తుజేగంటయనఁగ। గెలువనైతినటంచుఁదలఁచి కౌశికుఁ
డల్గఁ గంటిజేవులు పేరుకరుడనంగ। నిరులతెవతుంటజక్కవయిం
టిపంట। తొంటినుడియంట చెందొవకంటిమంట। పంటపైరులదో
రజంటమింటిగంట। వెంటఁగనుబట్టెఁదమ్మివాల్గంటిదంట॥ 127

గీ॥ మట్టినుండికదలిమిట్టులవట్టులఁ। గాళ్ళవీళ్ళ నేళ్ళనూళ్ళ నాళ్ళఁ। గ
నుచుఁజనుచు వెతలఁగంమచుగుంచుచు। దారిదారివారుదరులఁ
దరల॥ 128

క॥ ఎండగడుబలిసెనడుగులు। మండెన్ దొనలెండెనెండమావులుసిం
డెన్। గొండలుదరికొనెనుడువులు। వండువడ్డెన్ బ్రోద్దునెత్తిపై
కెక్కె వెసన్॥ 129

క॥ అంతటగాధేయుఁడుదన। చెంతకునింగలవు వేల్పుఁజెచ్చెరఁదబ
పున్। మంతనమునరాఁబనిచిమ। ఱుంతేనగ్గించియతనికిట్లనివలి
కెన్॥ 130

ఉ॥ కొండలఁబిండిపిండిగరగులొనర్చఁ జేయఁగఁజాలుదోటునై।
నిండుమగంటిమిన్గడలినింకెఱనింకనొనర్పుదించువి।
ల్తుండగరంబువాపనలతోలుకదాల్పరికంటిమంటవై।
గండుడిగించిపేరొనినగర్దటికాఁడవునీవలంతివే॥ 131

గీ॥ కంటెయాకాలుకోనునగదలిచనెడు। దొరహరిశ్చంద్రుఁగార్గ్గి
దరికొనంగ। డాసిబింకంబుఁబంకింపఁజేసినాఁడు। ప్రతిననిలుపు
మునావుడువల్లెయనుచు॥ 132

కం॥ వడగాఢ్పుఁదోడునైకొని। విడివడికాఱడవినేర్చువెరవదియొడఁ
దర్। గడలుకొనఁగప్పుత్రోవరి। వడినరిగెన్గాఢుగ్రల్లవడికడు
రగిలెన్॥ 133

సీ॥ చిటచిటమిడుఁగుఱుల్ చెదరఁగారాకులు రగులబ్రూఁకులుమంబ
రంబుగొనఁగఁ। బటపట వెదురులొకట్టమండజొంపముల్ బొగి
సినుగ్గైయక్లైపొడవడంగఁ। బెటపెటగల్లెల్లపెట్లువాయఁగఁగాటి
నరవలుఁబడఁకులుదరికొనంగఁ।బుటపుటఁగార్చిచ్చుపొగలుఘన్న
నుమిన్నుఁగప్పదట్టంపుఁజీఁకట్లుగ్రమ్మ।మలయుసలుగుల మ్మెడిదముల్
మాఁడుపులుల। గోలరింతలుమంటలఁగాలికూలు। సింగములబొ
బ్బరింతలెసంగిబిట్టు। గొరగింతగఁదోఁచెనకొనయపుడు॥ 134

సీ॥ గాఢబొట్టియయానఁగని ఊసిఁవొలిచిల్వ లోఁగొనఁజాఁచునాలు
కలనంగ। అలచంద్రమతి మోము నెలయంచుఁబట్టరాఁ గొఱలెడి
తలగాముకోరలనఁగ। అదనంచు ఊనిబిట్టలయింపవచ్చిన సనిగా

ము జేవుఱుజడలనంగ। వినిగాధికొమరుని వేఁడుకోల్వయ్యెర చెలి
తేనిపై నేయుసెలలనంగ।పర్చుచును దెకతెకసెకలెగయవచ్చు।చి
చ్చుమంటలఁగని తేఁడు పెచ్చునొగిలి। పొగులువడువుఁగొమారు
నిబొదిగియనుఁ। నను వెలందుకఁబొడగాంచియనియెనిట్లు॥ 135

క॥ అలజడియలజడి దేరితి। మలరఁగ నెరగలినిఁ కెట్టులరగలిగొనకా।
వలికరుగనగుసుమగువరొ। తొలివ్రాసిననలువవ్రాఁతఁ దుడువంద
ర మే॥ 136

శా॥ ఏనాఁడే దెస నెట్టిపాయమునము న్నేకర్జముఁ జేయునో।
యానాఁడా దెసనట్టిపాయమునఁబో కాకర్జపుఁ బంటఁదా।
మానం డెన్నఁడు వా లెముఁ గుడువ కేమైదాల్చు సే సేఁతగాఁ।
గానఁ రాఁగల మేలుకీళ్ళు సను నేక్రొల్లంటిపంకించినఁ॥ 137

గీ॥ పుట్టు టెల్లనుగిట్టుటపొంటెఁగానఁ। జావు కావంతయునుజంకఁజా
నతొల్లి। యాడినవితంబజడదారియప్పుదీర్చి। నిక్కమెనయింప
నైతిదీనికిఁదలంతు॥ 138

మ॥ మఱి దివ్యఁ మునుమించు రాచపగఱఁ మార్కొంచు గెల్పొందిక్రి।
చ్చుఱనేలఁ వడిఁబాడి నేలియొుగి మైసాలించుటొండెఁ జగా।
నెఱి మైమార్తురవాఁడికోలలబడిఁ నేటిల్లున వ్వేల్పుప్రోల్।
గుఱఁజేకోఁగనుటొండెఁగాకవితనాకుఁ మూఁడేఁజాపీవహిఁ
139

గీ॥ అయిన నెప్పటి కేదిరానగునొయద్ది। రాకమానమమదివనరంగనే
ల। యప్పుదండఁగా ధేయుఁడనుపమునలఁ। గూడివచ్చినవడుఁగని
గూర్చివగతు॥ 140

గీ॥ కొమరుఁబాయంపు వాఁడనివట్టుఁడనియు। నెట్టియిడుమలఁగానని

పట్టియనియు। నెటులఁగాచెదరో యనియెుఱుఁగఁబలికి। వెంటఁబు
త్తెంచెజడదారిపీనినాఁడు॥ 141

క॥ అని ఱేఁడుమదిఁగలంగుచు। మునికిఁగనిపీనిడెందమొురయఁగనిది
యేమొ। యనువగునదననివేడఁబ। మునఁదా వెతఁదోఁగుపగిదిమునుకు
చునెంతే॥ 142

కం॥ వడఁగడుబుడిబుడికన్నీ। రిడుచుహరిశ్చంద్రదనన్నునేర్చెడినీవ।
చ్చెడికార్చిచ్చిఁకనాప్రే।ముడితలిదండ్రులనుబాయమూఁడెఁ నా
కుఁ॥ 143

సీ॥ తలిదండ్రులొజ్జలదరికన్పచోనగ్గి నెరియుమననివారలెఱుఁగరైరి।
తనసొమ్ముఁగొనఁబంచెఁదానువిశ్వామిత్రుఁ డడవిఁదోరుమనసియ
రయఁడయ్యె। ఎల్లినేఁటఁబసిండియిత్తువీవనివచ్చి తినిగానినాప్రా
టుదెలియనైతి। వితమాటవాసినఁ వెంటఁదెచ్చితికాని కెడయు
దీవనియీవునుడువనైతి।సరవినడవినీవుసచ్చుటగాకేను। నిన్నుఁద
వులఁజేసి నేఁడునాకు। క్రమందవలసెవినవెరాచపీనుగుతోడు। లే
కచావదనెడుజోకనుడువు॥ 144

గీ॥ మున్నెవలిగాలిద్రెళ్ళకముల్లుదీసి। కొల్లడఁచుకొన్నకైవడిఁగొఱల
నెటియు। మంటలనుద్రొగ్గినాకిందుమడియవలసెఁ। గటకటాయె
ట్టిచావందఁగలిగెఁదుదకు॥ 145

గీ॥ అనుచుఁదలపోఁతలెసఁగబెల్లడలువడుగు। నరసియపుడుహరిశ్చం
ద్రుఁడయ్యతండ్రి। యేర్పునియగ్గికీయొుడలేనినిచ్చి। నిన్నుబ్రతికిం
చెదనుగాకనెగులువడకు॥ 146

మ॥ అని తొన్నాయితమైపడంతిఁగనిడాయఁ వచ్చునీళ్చిచ్చుఁజొ।
చ్చినెజాఁచొప్పుననగ్గిదేవరకునాసిఁగొరెలుప్పాఁగనో।

జనుమేన్ వేల్పెద,నంతఁదాఁదనివిమైఁజల్లారు,నవ్వేఱనీ।
కనువాఁబాఱునిబట్టినిన్ మనుపనంచజ్జల్ వడిన్ బెట్టుడున్॥ 147

మ॥ వడిమున్నాఁచి వెలందిబత్తియుఱిదిన్ వాటిల్లనాతేని మే।
లడుగున్ దమ్ములవ్రాలియిట్లు సెలవియ్యన్ మీకుఁజందంబ నే।
గడెయేనిన్ మిముఁబాసినిల్వఁగలనే కారగ్గినన్నేగఁబం।
పుఁడు వేబాముల కేని నేనెడయమిమ్మున్ గూరిమిన్ బేరిమిన్॥ 148

క॥ వగ తెగుదలఁగనుఁగొనిమదిఁ। దెగు తెంపొనరించినాల్గుదెసలున్
దెసలం।దఁగవచ్చెడియాయొరగలి। సెగనా మెయిఁజలువగొలుప సె
లవిమ్మనుడున్॥ 149

మ॥ సకినీవిట్లుగడంగిచిచ్చుఱకనిచ్చన్ గుందియాపట్టితే।
ప్పకనీపైనితలంపుమైగెడయు,నాపై సేగి నేనుండనే। [యిం।
టికి,నెట్లో మెయిఁబాయుమన్,వడుగఁడొంటిన్ వెనరు నేమానో
తకుఁదాఁద్రెళ్ళినమోసమా,రవడినాదన్ దీర్చుటట్లుండఁగన్ 150

చ॥ హరువదిగాము కాన,ననునగ్గిఁజొరన్ జననిమ్ము నావుడున్।
గరితవళ్ళావళిన్ మగఁడు గాలిడకుండఁగనాఁగిమీకు నే।
వెరవెఱఁగింపలేనయినవిన్నప మొండువినుండునిండుని।
బ్బరికమునించి,కాఁగలుగు పాట్లవిపాటిలుఁదప్పకావయిన్॥ 151

క॥ మీరేగినపిమ్మట నే। తీరుననిలుటొప్పునదియుఁ దెఱకువె చెలికిన్।
మీరున్ననీవికల్ములుఁ।గోరికయున్ ముగితివాలుగును జేకూఱున్ 152

చ॥ అదియునుగాక గాధికొడుకంపినపాఱునికిందు నే వెతల్।
పొదుగక యుండఁబ్రోవఁగలపోఁడిమియున్ మఱియప్పఁదీర్పఁగాఁ।
నదనునుగల్గుదీనమనకాఱడియున్ మదముట్టు,లేనిచో।
నాదవుఁబసిండికైవడుగునొంటమిఁజంపితిమన్నయాడికల్॥ 153

క॥ తడవిఁకనొనరింపక నా। కిడుఁడానతిఁగిత్తిఁజొరఁగ, నేర్చుచువడిఁ
గా। రడవిరగులొక్కనిమంటలు। మిడుఁగుఱులరుదెంచెమంటి
మింటికెగప్పఁగ॥ 154

గీ॥ అనుచునివ్వెఱఁదలఁబ్రాల్చిపోయటంచుఁ। గలఁగినిట్టూర్చియేమి
యుఁబలుకలేక। యున్నపెనిమిటివలగొనియువిదబత్తి। పరఁగఁగే
ల్మోడ్చికారగ్గిఁజొరఁదలంచి॥ 155

గీ॥ అగ్గికెమరజనఁగనాలోహరిశ్చంద్రు। నకుఁబాసిలోహితాస్యుఁ
డంత। నమ్మనేనువత్తుననిపోరువెట్టిత। న్నెత్తుకొమ్మటంచునేడ్వమ
ఱలి॥ 156

గీ॥ నాయనాకన్నతండ్రిచిన్నారియదిగొ। వచ్చుకార్చిచ్చుఁజల్లార్చి
వత్తునంచుఁ। దలనివిరిచుంచుముద్దిచెక్కిలినినొక్కి। తండ్రికడఁ
బంచితానాయితముగనడచి॥ 157

సీ॥ నీటఁదోఁచెడువాఁడకాటినేఁచెడుప్రోడ యంటఁగారానిక్రొమ్మం
టఁదంట। కప్పుదాఁగులచాల్పమెప్పుతీరులవేల్ప యుల్లఱంబగుతే
జుబల్లిదుండ। బలుమిసుకగమినిట్టతొలిపలుకగుమితిట్ట యింపు
బల్తగరువార్వంపుదిట్ట। యంబరంబుతిరంబుసంబరంబుఁగరం
బు ప్రాలుజంటమొగంబుకడిఁదిజాణ। అరిలినామదివాసేఁతలం
దుమగని। నెపుడువేల్పనిపరఁగితినేనిదాను। నిజమువిడఁడేనిజల్ల
నైనిలిచివడువు। నరసిమనుపవెపెనిమిటిననుఁగుఁబట్టి॥ 158

గీ॥ అనుచునొడయనిదనడెందముననుబేర్మి। నిలిపిగెంటనియుటిదియు
నిబ్బరంబు। ప్రాలఁదలఁపునుసమకట్టికేలుమోడ్చి। పరఁగఁబేర్చి
డియొరగలినరుగుటయును॥ 159

సీ॥ చెలువార్గుచెంగల్వకొలఁకునఁజెరలాడు మించునందంపురాయం
చయనఁగఁ। దొగరుజొత్తిల్లుమోముగపూవుగుత్తులఁ జేరినసొబ

గురాచిలుకయనఁగ। సంచుమైఁబొడగట్టుసంజకెంజాయల రే
కెత్తుక్రొన్నెలరేకయనఁగ। తొలిజన్నిగట్టుమైతొవరుఁజాయలదం
డ నెలకొనుపలుకునెచ్చెలియనంగఁ। దీడుమంటలఁదలపూవువా
డకింత। చెక్కుచెమరకమైదీఁగెచెన్నుదఱుఁగ। కుందునాచం
ద్రమతిమీఁదనుప్పరంపుఁ। దెరువరులుమెచ్చిననవానఁగురిసిరవు
డు॥ 160

క॥ కరువలియడంగె,మంటల। యురువడిగడముట్టె, సెగలయుల్లఱము
డిగెన్। బోరిఁబోరిఁబోవలఁగెనుగా। రెరగలిసల్లారె వేల్పులె
ల్లరువొగడన్॥ 161

క॥ ముందఱఁబరుగిడుతనయుని। గందన్‌గనిచన్నుఁజేఁపికౌఁగిటికటు
దా। నందుకొనిగారబంపున్। బొందికఁజంద్రమతిచెక్కుఁబుడు
కుచుఁగూర్మిన్॥ 162

గీ॥ వేడ్కనురలెడికన్నీరువెల్లిగొనఁగ। సరగనేతేరిపెన్మిటికెరఁగఁ
గాంచి। గరితనీయట్టియిల్లాలుగలుగఁగాదె। యెరియుమంటలమ
నగల్గుటిందుమనకు॥ 163

గీ॥ ఇంకనెవ్వాడిక్కనేనిమున్నీయకొన్న। తబిసిరవడినిదీర్పఁగాఁదగిన
యుపమ। చిక్కననితేఁడువడుగనిజెలినినిసువుఁ। దోడుకొనిమె
ల్లమెల్లనఁద్రోవఁబట్టె॥ 164

క॥ ఇల్లులుకఁబందువగునే। చెల్లింపఁగఁగలవువెరవుపెక్కువలనితా। ను
ల్లమునఁదలఁచిమెఱకరి। యల్లననడుగిడుచుఁగదలనాలోఁచనకున్॥
165

గీ॥ ఏకతంబునఁగౌశికుఁడెదుటఁదోఁచి। యేకతంబునఁగంటె నేనెన్ని
యుపమ। లెన్నినకొలందికంతంతకెదిగివీరి। పాటిమెఱయుచును
న్నదిపీటికిఁబోక॥ 166

శా॥ కొండల్ మాఁడెను, జొంపముల్ మలసె, బొగ్గుల్ గాఁగదుర్
[మ్రాఁకులున్।
మండెన్, గండుమెకాలు గాలెఁ, బులుఁగుల్ మట్టాడ కేఁకాలెఁ, బి।
ట్టెండెన్ వ్రంతలు, కాని, చంద్రమతి యొక్కింతేని మైగందదే।
వండన్ జెందము, చిన్నవోదలుక దావంతేని గార్చిచ్చునన్॥ 167

ఉ॥ పఁడులు బూఁడులున్ గడఁగి యేఁచెడు లోపలి సూడుమూఁకఁ బో।
నాడియు నెండవానలకు నాఁకలిదప్పుల కెల్లనోర్చి మై।
వాడియు నెన్నియో వెతలపాలయి మించి గడించినట్టి బల్।
వాఁడి తబంపు నింపుడి గె వారడిఁ ద్రొత్తడి పెంపు ముందరన్॥168

కం॥ పెనిమిటియసతము వేల్పని। తనమది వాసేఁతలం దుఁదన రెడినవ
లా।గాను నేయం కిలి మనచే। సినబూమెల, వెరవొకండు సెప్పెద
నైనన్॥ 169

మ॥ చెలి పేరీలువుఁ జేసి నాపనుపు గాసిన్ వీఁడు లోఁ గండునీ।
యలవున్ బేరిమి వీరలిర్వు రెడబాయన్ జేయుమన్వోన్ర ఈఁ।
డలఁతిన్ మ్రుక్కి దిటంబు దక్కి వెతలాయన్ బొక్కి పట్టం తన।
క్కిలివో నిక్క మడంచు నంతదనుకన్ గెల్పొంద మెంతేనియున్॥
170

క॥ అని వాక్రుచ్చి మొఱంగినఁ। బనివిని యవ్వడు గఁడలఁత వాటిల్లినలా।
గునఁ గొంతనడచి ఈనిన్।గని నోరాఱుకొని వచ్చెఁ గ్రమ్మఱ నాకున్॥
171

క॥ వడిఁ జనియిందే యెడనేన్। బడియనొకండరసి దప్పిఁ బాపుకొనన్నీ।
ర్పుడి సెఁడు దెమ్మన, దొరసన,। వడుగఁడు చంద్రమతికపుడు వాకొ
నెనిట్టులన్॥ 172

క॥ తల్లీ యీ ఁబు వుగల పే। రిల్లాలవు గానఁ బేర్చి యేర్చెడు చిచ్చున్। జ
ల్లార్చినన్నుఁ బ్రోచితి। వెల్లివిరి సెనీ మపాటివిరి విజగానన్॥ 173

క॥ ఆరంజోతియు, నుడిసిం। గారియు, ననసూయ, పనఁటికానుపు
చెలియుఁ। దూరుపుమాఁడెపుదొరదే। వేరియుఁబురడింపఁగల
రెపేరిమినిన్నుఁ॥ 174

గీ॥ అగ్గిఁద్రెళ్ళనీకయక్కిలిఁదొలినన్ను। మంచినట్టినీమున్నంచిమదిని। మ
ఱవనమ్మనీకుమఱుమేలొనర్పఁగా। నెంబియితవొకండునెఱుఁ
గఁబడఱు॥ 175

సీ॥ పేర్చియారంజోతిపెనిమిటివెఱగొల్పఁదబుసొనర్చికరంబుఁబ్రబ
లువాఁడు। తీవంచమోములదిట్టకట్టుడిగించి, జగముగెట్టించినతె
గువవాఁడు। వినకున్నతనకొమాళ్ళనెయగ్గిపాలదిండులైకుందసె
పియించినట్టివాఁడు।తిగకొట్టికలఁగాల్పఁదగునాఁటిముకఱంటికం
టెఁబేరలుకనుగన్నవాఁడు। సరగజగములఁదలఁకింపఁజాలువాఁ
డు।గాధికొమరుండుమఱినీవుకొరుచిచ్చు। దఱిసినట్లులనజ్జడదారి
కనలుఁగడవనేర్తువెతల్లిచీకాకువడక॥ 176

చ॥ మునమెఱుఁగంగనాఁడురుసిమన్నియచీరిమనీడయేటికీ।
యనువునవేఁదుత్రైయిడుములందెదు, రాచఱికంబుమాటవా।
సినిదొలినీయకొంటిమఱిసేయఁగఁగాదనిపలుఱ, నీకుహా।
యిసిమునుకక్కినిత్తుననఁడే, యటులాడఁగరాదెమన్నన౯॥ 177

క॥ ఒల్లఁడుచెప్పిననేలిక। వల్లడికెదుఱెకుఱఁగానివలదిదియనితా।
నుల్లమునఁదలఁపఁడకటా। తల్లీనిన్నేమిచేయఁదలఁచినవాఁడో 178

క॥ ఎఱుఁగనివానిఁదరంబగు। నెఱిఁగింపఁగ, ఁదరమమఱియునెఱిఁ
గినవానిఁ। గుఱినెఱిఁగింపఁగ, నెఱిఁగియు। నెఱుఁగనిమొఱకు
నకున్దెల్పనేరికిఁదరమా॥ 179

గీ॥ ఎఱిఁగియే గాలికాచాపఁ నెత్తఁగాదె। కలనుదరిఁ జేరుఁబదిలమై తె
లిసి తెలిసి। యెదిరి మెచ్చులకొకయింతయునుటువ్వాన। బట్టుని
ల్చునెతుదకుఁ జేడ్పాటుగాక॥ 180

క॥ నొగులువడజిగురుగండ్లన్। దగిలినపులుఁగట్లదేనిదవిలివితానీ। వ
గ్గుడువడవలసె నెన్నఁడు। వగఁగాననిదాన పీవువలఁతిరొప్పడ
మిన్॥ 181

ఉ॥ ఈవయినన్ దలంచివినుమీ, వెడయేలిక వెంటనంటియే।
లా, వెతలందియియ్యెడవినాఁకలిదప్పుల నెండవానలన్।
వావిరిఁదోఁగివచ్చెదవు, పట్టినదొడ్డనిప్రోలు సేరరా।
దా, వలదంచుఁబోఁబనుపునా? మిముగాధికొమారుఁడన్నరో॥ 182

క॥ అప్పింతకుఁదీఱమనుడి। దప్పను దాననుచుఁదలముదప్పినపట్టున్।
మెప్పనకో ముప్పనకో। చొప్పెఱుఁగక డేఁడువ్వానెఁ జొరవత
నానన్॥ 183

చ॥ గడువెడలంగవచ్చెడి, నిఁగన్ బదినాళ్ళెడగల్గు, నింత కే।
ర్పడ నొకగవ్వ కాసుఁగనుపట్టదు మీకడ, గాధిపట్టిదాఁ।
గడువడి వచ్చియప్పనకుఁగ స్తియొనర్చిన నేమి సెప్పనో।
యొడయఁడు, దావినండకటయూరక యాఱడి బ్రుంగ నెంచెడిన్॥ 184

క॥ తానింతకుమిమునమ్ముడు। వానిచ్చిపసిండినీయమొనసెనొకంటే।
తాను జెడిమిమ్ముఁ జెఱపఁగ। బూనెడినా వెంటరమ్ము ప్రోల్ సేరం
గన్॥ 185

క॥ వడినరిగి తబిసికొళ్ళనొ। కడుపునొపట్టుకొనినీకుఁ గ్రామొకిఁడిసీ।
బుడుతకుఁబట్టముగట్టఁగ। నెడరెంచెదనింకనూరికే తెమ్మనుడున్ 186

క॥ ఔరా వెక్కురువడుగా। కారానితలంపు లెత్తికారించెదన। న్నా
రికిరమ్మనిమజెనా। గారవపు౯ మగనివిడిచి కారడవిఁగటా॥ 187

సీ॥ మగనిపైఁగూరిమి మానిచేడ్పడునది కలికిగాదది పాడుటూలికిగా
ని। పెనిమిటిపై బాళిగనక వీడ్వడునది గోలగాదది జముకోలగాని।
మనువునఁగొన్నవానిని మేలుపడనది కొమ్మగాదది పెనురిమ్మగాని।
చేపట్టువానిమచ్చిక ద్రెళ్ళమనునది నాగగాదది జగటాఁగగాని। య
ట్టివెలఁదుకగాన్పించునరువుబరువు। చేయునెయ్యంబు కయ్యంబు
చేఁతరోఁత। పన్నుకొలుపులు పలుపులు బత్తిమిత్తి। యదియుజగము
ననొక్క యిల్లాలెతలఁప॥ 188

క॥ పడఁతికిమగండె చెలువము। తొడవు౯ జుట్టంబు వేల్పుఁదోడు౯ గడ
కే। డ్డడయును దానేగదయో। వెడపాఱుఁడనీదునుడులు వినవె
క్కసమా। 198

క॥ నెలలేని రేయిపోలిక,। వెలుఁగులమొకిమీఁదు గానుపింపని పగలు౯।
బలె, దివ్వెలేనిమాడుగు। పొలుపుచ, గదమగని బాయుపొలఁతుక బ్ర
తుకు౯॥ 190

క॥ నేర్చితివి పెక్కు, రుసికి౯। గూర్చిన మెణకరిపి, నీవు క్రొత్తడి పెం
పు౯। గూర్చియెఱుంగకక ఱత్తలఁ। దార్చెదవాయిటులఁబలికి తల
ఁపకపాడి౯॥ 191

క॥ ఏలాజన్నెలు, తేగము। లేలా, కతలేల, నుంకులేలా, క్రుంకు। ళ్ళే
లా, యేలానోములు,। హాలెముఁదనమగఁడె వేలుపను పైదలికి౯ 192

సీ॥ అగ్గిసాకిరిగఁగేలందిన చెలువుండు పడఁతికిముంగొంగుపసిఁడిగా
డె। తొలిమిన్కు లెలగాఁగఁదోడుగొన్నవలంతి ముగుదకుఁదెఱగం
టి వొందవుగాడె। నెలప్రొద్దు లెఱుఁగఁదన్వాలచినయొడయఁడు నె

లఁతకుఁదలఁపు మానికము గాదె। పెద్దలారయఁ దన్నుఁ బెండ్లియా
డిన ప్రోడమగువకునఱ చేతిముగితి గాదె। చిగురుబోఁడికిఁ గనఁదన
మగనికంటె। నెక్కుడగు వేల్పుగలదె యెందేని దలఁప। నతని బాసి
నయిల్లాలికరయ నెల్ల। జగములుండియు లేనియప్పగిది గాదె॥ 193

సీ॥ కాటిగస్తులెల్ల నాకోటపట్లయ్యెను బెనిమిటిదండ నేదనరఁ జేసి। గం
డుమెకాలెల్ల దండు గుజాలయ్యెనోడయని నేఁ బాయకుంటఁ జేసి।
పులులదొందడులెల్ల చెలుల సందడులయ్యెఁ జెలువునికడ నేను నిలు
టఁ జేసి। యేఁచు సోవడులెల్ల ప్రోచు మేవడులయ్యె మగని వెన్నంటి
నేమనుటఁ జేసి। యెగ్గులెల్లను నాకిటలగ్గులయ్యెఁ। గాంచితివి నీవ
ముంజేతి కడియమునకు। నద్దమారయవలె నెనా యొద్దనిట్టి। సుద్దు
లాడకు మవివాడి చొప్పు గావు॥ 194

క॥ మఱియు హరిశ్చంద్రుని ద। బ్బఱ చేయఁదలంచియు పమఁబన్నెద
వీవా। తెఱగంట్లు గాధిపట్టియ। నఱలెన్నఁ గుడుప బొంకు నా? దొ
రకలనే॥ 195

గీ॥ ఇటులనిడుగడదోఁపఁగా నెఱుఁగఁ బలుకు। చంద్రమతిఁ గాంచి
యామె నిచ్చలపుఁ బేర్మి। కరిదివడి యింకనో రెత్తుటరువు గాడ। టం
చుమది నెంచి మఱియు నాయన్నుఁ గూర్చి॥ 196

గీ॥ వారివారి నెత్తిరాల దెట్లుండునో। యట్లుగాక మానదస్మనీకు। ను
డువఁజాలఁ గరముఁ బడలితి నింకయు। రాఁడు ఱేఁడు నీరు దేఁడు
నేఁడు॥ 197

గీ॥ అనుచు లేని విన్నఁదనము దోఁపగనుండ। నంతలోన లోయలరసి
ఱేఁడు। నీరు దెచ్చి తడపు దారికిఁ ద్రాపిఁ బ్రో। యాలుఁ గాంచి చనుచు
నని యెనిట్లు॥ 198

మ॥ పొలఁతీ ముందిఁక మూఁడుకోసులరుగన్ బొల్పార ముక్కంటికిన్ ।
నెలవై, సింగపుటెక్కిరింత చెలికిన్ గ్రీమై, నిరాబార్లకున్ ।
వలనై, పున్నెపునిట్టయై, ముగితికిన్ వాటంపుఁ గాణాచియై, ।
వెలయున్ గాశియనంగఁ బ్రోలచటికిన్ వేవేగఁ బోవందగున్ ।199

గీ॥ అచ్చటికిఁ బోయి తగు తెఱంగరసి తవిసి । యప్పుఁడీర్చ్చెదమని తనయ
నుఁగుఁబట్టి । మూఁపుపైఁ బెట్టుకొని వెంటముగుదఁ జెట్టఁ । బట్టికొ
ని యేఁడుసనఁ గొంతవడికి ముంచు॥ 200

సీ॥ తెలివాఁకనీరాడు చెలులమైనును తావిగిలుబాడు తెమ్మెరలలరవీవ ।
విన్నంటుతిగకంటి వేల్పుకో వెలలపైఁ గల్పపైఁడిసి గరముల్గానుపిం
ప । తెఱగంటిదొరక్రిందదిగఁ గప్పుజామెట్లుఁ బొనరించిరనవేల్మి
హావలుదోఁప । దెరువరులకు సేదఁదీర్చ్చెదమను సైగదెలుపు నా
నూఁగుఁబ్రూఁకులు చెలంగఁ । గనులపండువుదోఁపఁగాఁగనుచుఁజ
నుచు । నాడకాడకు డగ్గఱియల్లనల్లఁ । గాశిఁ జేరిరి యేఁడునుగ్మలియు
లోహి । తుండువడుగఁడు నక్షత్రకుండునంత॥ 201

క॥ అనిమార్కండేయుఁడుచ । కని మాటలవిన్నమానికపుమనుమ
నికిన్ । వినిచిననవ్వలికతయున్ । వినిపింపుమటంచుఁ దన్నువేవేఁ
డుటయున్॥ 202

శా॥ కొండల్ పిండియొనర్పఁ గాఁదొడరు నుక్కున్ గల్గుతో ల్వేల్పులన్
దుండింపన్ మఱి వారియాపలలఁ దోడ్తోడుల్పఁగన్ వెండియేఁ ।
చండీకోఁగడు బల్మిమీఱి మగజాసత్తై నెజాయొత్తుమై ।
గండున్ బాంచిన తోరపున్ గుదియడాకైఁ దాల్చు పెన్వేలుపా॥
203

క॥ తొలిప్రాప, మినుకు తెకఁలి। చలమడఁచిన చేఁప, బాము సంద్రపుఁ
దేపా। లలిముగితిదాప, సోఁకుల। వెలువఱచినతూప, కాప, వ్రే
పసిపాపా॥ 204

మాలినీ॥ సిరిపడఁతిబోజుంగా, చేవరాకాసిగొంగా।
బిరుదులతలకట్టా, పేర్చుపెంద్రోవపట్టా।
ఉరుగొనములప్రోవా, యొప్పుపెన్గాత్మిఠావా।
వరవుగరుడిరౌతా, ప్రాతపెన్వేల్పుతాతా॥ 205

గద్య॥ ఇదిశ్రీనీలకంఠేశ్వరాభిధ పరమేశ్వరవరప్రసాద సంభూతస కలకలాకుశలకుల్లాలకులపారావారకళానిధి మండలమండ నాయమానోర్వీ మండలాఖండ సత్కీర్తివిభవమండితగుం డయశ్రేష్ఠినామార్యకులసంజాత శ్రీమద్వైష్ణవసిద్ధాంతోద్ధా రకాద్దంకి తిరుమలతాతాచార్యవర్య శిష్యప్రశిష్య వట్టివేళ్ళ గోత్రోద్భవఅయ్యాన కోటతిరుమలశ్రేష్ఠితనూభవ ఆంగ్లేయ భైషజ్యకర్మచాతురీధౌరేయసరసకవితానికాయవిద్వజ్జనవిధే యపార్థసారథిశ్రేష్ఠి నామధేయ ప్రణీతంబైన శుద్ధాంధ్రనిర్వ చనకావ్యంబును సత్యవిజయనామాంకితంబునునగు హరి శ్చంద్రోపాఖ్యానంబునందు తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ

—* చతుర్థాశ్వాసము *—

క॥ సిరి వెంటనంట జగము। బ్బురపడఁ దబుసులును వేలుపులు బలుగుము
లై। పరుగిడఁగ వచ్చి మొసలిన్। బొరిగొని యేనుంగు మిన్నఁ బ్రో
చిన వేల్పా॥ 1

క॥ విను వాఁకయలలరవళికిఁ। బనుపడు క్రొన్నెలుఁగునుమలపన్నిక వె
లయన్। విని చెమ్మృకండుని కొడుకి। య్యనువున నాగొంతిచూలిక
వ్వలికతయున్॥ 2

తే॥ గీ॥ అతులనక్షత్రకుఁడు లోహితాస్యుఁడనుఁగు। ఁజంద్రమతియు
నుమఱి హరిశ్చంద్రుఁడంత। వేడ్కఁ బెనుమాసనముఁ జొచ్చివి
న్నవాఁకఁ। బొడగనఁగ డాసి యొక్కలిఁగడచి మ్రోల॥ 3

సీ॥ కెందమ్ములజ్జలై కేలొక్కన నేనుంగుతొండముల్ కుదురగు తొడలు
గాఁగ। నిసుకదిన్నియలు జానెసఁగు పిఱుందులై సొదలంగ సుడి
సుంత బొడ్డుగాఁగ। తరఁగల మొత్తంబు తఱులై తలిర్చఁగ నలతీవె
నాఁచు నూఁగారుగాఁగ। జక్కవల్ బలితంపుఁ జన్నులై యొప్పఁగఁ
దొరంపుఁదూండ్లు కేల్దోయి గాఁగ। వెల్లదమ్మి మొగంబయి వెలయ
మీలు। కన్నులుగ మీఱి యెలనాఁగ కరణి మెలఁగు। చదలుపఱతను గని
హరిశ్చంద్రుఁడలరి। కేలుదమ్ములు మొగిచి యిట్లోలిఁ బొగడె॥ 4

ఉ॥ ముమ్మొనవాలు దాల్పు దొర ముద్దుపడంతుక, ముజ్జగంపు మే।
ల్దిగిమ్మరి, పక్కరౌతు బొటవ్రేలిని గారపుబిడ్డ, ఘంటలేఁ।
గొమ్మ బెడంగు పైఁట, సిరిఁగొల్పెడి క్రొత్తడి మేలుబంతి, మా।
యమ్మ జొహారొనర్తుఁగడు నర్మిలిఁ బ్రోవఁగదమ్మ నెమ్ములన్॥ 5

తే॥ గీ॥ అమ్మనీచల్లదనముననలరికాదె। బేసికను వేల్పునీర్వామిఁబెల్లు
సెకలఁ। గాలినవిసంపుటగ్గినిఁగ్రోలిమనుట। మేలుగానముల
ప్రోకయోమిన్నవాఁక॥ 6

తే॥ గీ॥ తల్లినినుచేరుకొనినయంతటనెకోలలు। వడిఁబటాపంచలౌనిం
కఁబోడగనంగ। ఁగలుగుబాగెమటుండనీకడుపుఁజొచ్చు। వా
రికెంతయుఁబున్నెమువారిగాదె॥ 7

క॥ అనివారాముయ్యోటన్।మునుకలునొనరించిబత్తిమునుకొనఁగజగం
బునకెల్లవలఁతివేల్పగు। వినుసిగదొరగుడినిజూచువేడుకపడుచున్।
8

సీ॥ ఒకెఱడఁజౌవంచయకఱరంబులవేల్పు నెంచిలోననెసంతసిం
చువారి। నొకచాయముచ్చిచ్చుసెకలఁగూర్చొనిపట్టురెకొఱనఁ
దబమొనరించువారి। నొకపజ్జనెజిమోనమొలయఁగన్నఱమో
డ్చియెఱుకవలోచూడిఱనెసఁగువారి। నొండెడదుమరాకదండ
లఁద్రిప్పచుమినువెల్లిదాల్పుఁబేరొఱనెడువారి। నొకఱకడఁబ్రొ
ద్దుపైఁజూడిఱఁజకఱనిలిపి। జోతలిడువారివేఱొకఱచోటవినికి।
యొదవఁబున్నెంపుఁబొత్తముల్ చమువారిఁ। గనుచువారలు
గాశియుకఱళముఁబట్టి॥ 9

సీ॥ చిఱుతజవ్వనపునైచెలువొప్ప, మొలముంజిదొట్టఁగ్రొమ్మడిపిరిచు
ట్టుఁజుట్టి। జన్నిగట్టుబెడంగుజగ తేజుగాస్పింపముప్పొఁగుజందియ
ములనమర్చి। జింకకళాసముల్ చేర్చికేల్దమ్ముల, వడుగుకోలలఁజి
ట్టితడుపులంది। పదటుక్రొందెలిబూదిపట్టెలునెమ్మేనసొబగొప్పఁ
గాఁబిల్లజుట్టులొలయ। నొజ్జలాగినేర్పఁబనసలనజ్జములను। ప్రాఁ
తమినుపలఁదవిలికవళ్ళువొక। యొకఱతకఱవసారములఁజకఱ
నెఱిఁగి। నుడువువడువులఁబొడగనివెడలిముందు॥ 10

సీ॥ ఏకరాలఁగోరాడు నేనుంగులనుజూచి పాడవు తేరులకప్పిఁదడవుఁ
బొగడి। సాహిణంబులఁబెక్కు జక్కులఁగనుఁగొని నూయాణ
పుందండుచోట్లఁగడచి। తెలివాఁకతోఁబుట్టువులవాడలనుదాఁటి
బచ్చుబాజాఱులపఱుపుఁగాంచి। రాచయుప్పరిగలరవణ మేల్ పరి
కించి పాఱులనల్లిండ్లబంతికలరి॥ నింగిముట్టెడుగుళ్ళయలంగము
లను। గనుచునాహరిశ్చంద్రుఁడుదన నెలంత। చంద్రమతిఁగనుంగొ
ని కంటెజగములందు। నెందుఁబేరొక్కన్నయీప్రోలి చందమి
పుడు॥ 11

సీ॥ ఎన్నఁడేవ్రు న్నెంపు కొటనీరాడని చెన్నంటితలఁదాల్చుమిన్నువాఁ
క। బిచ్చంబు చేఁబ్రొద్దుఁబుచ్చెడి నిఱుపేదనిచ్చనచ్చికమించుద
చ్చిసిరుల। ఁబూవుఁబోఁడుల చెంతఁబోవనొల్లని పేడిసామేనఁదా
ల్చు లేలేమ నెపుడు। ఁగఱకువాఁడిన వాలుకైదు వఁగనియళుక్కపం
దము మ్మొనవాలుఁబట్ట నేర్చు॥ మఱికి నె మ్మేను వాఁడయ్యు వెలుఁగుఁ
గొల్పుఁ। దెలి హొరంగులమించును దెలివిలేని। మెచుకయయ్యు
నురుసులకుఁజమవు నేర్పు। మించియివ్వీట మేనుజ్జగించె నేని॥ 12

క॥ అనిమఱియుమఱియునవ్వీ। టనుగలపజపెంపుఁదనమిటారికినుడు
వఁగ। వినివడుగుహరిశ్చంద్రుని। గనుచుబళ్ళాయంచు గేలిగమరఁ
గనగుచుఁగ॥ 13

సీ॥ ఎప్పుడాలినిదల కెక్కించుకొనువారు. చెనసియాళ్ళను బాడుసే
యువారు। బిడ్డనిచ్చినమామబిలుకుమార్చెడువారు చేసెడిజన్నం
బుఁజెఱచువారు। జన్నిగట్టన్ననోఁచంపఁజూచెడువారు బికిరంపు
బ్రదిమిచేఁబేర్చువారు। ఒలికిమిట్టయనిల్వ నెలవుగ్గాంచి నవారు
పినమూనిమనుగడవిసవువారు॥ దిస్సమొలవారుసయ్యంపుఁదెగల

వారు। వేఁడిచూడ్కులఁజేవిచ్చువీఁగువారు। నగుదురిటఁద్రెళ్ళువార
న్ననందుఁదలఁపు। నరసినఁగిఱేఁడుతనకూర్తియతివఁగూర్చి॥ 14

సీ॥ కొండలోకుక్ష్మిడిబెండులై దొర్లవావిరి నేడుగాడ్పులుపీచె నేని।
సంద్రంబులింకనజ్జమునయ్యె యీరాఱురూపులఁబేరెండఁజూపె
నేని। నింగిఁగాఱొక్కనియొక్కనెగ్గడంబున మొయిళ్ళట్టియేఁడు
లుజడిఁగొట్టె నేని। ముజ్జగంబులనీళ్ళముంపఁగఁడఁళ్ళేడు వల్లడిగొన
మీఁదవచ్చె నేని॥ గడకుజగములఁద్రుంగింపఁగడఁగునాఁటి। నలువ
మాఱుపులెన్నియేఁగలిగె నేని। వణఁకదెంతయుఁదనుకదుమునుకువ
ఁడదు। చేటుఁదాఱొక్కనదిఁద్రోలుచిగురుబోఁడి॥ 15

క॥ వెలఁదీయిప్పాటికడన్। వెలసెడివెలివాఁడకొలపు వేఁదుఱుతో
నేన్। దలమొండఁడించుకయునల। వెలియేనుఁగుమావటీఁడువిను
పున్నెమునన్॥ 16

సీ॥ పడ్డలియ్యెడవేల్పు గిడ్డలఁవెలిబెట్టుమోకలిచ్చటఁదెల్ల ద్రమాఁకుతె
న్నుఁ। గుంటలిచ్చొటమింటినింటలలోగొనుజాలించుఁదలఁపురా
జాలఁగేరు।గుట్టలిచ్చట వెండిగట్టులఁగడనెట్టు మేడలీకడజేజెవీడు
లరయు। మానుసుల్ తెఱఁగంట్లబానిసలుగఁగొంద్రునిలువుగొంటి
టిముత్తివిలువగంట। చెలియయిప్పెనుమసనంపుఁజెలువొకింత।నె
న్నఁగాజేజెదొరయొజ్జకేనినలువ। కేనివేనోళ్ళఁగలచిల్వకేనిఁదర
మె। యనిహరిశ్చంద్రుఁడెఱఁగించు చవలఁజనుచు॥ 17

సీ॥ నలుదువారంబులనరగతమ్మెటలబన్నిమిదిమిద్రమోఁతలతెవసెలంగ।
నెడనెడలోని దద్దడములగంటలగలుగల్లుసద్దింతఁగ్రందిలంగ। రవ
ళించుఘచ్చతోరణములగరగరవీనులకొక్కింతవిందుసేయ। సొర
మేఱుపడఁగఁబూజరులువలెక్కడుతొంటిపలుకులకలకలఁబ్రామికొ

నఁగ। బత్తులటఁగప్పురంపునివాళులీయ। వెలయుముక్కంటికోవె
లనలరఁజొచ్చి। యందునవ్వేల్పుపొడగాన్పునందఁదాను। జెలి
యుఁగొమరుండుదటియలోపలికి నేగి॥ 18

సీ॥ బుత్తిముత్తులప్రోవమిత్తిమొత్తిన చేవగలజాణసంద ప్రెక్కణపు
గాణ। తలనొప్పవెలిజాలు మొలఁగప్పఁ బులితోలుఁగలదంటతబు
సులకలిమిపంట। మేనఁబాములు వ్రేలఁదోనగాములు గ్రాలఁబొద
లుజాబిలిదాల్పు మొదలివేల్పు। కప్పుత్రైమువతేఁడ మెప్పుకైదువ
ప్రోడమరుగొంగగట్టు మోపరియనుంగ। గౌరురాకాసియొడయ
నికానివాఁడ। నివ్వటిలులిబ్బియేలికనేస్తకాఁడ। కడిఁదివేలుపుద
ళవాయిఁగన్నవాఁడ। చెన్నుమడికాసుగట్టురామన్నకాఁడ॥ 19

శుద్ధనిరోష్ఠ్య సీసము॥ తిగకంటిసెగఁజెలఁగ తేజి జాణనడంచినట్టికిర
తిఁగన్నదిట్టరాయ। తానరక్కసిడింగరీనియానతినింటలెంకవై
కాచినజింకదారి। తనకంటెలాఁతిలేఁడని హెచ్చియెనసినతా
ఁతజెండాడిన దండిదంట। తెఱగంటిదాఁటెల్లయెఱఁగఁగ్రచ్చ
ఱనాఁచికడలిచేఁదానినకడిఁదిజెట్టి। తనియనెచ్చెలికాయకన్దర
టకలరి। మెన్నికఁగడానితిట్టలనిచ్చినట్టి। జేజెతెలిగడ్డయేత్తెఱ
చేగకాఁడ। సిరిదలిర్చెడిజక్కరచెలిగలాఁడ॥ 20

మదనవిలసితము॥ మలకొమరితకున్। వెలయఁగనెఱుకన్। తెలియఁ
గఁబలుకన్। గలిగినవలఁతీ॥ 21

కుసుమవిచిత్ర వృత్తము॥ నుదుటనునిప్పుల్ నుసుమునఁగాలన్। బొద
లినచేవన్ బులితొలివేల్పున్। సదమదమొప్పన్ గలిమికరంబా।
మఱిపసింతోలున్ మొలగలవేల్పా॥ 22

కందగర్భితమణిగణనికరము॥ నిడుపలతోడవుల నెఱిఁగొని పెడక్రొం
బెడిదపుటడిదముపిడికిటనడరన్। దొడరుచుఁగడిమినిమడుకలఁ
బడవన్। బడఁజెడఁగెడపినవడిగలబిరుదా॥ 23

తోదకవృత్తము॥ మననముకూరిమిమన్నెముగాఁగన్। బనుమమునై
కలపంబయి క్రాలన్। పినమఱుతన్నగవీఁకఁదనర్పన్। బనవ
హుమాపయిఁబన్నైదు వేల్పా॥ 24

అలసగతివృత్తము॥ తొలినలువఁగోరి నెఱి దొరమగు మెప్పుల్। గలు
గఁగని కావరముఁగాంచి తెఱఁగంట్లన్। సొలయనలయించునల
సోఁకు తెగఁబోరన్। వెలసిమడియించితివి వేల్ప నెలదాల్పా॥25

దండకము॥ ఓ మేటి వేల్పా, జగాజింకదాల్పా, నెఱా మేలుచాల్పా
కరంబొప్పఁగా నేఁడు నిర్వేదకున్ మ్రోలఁబెల్లిబ్బిప్రోవబ్బుచం
దంబునన్ నేనునీప్రాపునం జేరఁగంటిన్, రువారంబునన్ మే
లుగైకొంటి, ఁబున్నెంబునన్ మంటి, ముక్కంటి, యీ వేగదాము
జగంబెల్లఁబుట్టింపఁగాఁ గూర్మి రెట్టింపఁగా నల్లిగిట్టింపఁగాఁగల్లు
మన్నీఁడవయ్యా, నిరాబారిజియ్యా, పురాయించినీహజ్జకెంద
మ్ములన్ వెండినీమిన్నుజుట్టుంగనుంగోఁదలంపొంది మున్నోలి వె
న్నుండునున్ దమ్మికున్నుండునున్ బన్నిదంబెన్ని యీరేడుపట్లన్
గఱున్ రోసితారెంమునన్ గానకేపీడరే, యోడరే, పట్టు, పు
న్నెంపునిట్టా, కొలల్ నెట్టుదిట్టా, సుకంబిచ్చుపట్టా, తొల్లిన్ జే
రినైబన్నిరోకన్నియున్ జెందఁగాఁగోరి, రేద్రిమ్మరుల్ మీఱి, రా
యంచవార్వంపుపజ్జీరునిన్ గూర్చి, దండంబునున్ జేర్చి, లో
చూపునున్ దార్చి, వేవేనవేలేండ్లుదట్టంపుఁగాటిన్ దిరంబైనజో
గంబుఁగావించి బన్నెప్పులన్ గాంచి సోలంబునన్ మించి, వేగం

టి వేరంపుఁబంచాణపున్ జాణచేనంతము ప్రోలుఁగట్టించి యందుం
డి యవ్వారిఁ గ్రొవ్వ్యాని జేజేలపైఁ గూడి దండెత్తుటో, చిల్వరాతే
నిపై దాడిసాగించుటో, మూలవజ్రీలపైఁ బూని సూదియాణమున్
బంపుటో, జోగిసింగంబులన్ గాంచి కొటించి పెన్నాయిడిన్
బెట్టుటో, సామలం బట్టుటో, పేదలం గొట్టుటో, ముజ్జగం బిట్టు
పాలార్ప సైరింపమిన్ వేల్పులున్ బాసవాల్మ్యాఁకలున్ బీతిఁ బం
కించి నిన్నాంచి తారెల్ల రాకాసిరాపాజు చేఁబడ్డపాట్లన్నియున్
విన్నవించంగ నవ్వారి యాత్రంబులన్ బాపఁగా నెంచి, తోరం
పు బీరంబునన్ మించి, యోలిన్ జగంబొండు పెన్పండిమై, ప్రొద్దు
రేగ్రుస్సురుల్ గాడిగాండ్లై, వడిన్ బ్రాఁతమిన్నుల్ దువాళించు
వార్వంబులై, నల్వతేర్గోలువాఁడై, లలిన్ జన్నపున్ దిండ్లుదండై,
తలిర్పం దురంబున్ గరంబొప్పఁగాఁ జేసి, మేటిల్లఁగాఁ బక్కి
రారౌతుఁ బేరమ్ముగాఁ గూర్చి, వేదూసి యత్తుల్వ తొల్వేల్పులన్
ద్రుంచవా, నించవా వేడ్క నీముజ్జగంబందు, విన్నట్టు ఱేఁడా, సి
గుల్ పెట్టుప్రోడా, తొలిన్ సోఁకులున్ వేల్పులున్ జేరి మున్నీరు
ఁద్రచ్చం జగంబ బ్రమున్ జెందమిన్ నన్నునొకుఱ్ఱ మ్మడిన్ నాకుచున్
గాల్పఁగా వచ్చు నాపాలసంద్రంపుఁ జేఁదంత నోరూరఁగాఁ బిల్చు
వాప్రమింగ కద్దాని తొల్మాలప్రోలేలు రాదిట్ట జాసౌరునందంబుఁ
గాన్పింపఁ గైసేఁత గాగుత్తికన్ దాల్చవా, గట్టురాపిల్లు కాఁడా,
యనిన్ మెప్పులన్ గన్నవాఁడా, దిటం బొప్పఁగా నెప్పుడున్ గొల్చు
నీబత్తుఁడై మించు బల్జోగిరాపట్టినిన్ బట్టిరాపెట్టి మిట్టాడుమ
త్తిల్లుమిత్తిన్ వడిన్ మొత్తవా, గిత్తరారౌత, నేనేకదా యెల్ల
ఁబుట్టింపఁగాఁ గల్గు దిట్టండనం జెంచి పేరామికన్ మీఱ నేకారు

బంగారపుంబొజ్జసర్దారినిన్ బుత్తెంచెండాడవా, పెక్కుఱింబొ
ప్పఁగానాడవా, పాడవా, చెట్టలన్ జీరిఫ్రాగిట్టలందాల్చి పైడా
యురాచిలుకు తేజీమనేదారినీ కంటిమంటంబొరిన్ దేర్పవా, యే
నుంగురాకాసివానిందలంకించిపోకార్పవా, సేమమున్ గూర్ప
వా, సామి, జన్నంపుసూడా, నినున్ జిల్వఈఁడల్లజేజేలపెన్నొజ్జ
యున్ నల్వఫ్రాబోణియున్ దిన్నఁగానెంచియగ్గింపఁగాఁజాలరిం
కేవితం బొప్పనేనేర్తు, ముమ్వేల్పువేల్పా, జొహారుల్ జొహా
రుల్ జొహారుల్ గదున్॥ 26

సీ॥ బొమ్మయబ్బురమొప్పనిమ్ముగాఁ బలుకులజాణయైప్రబలినచందమ
రయ। వఱలియుప్పరవీది వాఁడువింతగఁతీవివేల్పులఈఁడైనవిత
ముఁదలఁప। కాయకనొక్కనటియక్కజమొప్పనెన్నికఁబెనులిబ్బ
లందిపెత్తనముఁగంట। వేసాలమారితావెఱఁగొప్పఁగానొక్కవె
లిదీవిదాకత్మినలరుటెన్న॥ సైదుకనికరపుంజూడిక్కఁ గాదెమఱి
యుఁ। గొండబెండుగబెండునుగొండగాఁగఁ। జేయఁగలిగిననేర్పు
నుజేవఁగన్న। వాఁడవెంతయుమెచ్చినవాలుదాల్ప॥ 27

క॥ మెట్టినదివెండికేలం।బట్టినదదిపైఁడియనఁగమడికాసుమలన్। బ
ట్టముగనందిబంగరు, గట్టున్ విలుగాఁగఁగేలఁగలిగితివనుచున్॥ 28

సీ॥ జగములవెలిఁగింపఁజాలుకన్నుగలానికీ దివ్వెలొకయింతయెక్కు
వగునె। ఫ్రాపజాబిల్లిక్రొంబుప్పంపుదారికీ యలరులుంపమిఁజె
ల్వమలఁతియగునె। దిసమొలతెఱగంటిదిట్టకీముదినేతవలువలేమి
కొకింతవన్నెచెడునె। యడుగంటనట్టిమిన్నడుగు మోపరికీయలం
తిసిరిడమిఁగొఱంతవడునె॥ మెసవనాపోవకాఁకట విసముఁగొ
న్న। వలఁతికీపండ్లుతనివినీఁగలవెవ్వైనఁ। జందునకునూలిపోఁగ
న్నచందమునను, నున్నకొలఁదికిఁబూజింపనువుగాదె॥ 29

క॥ అనిపలు తెఱఁగులఁ గ్రొన్నెల। నన దారిం గొలిచి తేఁడునవలయు
ఁగొమరుం। డునునలఁ తదీయ దేవళ। మునవించుక తడయవడుగుము
నుకొనుకినుకం॥ 30

క॥ రా వెంచునొడమెఁజేర్పవు। కో వెలఁగనియింటికంటెగుడిపదిల
మునాఁ। దావుకొనిప్రొద్దుగడపఁగ। నేవము లేమే మొపలుక నేర్చి
తివరయం॥ 31

సీ॥ ముయ్యేటనీప్రూఁటమునిఁగివచ్చి పసిండినోసఁగెద నేనంటివొక్క
నాఁడు। నెలదాల్పునీప్రొద్దుగొలిచి పలికి నపలుకఁ దకికెంతునంటి
వీవొక్కనాఁడు। గట్టుకూఁతును నేఁడు కాంచి యీఁగలయప్ప
రొక్క మెన్నెదనంటివొక్క నాఁడు। నెలకొన్నకడమ వేల్పులఁ
జూచియిపుడురో లెక్కచెప్పెదనంటి వొక్కనాఁడు। తేఁడతే
వుమాపనియొల్లినేఁడటంచు। నప్పుముప్పనియెఱుఁగక త్రిప్పఁగడఁ
గె। దొరపీనుంగుతోడజాగారమయ్యె। నాకునీ వెంటఁబడిసొత్తు
జేకొనంగ॥ 32

మ॥ గడువుం డాసెను, గౌశికుండిఁక పయిం గాతాళపుం బేరిమిం।
వడి నే తెంచి, పసిండిదండిలివె, వేవంబోయు రారాకలో।
తడుపుం దాల్ప, యటంచునన్నడిగి తా దట్టింప, నేనే మొగం।
బిడుకొంచింకయు లేదటంచు, విని తా నేమంచునన్దిట్టునో॥ 33

క॥ నేనీ వెంబడి వెతలకు। లోనైవచ్చినదిగాక, లుగచెడి, నీకై। నేని
పుడు కౌశికునిబి। ట్టానం బడిమ్రగ్గవలసె, నౌరా తుదకుం॥ 34

క॥ తానముఁదబముం వేలిమి। మానితి, ఁదొలిచదువు లెల్లమఱచితి,
సందెల్। పోనయ్యె, నీదువెనుబడి। కానని సీమలనుదిరిగి కాఁటియ
ఁబడుచుం॥ 35

క॥ విడిముడిఁగూర్పవు, లేదని। నుడువవు, కౌశికుఁడునన్నొప్పించె
డిపో। ష్మిడుమని, మీనడుమును నే। నడకొత్తునబడినపోఁకనైతిఁద
లంపన్॥ 36

క॥ అడిగినవిసువకయిదిగో। యొడమెనొసంగుమనటంచు వ్రూరకర
యని। కడనొకఁగవ్వయునునగ। పడదెమ్మెయిరవడిఁదిగ్చివంచె
దొనన్నన్॥ 37

సీ॥ గోరఁబోవుపనికిగొడ్డలిఁగొనుచంద। మల్లనాఁడుతబిసిబల్లిమనకుఁ।
బొల్లొకింతనుడువఁబోఁగల్గుదానికి। నింతసేసికొంటివౌటుకమాలి
38

శా॥ ఐనన్ గర్జముమించలేదిపుడు, ఈఁడానాఁడెయప్పంతయున్।
నేనీనేయని, యేదిలేదనుము, నీనేరంబులన్ సైఁచివి।
న్నాణెంపున్ జడదారికౌశికుఁడుగ్రన్నంజీరినీకేల్బడిన్।
రాణింపన్ సెలవిచ్చు, నీకతనిమేల్ప్రాపందఁగాఁగల్గెడున్॥ 39

ఉ॥ నావుడు ఈఁడువలుకఁదగు నాతొలినాడినమాటదాఁట, నే।
నేవహినైనఁబాటువడియీకొనఁగల్గినయప్పుఁదీర్తుఁగా।
కీ, వెటిఁగించుమాడికఁబలుకీఁగుమనే, యదియొకఁపాడియే,।
యోవడుగా, యిఁకన్నెలగనోటిలకిచ్చెదనేఁటఈపటన్॥ 40

క॥ అన్నముంజదారి, ఈనిం। గని, నీవెతలరసిమేలుగమరఁగనిట్లం। టి
నిగాక, యేలనాకా। పని, కందకులేనిమురదబచ్చలికేలా॥ 41

క॥ బొంకననిప్రతినదోఁపఁగ। బింకంబులువలికితుదకుబేరజమేమో
యుంకించిచేయఁదలఁచెద। వింకన్నుడికారముడిగియిష్మీసొమ్మున్॥
42

తే॥ తడవు వేచితినిఁకనొకరుయుడుగు నేని। గదలనీనిన్ను నా సొత్తుగడ
నపఱచి। యిచ్చినన్గాని, నీతోడఁ బెచ్చు లేల,। వచ్చు నేమంచిమా
టలవలననవ్వు॥ 43

చ॥ అనవుడుఁ ఊరఁడు వల్కు, వడుగా, తొలినుండియు నన్ను నావెతల్।
గనియు, నొకింతయుఁ మదిఁ దలంచక. నేని పుడీకి సొత్తు దాఁ।
పన మొనరించుకొన్నటులఁ బలెరుచు. నిన్ను బ్రాహ్మియొంమ నేఁ।
జని యొడమెఁ గడించితి నె, పైఁచు మొకించుక యిచ్చిపుచ్చెదఁ॥ 44

గీ॥ అనుడుఁ నీవెంటఁ దిరుగాడు నాలుబిడ్డ। లెన్ననీ సొత్తుగారె, సొమ్ముఁ
దలంచి। వారిఁ దెగనమ్మిలేకయుండెదరి కేని। గుమ వయిఁడియ కిరు అను
దీర్చికొనఁగ రాదె॥ 45

గీ॥ వెన్న నిడికొని నేతికి వెదకినట్లు। పిలువఁదగు నాలుబిడ్డల కలిమినొద్దఁ
గలిగియును, రోయుచుఁ జేత నెలగ లేదఁటంచు, నటమటంపఁగని
ట్టులాడెదవు॥ 46

మ॥ అనినక్షత్రకుఁడాడినఁ గలఁగుచుఁ హాయంచు వేఁదూలి, యే।
మన లేకాదలబ్రాల్చి, వందురుచుఁ గట్టా యొట్టి మాటఁ మదఁ।
వినఁబాలై లినటంచుఁ బేరనరునఁ వెల్వెల్లఁబోఁ, గాంచిచ।
య్యన సేదఁ దగఁ దేర్చి చంద్రమతి నెయ్యంబొప్పఁ దానిట్లనుఁ॥ 47

గీ॥ నేలనాలుగు చెఱఁగుల నేలిమంతు। గ్రాలఁగన్నట్టి కట్టు పకాసు వీ
వు,। వెండి నెట్టికసీలవు బేలవగుచుఁ। బనవుము వె, నేఁడు తగు సేఁత
బాసియిటుల॥ 48

క॥ గంటిత్తు పైఁచు నాపైఁ। గంటెనయకుమ నినఁక్షము వు రాఁడోర్పు నె,
తా। నిర్ఘటరమందక, నెమ్మిలి। కంటఁ నీరిడిన వేఁటుకానికిముద్దే॥ 49

క॥ నేఁడీతబిసికొమారుఁడు। పోఁడిమిఁ జెప్పిన తెఱంగు పొందదు వెర
వ్వా। ఔఁడా! తనమగనికి దెస। మూఁడినతఱిఁ దోడువడని ముది
తయ దేలా॥ 50

క॥ పోలంజూచినఁ దమి విడి। యాలనకిటనన్ను నమ్మి యప్పఁబసిండిన్।
వాలూరకిడుటతగు, నది। మేలైన తెఱంగుఁ జేయ మేకొనుమను
డున్॥ 51

చ॥ కలికిరొ యేటికి న్లైడఁదగాఁడఁగములుఱెలఁబోలు కాఱులన్।
బలికెద, వెందు నేనిఁదన పైదలి నమ్ముడు బుచ్చు వెట్టియున్।
గలఁడెజగంబునన్, దలఁపఁగన్ వినఁగూడని సుద్దులివ్విఱ।
ట్టొలయఁగ నాడెఁబోవడు గఁడొంటమి, నీకును బల్కఁ జెల్లునే॥ 52

చ॥ అలమట నెన్నియేని వెతలందియుఁ దానెపుడాలు బిడ్డలన్।
జెలిమిని బ్రోచు టొప్పనల సేఁతయటుండఁ, బసారు బండమున్।
బలెననునమ్మి రోఁబడసి పాఱునికిమ్మని పల్కెదేటికీ।
కొలకొడిగట్టఁజే సెదవు కొమ్మరొ నన్నుఁ దలంప కెంతయున్॥ 53

సీ॥ మగఁడంగదను వోఁగి నొగిలియున్నఁ బడంతిగా కెవ్వరాదటఁ గాం
చువారు। చెలువుండు దెవుల నైఁజికిఱ యున్న నెలంతగా కెవ్వరో
దార్చి కాంచువారు। పెనిమిటి దటిఁ ద్రొక్కిఱ పనువుచున్న మడంతి
గా కెవ్వరకఱ ఱఁగాంచువారు। తనుఁగొన్నవాఁడింత దాఱియు
న్నఁబొలంతిగా కెవ్వరోపికఁ గాంచువారు। కలిమి లేములఁ బా
యంపు బలిమి ముదిమిఁ। గలికిగా కెవ్వరర్తిలిఁ గాంచువారు। మఱి
యుఁబెన్నిటి పామేను తెఱవయనఁగ। నెఱిఁగియును బల్కఁ దగవె
నీకిట్లు నేఁడు॥ 54

క॥ కనికరము ద్రోచిపులుఁగులఁ। గనికరమున్ గలఁచికుత్తుకలఁ గోసి

వెసన్। మనుగడబుచ్చెడుబోయయు। వినవొల్లండీకడింది వెడను
డులు చెలీ॥ 55

గీ॥ ఆలినమ్మినకటికపీఁడాయటంచు। నెల్లరును వ్రేలఁజూపింపనిందునం
దు। దూఱుపాల్పడిపదవికిఁదొలఁగికలఁగి। బ్రతుకుటదియొక్క
బ్రతుకె చెప్పుకుముదీని॥ 56

తే॥ గీ॥ అప్పుఁదీర్పమినిక్కంబుదప్పననుచు। మనికితంబందునాడెం
దమునుమఱెంత। తలఁకఁజేయకుకడుబెట్టిదములువలికి। మగు
వయనఁజంద్రమతియంతమగనిఁగాంచి॥ 57

తే॥ గీ॥ ఆలిఁబ్రోచుటతగవగునంతకంటె। నాడిబొంకమియొక్కఁడు
పాడివినవె। పుడమిచెలియొండుకల్లరిఁబుచ్చియెట్టి। చెనఁటి
నేనియుఁదాసైఁతుననినపలుకు॥ 58

చ॥ సరగుననాలినమ్మినదొసంగది తానెటులైనఁబ్రాచితం।
బరసితొలంపవచ్చుఁదొలినాఁడుకొలందికిఁదప్పుదోసమే।
సరబడి నేనిఁబాపుకొనఁజాలఁడెఱుంగ వెనల్వయంతవాఁ।
డిరవిట లేకపెంపెడలఁడేమునుదానొకకల్లపేరిమిన్॥ 59

క॥ దొరువునకుఁగట్టపసమై। మురువునకెలజవ్వనంపుమురిపెముపస
మే। లరువునకునెఱుకపసనుడి। పరువునకున్ నిలువరంబు పస
యెంచేనిన్॥ 60

సీ॥ కొమరారునీటిపల్లములునూఱిటికంటె విరివిఁద్రవ్విన యొక్క వెం
చ మేలు। విరివిఁద్రవ్విన వెంచలరయనూఱిటికంటె నడపింపనొక్క
జన్నంబు మేలు। నడపింపఁగలుగుజన్నములునూఱిటికంటె కొల
ముఁబ్రోచెడునొక్కకొడుకు మేలు। మఱియట్టికన్నకొమాళ్ళునూ
ఱ్వురకంటెనిలువరంబగునొక్కపలుకు మేలు॥ సరవినూఱాలు

వార్ధ్యంపుజన్మములను। నికుర్వంబును ద్రాసుననిలిపితూన్న। బ
రువు చేముల్లుసూపునిబ్బరమువలన। నట్టినిజములంతిగఁజూడనగునె
మఱియు॥ 61

క॥ మను వెనయించెడితఱిఁజెలి। పెనిమిటిసొత్తనుచుఁదెలుపు పెద్దల
పలుకుల్। వినవేయమ్మెయిననునీ। పనికిన్ వెలకమ్మఁగంటపాడియ
కాదే॥ 62

మ॥ తనమే నేనిఁదొలంది పెన్మిటికిఁదద్దన్ గీషఁదప్పింపఁగాఁ।
జను తెంచున్ నెఱపాడి పైదలికి నెంచంగానఁబంటింపక।
ప్పనుదీర్పన్ వెరవొప్పవిల్వపడనన్బొనిచ్చియమ్మంగవ।
చ్చినసొమ్మిచ్చిననిల్వకున్ వెరవుమున్జైకూతుఱిడిన్ వెండియున్॥ 63

తే॥ తానొనర్చినపున్నెంబుదక్కమేను। దొరఁగిననునుంగుఁజెలులు
బందుగులుమఱియు। బ్రతికినన్నాళ్ళు తెన్నునిపడసికుడిచి వెలయు
నీయాలుబిడ్డలు వెంటరారు॥ 64

క॥ వగదెంచి నేఁడునాపైఁ। దగులంబెడసేసిపాడితగువరసినన్।
దెగుబడినిడుమని కేల్గవ। మొగిడిచితను వేఁడుకొనెడు ముగుదన్
గనుచున్॥ 65

గీ॥ అల్లనాఁడుకటికమైనిన్నునేర్చెడి। కారుచిచ్చుఁజొరఁగగదిమినట్టి।
కొడిమెలానికొక్కకడిఁది చెద్దంబెయి। త్తలఁపుగొనుట నేఁడుత
లిరుఁబోఁడి॥ 66

క॥ మున్నె బొమ్ములనెవ్వరి। కన్నంబెంచితినొయిప్పుడగడందితినే। ని
న్నన్నిమ్మియుంకముందే। బన్నమువడియెట్టికొలకుఁబొలొదునొకో॥ 76

సీ॥ కలికిన్నోర్తుక మేనఁగలపంబులనలందగరిత యోర్తుకచల్వసుర
ఝరిపీవ। పడఁతియోర్తుక మేనఁదొడవులుగై సేయ వెలఁదియోర్తుక

తాపిపిరులుముడువ। నెలఁతయోర్తుకకస్మనెలవస్తులందింపఁగ్రా
ల్గంటియోర్తుబాగాలొసంగ। నుపిదయోర్తుమెఱుంగుటుదిరిసా
వలమర్చనండనొకఱితగ్గైదండనీయ। నెన్నికకుమీఱఁజెలులుక
న్పన్నమెలఁగ। నూడిగంబులుసేయఁగ్రొమ్మెడలంచుఁ। జలువనెల
ఱాలనెలవులఁగలిమినొలసి। నట్టినీవొకఱికివరవగుటయొట్లు॥ 68

సీ॥ చొరరానిదట్టంపువిరివికారడవులు బోఁటిరో నాకెలదోఁటలయ్యె।
నెరగలినెనయబిట్టెరియఁగాచిన యొండలింతిరో నాకురేయెండల
య్యెఁ।బఱపుగట్లకడిందిపడుకురాపజ్జలు చెలియరో నాకుఁబూసెజ్జ
లయ్యెఁ। బెల్లగిల్లినవేరువెల్లంకికసుగడ్డలు పిదరో నాకు మేలోరెము
య్యె॥ గరితరో నాకు మెకములుకాఁపులయ్యె। నన్నురో నాకుఁగా
ర్పట్టుమన్నెమయ్యె। నిన్నుఁగవగూడికానలనున్ననాఁడు। అకట
నిన్నెట్లునేఁడుబాయంగనేర్తు॥ 69

చ॥ పరఁగఁబసిండిమేడలబవంతులఁజెంతలరానెలంతలె।
ల్లగుఁదమిఁగొల్వఁగన్మినొదలఱసుకమందిననిన్నుఁగానలఱ।
గరువలవెంటఁదెచ్చినదిగాక, తొడింబడఁగారుటగ్గిఁపైఁ।
బరపియుదానితకుఱవకుఁబాల్పడితిఱ నినునమ్మఁగాఁదుదిఱ॥ 70

క॥ వేడబమనితలఁచకనిను। నేఁడొకనికిఁదొత్తుగాఁగనెనరూఢ్చి క
టా। రోడకొఱననమ్మఁగన। న్నాడించిననలువనేమి యనఁదగుఁ
బొలఁతీ॥ 71

క॥ అనిపలుతెఱఁగులవగలఱ।బనవుహరిశ్చంద్రుఁగాంచివడుగఁడుమి
గులఱ। గనరువడియింకయునుసొ। మ్మొనగూర్చెడువెరవుఁదలఁ
పకుండుటయురవే॥ 72

క॥ ఒఱపొప్పఁగల్లపసిఁడికిఁ। గఱకులు మెండనఁగనీవు కఱటిదనంబున్।
మఱుఁగిడినిజమేమఱనని। తఱిఁబుచ్చుచు జాఱుఁజూచెదవు కద తె
లిసెన్॥ 73

మ॥ ఇఁకనిన్నాఱడి మాటలేటికిటమున్నే యోర్చితిన్ జాలు, నీ।
సకివో నమ్మెదో లేకనీవె వెలకోఁ జన్ బోదువో, వచ్చిసొ।
మ్ముకయింతేనిఁగొఱంతకాకిడుము నీయౌదార్యులన్ బ్రొద్దుపు।
చ్చుకతేఁడాయని, దట్టిఁబట్టిదొరబాజాఱెక్క నెట్టెన్ వడిన్॥ 74

ఉ॥ నెట్టి, కబాయిఁబట్టి చెలినిన్ వెలకమ్ముదువచ్చిరొక్కమున్।
బెట్టుము పెట్టకున్న వెత పెట్టెదఁ దిట్టెదనంచుగట్టివా।
కట్టడిఁ బాఱుబొట్టెనుదిఁగాడఁగ నాడిబజీతు సేయ, న।
ప్పట్టుననున్న వారపుడు పాఱికనుంగొనవచ్చి ముందఱన్॥ 75

సీ॥ తలిరుఁబాయము వానివలతేని చెలువూనిమొలవోని తేజుచేనోల
యు వాని। పఱపుపేరెదవాని బంగారుసింగారముం గేరు మేని
సొబరంగు వాని। నిడుదచేతులవాని నెలతీరు వెలజీరుపోలుపారు
నెమ్మోముకలిమి వాని। నలువుమీఱినవాని నందంపుఁ జిందంపుఁ
జందంపుఁగుత్తుకఁ జెందు వాని। మొలకమీసంపుఁదళుకుచేఁగులు
కు వాని। నీలిరంగులనిడివాలునెఱులవాని। నేనికగు-గాని మెకపు
రాకొను వాని। నరసియెవ్వాఁడొాయని సందియంబువడుచు॥ 76

సీ॥ తలిరువిల్తుఁడొ కాఁడు తలిరువిల్తుండేని వలనొప్పఁ జిలుకరౌతార్వా
మేది। చలువతేఁడో కాఁడు చలువతేఁడేని మేన్గాలంగనందం
పుఁగందదేది। గట్టుసూడో కాఁడు గట్టుసూఁడేనిఁ జేవఱలునూఱం
చులవాలదేది। వెన్నుండొ కాఁడల్ల వెన్నుఁడేనిఁ దలిర్చు చెలువంపు
బలితంపుఁజిందమేది। పచ్చతెక్కలపులుఁగుఁబోఁబుచ్చివచ్చు।దు

డిచిమగఱాలవాఁడికైదువఁదొలంగి। వలమురినిబాసివచ్చునీనలు
వురంబు। నొకఁడుగానుండునీతఁడింకొకఁడుగాఁడు॥ 77

సీ॥ ఈలేమయెవతొతొల్మ్యాలవటారంపుమన్నియప్రేముడిమగువయే
మొ। ఈయింతియెవతొకోరాయంచ వార్వంపురవుతురువారం
పురాణియేమొ। ఈబిడయెవతొకోజాబిల్లిపూదాల్పుచెట్టబట్టినగ
ట్టుపట్టియేమొ। ఈగోలయెవతొకోవేగంటితెఱగంటిసైదోడుసిరి
దొరసానియేమొ। గాకయీచెల్వమానిసిగరితలందు। జక్కలం
దునువేలుపుఁజానలందు। ఁబకిబ్రదొరవంగడంపురాపడఁతులం
దు। నెందుఁగనుఁగొనియెఱుఁగముందుమనము॥ 78

సీ॥ మోముగాదిదినిండుసోమానితోలిఁ బాముగాముగాననిచందమా
మగాని। కురులుగావివినీలిసిరులడాల్గల తేఁటిపరులదార్కొనుక
ప్పుటిరులుగాని। కనులుగావివియెల్లవనులసాకిరిచెల్మిదొనలవిచ్చి
నతమ్మినలుగాని। మోవిగాదిదిమేలుతావిపట్టగుకావిదీవెఁగాచి
నకెంపుతీవెగాని। మించుమెయిగాదునిలుచు క్రొమ్మించుగాని।
కొమ్మగాదిదినుడపైఁడిబొమ్మగాని। యనుచునవ్వాడవాడలనరిది
వడుచుఁ। జేడెలారసియచోటరాఁచిఱతఁగాంచి॥ 79

గీ॥ పాలబుగ్గలుచేరెలక్రాలుగనులు। మొలకకూఁకటులపరంజితళు
కుటొడలు। సిగ్గుఱుంగనిపిఱుఁదులుఁజిన్నినగవు। లలరనడచెడుఁ
బడితప్పటడుగులిడుచు॥ 80

తే॥ గీ॥ అనుచుదహలోనఁదామువాకొనఁగఁఈసి। వడుగువొడగనిచ్చల్ల
కువచ్చియుంత। డాఁచుకొననేలయొలుఁగెత్తితడయకింకఁ। బ
జలుపిననింకాసుగోలుపలుకుమనుడు॥ 81

క॥ మనికితపాటందఁగనిఁకఁ। బనిగాదని ఱేఁడులోనఁబరికించితనున్।
గనుఁగొనగుముత్తైయటవ। చ్చినవారింజూచియిటులఁ జెప్పఁదొ
డంగెన్॥ 82

సీ॥ వినరెనా తెఱఁగింత విన్నవించెదమీకుఁగలువలదాయ వంగడపు
వాఁడ। బొందితోమింటిప్రోలందినట్టి త్రిశంకుపుడమివలంటికిఁబు
ట్టినాఁడ। నీరేడుదీవులనేలిన మన్నీఁడనలరహరిశ్చంద్రుఁడనెడు
వాఁడ। కోరగాధియనుంగుఁగొమరునకేల్పడి నెల్లఁదేగంబుగని
చ్చినాఁడ। దనకుమునుజన్నమునకునీకొనినజాడ। నొడమెనిడలే
మి వెఱపు నేఁడెడఁదఁగాఁడ। నప్పుఁదీర్చుటకిటనామననుఁగుఁబ్రో
డ। నోడకమ్ముడు వెట్టుచునున్నవాఁడ॥ 83

చ॥ అనవుడువిన్నవారలవురా! కడునచ్చెరువిట్టివేడబం।
బునుమునుజూడమెందనుచు ముక్కునవ్రేలిడిమూఁగినివ్వెఱన్।
గనుఁగొననంతఁబైతరువుకాఁడెడరింపఁగ ఱేఁడయొల్లరున్।
విననెలుఁగెత్తిబిగ్గరగవెల్లడిఁజాటుమనంచునీఁడునున్॥ 84

సీ॥ తనపెన్మిటియవేలుపనుచునోముసొలంతి మంచిగొనంబులమనువ
లంతి। పాడియిూలువులఁదప్పకపెంపుఁగను చామక్రొత్తడియనఁ
గఁబేరొఱనినలేమ। కలిమిలేములనుబ్బుగలఁకలొందని జోటిత
నుఁగూఁటినను సైఁచితనియుబోఁటి। బొంకెట్టిదో దానిపొల్పెఱుంగ
నికొమ్మపెద్దలన్నెఱుంగుముద్దుగుమ్మఁ। బఁడతినమ్మేగవిల్పుఁడీపా
ఱులార। పేరుకొనుమేటిరాచవజీరులార। తోరపుంగల్మిచేమీటు
బేరులార। కఱవువడిఁబాపఁగలపెద్దకాఁపులార॥ 85

గీ॥ గరితతనముగ్రాలఁగార్చిచ్చుఁజల్లార్చి। యుసుఱుబొందిఁబొంది
యుండమమ్ము। నాఁడుబ్రోచినట్టినాపాలినెంపు। బొలఁతినిది
గో వెలకుఁబుత్తుఁగొనుఁడు॥ 86

గీ॥ అనుచుఁగనుఁగవక్షరింత దొనఁకమునుకు। చనరిడస్త్రుత్తికమెలర్ప
నాడుటరసి। జాలివడికొందఱటఁడనచాననమ్ము। వేఁడుఱుగలండె
యిదియేటి వెఱ్ఱితనము॥ 87

మ॥ తనకీపైదలియాలటంట, మఱిమున్నానొక్క డేఁడంట, యీ।
వినెఱాయేల్పడిదారవోసెనఁట, తీవిన్ వేల్మికై యొక్క బా।
పనికిన్ సొమ్మిడమాటనిచ్చెనఁట, యప్పైకంబు చేలేమినీ।
ననభోజిన్ వెలఁబుచ్చువాఁడఁటకదే! నంజెల్లరే!! వింటిరే!!!॥ 88

గీ॥ కొలఁదిగుఱ్ఱెఱింగి తలకొని తెగంబు। నిడఁగవలయుఁగాక యెవ్వరే
నిఁ। గన్నవోవునంత కాటుకఁ బెట్టుకొం। దు రెతలంప నెంతమడు
కుఁదనము॥ 89

క॥ అనిపలుకఁగొందఱయ్యెడ। వినియానొనచ్చినట్టి విడిముడికకటా। త
నయాలునమ్ము వేఱిడి। మునుగని వినమింక నెట్టి మొఱకులుగలరో 90

ఆ॥ తన్నుఁగట్టుత్రాళ్ళు దాఁదెచ్చికొనుమాడ్కి। నితఁడెతలముగాని
యీపినిత్తు। నంచుఁబలికియతివనమ్మెడి నెవరేమి। చేయఁగలరు తా
నచెడఁగనున్న॥ 91

తే॥ ఎవఁడొనిజమరిద్యై యొకండెచ్చి మున్ను। పదవిఁగనెనంచునితఁడు
నప్పుగిదినడువ। నమ్మెఁగాఁబోలు పులిఁజూచినక్క వాఁత। వెట్టు
కొనెనంటయిట్టిదొ వినఁగఁబుడమి॥ 92

మ॥ తనకున్ మాలినదమ్మమెందుఁగలదే, తాఁబెట్టఁగానున్నమ।
న్ననవార్వంబులో, తేరులో, నవరులో, నల్లిండ్లో, యేనుంగులో,।
గొనబౌసొమ్ములో, గాకమన్నెఱికమున్ గోల్పోవఁగా నెల్లని।
చ్చి, నెఱపైదలిమిన్ననమ్మి పసిఁడిన్ జేఁగూర్చు చొప్పెప్పనే!॥93

మ॥ సరె, యివ్వేంగ నియ్యట్టులీకొనిమెఁబో, జాణండునన్నింటనే।
ర్వరియాగాధియనుంగుఁబట్టి, యకటా పాటింపకాగాములన్।
వరకుల్ దార్చిపసిండిదండఁదగునే, వాలాయమున్ బెట్టకీ।
వరియేమిచ్చినఁగొంచుఁదాఁదనివిఁబోవం జెల్లుఁగా కెప్పుడున్ 94

క॥ ఇచ్చెడివానింజూచినఁ। జచ్చెడువాఁడేనిఁజేయిజాఁచుననన్ఱేఁ।
డిచ్చినఁగొనితనియకమఱి। నచ్చికఁగొనఁజూచుఁదబిసిన్నైతాన
వురా॥ 95

ఆ॥ గీ॥ అటులవలయునన్నయానాఁటికానాఁటి। కరుగుదెంచిసొమ్ము
దిరియరాదె। బళ్ళిరపొదుగుఁగోసిపాలుఁద్రావెడుమాడ్కి।
మొదలుముట్టఁగొనఁగమొగియుటురవె॥ 96

తే॥ గీ॥ ఇంతకునుదొల్లిఁదావట్టిదంతయనుచు। వీడువిడిజోగముదుకఁ
డైనేఁడుముసలి। ముప్పునఁదొలిసమర్తనామొనసిమరల। గ
ర్తినాడేలఁదలఁచెఁగాగాధిపట్టి॥ 97

క॥ ఈగాధిపట్టిగాదే। తాఁగోరివసిష్ఠుఁడోముతనవెలియావున్। వేఁ
గొనఁగనిపోరాటన్। వీఁగినవాఁడిప్పటికినివిడఁడాచలమున్॥ 98

గీ॥ మున్నునేల్పడిఁజలమూనుటెన్నసాజ। మగుఁగదా, పాఱుతబిసి
తానయ్యెఁబాము। ముదిరిగామైనక్రైవడిమొదటిరూఢ। తనమున
మఱింతకంతకెచ్చెనుదలంప॥ 99

క॥ అనివారివారికటఁదోఁ। చినక్రైవడినాడనాడఁజేరంగావ। చ్చిన
మఱికొంఢదఱువొడగని। కనుఁగొనుఁడీపాఱువారికల్ల తలుపుడ
మిన్॥ 100

ఉ॥ అక్కఱ యయ్యె మొగ్గఁదిరియన్ జడదారి కినంచు నుల్లమున్।
జక్కఱపడంగ వేఁడిన దెజాగని రాచఱికంబు నెల్లఁదా।
మక్కఱ వదారవోసెఁ గదమన్నియ, యింతకుఁ జోగి వేడ్కఱ పెం।
పెక్కుడుఁ గాంచె నే, తనివి యొక్కఱడదీ యెడఁ బాలు వారికిన్ 101

క॥ తనివిన్ గాంచుట టుండఁగఁ। బనివడి జోహారొనర్పఁ బాలుండు
గోహా। రొనరించు నన్నానుడి। వినియున్ గనఁగన్గె నట్టి వితమీక
నులన్॥ 102

చ॥ వడుగఁడు జన్నిగట్టాకఁడు వాపిరి లేమిడిఁ దోఁగినట్లు మై।
బడలిక వేసమూని తిరిపంబుఁ గొనం జను దెంచి నేలమూ।
డడుగుల వేఁడి వేఁడి బలినక్కఱ టక్రిందికడంగఁ ద్రొక్కఁడే,।
తడవినఁ బాలుటయ్యలకతల్ గలవివ్వహి నెన్నియేనియున్॥ 103

చ॥ కొలఁదిగఁ గశ్యపుండు మాజి గొందలు బెట్టుదలిర్పఁ గంద్రగా।
డ్డలిదు నెదారి చేఁదమకు తావుగఁ బంటవలంతి నెల్లఁదా।
మలవడఁ గాంచి తుట్టతుద కాతని నెంచు ననుండనీక పోఁ।
గలఁచరె, యింక నెంతటికిఁ గారుతలంపఁగ నేల వేలుపుల్॥ 104

ఉ॥ వాసిమనీఁడొకండు మునుబత్తి యడంకువలొప్పఁ బూజలెం।
తోసమకూరఁ దెచ్చితి ననోగిరముంచిన రేఁగి జోగిదు।
ర్వాసుఁడొకింత యెంచ కెసరన్ గసరెత్తి కవించి తేనిదా।
గాసిలఁ జేయఁడే హితవు గాంతురె పాలులు మేలొనర్చినన్ ॥105

చ॥ ఎడయక పాడిచొప్పొకరి కేర్పడఁ బెక్కఱ లునీతకంబులన్।
నుడువగలారుగాని మదినూలొక్కఱ ననవ్వహిఁ దారొకప్పుడున్।
నడువరు; మేలుఁగొన్న తొలినంటుఁ దలంపరు, కంటగింపఁదో।
డ్డుడుమరు, చూడఁ గుచ్చితులు బాపలు, వారలమాట లేలొకో॥106

చ॥ అనిపలుతీరులన్ దెగువనాడికలాడఁగ నేల వేలుపుల్।
వినిమునవారిసేఁతలకువీరలపల్కులకున్ సరే, మొదల్।
గొనియెఁగదా నెజన్ దబిసిగోరినక్రైవడినంతఁబోకకోం।
జినఁబరువుండు నేయనఁగఁ జేరువనంపోకి పాఱుఁడోర్వమిన్॥ 107

చ॥ తనకలినైతలంపఁగఉదల్ పచరించెదపిట్టిఏంద్రుఁగా।
కనదలవేఁడవారిడుదురా, యితఁడింతపదీననేకొనల్।
గనియె, నెఱుంగవామనముకాచినచెట్లుకెరాళ్ళదెబ్బలం।
చనినుడువంగ, వింగడములాడసుమున్నపుటొకకుఁడుంచులోన్॥
108

చ॥ సరెసరె నేలయొవ్వరిదిసాకతమొప్పఁగఁబాలులీఁగదా।
దొరతనమందిరీదొరలుదోత్త, నటుండఁగనట్టివారికిన్।
మరలను నేలఏలిడుటమంతగు, నెందును సొమ్ముసొమ్ములోఁ।
బొరయుటనాయమంచునగుపోఁడిమిఁ బలుకుచునుండనత్తఱిన్॥
109

ఉ॥ కొందఱుసాహులందుగుమిగూడికటామనకింతసొమ్ముగ।
ల్గెందనివారనంచుఁబనికిన్ గరువంబునరాణివాసమం।
దుందనరారురాచచెలిఁదొత్తుగవిల్వఁగఁబాడియానెయొ।
య్యాందమయంతవారెమొగియందగుదీనికటంచువెండియున్ 110

క॥ ఏనుంగురొంపిఁజిక్కిన। నేనుంగయుమోపుఁగాకయెత్తఁగఁబూ
వున్। మానిఁగజాలునెమనమా। వానీంద్రులనైనవిలువవలదీవె
లఁదిన్॥ 111

క॥ అని వెనుదీయఁగ ఏనిం। గనివడుగకఱకువిలువఁగలవాతినయం।
బునరాఁబట్టుము బేరం। బొనగూర్పుమటంచుఁ గ్రుచ్చుచుండఁగ
నంతన్॥ 112

శా॥ ఆలోఁ గౌశికుఁ డేగి చాయఁ జనె నయ్యం జూచి నాకింతయున్ ।
మేలుం జేయుము నేల వేల్పవయి నెమ్మిం గౌశిసాస్యం దగ్రబో ।
యాలిం బిల్చెడి బ్రొద్దు వంగడపు తేఁడా నాహరిశ్చంద్రునిన్ ।
వాలాయించి నిజంబు పట్టుడిపి నా పంతంబు నెగ్గింపుమా॥ 113

క॥ అదితప్పిన నయ్యేలిక । ముదితం గొనిపనుల గొనుము మో మోడక
చె। ప్పెదనొకకోటిమజవకుమ। య్యాదిక్రోష్టుడి, వేఱు గాఁగనర
యకుమానుడుం॥ 114

సీ॥ నుదుటఁ జాఱిన మూఁడుపుదియ బొట్టులతోడఁ గాఱొక్కన్న నలుపు
మైకజకుతోడ। పిసక మైజడగట్టిపిరిగొన్నసిగతోడఁ గసటుగా తె
డుగుంటకనులతోడ। నుమురుగొన్నట్టిగడ్డము మీసములతోడ నొచ్చి
ళ్ళు వడుబొక్కినోరితోడ। వయి నెమ్ము లేర్పడుబడుగు టొలముతో
డగవులబోలెడుత్తొట్టచెవులతోడ॥ నిడుపు మెడతోడ ముసకజం
ఘెములతోడ। కుంటికాల్బోయితో వెన్నుగూనుతోడ। నేవ బుట్టించు
రూపొందియాపిలాతి। కరిగియటఁ గాలకౌశికుండనఁ జెలంగి॥ 115

ఆ॥ కాఁపురంబు సేయఁగా నందు గంతకుఁ। డగినబొంతదోరికేఁడిన
కనంగఁ। గలపాకంటి నాఁగఁగలికినోర్తుకఁ జెట్టి। వట్టిసతము లెకిబ్ర
తుకు గొనుచు॥ 116

సీ॥ సబముల మోచి బిచ్చము లెత్తికాని యీవులకొగ్గి సిరు కాసులు గడిం
చి। అవ్వదిబ్రాలిన్ని యాదలమీఁదఁ బడఁజల్లి గొనిగిదుడ్డెం తేనిఁ గొ
నఁగఁగొంజి। బ్రేళ్ళన్ని బాగోగు నాళ్ళు నీకిపియుంచుఁగితయ్యాయ
వారం పుగింజలెత్తి। కుడవకొకకొరికిఁ దానిడక కవుటేజితి మైమిండ
కష్టుఁ బసెండిసెండఁ జేర్చి। యరసినావెం మగలదొ తానందఁ బంకతు।కు

ఘుపులకు నేగి తేన్పఁ గాఁగుడిచియిట్లు। ప్రొద్దుగడపుచు నానాఁటి
పూఁటఁగాశి। వీదిఁజనుచుండియటగుంపు వెలయు టెఱఁగి॥ 117

చ॥ ఎడనెడ వావిరిన్ బికిర మెత్తి నగింజల మూటలల్లు పైఁ।
దొడిఁబడఁ జింపి పేలికల దోవతి కాళ్ళ బెనంగ మాసి ప్రాఁ।
బడు నులిజన్నిదంబు లెదఁ బాటిలఁగా గొడుగొండు మూఁపుపై।
నిడికొని చేతనూఁతఁగొని యేమొకొ గుంపని వచ్చి యచ్చటన్॥118

చ॥ తననన బోణి విల్చుఁడని తద్దయు నందఱ వేఁడు రావలం।
తిని దోవసూడు వంగసపు దిట్టఁగనుం గొని నేఁడు చికెఱఁ జే।
కొనఁగ మనీఁడటంచు మదిఁ గోరిక లీరిక లెత్తఁ జేర డా।
సిన ముగపుట్టు రాయనికిఁ జెచ్చెర నేలికఱ్ఱ మొకెఱ్ఱ మొకెఱనన్।119

తే॥ గీ॥ ఎవఁడవో నీవు నీకొలంబే మొతొలుత। తెలిసికదనిన్ను దీవింపవ
లయు మాకు। నైననిను నీ తెఱంగును నరయ మదికి। నొండువిత
ముగఁదోఁచుచున్నదిందు॥ 120

చ॥ కడుగడిపోతు మాడిఱ మొయికొండలు నిండఁగబట్టికట్టిఁ జే।
వడిఁ బరువంబునన్ గనిన వాఁడవు పాలికిఁ గూలి కేగుటో।
మడఁకలమన్నుటో పసులమందలఁ గాచుటొ కట్టెలమ్ముటో।
కడఁగి యొనర్పకీ బ్రదిమిఁ గాంచుట కంటెను జావు వోలదే॥ 121

శా॥ ఆలాయిచ్చెలినీకు, గామునుమి, యట్లైనన్ వెలంబుత్తు వే।
పోలంజూడఁగఁదెర్వుఁ బట్టి చను పూవుంబోఁడి నొకర్తులో।
జాలిన్ బోకడ వెట్టి పట్టితొడవుల్ జంకింపఁగాదోఁచి నేఁ।
డాలంచీమొడఁ దెచ్చియమ్మైనవు, నా కానేర్పఁగాఁ జెప్పుటల్ ,122

చ॥ తెలియఁగనయ్యె నీవుగడి దేఱినదొంగవె వెఱింగి రేఁదలా।
గులునిను నిప్పుడేకొఱతఁ ద్రోయుమ రచ్చలమూని, కానని।

చ్చెలి నెటకేనిఁ బోఁబనిచి చెచ్చెరఁ బాసి మొఱంగు, కానిచోఁ
దోలఁచుము వేగ నాకిపుడు తొత్తుగ నేనినుగాచి పుచ్చెదన్॥ 123

మ॥ అనుడున్ ఱేఁడనునవ్వి, యోపుడమివేల్పా! చెప్పెదన్ విన్మత్ర
చ్చనగాదె నుత్రిశంకుచూలిని, హరిశ్చంద్రుండ, మున్గాధిరా
యనుఁగున్ బట్టికిజన్నపున్నెలగనీయన్ లేమివా తప్పుగ
ల్గునకానెంచి వెలందినమ్మెదను గొన్నోలందఁగా నీయెడన్॥ 124

శా॥ నీవీపైదలిపిల్లనున్నఁబసిఁడిన్ జేఁజేర్పు, కాదేనిసీ
త్రోవన్ బొమ్ముతొలంగి, రజ్జులిటనాతోనేల ప్రేలంగ, ము
న్నె వేలేఁడులు నేలనేలితిఁగదా యెన్నండుమ్రుచ్చన్నప
ల్కేవీటన్ విన, నేఁడు నీవలన నేనిన్నాళ్ళకాలించితిన్॥ 125

మ॥ దురమున్ జొచ్చి, నరాజిఁ బూనిపగఱన్ దోరించి గెల్పొందివా
పిరి నేలన్ వడనేలుఱేఁడు, తఱిదప్పెన్ బోయొకష్టింత, చె
చ్చెర నేదో తగుపాడిసేఁతమనఁదాఁ జేపట్టుఁగా కెందుదోఁ
గురుకర్జంబునకొగ్గనే, విడువునీకు వ్వాడపుంజెట్టలన్॥ 126

శా॥ ఆఁకొన్నన్ దఱిఁద్రొక్కి చిక్కవడి పేరాదన్ గరంబున్నన
ట్లాఁకన్ గూలిన సింగమూము మెఱయన్ హత్తిన్ వడిన్ మొత్తిచే
పీకన్ జీలిచి నెత్తిక్రొత్తమెదడే వేమెక్కఁగా కెందుఁబు
ల్చేకోనెంచునె, చెల్లఁబ్రుచ్చిలఁగ వజ్జీరుండు దా నేర్చునే॥ 127

శా॥ అందున్ బాఱుఁడవీవు, పాడితెఱఁగుల్ పోలెమ్మువాక్రుచ్చునే
ర్పుం దోరంబుగఁగాంచు ప్రోడవుకదా, పోలంగ నీవిట్టులా
డం దోసంబునఁగాల కౌశికుఁడు కట్టాయేను దోల్తొల్తనీ
చందంబింతయొఱుంగ కంటి నుదినన్ సైరింపు దీవించెదన్॥ 128

మ॥ అకటాయీవుత్రిశంకుబొట్టియవె, యయ్యారేహరిశ్చంద్రమౌ।
ళికవే, నీకెటువంటిపాటొదవెయాలిన్ బిల్వ కష్టంగ, నీ।
వెకదాజన్న మొనర్చిపాటులకుఁదస్విన్ గోరినట్లీవిపీ।
డుఁ మునిచ్చినవాఁడవాహా! నినుజూడన్ జాలినాకయ్యొడిన్।129

గీ॥ ఏమిసేయువారలిటనెందఱున్నను। నార్చువారుగానితీర్చువా
రు। గారుపినఁగనింతకలఁగకుమంచురు। కానితోడుపడఁగఁబూను
వారె॥ 130

పంచపాది॥ శా॥ ఐనన్ నీకునితంబుఁ జెప్పెదను తోఁడా!యింతపాటం
పునీ।తోనా కౌశికుఁడంపినట్టివడుగున్ దోడ్తోఁ నఁబంగించిమునీ।స్నినే
సొమ్ముఁగయ్యేదిసొమ్మునుము, తానేగున్, నిరాబారియున్।బోనీరాని
టిరాముగాయనుచు నాపోవున్, గటాదినికీ। చాలన్ బోకడవెట్టె
పెలపినుమీచండంబు మేల్గాదోకో॥ 131

క॥ కడఁగితనవారులోఁతుకుఁగానివారు। కడకుఁదీఁకురనందొల్లినుడు
వవినవె। మైనవారేమిచెప్పిరోయేనువింత। వాఁడనయ్యనువగ
వింతవలుకువాఁడు॥ 132

గీ॥ పెండ్లినెనయించుతఱిఁబూవుబోండ్లయెడల। నాలఁబాఱులమను
పునసీలువుసుఱు। లోఁఱుగనుండిన విడిముడిదఱుఁగనుమన్న। బొంక
దోసంబుగాదంద్రుప్రోడలెల్ల॥ 133

శా॥ ఈవాపుట్టిననాఁటఁగో లెకలుముల్ హెచ్చిల్లఁగా నేల్బడిన్।
తీపిన్ గాంచినవాఁడవౌటనిటఁగం టేనీకునీపట్లమే।
త్నేవ్వంబెంతయుఁదోఁచదయ్యోసరవిన్, నీవీజగంబందుఁగ్రొం।
బ్రావున్ జేకొననున్నఁ జెప్పెదనులోఁ బాటింపుమచ్చొప్పునన్।134

క॥ తెలిసియు తెలియమినోతాలి। నెలఁగనిరాబారికిత్తు నేననియెఱుఁ
గక। బలికితివిప్పుడు సరెనా, పలికిన వెరవునను వడుఁగుఁబంచెదవు
కదా॥ 135

సీ॥ కలవారికడనమ్మి కలనోడంబడికలనక్క అకనివడ్డికప్పలంది। ఎల్లినేఁ
టఁబసిండిఁజెల్లింతుననివలిఁకడుపింతకడపికన్బడక మొఱఁగి। పె
ఱయూరికేగిదబ్బఱపేరుఁగొని తొత్తవప్పలిచ్చినవారలడుగడా
య। నెటకేనిఁగాఁపురంబెత్తియయ్యేడకు సుగోనఁగవారరుదేరఁ
గినుకఁబూని। వసరియూరెవ్వరనిక్రుచ్చివాములాడి। క్రంతకీడిచి
తెలిగొన్నఁగానరవడి। యెకిఁడిపటంచుఁగిపురించియేలినోట్టు।
ఁబెట్టుకొనిగంటుముంచఁగాఁబెనఁగుటొప్పు॥ 136

చ॥ అనవుడు నేవగించుకొనియారచెనంటి తెఱంగులించువా।
కొనియెమనానగండవయి, కొల్పవుసుత్సపియింకఁబైదలిక।
గొనుతలఁపున్నఁగ్రైకొనుముకోరినలిబ్బినొసంగి, కానిచోఁ।
జనుమన తేనినిబ్బరిముసారెసలంచుచుఁబొఱుఁడిట్లనుక॥ 137

చ॥ మనువుకోలంబునక దగవుమన్నఁ జెలంగినరావలంతివీ।
వనుకొనియయ్యెమిన్నకయయాఅడిబ్రుంగుమవంచునీకు వే।
లెనయఁగఁజెప్పితిక దలఁపవీవిఁకనీతలబ్రాలదెట్లొయి।
ట్లొనరెడినద్దివోఁడుడువనోవుమరేయెవరేమిచెప్పినక॥ 138

గీ॥ ఎందురాచవారలంమనమిను కెంపు। వంగసంబువారుపాఱువా
ని। పలుకుప్రాఁతబలుకుబలెఁగొందురిటనీవె। వండవోనయంబు
వలుకవినవు॥ 139

గీ॥ ఈవురాజవారౌతవోయేరికెఱుఁగ। నగునుబాఱుండనోట నేజగ
ముహితవు। నరసిపలికితినాలిఁబోనమ్మునీకె। జాలిలేదటయింక
నాకేలవగవు॥ 140

గీ॥ ఇంతకీవిట్లునను మాటికెల్లి సముగ। ఁబలుకుటఁదలంపనన్నొకబడు
గుఁబేద। పాలువానిఁగఁజూచియిప్పుడఁతిఁగొనఁగ। ఁజాలఁడనికడ
యెంచెమ సరకుగొనక। 141

చ॥ కొలఁదియెఱుంగవోరివిను, గోణముగట్టిన నాఁటనుండిపీ।
న్గులవెసమోది తేగములగోఁజిపసిండిగ్గడించివడ్డివ।
ట్రిలఁగనుటంక మొకఁటికి రెండును మూఁడును నాల్గుఁగట్టినా।
త్తెలయఁగఁజేర్చితి౯ మదిని నేమనుకొంటివొ నేనలంతినే?॥ 142

మ॥ అని తానప్పుడు మాటదించికొనిచయ్య౯ విప్పియెంచుండితె।
చ్చెనొ పాలుండుపసిండిటంకముల రాసి౯ బోసి, కైకోలె, చెం।
దెనె, నీజట్టియటంచు మేకొలిపి తేనె౯, గినఁజాగేమిఁక౯।
జను దెమ్మంచుఁగడంగి చంద్రమతిఁగ్రన్న౯ జీరఁగానంతట౯॥ 143

మ॥ తెరల౯ వంతగనుంగవ౯ వఱద లేతేరంగ, నజ్జోటిలో।
దురపిల్ల౯ జనమూఁడు నాలుగడుగుల్ దొట్రిల్లము న్బెట్టిఁజె।
చ్చెరనమ్మాయనికొంగువట్టి పసిగాసి౯ లోహితుం డేడ్వ వం।
దురితేఁడిట్లనెఁగాల కౌశికునకు౯ బోలంగడగ్గుత్తిక౯॥ 144

గీ॥ అవుఁగొని క్రేపుఁబాపుదురే! వటింప। విలువనున్నవరాలిన్ని వేలా
సంగు। మిపుడుతనతల్లి వెనుబడి నేగవేగఁ। బని చెదనుపీని నాముద్దు
టనుఁగుఁబట్టి॥ 145

మ॥ అననాకల్లరి నేలజేజెయనునొరావింత! యెంద్రైననొ।
ప్పనెనీవాఁడు తెఱంగులావుఁగొనఁ గ్రేపు౯ వెంటఁబుత్తెంపఁగా।
నన్నవొ చందముఁబాడియు౯ గలుగ, నీవా నాకడ౯ నేఁడుసా।
త్తును రాఁబట్టుటతల్లిపిల్లలకుఁదోడ్తోఁజట్టివేర్వాఱుగ౯॥ 146

గీ॥ పలుకకున్న నావుపలుపునకొక జట్టి। యనుచునింక నేమియటమటిం
చి। వాములాడనున్న వాఁడవొనిలుపునీ। జాణతనములిందుజరు
గవనుఖు॥ 147

క॥ బళి! యమ్ముడుతజీనాగా। దిలిపైదలివిలువనీకుఁ దెలిపితిఁగానీ।
యెలకందఁజేరుకొనియు। వ్వేలలో వాఁడనుచుఁదొలుతవినిపించి
తి నే?॥ 148

క॥ ఏలా వెడపలుకులుకొనఁ। జాలితి వేనిక బసిండిచౌకంబిడునా। చూ
లినొసంగెద, లేదా। ప్రేలకహొమ్మనుడు, నేలవేలుపుగినుక॥ 149

గీ॥ విలువఁగనుదాఁకనీవేమిపలుకనున్నఁ। బలుకఁదగుఁగానికైకోలు
వడయబేర। మాడియీకోలుఁగొనుగోలుచైనపిదపఁ। బొసఁగద
న నేనుబోము నేనిసువ్వదలి॥ 150

ఉ॥ ఇంతకుగాధిపోఱనికినీకొనఁగన్గినతొంటిలిబ్బికిక।
గొంతకొఅంతయమ్యోనకూళతనంబుననిట్టులాడెదో।
క్రంతలనెంచునేమొఅఁగికన్నమువెట్టియొదారిగొట్టియో।
సంతనఁదెచ్చియిమ్మిచటసాగవునీ వెడవాదులెంతయుక॥ 151

క॥ అనికాలకౌశికుండటు। పెనపరిమ్మైకినుకదొనఁకబేరజములువా।
కొనుచుహరిశ్చంద్రునితోఁ।జనుదెంచినయల్లబమ్మచారింగనుచుక
152

క॥ ఈవాగాధికొమారుని। వావాదులఁదడవుఁబాడివహి నేర్చితిము।
న్నీవైనఁజెప్పవలదే। మావాకాటుడుగఁదగవుమారామిచటక॥
153

గీ॥ నావుడామునింజిదాలుపారావలంతి। నరసియదినీకునీయకోలైనఁ
దోఁచి। నదియెజింగింతునీకిందునాయమనవు। డొడఁబడెదఁదె
ల్పుమూన వేడ్కనుబ్బివడుగు॥ 154

చ॥ తొలుత వెలందినమ్ముకొఱ దోఁపఁగఁబట్టికి వేఱుజట్టియా।
వలెనని లేట తెల్లముగ వాకొనవంచునఁ జేసితన్నినిఁ॥
విలివితనర్చు నిప్పుడమి వేల్పునకిచ్చె ఆనీయఁ బాడియా।
గలిగినచొప్పఁ జెల్పితినిఁ కఁ వెనుదీయుట మెప్పగాదనఁ॥ 155

ఉ॥ అప్పుడు కాలకౌశికుఁడహోయనియ ర్తిలిఁ బాఱుపోఁ అనిఁ।
మెప్పునఁ గౌఁగలించి కొని మేనిమురఁ దమి డాయఁదీసిమా।
యప్పకనుంగొనఁ జిఱుతవయ్యగొనంబులఁ బెద్దవీవటం।
చొప్పిద మొప్పనొండొరులు నొద్దికలాడుటవించునయ్యెడఁ॥ 156

గీ॥ తగవుఁదీర్చెదనని వచ్చితడుపుదారి। యిచ్చకంబులువలెఁ గానిం
కనేమి। సేయఁదగుఁదొల్లఁ దానేమి సెప్పనదియ। నాయమని
యొప్పిమటిదానిద్రోయుటురవె॥ 157

గీ॥ ఓటఁదలఁ బెట్టిరొకటిపోటునకును। వెఱవఁ జెల్లునెతనతల్లి వెంట
వీని। బనుపఁదగవని తెగువనూఁకొనియుఁబనవు। మగనినూరార్చి
మఱిచంద్రమతిదొడంగి॥ 158

క॥ మదినింకమమ్ము మఱవుము। పదపడి వెత లెన్ని పైనఁబడిననిజం
బుఁ। వదలకుమీపొఱుండొగిఁ। బదరిననొకకొదవగాఁగబట్టకు
మెడఁదఁ॥ 159

గీ॥ నవయనక్షత్రకుఁడిన్ని నాళ్ళమనల। గదిమి బెట్టినములువలెఁనది
తలంపఁ। జేరిచెక్కిలినులి వెట్టిచిఱుతకెలమిఁ। బాలుద్రాపినచం
దమ్మై మేలఁనర్చె॥ 160

చ॥ అనియొత్తిఁగిం చియుఁ మగనియండ దొలంగుతలంపు నెకొఁనఁ।
గనుఁగవనీరు చిప్పిలవఁ మరటిన్నికరంబు విన్ననఁ।

బనవుచుఁ గొంత ద్రుక్కఁ గొనిపాసెదె నేఁటికి నిన్నటంచుఁ జె।
ల్వ్యనికోగ్రమొక్కయంత నిసువున్ దమిఁ జాఁగిలఁ జేస వెండియున్
161

చ॥ నెనరునఁ గాంతు వెల్లపుడు నేరములుండిన సైఁతు వెన్నఁడున్।
గనలి మెలుంగ వెంచు నొడికంబుగ నాలుడి సూటిపాటి మే।
కొని మెలఁగంగ నేర్పుమవు కూర్తువు నా మదికో రెక్కలక్కటా।
పనికి కడింది నల్వమ్ముఁ బాపె నెనీదగు హజ్జదోయికిన్॥ 162

మ॥ అని వాక్రుచ్చుచునున్న చంద్రమతిఁ జయ్యన్ జూచి, యిందేమి సై।
దోనరింపన్ దర వాయి వే చెదవె, యోహో చాలు నీ బైజలె।
ల్లనుమున్నే విని కాంచినాఁడ, నిఁక వాలాయించి నెట్టింతు, నో।
య్యన నీ మాటల నెత్తి మోదికొని రవ్వా వేగఁ బ్రోద్దయ్యెడున్॥ 163

గీ॥ కరముఁ గడుపున లేనిది కాఁగలించు। కొనిన వచ్చునె బాళిలో నెనసి నటుల। మగనిఁ గనిపలెక్కదిఁక నేలి మాటలుడిగి। కదలుమని యేర్చుచును గాలకౌశికుండు॥ 164

మ॥ తన పైమూఁపున నొదలన్ వెలయ నెత్తన్ మోయఁగా లేనియు।
ప్పెను మాటల్ నెనరూడ్చి చంద్రమతిపై వేఁ బెట్టియా పై వెసన్।
దనపావల్ గయిఁ జేర్చి చేతిగొడుగున్ జక్కింపఁగా నిచ్చి క్రొ।
న్ననఁదోఁ దెన్మని, లోహితున్ గదిమి విన్నన్ జేయనయ్యన్మయున్
165

మ॥ పలుమాఱున్ దన పెన్నిటిన్ గనుచు నాపన్ రానివంతన్ మదిన్।
గలఁగన్ గొనసి యాడసైఁ జెమటదోఁగన్ గన్గవన్ నీరుపి।
చ్చిలి చిన్నట్లపయిన్ దొరంగ వెతను న్జక్కి ఝ్ఝుజొత్తిల్లేన।
జ్జలు దొట్రిల్లఁగఁ గాలకౌశికుని వజ్జన్ గాశిఁ గాసిన్ జనన్॥ 166

క॥ ఎడనెడఁగలపైఁదలుల। య్యడఁతిఁ గనియబ్బురంబువడుచుఁగటా
యో। యొయ్యడయని చెలియొకతె యి। న్నడఁతుక, తన కెట్టి వెతల నొంది
లవలసెఁ॥ 167

సీ॥ ఇరు చేరలను గొల్వఁదరము గాదు కదమ్మ కనుఁగొనఁ జానకన్నుదో
యి। కొనరి నీడలు జూచుకొనఁగఁ బోలుఁగదమ్మ తలఁపని మ్మగువ చె
క్కిళ్ళుల చెలువు। ప్రతినకై పిడికిటఁబట్టవచ్చుఁగదమ్మ వెలయ నీపైద
లి యుంతి కౌను। అలరింత సోఁకినఁదలఁగి కందుఁగదమ్మ యొలమి నీము
గుద క్రొందళుకు మేను॥ ఏలనో చెల్లి! యీకొమరాలు మేలు। రా
చజవరాలి పోలికల్ రహిని గనియుఁ। గ్రాల కెంతయు నొక పేదరా
లి కరణి। నడిగమూదలపైఁ గొని వెడలు చునికి॥ 168

ఉ॥ ఇక్కడఁ జూడరమ్మ చెలువేర్పడఁ గ్రాలెడు పాలబుగ్గలున్।
జిక్కని కేలుదండలును జిన్నిచొకాటపు ముద్దుమోఁకటుల్।
చక్కని మేనిసొందళుకుఁ జాయలును న్నైలి గొప్పకన్నులున్।
స్రుక్కులు వాలు బొజ్జయును జొప్పడవచ్చెడు నిక్కు మారునిన్॥ 169

ఉ॥ ఏరొకో వీరు, వీరియుని కేర్పడఁదోఁచదు గా! కదమ్మయే।
పారఁగ ముందుఁ బొమ్మనుచు నచ్చెలి యూఁదలమోయ లేని పె।
న్భారకమొంది వేగముది పాటుఁడొకండదె వెంటనంటి పోఁ।
గారుచు, పీనినీ చిటుతఁగాటియ వెట్టెడు నిందుఁగంటిరే॥ 170

క॥ అని మేడలనుండికనుం। గొని చేడెలు వలుకుచుండఁగు మిగొనియ
టదా। రిని వాడల నన బోఁడులు। విని మోడుల కెత్తి నేల వేలుపుఁగ
నుచున్॥ 171

క॥ ఎడపక తిరిసి యొయ్యేఁడుడి। కుడుపుల నోపొట్టవోసికొన కెందితడి।
వ్వడువునఁగ్గొనెఁదనకున్నర। వుడుగానీ రాచకొమరుఁ బూవుం
బోణిన్॥ 172

గీ॥ అంచు వేర్వేఱఁ బేరసడించువారు। వ్రేళ్ళు పెళ్ళన నెటికలు విఱుచు
వారు। నగుచునుండఁగ నంతలో నవ్వలంకు। లందుఁ జనుచున్న మొ
ఱకరులరసి డాసి॥ 173

సీ॥ నాఁడు గేస్తుఁడు చాగి నాఁడె మీఁదనక నిముందుఁ జే జాఁచిన మొఱ
కఁడితఁడె। అలనాఁడు మనలఁ బోఁగిలుబాడి దారపోఁతల కాసులం
దినములు చయితఁడె। సోమాసులటులుండఁదా మొనగానికైవడిఁ
దేగముఁ గొన్నవాఁడితండె। బంతివింముల మెక్కి పడమున్నను
నలఁద్రోపాడి యావులఁ గన్నయతఁడితండె। దొరికె నేఁడని యొ
కఁడు చేమడ్డు నాఁచె। తవిరిజన్నిద మొక్కఁడు ద్రెంచివైచెఁ। గెర
లి యొక్కఁడు మనుబోరగిలఁగఁద్రోచె। నిటుల నకాఁల కౌశికు
నెడరుగుడుప॥ 174

చ॥ కనుఁగొని యంతఁ జంద్రమతి గ్రక్కున వారి కెరంగిఁ యార్తిలిన్।
గనుఁగొనుఁడయ్యలార మతి కాఁటియ వెట్టకుఁడంచు నెంతొ పి।
న్ననమడిజాలి నెకొనఁగ నచ్చిక వేఁడిన వారలమ్మెయిన్।
గనికరమూని పోఁపిడువఁగా నటనమ్మది పాఱుఁడావలన్॥ 175

గీ॥ వడుగు లేగుటఁ బోడగనికడఁక లేచి। వలువ సవరించి కొని జందెము
లఁ దెమల్చి। కొనిప దంపడిఁ జేయూఁతఁ గొనుచుఁ బదరి। చంద్రమతి
ఁగూర్చి కనిసి హైన రెపి సాళ్ళి॥ 176

చ॥ మడుకుఁదనానననిట్టులఁ దొందరఁబెట్టిన ముంజిదారులన్।
జెడుగులఁ బట్టి కొట్టుఁడని చీరి తలారులకొప్పగింపకే।
యెడవడి వారిఁ బోఁబనిచి యేమి యొఱుంగని దానిఁ బోలె నా।
కెడనయాగారమూల్ పలికి కన్నులఁ గప్పెడి నేనె నెఱింగ నే॥ 177

గీ॥ ఇంటఁదినియింటివాసంబు లెన్నినటుల। నెలమినేలెడువారికే మె
గ్గుదలఁచి। తివిబళ్ళాయీవదెట్టిజంతవో తలంపఁ। గదలునీపెండ్లి
నడకలుగట్టిపెట్టి॥ 178

క॥ అనియీతీరునఁగినియుచు। గొనుఁగుచునలకాలకౌశికుఁడుసనవెం
టన్। దనపట్టిఁదోడనిడికొని। మునికితమునవెడలిచంద్రమతియట
వీటన్॥ 179

సీ॥ గాలికినెగరిచిక్కనదప్పుపైకప్పుగుండ నయ్యెవ్యెడ నెండగాయ।
వంగినేలకుఁగూలువాచూరు బరువునకలఁతిగుంజలోకింత నిలువ
కురల। నెఱియుదంతెలనంటికఱిపాఱుపాదొట్టుప్రాలిదండెం
బులవహిఁదలిర్స। పనాఁడొయాఁడ్చినబానసంబున నెంచు మొల
బంటిపెంటకుప్పలుసెలంగ॥ తొల్లియెన్నండొకురిసినజల్లువాన।
చాఱలవిగోడపట్టైలచందమెనయఁ। జెలఁగుతనయిల్లుకాలకౌశి
కుఁడుగాంచి। లోనికేఁగుటయును వెంటఁదానుజొచ్చి॥ 180

గీ॥ క్రోఁతిమొగమొంటెమెడపుప్పిగొగ్గిపండ్లుఁ। జప్పిముక్కునుమిడి
గ్రుడ్లుదొప్పచెవులు। వెడదనడుమునునిడుఁగూనిపీఁపుఁగలిగి। పరఁ
గునాకాలకౌశికుపడఁతిగాంచి॥ 181

క॥ ఆపాఊతబెడిదంబగు। రూపునకున్ బెగ్గిలించిరుటమఱెవ్వైతా।
నేపగిదినేనినయ్యను। ప్రాపున్ గనవొదిఁగి మొక్కుప్రక్కనునిలు
వన్॥ 182

గీ॥ ఇంతలోఁగాలకౌశికునీసడించి। కలఁగియాగేస్తురాలగుకలహకం
టి। యెపుడువోయినపోకయీవిప్పుడింటి। కరుగుదెంచితిక్కకింత
యఘుకలేక॥ 183

క॥ ఔసరె! నాయానతిచే। కీసరినొక మెఱుఁగులాడినింటికిఁగొని॥
రా। మీసరమాయిదిగోనీ।పోసరమడఁగింతుననుచుమూతులువాడి
చెన్॥ 184

చ॥ పొడిచిపిసాళియచ్చెలియ, ప్రోవఁగదేయనిచేతులొగ్గివేఁ।
డెడుతనపెన్నిటన్ మొనసిడీకొనిపెత్తనమేటికింతయు।
కఱడనయినన్ బొకాలిమఱిగాతికిగింజలుదేకతెత్తెయి।
ప్పడుచునటంచుమీఱిసిగపట్లకునెత్తినజంకిపొఱుఁడున్॥ 185

గీ॥ ఈవలావలనొదుఁగుచునింతినీకుఁ। గరముఁజేఁదోడువాదోడువర
వుగాఁగ। దెచ్చితి. నిఁకొండుతెఱఁగుగఁదెలిసికొనకు।మన, మ
ఱింతయునలిగియయ్యతివ రేఁగి॥ 186

మ॥ బళిరా! కాఁపురమేటఁబుచ్చిబ్రతుకున్ బాటింపకిమ్మాడిఱరె।
చ్చెలనొకొఱర్తుకనాకుబానిసిపనిన్ జేయంగఁదెమ్మంచునేఁ।
గలలోనైననునీకుఁదెల్పితినె, రొకఱంబెంతపోకార్చితో,।
వలదంచెంతగఁజెప్పినన్ విడువవీవయ్యెంపుఁజెయ్దంబులన్ 187

మ॥ అనితాఁబెన్నిటిమూతులంబొడిచియారాయెంతహెచ్చిల్లితే।
మనుకొందించెద, నీమొగంబునను మొద్దుల్ వెట్టి, మాటాడకిం।
కనటంచాఱడివుచ్చిపైఁజఱవఁబోఁగా, ఁగాంచివల్దంచుఁజ।
య్యనవప్పాఱుతనాఁచిచంద్రమతియమ్మాయానెయికఱర్జముల్॥ 188

క॥ అగడిదిపదుగురువిన్నన్।నగుదురుకడుఁజవ్వపాలునలుగురిలోనన్।
దగదిద్దిసిగ్గుచేటులు। మొగపొనరించెదనుమగనిమోదకుతల్లీ।189

క॥ ఏనీకుఁజెప్పఁగలిగిన। దాననెమాబొంట్లకెల్లతగవెఱిఁగితిపం। గా
నేర్పుప్రోడవెంతయు। జాణవునీకెఱుఁగరానిచందముగలదే190

చ॥ పెనిమిటినివ్విధిఁగినిసిపేర్మిదొలంగఁగఁదూలనాడివా।
దునకుఁగడంగిపైఁజనుటదుండతికంబదిగాదుచేడెకున్।
జెనకియొకప్డుతాఁదగవుసేడ్పుడఁదప్పినఁదిద్దుకొంచునో।
య్యనఁదగుమాడ్కిఁబాడిదెలియన్నడువందగునెందునింతికిన్॥
191

గీ॥ మగనికెదురెత్తిమాటాడఁదగునటమ్మ। వెలఁదికనయమ్ముఁదనపా
లి వేల్పటంచు। ఁదలఁపువారేఁతలనుగూర్మి వెలయఁగొలిచి। ప
రఁగుటదియిందునందునఁబదవితనకు॥ 192

సీ॥ కొలసంద్రమునుదాఁటఁగెలనఁజిక్కినకలంబతివకుఁబెనిమిటియం
దుఁగూర్మి। కోరికలీడేర్చుకొను వేల్పు వెలిగిడ్డియతివకుఁబెనిమిటి
యందుఁగూర్మి। మొదలగనుదోఁచుముంగిటిపెనులిబ్బియతివకుఁ
బెనిమిటియందుఁగూర్మి। పొలుపారుతమిబత్తిబత్తిముత్తైలప్రోవ
యతివకుఁబెనిమిటియందుఁగూర్మి। అనయమార్తిలిఁబెనిమిటియం
దుఁగూర్మి। గలిగినదైవాఱుపున్నెంపుగరితకింక। నేలనోములుపా
సంబులేలజన్నె। లేలబతములుగ్రుంకుడులేలతల్లి॥ 193

క॥ అనితానీలువుతెఱఁగుల। విని వినరాకాసివోలె వేఁడిమిచూడిన్।
గనికలహాకంటిమిగులన్। బనుకుచునోదివ్వాలాడిపాడిఁదెలిపెదే॥
194

చ॥ ఎవతెవెనోరుమూసికొనకీవొకక్రొత్తడివోలెనిల్చి, నన్।
దెవడినయంబుచొప్పెఱుఁగదెల్పెదు, నన్నరయంగనీకునున్।
జవకఁగఁదోఁచెనే, పొలువజాణెత, కూయకుమింకఁజీపురన్।
జవిరెదనోసియంతరువుచందమెఱుంగకమాటలాడుదే॥ 195

చ॥ తగవునుదీర్పుమంచునినుఁదద్దయునిందెవరేనివేఁడిరే।
తెగుబడిసొత్తువోసినినుదెచ్చినదిందునకాపిసాళి? యీ।

తగులమటుంచి గోటుడిగి దండుగుఁ దిండి మెసంగ కింకవా।
సిగ మెయి వంచి యింటఁబని సేయుము పెత్తనమేల నీకిటన్॥ 196

శా॥ ఈ వానన్నునెఱుంగ వెంతయు, మగండే పొందినాకివ్వేడన్।
జేవిప్పుల్ పొనరించుటారసితివో సీ, మ్రోలమాఱొడ్డినా।
కీపీటన్ మగనాంద్రుమాంచు రెకడున్ హేరాములన్ దోరకే।
వేవన్ బూతములైన బిట్టలుకు నా పేర్వన్నని వేమిఁకన్॥ 197

చ॥ అనుడు కరంబుఁ జంద్రమతియళ్కుచునియ్యవకింక నేవితం।
బునమగ నాలిపాడి తెఱవుల్ వినఁ దెల్పఁగ నౌనటంచుఁ దాఁ।
బనులనొనర్చి యాఁగ కిలిపాముసకున్ బలిపుట్ట నీనియ।
ప్పినుఁగుఁదనంపు బాపనితఁ బేరిమిఁ గొల్చుచు బీతినిచ్చలున్॥ 198

సీ॥ తెల్లవాఱక లేచి యిల్లు వాకిలి యూడ్చి ప్రాఁచిపనుల్ దీర్చి బావికేగి।
గ్రుంకివల్వలు గుంజుకొని నీరు గొని తెచ్చి యాలుడి వండియయ్యాలు
మగల। కిడి యోగిరంబింత బుడతకుఁ గుడిపింప మిగిలిన సరె లేక మె
లఁగి నిద్రఁ। దలియ యాకులు గుట్టి పాలముపట్ల నురోసి పరఁటలు గొని
రేయి పొరట మగుడ॥ వండి వడ్డించి యాపాలు వాగుగూర్చ।
వొందు దనుకను వారి కొల్వుననుమెలఁగి। వచ్చి దనపట్టి నిదురవో
ఁబుచ్చి యంత। నేమికను మూయునోకొంత యోడము తాను 199

క॥ వెతగుడిచి చంద్రమతియి। ప్వితమున బానిస మొనర్చి వెగచుట యున్
బా। ఱుతకలహాకంటి గొదవలు। వెతసు చుసిలుగులచు జింత వేఁపు
చు నెంతేన్॥ 200

క॥ కొట్టినఁ దిట్టినఁ బడియటఁ। గట్టిఁడి కట్టడుల మెలఁగి కాఱియవడు
చున్ గుట్టుమెయి నొదిఁగియుండిరి। పట్టియుఁ దానున్ గడెంగి పదప
డి తేఁడున్॥ 201

గీ॥ చంద్రమతిలోహితాస్యుల జట్టి పసిఁడి। నొరసిల్లక విడుగునకొప్ప
గించి। యరిగెదవె నేఁడు జడదారి యప్పుడీవు। నను డుతహాతహాప
డి తేఁనినరసినవ్వి॥ 202

మ॥ బళిరా! నీవిపుడిడ్డ పైకమది నేవొరంగ నీ వెంటఁగొం।
దలమందన్ బడి వచ్చినంతనకు నాత్మంబయ్యేఁ గాదని నే।
సిలుగుల్ దూఁకొని వత్తు నే, రవడి నా చేఁజేర్పు, నే వచ్చియేఁ।
దులుఁ బూండ్లాయెనటన్న నవ్వుడుగు వేడ్కన్ గూర్చి తేఁడంతటన్॥
203

మ॥ మును నా వెంబడి నిన్నుఁబంచు నెడ నా మోనంపు విన్నాణిగ్ర।
కురిఁజనన ప్పెల్లయుఁ దీర్చి పుచ్చుమని నాకున్ జెప్పె, నీ బత్తెమి।
మ్మని చెప్పండు, నయంబు వోవిడిచి యేలా మాటికిమ్మాడిరిఁజ।
న్సైనయన్ దార్చెదు నన్ను మిన్నకయ నాకిమ్మంచుఁ గైజీతమున్॥
240

గీ॥ ఐన నెందు బత్తెము డుగుటగలదు, రూ। కలను రెండో మూఁడొ కలిగి
నటుల। నిచ్చుటయును గలదు, పెచ్చుగ నిటు వేల। కొలఁది పైకమి
డుటగలదె? యనుడు॥ 205

శా॥ ఈవున్ గన్గొనుచుండ గాధికొమరుండెంతేఁ దమిన్నాఁడునన్।
రావోయీ యని చీరి యేకతమునన్ రాఁదీసి నిన్ జూపి సా।
త్రీవజ్జీరుఁడొసంగుఁ దేఁజనుము, నీకీతండె నానాఁటికిన్।
ద్రోవన్ జీతము నిచ్చుఁ దానన డెవాదుల్ పూని యిట్లాడెదో॥206

శా॥ నే నీ వెంబడి వచ్చి వేత్రితగవున్ నేజేయుక్రొన్నితమున్।
నా శెంపున్ మడుఁగుల్ నెఱా చదువులున్ నా నేర్పు తొల్విద్దెలున్।
మోనేంపున్ సమకోలుసందెలుఁదబంబుల్ నేలపాలయ్యె, నే।
మీ, నీకై నిటు వెల్లవిడుకొని నే నే తేరనీబంట నే?॥ 207

శా॥ ఎండల్ వానలు నాకవాడివగుడైయే పాటినీ వెన్నడిన్।
కొండల్ గోనలు మెట్టి, వంకలును వాఁగుల్ దాఁటి, పేరాఁకటన్।
దిండింగానకయెన్నిపాట్లొవడియే తేరంగ, నీనేఁడుడ।
బ్బుండకిట్లుంచుకోనంబురే! తుదకుబేల్బుచ్చంగనిట్లాడు దే॥ 208

ఉ॥ ఈవిటులింతలోమఱచితే, మది నేఁటికినీకుఁదోఁచు? నే।
నావగపార్చిలోమఱచిననే మఱపొందదు డెందమయ్యో! యా।
దేవరగుళ్ళఁగొట్టములఁదిన్నెలఁదీవులనింగ్లపంచలన్।
వావిరినొండిలిన్ దవిలివచ్చినదంతయునీను వెన్నడిన్॥ 209

క॥ నీతోడఁగూడియివ్వగ। జీతమునాతంబులేక సేగులఁబడినా। నీత
ములువదిలిక్రుస్మర। నాతలవ్రాలాంబలారె? నాయంబిదియే?॥ 210

శా॥ పనిన్నాళ్ళుసయించియయ్యో!యనినీ హేరాములన్ జూచియాఁ।
గానీ, నేఁటికోఈపోయిచ్చెదవురోకట్టంబంచునిజ్జాలిచేఁ।
బోనీయంగదయిట్లువలిట్టితివి, బోమున్ దార్చిజకిట్టంపని।
న్నానాఁడేయిటఁబెట్టిపొమ్మనిన మేలైయుండియుండుంగదా॥ 211

సీ॥ ఇకట్టులఁగుకిట్టపస్తులఁజికిట్టతోవఁ। దూలినీకు నేఁ జేసిన మేలు
తుదకు। వేమునకుఁబోయుపాలయ్యేఁగా! మఈమి। సెప్పుదునట
న్న ఈఁడునచ్చెరువువడుచు॥ 212

సీ॥ నీవునీయొజ్జలగుగాధినిసువునాన। నప్పగండఁగనా వెంటనరుగు
దెంచి। తిపి, కతంబేమినీకుబత్తెంబొసంగ। నిచ్చవోడమిననిత్తుఁ
గాకేలబోము॥ 213

మ॥ సరవిన్ నీ వెను వెంటవచ్చి, మెసవన్ జానొప్ప మేల్వంటకం।
బరుడైయుండుటటుండఁబండుకొనఁబాడౌగుళ్ళఁజావళ్ళు నా।
కిరవయ్యెన్ గదయంచునన్న నెదవోయీ, యప్పిగాకబ్బునే।
పసునొప్పన్ దెరువర్లకోవరులుఁబూఁబాన్పుల్ తివాసీలఁనున్॥ 214

గీ॥ అనవుడబ్బినసిగముఱియబ్బకున్నఁ। గాళ్ళనఁగసన్నునిన్నాళ్ళుఁగ
రముఁబెరిమ। గడలుకొనఁదెచ్చియీనాఁడుగడచినట్లు। పలికెద
వునీవదెంతటిములుచవనుచు॥ 215

గీ॥ మీఱివడుగఁడువలుకబాజాఱువీది। నరుగువారందఱిదియేమియా
గడంపు। వైనమరయుఁడు “కూలికివచ్చిపాలి। కడుఁగుటిది” గద
యనుచుండనొడయడపుడు॥ 216

మ॥ నను నేలాపరుసంబులాడెదవు, క్రన్నన్ నన్నుసున్నింపు, చే।
సినతప్పుల్ గలవెన్నియేనినిటనీచే నేఁడు నేనొప్పగిం।
చినసొమ్మూజడదారియప్పునకువాసిన్ గొమ్ము, నీసంబళం।
బును నెందేనిగడించియిచ్చిమఱి ఈపోమాపొనిన్బంచెదన్॥ 217

మ॥ అనుడున్ బాలుఁడునవ్వి వెంగలినె, యొయ్యందొల్తనా చేతఁజి।
క్కినరొక్కంబిటనీదునక్క అను నెగ్గింపంగమున్నిచ్చి నే।
వెనుకన్ దేవురిలంగఁ, గావలసినన్ వేంద్రంపునీకత్తిఁజ।
య్యనవ్రద్దెంచిపసిండిఁగైకొనుముసొత్తుం దాఁక నేసీనన్॥ 218

గీ॥ “హరిహరీ” యెట్టిబెట్టిదమాబెడంద। నుడువువినఁగల్గె నాకునివ్వ
డువువలన। ననుచుఁగటకటఁబడియనరందియేమి। సేయునదిలేక
యాఱడిఁజిక్కియపుడు॥ 219

క॥ ఓవడుగయేటికివ్వాహి। దావంతంబొదవనీఱతాఁబలువలుకన్। నీ
విపుడుకోరినట్టులె। యీవిడిముడిఁగొనుమిఁకేమియేనొనరింతున్ 220

గీ॥ అనవుడుప్పొంగి ఈఁడనాయమునకిపుడు। వచ్చితివిగాధిపట్టిసొమ్ము
చ్చిపనుపు। తడవొనర్చినఁదానేమిదొడరియనునొ। యాతఁడుం
దునసాజంపుటలుకతబిసి॥ 221

క॥ ఎనుబోతుపైనజడిగొ। ట్టినవగనేమనకయటమటించితివిన్నా। ళ్ళ
ను, మదకిచ్చితిబత్తెం। బొనకూర్చుటలెన్నినాళ్ళకోయిఁకనప్పున్
222

చ॥ అనవుడుతేఁడుపలుకు నిపుడప్పునకైననబోణినమ్మవ।
చ్చినపయికంబుబత్తెమనిచేకొనితింకగడించికాదెయీ।
కొనినపసిండినీవలయు, గోఁజుచుసారెకువాలయించితె।
మ్మననెటనుండితెత్తు, ఁదడవాఁగుమొసంగెదనన్నఁబోఁడున్॥
223

గీ॥ లగ్గుబళియినుముఁగూటిచి। యగ్గికిఁబెట్లనెడిమాడ్కి ననయమునీకై।
వెగ్గలపుఁదబిసితిట్టుల। గ్రుగ్గన్ దటియయ్యెనింకమన్నియనాకున్।
224

గీ॥ ఇట్టినెపములుగలవెన్నియేనిబలుకఁ। జెప్పకవినాకువినివినిచెవులు
తూంట్లువడియెఁ, దొలినుండినిన్నునేనడిగియడిగి। నోరుగాయ
గాచెనుదలయేరువట్టె॥ 225

క॥ మొగమోడతేఁడనీవిఁదగుసొమ్మిటఁబెట్టితొలఁగుతడయక, నీకేఁ।
బగవాఁడనైనఁగాని। మ్మిఁగనీసాకులనోకింతయేవిననునుడున్॥226

ఉ॥ ఆఁచకనాఁడెరాచటికమంతయొసంగితి, నాలుబిడ్డలన్।
డాఁచకనేఁడునమ్మినదినారినిబోసితి, జాలియేరికిన్।
దోఁచఁగఁగట్టుఁబుట్టములతోనిటనిల్చితి, నింకనేటికిన్।
ట్లేఁచెదు, నన్నునమ్ముకొనుమీ, నుడిపల్దొరయప్పదీఁగఁగన్॥ 227

గీ॥ అనవుడదిగదానాకునునను వెరవు। నురవనితలంచితేన్నికేల్గొడి
సిరమ్ము। విలిచెదనటంచువాడవాడలనుద్రిప్పి। వీటనెల్లరువిననిట్లు
చాటఁదొడఁగె॥ 228

సీ॥ ఈరేడుదీవులనెల్లఁగట్టడిఁబాడిఁబోఁడిమినేలినఱేఁడితఁడు। పుడ
మినంతయుగాధిబోదకుఁదేగంపు వాసిగనిచ్చినవాఁడితఁడు। ఎ
క్కటిఁద్రైపాఖురక్కసినడుకానవడి వ్రక్కలించినవాఁడితఁడు।
ఎట్టియిక్కట్టులనేనినొక్కింతయు వాతప్పఁబొరయనివాఁడితఁ
డు॥ పుడమివేలుపులారపేరొడయలార। కలిమిబేహారులారయో
కాఁపులార। బానసీనిగనమ్మెదవీని నేఁడు। వలసినఁగొనుండు నేఁ
గోరువిలువయొసఁగి॥ 229

క॥ అనివాఁక్రుచ్చుడుఁగడు వెరఁ। గునవెల్లర దేమటంచుగుమిగొనికను
చున్। మనమెచ్చటయీఱేనిన్। గొనుటెచ్చటయనుచునటమగు
డఁగావడుగున్॥ 230

గీ॥ ఱేనిఁగనియేలనినుగొనఁబూన రెవరు। నీడ, నేతెంచుమిఁకమాల
వాడనేని। విలువచిక్కిననేరికేఁదోలఁతునిన్ను। ననుచుఁజనుడువి
శ్వామిత్రుడంతమున్న॥ 231

చ॥ తనమతబంపుబత్తిఁదురితంబుగనయ్యెడఁగాటినొండువి।
న్ననువునఁగల్గఁజేసియటనమ్మికమైఁదనట్టుదీరుపన్।
బనుపరినుంపమిత్తిఁదలఁపన్ వెసవచ్చియతండుబత్తిమైఁ।
బనివినమ్రమొక్కిమ్రోలనిలువంబడనజ్జడదారియిట్లనున్॥ 232

క॥ నీవునుమునువినియుందువు। కావాయలవేల్పుఱేనికట్టెమటను
నేఁ। జేవమెయిహరిశ్చంద్రుని। చేవాతప్పండువొరయఁజేసెద
ననుటల్॥ 233

ఉ॥ దానికిఁగాబవంతములఁదార్చితి, నేల్పడికత్తిఁబాపితిన్,।
గానలకీడ్చితిన్ వెతలఁగందనలంచితి, నప్పుమోపితిన్।
బూనిపడ్డంతికిన్ దనకుఁబొందెడసేసితివెండిమియేట్లన్।
దానొకయింతయేఁబలికితప్పఁడ దేమిబతంబొపంతమో॥ 234

గీ॥ అలవసిష్ఠునిపద్దెటఁగలిపిపేరు। వడసెగనటంచుఁదలఁచిన, వడ్డి
యాస। మొదలుచెఱచెనన్నట్లునా మొదటిపలుకు। ప్రతినకేచేటు
నేఁడుపాల్పడఁగనయ్యె॥ 235

ఉ॥ నన్నుగుఱించినీవిపుడునానుడిఁజేకొనియీవిలాతినా।
పన్నినకాటిగాఁపవయిపంతముమైనలతేనివిల్చియొ।
న్నెన్నియొబన్నముల్ గుడిపియేఁచినఁగానినిజంబుబింకమున్॥
సన్నగిలంగువాఁడనహసాదనివిచ్చుమొగంబునన్ వడిన్॥ 236

గీ॥ వాలకంబుననాకాశివల్లకాటి। పారుపత్తెంబుగొనివీరబాహుఁడ
నఁగఁ। బేరువడిహరిశ్చంద్రువజీరురాక। వార్చుచుజముండుతేని
పోవడనెఱింగి॥ 237

సీ॥ కండెనకొకవింతకఱవన్నెఁదేఁగల్లు మొగమునజేగుఱుబొట్లునుని
చి। తలకుఁజుట్టినపచ్చిపొలవల్పుచిఱుపేలికలతోడఁ గుఱువెండ్రు
కలనుజెక్కి। వాఱంటఁగాఁగొంగవాలిడిపెనఁచిననడికాసెచుం
గులునిడుపువిడిచి। మదురువానఁగఁగాఱుమైచాఱలకునీఁగమూఁ
గఁజాలనిపాఁతమొలబిగించి। కోరమీసలనులివెట్టికొనుచుఁబొల
సుఁ। గల్లులొట్టియుఁగైకొనిప్రల్లదములు। కెత్తివెడపాటఁబాడు
చునెదురుఁదన్నుఁ। గానకెంతయుమత్తునఁగదలియపుడు॥ 238

గీ॥ పాడిపోఁడిమిదప్పనివాఁడితండు। పరికడనేనిలెంకనైచేరితగిన।
పనియొనర్పఁగనైదాఁచుకొనఁడితండు। వీనిఁగొనరయ్యనమ్మెద
వెలకటంచు॥ 239

క॥ మొలదట్టిఁబట్టిమెణకరి। చలమరియైరమ్మటంచుజడ్డిగమునముం।
గలకీడ్వనించుకేమదిఁ। గలఁగకయేతెంచుతేనిగని త్రాసువెసన్॥
240

సీ॥ దమ్ముఁడీ నేఁడు నా చేతఁ దగులువడియె। గాధికొమరునిపద్దు నెగ్గంగఁ
జేయ। ననువు వడెనంచుఁ జింతలనవలికివలి। కడుగుద్రొక్కుచుని
క్కుచువడుగునరసి॥ 241

క॥ పడిగాపై నాయింటన్। బడియుండఁగ వీనివిలిచి పడ సెద వెలయ।
ర్పడఁ దెలుపు బేరములతో। నెడ సేయకుమనిన వడుగఁడిట్లనె వే
డ్కన్॥ 242

క॥ ఏనుంగుమీఁద నిలఁబడి। మానిసి రవమీటు సోడఫుమట్టుపసిండిన్।
జేనొసఁగి వీనిఁ గైకొను। మేనిచ్చెద ననిన నద్దియెంతని నగుచున్ 243

శా॥ ఆలున్ బిడ్డలు లేరు, వీనికొకయూరా! కానమూరూరుఁదా।
నోలిన్ ద్రిమ్మరు వాఁడు, నొంటరియు నాకోసం వియం బయ్యె,ముం।
దేలిన్ నాళ్లొకకొన్ని వచ్చితుదఁదా నే రేయినజ్ఞాఋను నో।
యేలా గీతనినమ్మి విల్వఁదగుఁ బోనీ, వీనికీవీయెడన్॥ 244

క॥ ఫూఁటవడ నేరి నేనీ। వీటన్ జూపింపు నమ్మివిలిచెదననరా। పోటరిఁ
గనివడుగఁడునీ। వేటికి నమ్మంగఁ బలుకవిదితగవను నే॥ 245

గీ॥ రాకరాక వచ్చినది బేరంబు నేఁడు। తొలఁగఁద్రోయక వెరవగు పలు
కులాడి। వడినొడంబడుమీ మాల వానికనిన। గరమునవ్వుచు నగ్గొడ
గరిని జూచి॥ 246

ఉ॥ ఏను ద్రిశంకుపట్టి విను మీవిగ గాధియనుంగుఁ జూలికిన్।
నా నెఱి నేలనిచ్చితొలి నచ్చినజన్నపుటప్పుఁ దీర్పఁగాఁ।
జానఁగొమారు నమ్మియదిసాలమి నమ్ముడువోము నింతకున్।
నే నెవరైన నేమి మదినింపునఁగొల్చెద నేలువారినిన్॥ 247

సీ॥ తండ్రియొఱకువ, ననుగన్నతల్లినికఱ్ఱ। మాలు తాలిమి, కొడుకు పేరడ
ఁకువయును,। పాడిసైదోడు,దిట వెపెందోడు గాఁగఁ। బరఁగు నేనిం
కనెట్టులొంటరిని? యనుడు॥ 248

క॥ ఎంగఱిఁగనుఁగొనసీవలెఁ। బొందుగనీతంబులాడిపొరఁజూపితు
రన్। సందుగనిజాఱిచనుపని। పందలవందలకొలందిఁబలుమఱుఁ
బుడమిన్॥ 249

చ॥ అదియునుగాకనీయునికివారయ, ఁగోమలికంబుడంబుచేఁ।
బొమపునుగాంచియుంటఁదెలుపున్, మఱినాకడఁజేరిరోయకం।
గదలకునోర్చియేపగిదిఁగర్జములన్ మెయివంచిచేయనో।
పుమవిట, లావణంబునకుమున్నెయెఱింగినమంచిదవ్వలన్॥ 250

గీ॥ పనికిసోమరిపోతవైపరఁగ, నీదు। సలితమునవాకుమరలునేపిలువ
రోయి। యింతగాదంతగాదిప్పడిచ్చటరియఁ। బసిఁడిఁజదలంటఁ
బోయఁగావలదెయనుడు॥ 251

ఉ॥ ఓఁడనునవ్వుచున్, ననుగుఱించినిజంబుగనమ్ము, వానలున్।
లోడిగనాడు, నీముదలలోఁగకచెప్పినకర్జమేదియేన్।
బాడినెఱింగిపోఁడిమినొనర్చెద, మాటలవాఁడఁగాను,న।
న్గాడుమునీవమెచ్చెదవుచొప్పడనాపనిపేర్మికింతకున్॥ 252

చ॥ మఱచిననానతిన్, ఒనికిమ్రాలిన, ఁబెట్టిదసంచుఁజకర్టిన్।
వెఱచిన, ఁగర్జమున్ సలుపవీడిన, నోడినెపంబులాడినన్,।
బఱచినఁ, బందమైసురిగిపాసిన, నీబెడిదంపుఁగైదువన్।
గఱకఱవాతలన్ దఱిగికట్టడనీకడకాళ్ళఁజెట్టుదున్॥ 253

గీ॥ అనవుడమ్మాలయంతలోనటమటించి। యేడదెచ్చెనొజాలెలఁబైఁ
డిఁబోసి। వడుగునకునిచ్చిఱేనిఁదాఁబడసెనప్పు। డరుదుపడిచూడ
మింటిత్రోవరులుఁగరము॥ 254

క॥ వడుగంతటవొడయనిగని। కడువడినీతలఁపువెలయఁగలిమిన్ బలి
మిన్। బడసెదవీవనిదీవన। లిడిగాధికొమారుఁడున్నయెడకున్
255

— –॥

క॥ అనిమూర్ఛం డేయుఁడుచు। కఱనిమాటలవిన్నమానికపుమనుమ
నికిన్। వినిచిననవ్వాలికతయున్। వినిపింపుమటంచుఁదన్ను వేవేఁ
డుటయున్॥ 256

శా॥ మట్టున్ మీఱిజగంబునింటరముల న్నట్టించివిన్నాణిరా।
దిట్టల్ వట్టినవేత్రిపట్లఁజెఅపన్ ద్రెకొట్టిచిట్టల్ గడున్।
బుట్టన్ జెట్టలుదొట్టమిట్టుతొలి వేల్పుండట్టగిట్టింపఁగా।
దట్టంబైకనుపట్టుపట్టియముఁజేతన్ దాల్చు పెన్వేలుపా॥ 257

క॥ నెలదారి కైలకోరి। పొలుపారుబిటారి వేసపున్ దునెదారీ। కలిమి
మిటారివటారీ। బలువిడుపున్ దారి వేడబంపుఁగిలారీ॥ 258

తరళ॥ తలఁకుక్రీడికి బాసమైయరదంబుఁదోలిన నేర్పరీ।
మొలకలెత్తెడి వేడబంబులముజ్జగంబులమూర్పరీ।
సొలయకొజ్జలకానఁ గాతనిచూలిమంచినపోటరీ।
మెలమికత్తిసతంబుబత్తులకిచ్చువేలుపుమేటరీ॥ 259

గద్య॥ ఇదిశ్రీనీలకంఠేశ్వరాభిధ పరమేశ్వరవరప్రసాదసంభూతసక
లకలాకుశలకులాల కులపారావారకళానిధిమండల మండ
నాయమానోర్వీమండలాఖండసత్కీర్తివిభవ మండితగుండ
యశ్రేష్ఠినామార్యకులసంజాత శ్రీమద్వైష్ణవసిద్ధాంతోద్ధార
కార్ధంకితిరుమలతాతాచార్యవర్యశిష్యప్రశిష్యవట్టివేళ్ళగోత్రో
ద్భవ అయ్యనకోటతిరుమలశ్రేష్ఠితనూభవ ఆంగ్లేయభైషజ్య
కర్మచాతురీధౌరేయ సరసకవితానికాయ విద్వజ్జనవిధేయ
పార్థసారథిశ్రేష్ఠినామధేయ ప్రణీతంబైనశుద్ధాంధ్ర నిర్వచ
నకావ్యంబును సత్యవిజయనామాంకితంబునునగు హరిశ్చం
ద్రోపాఖ్యానంబునందు చతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీ

—* పంచమాశ్వాసము. *—

। సిరి వెలఁది వలఁతి యెంచున్। నెరసిన వేల్పనుచుఁ దండ్రి నేరమిఁ దర
పన్। బోరనుడువు సోఁకుఁ బోఁడనిఁ। గరిగాఁగంబమునఁ బుట్టి కాచి
న జెట్టీ॥ 1

॥ విను వాఁకయలలర వళికిఁ। బనుపడు క్రొన్నెలుఁగు నుడులపన్నిక వె
లయన్। విని చెమ్మృకండు నికోడుకి। య్యనువున నాగొంతిచూలిక
వ్వలికతయున్॥ 2

.॥ అటుల మోసంపుటాసాదియవ్వాజీగు। విలిచి, కొనుమనితన చేతిపా
లసుఁబులుసు। మదురువుపనంటిగదు రింతగదురనొసఁగి। వెంటఁ
దెమ్మన తేఁడు వెన్నం టెఁగంటె॥ 3

క॥ ఎగ్గనితలఁపఁడు మదిలో। నెగ్గంతయునందఁ జేవఁ జెందఁడొకింతే
సిగ్గొందఁడు బాపురే! తన। యగ్గలపున్ నిజము ప్రతినయది యెట్టి
దొకో॥ 4

మ॥ సిరిమున్నోల్పడె, నాలనంబుఁ దోలఁచెన్, సీమాటనిన్ విల్చి చె।
చ్చెరఁ బట్టిన్ వెనుబుచ్చె, గట్టువడిగా సిన్ గాశి నేఁడొకఁడాగూ।
బరికిన్ దానును మేనునమ్ముకొనియేవంబైన కర్జంబులన్।
దిరుగన్ మేకొనెఁగాని యూఁకొనఁడొకింతేఁ బొల్లు నేజాడలన్।5

క॥ వెడలి హరిశ్చంద్రుండటు। గొడగరిముదలన్ మెలంగి క్రోలఁగఁ దా
నే। కడఁబెట్టుమన్నఁగల్లా। కడనిడి యెత్తుకొను చవలఁగడు వడిఁజ
నుచున్॥ 6

సీ॥ పచ్చినెత్తురువాఱు పసరంపునంజుడులాఱఁగట్టిన జంపువాఱు
ద్రాళ్ళు। ఇడియిందిగసికలకీడ్చి చాఁగఁగ నేల నెండింపఁబఱచిన
యెద్దుతోళ్ళు। ఎఱచియొల్చినబోరయెమ్ములుఁ బుఱ్ఱియ లేదింపఁను
నిఁగిన గేదెకాళ్ళు। గోఱజంబెడసిపోఁగుగనిడ్డగుండెకండెనకాయ
దొమ్మలు నెనడువాళ్ళు। ముడుసులెడనెడఁగలములకడపు దడపుఁ। దో
లుమురియలకొండొంటి తోడఁబోరు। మొఱసడంబులుఁగఱకుట్ల
కొఱగుగ్రద్ద। బోరువలఱంతుగలుగు గొడారిపెండ॥ 7

గీ॥ పిఱితివియకద్దికడుపులోఁ బ్రేవులెల్ల। వాతికే తేరఁ జేయు వివ్వచ్చ
మయ్యె। సైఁచియమ్మురిత్రోవ గోసంగినంటి। కొంకకటవానియి
ల్లొచ్చి కొలువుసుదిరి॥ 8

చ॥ తెగుబడికీరు వెత్తుకొని త్రిప్పుటలో, చచ్చినయూరియెడ్లనూ।
దిగలనుగూడి మోసికొని తెచ్చుటలో, వీటను గస్తుపోవుటలో,।
నగరున వెట్టిసేయుటలో, నమ్మినబంటయి వీరబాహు రేఁ।
బగలనకోలగించి నెఱపఁగ దగు కర్జములెల్లఁ జేయుచున్॥ 9

ఉ॥ వెండియునొండు రేయిముఱి వేసట దోఁపఁబరుండి తన్ను మా।
లండొకఁగాళ్ళ బట్టుమన, లంపటవోవఁగ నజ్జలొత్తుచున్।
దొండొరుగాక యుంటఁగని తోరమున కఱజ మొందిమూరిఱన।
ట్లుండిమనీనిదీమసపు టునిఱఁదలంపునఁ సల్పి బాపురే॥ 10

ఉ॥ పస్తులఁజికఱఁడేకఱటిపాట్లకుఁ జొన్నినఁ జొచ్చుఁగాని తాఁ।
గస్తివడంబులొచ్చనఁడు కాదనిరోయఁడు ఖిన్నుఁబోఁడు పై।
బిస్తఁదలఁపఁడా దవిడిప్రేలఁడు తూలఁడు నాఁడునాఁటికిన్।
సిస్తుసెలంగి నా పనుపుఁ జెట్టలబెట్టిమఁడవ్వొ నెంతయున్॥ 11

గీ॥ తమకపడి గాధికొమరుండు తాను జెడ్డ। కోఁతి వనమెల్లఁ జెఱిచె నాఁ
గొదరి తాను। జెడునదియుఁగాక నన్నును జెఱుపఁదలఁచి। పంచెఁ
గాకున్న వీని నోడించు బెట్లు॥ 12

ఉ॥ పటికిఁ దాననుందలఁచె, నెట్లొ తలంచెను బోతొలంగకే।
నేటికి వచ్చితిన్, ముదల నేర్పడవచ్చితిఁ బోకడంగితా।
నేటికిఁ బంచె, నిట్టిపని కెంచకపంచెను బోమెఱుంగకే।
నేటికి రానొడంబడితి, నెవ్వహి నాతని పద్దు దీర్చుటల్॥ 13

ఉ॥ మంచిది గాధిపట్టి నుడి మానక వీనిని గాటనుండఁబం।
పించెద, లేని బీతిగుడిపించెద, గాములతోడుపాటు జెం।
దించెద, రేఁబగళ్ళనరునించెద, నొంచెద, ఁజేతనైనదాఁ।
కెంచెద వంచనల్, పిదప నింతకునోర్చిన నేమిసేయుదున్॥ 14

క॥ అనితలఁచియపుడె తా మే। లొఱనినటులన్ను సలిలేచి కూర్చొని
మ్రోలన్। దనకాళ్ళొత్తెడు తేసిన్। గనుఁగొని యిట్లానతిచ్చెగా
రము దోఁపన్॥ 15

మ॥ మదిని న్మెచ్చితి నమ్మితిన్ గరము, నామాటొప్ప నివ్వీటికా।
టినరిన్ గాపయి వీరదాసుఁడనవ్రిల్లంగఁ బేరంది, బె।
ట్టిద మొప్పన్ మును గాటిసుంకమును బాటిన్ దండి, పీనుంగుకై।
పొదఁబేర్పన్ నెలవిమ్ము, పొమ్ము, నిలువచ్చోఁ గొమ్ము నాచేగుదెన్॥ 16

క॥ అనితన చేగుదెనొసఁగినఁ। బనివిని యానడికి రే యిఁబ్రాఁబడుది
ట్టం। బున్నఁగదిలి యూరివలకడ। గనువచ్చితు పాసి వెళ్ళఁగు గదురఁ
గ నెమటన్॥ 17

సీ॥ కటికచీఁకటికితోఁ డ్రాఁగమిక్కుటముగాఁ ద్రుష్కుఁద్రొంబొగరాజి
కనలుసొదలు। సొదలఁగాలికరంబునుడిగొనినరముల బిగినీర్లిలేచె
డిపీనుఁగులును। పీనుంగలనుగాఁటి పెలుచఁజయ్యనమంటలనుబొ
ట్లుగాఁబడు నెనడుజిడ్డు। నెనడుజిడ్డుఅచి మెక్కినపొతరంబుననఱ
చెడికొఅవిదయ్యములతఱుచు।తఱుచుబొఱియలఁదోఁడెడువఱడు
పిండు। తీండ్రగుండ్రలుగొలుపుకోటంద్రదండు। గండుసోఁకుపిసా
సులు మెండు నెండు! వఱలఁజూడక్కి వెఱగొల్పువల్లకాడు॥ 18

గీ॥ తలఁకకటఁజొచ్చి, కడునిట్టతాటిపగిది। నుండునొకసోఁకుఁదడవి
యెవండవీవు।తలఁపనా చేతఁబడినవేతాళుఁబోలు। పోఁడిమియుఁ
బోలికలుఁగన్నవాఁడవనుడు॥ 19

మ॥ అనరుల్లంబునఁగాఁడఁగన్గొనుచునయ్యాతొల్తసీచేతఁజ।
చ్చినవేతాళునితమ్ముఁడన్ వెడఁగునై చేతాఁకునన్ గొంతనే।
నునుసీతోననినీఁగిపాఱికడకింపన్ సోఁకు పెన్మ్రాఁకున్।
ఛణినై నిల్చితినయ్యన్నుయిఁచు వేతాళుండునా పేరునున్॥ 20

మ॥ అనుడున్ జంకకురోరియియ్యెడకు నేఁరైనింకఁబీనుంగుఁదె।
చ్చినమోమోడకకాటిసుంకమును జేసేవారి చేదండివె।
నక్కనిటన్ గాల్పనొప్పూడ్పనో నెలవొసంగన్ వీరబాహుండున।
న్పనిచెన్ జూచితెమచ్చమీగుదియ, చేవన్ దాల్పనాకిచ్చెఁదాన్। 21

ఉ॥ కావుననీవునున్ గడమగాములు నెల్లరు నేఁటినుండి నే।
నేవహిఁనానదెట్టుదునొ యేమఱకట్లు మెలంగికర్జముల్।
వావిరిఁజేయుటొప్పు, నిఁకవాయపుఁబోకలుసాగిఁరావుముం।
దేవలనొప్పఁజెప్పితిసుమీ, పఱిమార్చెదఁబ్రాలుమాలినన్॥ 22

క॥ నావుడు బుద్ధి" యొఱింగితి। దేవర యానతి మెలంగి త్రిమ్మరి పను
లన్। గావింతు మున్ను మీ చే। నోవడి బడితప్పు మంటి నను డువుట
యున్॥ 23

మ॥ సరె నాకియ్యెడఁ గాచియుంచుటకు నోజన్ మీ అనీవిప్పుడీ।
దరి నెత్తౌతమగంబు వేగనొకటిన్ దాపించుమన్నన్ వెసన్।
బరువౌ బండలు వాఁడు దెచ్చి యిడియప్పైపన్నుఁ జౌకంబుగా।
విరిపిన్ బోసి మెదించి మంచియను గావింపంగ ఱేఁడవ్వలన్॥ 24

ఉ॥ దానిపయిన్ మెలంగినలు కెట్లు గనుంగొను చెవ్వరెప్పుడేన్।
బీను గుఁడెచ్చి రేనిఁగని పేరెమునన్ జనికాచి సుంకమున్।
బోనియకందియ వ్వెనుకఁ బూడుపొ కాలుపొ చేయనిచ్చు చా।
పాణసి ఱేనిఁ దాఁ గొలిచి పాయక కాటిని నిల్చి యెంతయున్॥ 25

గీ॥ తలఁకకొడ లెల్లఁ గన్నులు లిగికూరు। టుడిగి తెలగంటికలిమిఁ
దానుండఁ నసను। గలుగనుండెడు తెలుగంటి గద్దెపదవి। చిన్నెలవి
మున్నెకనుబడవు నెన్న, ఱేఁడ॥ 26

గీ॥ అప్పుడటఁ జంద్రమతి దానుహంస నారి। పేరఁ బరఁగుచుఁ జిన్నికొ
మారుతోడఁ। గాల కౌశికు విరిబోఁడి కలహకంటి। తమకిమ్మై పెట్టు
కట్టుదిట్టముల మెలఁగి॥ 27

సీ॥ కాలఁ జూపించిన కర్జంబులను జేతఁ జేయుచు వనట మైఁ జిక్కి పొక్కి
తనకూర్మి పెనిమిటియునికిఁ దాఁ దెలియమిఁ గంటికిఁ బుట్టెఁడు గాఁ
గనేడ్చి। యొడకింతయో రెంబువడయమిఁ గొడుకుఁ దానాఁకట్టిక్రం
గదనడలి భడలి। మురిపెంబు మెయిఁ బెంచి ముద్దాడ వలసిన తనపట్టి
వెతఁ గూర్చి తలఁగి కలఁగి॥ యొట్టకేలకుఁ దన వ్రాఁతె యిట్టిదనుచు।

నెంచి మఱచి తన్నుఁ బొగడించుకొనుచు। నొకనాఁడొక యేఁ
డుగా నొకఁడు యేఁడు। గడపుటయుఁ గాంచియుఁ గాలకౌశికుండు॥ 28

మ॥ ఒకనాఁ డాపయి లోహితుం గదిరి రానోజం దగం బిల్చియుం।
జికదోఁపం జిఱుబుగ్గలం జులిమి గాసిల్లంగ నున్నాఁకటిం।
నికటం బొప్పఁగఁ బట్టి యీడ్చి యవురా నీ యీడు వారందఱో।
కొఱకఁ జెద్దియుం బొనరింపఁగా మొసవి నీవో యింటఁ గూర్చుండుటల్ 29

మ॥ తెక తేరం దిని యెన్ని నాళ్ళిటులఁ బ్రోదిం గాంతు వట్లొప్పదీ।
విఁక పైవస్తులతోడ నెల్లపుడు దోయిం గట్టి వేఁబోకఁద।
ప్పక యెందేఁజని పుల్లలాకులు నుదబ్బల్ వేళ్ళికట్టెల్ తొలం।
గక తెమ్మంచు నదల్పనాఁడవుడు పీఁకం జెందివాపోవుచుం॥ 30

చ॥ చనియపుడింటఁ బ్రాఁచి పనిఁ జక్కఁటి దీర్చి డుఃఖినింగనుం।
గొని తను గాలకౌశికుఁడు గొట్టిన వైనము దెల్లదెప్పినం।
బనవికరంబు సారె దనపైఁట చెఱంగునఁ బట్టికన్నుదో।
యినిదడి యొత్తి యొత్తుకొని యెత్తె శునంగదనంగలార్చుచుం॥ 31

చ॥ నిను, బసిపాప, లేనిసువు, నేరిమిఁ దేఱని చిన్నపోఱనిం,।
గనుఁగొని కాలకౌశికుఁడు కట్టడిఁ బెట్టి కడింది చెద్దు బొ।
స్మనఁదనవోరె టాడె, నకటా నిను నేనియుసంబు నేసియు।
న్గనుఁగొనకున్న నోర్వ, నికఁ గానవు నిన్నెటుఁ బుత్తునన్నరో॥ 32

మ॥ చికటూరిం గయి సేసి మేననగలుం జిన్నారిఁ గైకొల్పి, కొం।
కక తేజీపయి నుంచి లెంకలిరువంకల్ గొల్వ మునీంద్రుఁడరా.
నికరాఁ శానసి వాఁబువోవు పదవిం నేటించి రాకల్మికిం।
ఆకొనం గాంచిన నీవు నేఁటికొక పాటుం గొల్వఁ బాయైతివే॥ 33

గీ॥ అనయము స్త్రీనిఁ గలుములనలరు పదవి। నోలయు గరితనఁ బుట్టక యొరు
ల పెట్టు। పోఁతలకు లోఁగు పోర విపుట్టువంది। పోఁడిమి నడంగు నా
కేల పుట్టితయ్య॥ 34

చ॥ అని వెత వేఁడి వెచ్చ మది నాఁగక యుబ్బుచు నంతకంతకున్।
బనుపడు వంతఁ గ్రుక్కుఁ గొనఁ బట్టిరొ యింతకుఁ బాలు నానతిన్।
బని వినకుండఁ గాదతని పన్పిన రించుట పాడి, తండ్రి, యం।
చనువుగ బుజ్జగించి తనయుకుఁ దనఁ జేర్చికొ మారు బాళి నై। 35

ఉ॥ కాలియపిండు నుండియును గండుఁబులుంగుల దండు నుండి తో।
ర్వేలుపు దాడి నుండియడవిన్ గల దండి మెకాల నుండియొం।
డాలరి మూఁక నుండి చెడు గందని యట్టుల నెల్ల వేల్పులన్।
దాలి షేఁ జేపట్టి చెయిఁ దా మొత గూయుక ట్టి యాడటన్॥ 36

ఉ॥ తోరము జాలువాఱ నుదోయిఁ దోరంగెడఁ టి బొట్లుఁ దా।
సారె చెలంగు నెమ్మడి విచక్కటి ముద్దడి మోము మోమునన్।
జేరిచి యన్న గోసరఁ జెట్లుఁ గొలంకులు గట్లుఁ బుట్టలున్।
సాకు వలున్ డలంచి యొటజం కెద వోపవిలంబు నాయనా॥ 37

క॥ అనిహాటీయు గొమరు నడవికి। ననుపఁగ మది రాక చేతులాడక తం
డ్రి। యనిపుల పొంచుచుఁ గాననఁ। జనుతడుపుం దార్ల వెంట జాతప
ఱచితమిన్॥ 38

గీ॥ అన్నలాగపీనినని పెదమీ వెంటఁ। దోడుకొనుచు నేగి తోడి తెండు।
మున్ను నెన్నఁ డడవి తెన్నెఱంగినవాఁడు। గాఁడు నేఁడు గ్రొత్తక
రము మెచుక॥ 39

క॥ అనిపనిచి, తరలు కొమరుని। వెనుజను, దనినిలచు, నదిగొ వెడలె
డునని ముగ్గనుఁగొను, మరలును, మఱిమఱి। వెనుదిరిగికనున్, గ
ర్వంబు వెనుగొను, మగుడున్॥ 40

గీ॥ మగిడికనుచూపు దనుకకో మారుఁ గాంచుఁ। గాంచియంతంత పొడ
మాసకలను జూచుఁ। జూచికంటికిదవ్వైన నంత వేచు। వేచి సైఁచ
నితమి వేఁడి వేఁగు నేఁగు॥ 41

గీ॥ ఇటుల నా హంసనారి తా నింటికరిగి। పనులొనర్చుచు నపుడప్పు తన
కుఁదోఁచు। చెడుగుఁ జిన్నెలఁ గనియేమి చెడ్డపొసఁగ। నున్నదో యం
చుఁ బొగులుచు నుండె నపుడు॥ 42

క॥ పనిగొనికను కనియును సుదిఁ। గనరనరును బెనఁగొనంగఁ గౌశికుఁ
డాలో। న నెవినుకలికంటి వలం। తినిదక్షుకుఁ బిలువనంపి తీవసమె
నయన్॥ 43

క॥ మును పావేలుపు దొరకో। ల్వునను హరిశ్చంద్రు బొంకుఁ బొరయిం
పవసి। ప్తురితోడఁ బ్రతిన చేకొని। పానరి చితిన్ వెతలు వాఁడు బొం
కండెంమన్॥ 44

ఉ॥ ఆఁచితిరాసిరుల్, మఱియు నాఁడఁ బెట్టఁగ నైనవారిఁ ద్రే।
రేచితి నాలుఁ దానెడయ రేచితి, లోఁచితి, లొచ్చుఁ జెయ్యులన్।
వేఁచితి, నేఁచితిన్, దడవు వేచితి, జూచితి, నుల్లమూఁచితిన్।
గ్రాఁచితి, మాయురే! తనదు కట్టడియెట్టిదొ, బొంకఁడేమిటన్॥45

చ॥ పలికినలాగొనర్పుమిని బైనుకదప్పు టెగాక మోనపున్।
వలఁతులు నల్వురం దుఁదల వంపులు నన్ నగుబాటు చేటునన్।
గలుగును, నన్నుఁ గావలసి కాఁదగుఁ జెట్టల నాకు బాసనై।
నిలబడి నేఁడు నా ప్రతిన నెక్కొ-నఁ జేయఁగ నీకుఁ బోలదే॥ 46

క॥ నీవాకొండల నేనినె। జావేంద్రపు విసము సెగల బంపి తెగినుపే। రా
వడికో బలఁ గ్రాఁచం। గావలఁతివి. పెఱల దెంతకలఁచఁగ నీకున్॥

క॥ పనివినెద వేనిఁ జెప్పెద। వినుము, హరిశ్చంద్రు వెలఁది వెతని పుడమీ।
టను గాలకౌశికునియిం। టను వర వైకలహాకంటితవతవకిరవై॥ 48

గీ॥ ఊడిగంబులొనర్చుచునుండియుంటి। పుడమి వేల్పానతీ వేళ్లిపుడక
పోవు। పానికతుంగలఁ దెమ్మని తనకొమారు। జన్నిగట్టులజతఁబం
చియున్నదిపుడు॥ 49

చ॥ కనుకయిదే మొదంబునుమి, గ్రక్కున నీపిపుడేరికీయెడన్।
గనుపడ కేగి కాననొకకట్టనొ పుట్టనొ డాఁగి లోహితా।
స్యుని గెడపంగ మాకొనుము, చొప్పటివ్వెపిని వానితండ్రిపై।
న్ననబి గుపిఁగి తానుబ్రతినన్ విడిపట్టుఁదొలంగుఁదక్షకా॥ 50

మ॥ అనినన్ దక్షకుఁడంతవల్లెయని యొయ్యన్ బాసి తామస్సుగో।
వణపున్ దాల్పులువోవు తెన్నెఱఁగియవ్వే పేగియందొక్క డన్।
బొనుఁగున్ గంమువనస్త్రిఁ గాంచియటవైపున్ జూచి యాచెట్టుక్రిం।
దను బుట్టన్ గనిలోహితున్ గఱచు చేఁతన్ సెల్చె నప్పట్టునన్॥ 51

శా॥ ఆలో వెల్వడి పాఱుబొట్టియలతో డైలోహితాస్యుండు మై।
దూలన్, హజ్జలు గంద, మేనఁ జెమటల్ దోతేరఁగా, గూకటుల్।
వ్రేలన్, మాటికి నూరుపుల్ నెగయ, డప్పిన్ డస్సి, యోలంబులన్।
సోలింతల్ వడ నిల్చుచున్ బడలికన్ జూఁకించుచీఁటిరునన్॥ 52

సీ॥ పుంతల గనిమలఁ బొలములఁ బడి పిల్ల కాలువలను మెట్ట చేలు దాఁటి।
వడ దేఱునటు మగ్గి గుడినొండుఁ గనియందుఁ దడవాఁగి చని కాలిదారిఁ
జీలి। ఒలుకులకొకయింతవలకడ తెరువందిపాలి మేరగడచి దాపొ
లముఁద ఱిసి। గుబురులౌ పొదలును గుట్టలు జలజలను లివ్వాడినో డెడు
న్నాట సెలలు॥ నేలకందెడు కొమ్మల గ్రాలు చెట్లు। పానికతుంగలు

తల్లును బోదపట్టు। నరవలును బుట్టలోలముల్ గరువుగట్టు। నాకు
లలనులుఁగలుగు పట్టడపిఁజొచ్చి॥ 53

చ॥ వసుగుల దేమొ కౌశికుని వాలక మోసుటి వేల్పు సేఁతయో।
నిజపని యేఁడు తక్షకుఁడు నిల్చిన చోటిక యేగి నాత్రిలిన్।
బోడగని యందు నాకులను బుల్లులఁ గోయుదమంచు నయ్యెడన్।
విడిసిరి, లోహితాస్యుఁడును వెన్బడి త్రోవయలంత్రమాలుచున్ 54

గీ॥ అచటఁ గెంపుగోలఁపునొండరసిదాసి। దగసనఁగసీరొకించుక
త్రాపనగడి। నాత్రి మొదలునఁదల మోపి పిమఱ వినిమర। వోవుట
యు లేపివడుగులు వోముతానిన॥ 55

చ॥ పొనికను వ్రేల్మికట్టియలుఁ బుల్లలు వారలు సేకరించిప।
మ్మినడదిమూచి తాఁబడయుమున్ దసి నాకులనాత్రికొమ్మలన్।
గనుఁగొనినికి యంపకోనఁగానటఁ దక్షకుఁడుండుపుట్టపైఁ।
దనకుఁడి కాలు నూఁదకయిదండనొకించుక యొత్తెన త్తరిన్॥ 56

శా॥ పుట్టన్ వేచిన తక్షకుండపుడు నిప్పుల్ గ్రక్కు బల్ క్రోవ్వండపున్।
నిట్టూర్పుల్ నిగుడన్ మరీనఁబడగన్ నిత్రించి లేకొట్టుచున్।
గట్టలన్ బుసకొట్టి క్రొవ్విసపు నాలుకల్ దేర్చి క్రేఁగోలలన్।
చుట్టున్ బెట్టఁగ లోహితున్ గఱచె, నహ్మాయంచు నప్పాపఁడున్॥
57

గీ॥ కాటువడిపో లెనాత్రియుఁగా లెఁగాని। త్రాఁచుపనివినివచ్చియా
రాచపట్టి। నన్నిగొనఁజాలదయ్యెమున్ దన్నునటుకుఁ। బనుచునె
డఁదల్లియెట్టిదివనలని డెనో॥ 58

క॥ వెఱచఱవియపుసు మెఁఱకరు। లఱుతన్ బెను విల్వ లోహితాస్యు
ని బెలుచన్। గఱచుటయున్ సుగ్రైయ। స్మృతిపొడవడఁగుటయుఁ
గాంచిమరలెడుపూనిన్॥ 59

మ॥ అలరాపట్టిఁ గలంచి యచ్చెరువు గాదా! త్రాఁచు కాటందియున్।
బాలివోఁ జల్లు విసంబుఁ దిన్న నెలదాల్పున్ బోలి యుక్కఱం తతా।
సోలసెన్ గాని మ ఈమి గాఁడరయుఁడీ సొంపిల్లు నైకెంపుఁ జా।
యలు వో వజ్రలు గాజు వాఱవు మొగంబా వాడు దోఁకం తయున్। 60

ఉ॥ ఆయత పాటు జేసి మది నాఁగని జాలిఁ గొమారుపీనిము।
నాఁయన హంస నారి యిటు కన్పచు నేమని కాఁపు గొల్పనీ।
తాయత రెట్టఁ గట్టి దొ తప్పక తాఁకిన త్రాఁచు కాటుఁ దా।
వాయము వ్పుచ్చి తోంటి చెలువంబునఁ గ్రాలెడు పీనిఁ గంటిరే॥ 61

గీ॥ ఇప్పుడొల్లవో యొఁ డెప్పు రిల్లనా కింత। తడవు వట్టు పీని తల్లి కేలు గ।
పఱపనురవు మనకు మాఱి నాలసింపఁగ। నడను గాఁదటంచు మదిఁదల
లంచి॥ 62

క॥ కడువడి నిండ్లను మగుడుచుఁ। దొడిఁబడ మఱపెడల నొకటఁ దొలిను
దులుగవు। ల్పైడలఁగ మిడియలఁ బలుకుచు। నెడనెడ లోహితుని
చందమెన్నుచుఁ ద్రోవన్॥ 63

సీ॥ ఇంత సేపటికి లోహితుఁడు దాఁగఁ ఖడేరు, ఁగఖ చేరి మనల కై కాంచె
నేమొ। కాంచి తా నొంటరి గానున్న కతమునఁ గళవళపడి వెఱఁగం
దెనేమొ। వెఱఁగంది యింటికి మఱలుచో నెలుఁగమి దడబడి తాదా
రిఁ దప్పెనేమొ। తప్పి వేఱొండు క్రంతను జీలి మఱి పునకట్టంపుట
డవిఁ దాఁ దరిసెనేమొ॥ యింత కాపాము విసమెక్కఁ గంతుకొనె
నొ। యేమొకో, వానిమన వెంట నెడపక నిచి। తోడి తెండనె సయ్య
స్మతోడ నిప్పు। డేమనుచుఁ జెప్పఁ గగునంచు నేగ వేగ॥ 64

చ॥ వడుగలు పీఠికిన్ మఱలి వచ్చిరె, క్రుంకెడుఁ బ్రొద్దు, మాపిలున్।
దొడుకులు వచ్చె, రాఁడిఁకను, మాపిలి స్రుక్కెనొ త్రోవఁ జిక్కెనో।

కొడుకనిమాటికిఁ దెలిపికొంచెపడఁ దలసాలనంది, లో।
నడఁగని తాల్మిఁ జంద్రమతియప్పుడుకన్గొనుచుండియంతలో॥ 65

సీ॥ మసకలైకనదవ్వుపొసఁగ నేర్పడరానిపొడవుల వడుగులపొడ
పుఁదలఁచుఁదలఁచికన్నార్పు మేరలఁగొంతవోడకట్టు మెణకల్గఁగని
వత్తురనుచు నెంచు। నెంచియంతంతకు నే తెంచువారలఁ బసఁగఁ
గన్గొనితనపట్టికరయు। అరసిడగ్గఱు మూఁకఁబోరిఁ గొమారుఁడు లే
మి వెనుజికెరలనోయంచు వెతఁగలంగుఁ। గలఁగి డాసినవడుగులఁ
గాంచితండ్రు। లారలోహితుఁడేఁడనియడుగవడుగు। లదవడలు
వోపు మనుగుండెలవియ వాని। యునికిఁ దెలఁగును జెప్పనయ్యో
యటంచు॥ 66

గీ॥ వెఱఁగుఁబాటున మొనటికినఱుకఁబడిన। యరఁటివహినిట్టనిలువు
నకొరగి నేల। పోలివ్రాలివితాకందిసుంతదెలసి। హాకొమారాయ
టంచుఁ బేరాడఁబనవి॥ 67

క॥ నేలందడవుచు ప్రాఁకుచు। వాలుంగనుదోయినీరువఱదగొనఁ
లో। జాలిమునుంగుచు తేలుచు। హా లెమునన రందిలోహితా
స్యాయనుచుఁ॥ 68

క॥ పడి చేష్పడిబడిఁగళవళ। పడి చిత్తరుబొమ్మవగిదిఁబడినుడిసేతల్।
పిడికొంతవడికి దేరొని। కొడుకా కొడుకాయటంచుఁగుందుచు
ఁదనలోఁ॥ 69

చ॥ పెనిమిటి బాసియున్న వెత పెంపునఁగ్రాఁగియునీకతంబునఁ।
దనివగపార్చియుంటి, దరిదాపికనెవ్వరునాకు, నెవ్వగఁ।
మనుగడఁబుత్త్ర, నేకరణినూనుమనివ్వగ, దండ్రి, నిన్ను నా।
తనకలిపుప్పు ముట్టు నెడఁదద్దఱిమొంతతలంకితోమదిఁ॥ 70

క॥ అనిపలువగలఁ వగలఁ। బనవెడియాహంసనారిఁబదరికరంబుఁ
గనలిపరుసంపుఁజూటులఁ। గనుఁగొనియక్కలహాకంతిగసగు
చుఁబలికెఁ॥ 71

శా॥ నాకా నేర్పెదపీవగల్ రవళికానా! పట్టిమున్నెడకో।
పోకఁదారిచినీవునుఁసురుఁగుచొప్పుఁ వేచిప్రెబొబ్బత్తి, న।
య్యోకుఱ్ఱంబోడపుద్వ్యముక్టెననిననూ్నటింపఁగా నేడ్చుచుఁ।
బోకిళ్ళఁబడునీ తెఱంగెఱుఁగుమఁ బో, యోసితొత్త్రాయిఁకఁ 72

మ॥ పనిపాటెయ్యదిఁజేయకిప్పగిడఁగువ్యాడంబునఁదేఱెనిం।
డినయింటఁమునిమాపునఁ జెడుగువాటిల్లంగవాపోయినఁ।
మనుకొందించెదనోరుమూసికొనియెంమఁబోకనీచెయ్యికేఁ।
జనునూనాకడసాగిరావివి, గరాసా, హంసవారియనఁ॥ 73

చ॥ అనయముఁబోకిఁ, కన్నకడుపౌటఁగొమారుపయిఁదలంపులోఁ
బనుపడియంతకంతకునవారిగవంత నెలర్పఁ, బాఱుతఁ।
గనుఁగొనియాపెకాళ్ళపయిఁగ్రాఁచువెతఁబడియాసటఁనను
గొనకొనికాచినాయడిగికోలునోసంగవెతల్లిమ్రెుకెఁదఁ॥ 74

చ॥ అడవినిబాముకాటువడియక్కటమ్రాలియనుంగుఁబట్టిపెం।
పెడలెడు,ఁదల్లి,యెడవిసమెక్కనో,యొక్కకమున్నెయీడకుఁ।
దడయకవానిఁదేఁబనిచిదక్కగుమందులు మన్పఁబోసినా।
యెడరెడరింపఁగాఁగొమరునిచ్చినపున్నెముఁగట్టుకొమ్మనఁ॥ 75

మ॥ మునునాపెన్మిటివేఁడుత్రైగడనసొమ్ముఁబెట్టిజట్టిఁనినుఁ।
గొనితెచ్చెఁమఱిదానివడ్డికిఁకఁగాన్పుఁమన్పఁగా వెజ్జురాఁ।
బనుపఁజేసెపసిండివెచ్చమునకుఁబ్రాల్మాలకీనేఁడుమం।
దొనరింపఁదగు! బాగు!! చెప్పినివినాకోయెమ్మెలాఁడీ, బళా!!!76

చ॥ వడుగులఁగూడి వేల్మి నెఱపన్ గొనఁదెమ్మనిపంప. వారివె।
న్వడిఁబడి రాకబల్మిడిసి పాటునఁద్రుళ్ళుచునుండఁబట్టక।
ప్పొడవడునీకొమారుఁడటఁబుట్టలగుట్టలఁజెట్టుఁజేమలన్।
బడుకుల నెకర్ నేటికటఁ బ్రాఁకెడుపుర్వులఁజికర్ నేటికిన్॥ 77

గీ॥ అడవిఁబుట్టలఁగోమలనడరుపాప। గమికిమునుము న్నె వాకట్టుఁగ
ట్టమైతి। మదిగదా మే మొనర్చినయట్టితప్పు। తప్పులోఁగొనిమ
న్నింపుతల్లిమమ్ము॥ 78

క॥ అనియుల్లసములనుల్లముఁ। బనికెడుములుకులనుబోలుపలుకులుగదు
రం। జెనకియును నెట్టకేలకుఁ। కనికర మెదఁగొంతదొనుకఁగాని
టువలికెన్॥ 79

చ॥ బ్రతుకనిబిడ్డబారెఁడిఁకఁబల్మరు వానిగుఱించి యేలొకో।
వెతపడెదిట్లుమందొనఁగు వెజ్జిట లేఁడుకొమారుఁజూడఁగా।
మతకరియాసయున్ననొరిమాన్ బను లెల్లనొనర్చి యేమిటన్।
గొతుకులు వెట్టకీవెడలిగొబ్బునఁ బ్రేపునరమ్ముపొమ్మనన్॥ 80

గీ॥ సంజవడదివ్వెలుంచిపసాపడంగఁ। బ్రొద్దునకువండివారిచిబోన
ముంచి। మంచముల వ్రాల్చియయ్యాలుమగలునిదుర। వోవుదనుక
నువరవుడముల మెలంగి॥ 81

చ॥ వనటఁగలంగిచంద్రమతి వైళమపట్టినిఁగాంచుపూనికిన్ దా।
రొక్కనినకడిందిచీఁకటినిగొంకకయన్నిసినొంటిఁ బెన్మిటన్।
దనమదినిల్పి యత్తలఁ పెత్రాణయుఁదోడునుగాఁగలోఁగఁద్రొ।
గిన వెతముంజిదారు లెఱిఁగించిన దారినిబట్టి యేగుచున్॥ 82

గీ॥ పైఁపరానివంతఁజఱియలఁబట్టియ। టంచుఁబిలుచునిలుచుననరుఁ
జెనుచు। సవులఁదవులుమా యురవలినున్నాఁడని। వించుఁగాంచు
ఁబలవరించు నెంచు॥ 83

సీ॥ గుట్టలఁగాలించుఁబుట్టల నాలించుఁబట్టీయటంచులోఁబలవరించు।
పుంతలఁబొడగాంచుఁ బ్రంతలకడఁబొంచు బిడ్డాయటంచురాఁ
బిలువనెంచు। సీమలఁబరికించునేమలదరిసించుఁగన్నతండ్రీయం
చుఁగలవరించు। గరువులఁబఱతెంచుదొరువులకరుదెంచుహాకొ
మారాయంచునాలపించుఁ। దఱిసికనుఁగొన్నచోట్లకుఁదరలిమ
రలు। నెమకునెంచునుగానకనెగులబొగలుఁ। గొడుకయెందేగి తే
యనిగుంయుఁగంయు। నేమిసేయుదునని నేలకెఱఁగియొఱలు॥ 84

క॥ అలుఁగుల వెలుగులఁగలుఁగులఁ। బలుఁగుల నెలుఁగులనుఁజిలువప
లుగులరోయుꣳ। గొలఁకులఁ కెలఁకులనొలుకుల। కలఁకులవలఁకు
లనుడాయుఁగానకయెందుꣳ॥ 85

సీ॥ కరలారనీటిజక్కరలారమీరైనఁజూపరేనాముద్దుపాపనిందు।దరు
లారచెంచుచౌదరులారమీరైన నరయరేనముగన్నయనుఁగునిం
దు। మఱులారరేయిద్రిమ్మరులారమీరైనఁగానరేనామేలికందనిం
దు।గడులారమెకపుసంగడులారమీరైనఁగంటిరేనాకూర్మికాన్పు
నిందు॥ కొమ్మలారనిరాబారికొమ్మలార। మావులారనెఱాగాడ్పు
మావులార। దారులారజగాజడదారులార। పడనున్నాఁడొయె
ఱిఁగింపరేకొమారు॥ 86

సీ॥ పొదలలోనిసుమంతమెదలిననాయనాయని డాసినెమకిలేఁడను
చుమరలు। సెలలనునులివాడుజలజలనాలించితండ్రీయటంచుఁదా
ఁదడవితరలు। చఱులమువ్వాలువెట్టుగుఱకలఁబాటించియన్నాయ
టంచుఁదానరసియొఱలు। కెలనమ్రాఁకులగూండ్లఁబులుఁగులరొద
వినియయ్యాయటంచుఁదానడగితెరలు॥ నంతకంతకుఁబట్టిపైనల
ముమరులు। హెచ్చఁబడిసొమ్మసిలుఁడేఱునిచ్చనెరియు।నుదిలగొను

వేఁడుత్రైచూచునొల్లఁబోవు। ఱిచ్చవడు లేచునిలబడు వెచ్చనూ
ర్చుఁ। బొగులుహోలోహి తాయనిపొక్కిపొరలు॥ 87

సీ॥ కటికలైమీరు నాకన్నతండ్రినడంచివిపిందోనగ్గితిరే మొఱవినుచరేల।
కట్టిఁడులైమీరుపట్టినాపట్టిని దినినారొయదినాకుఁదెలుపరేల। నె
నరుఁబోకార్చియాఁకొ నిమీరునాకూననులిమిమెక్కితిరే మొను
డువరేల। కరకరిమైమీరుగనినాకొమారుని సొరిదిబ్రమింగితిరే మొ
చూపరేల॥ కడిఁదిపసిదిండులారసింగంబులార। మొగపురాగొం
గలారయోముగమొగంబు। ఫులుఁగుగములారమీరునాసిలుగుదొ
లఁగఁజూపరే నేఁడు నాముద్దుఁజూపనిందు॥ 88

క॥ అనితా మొగములగములన్। గనుపులఁగనుములను, మలలగనులన్
దొనలన్। గనుఁగొను నెందున్‌గానక। మునుకొను పేరెడరుఁగడ
లిమునుఁగున్ మునుకున్॥ 89

క॥ మఱియున్ బైకొను నెగులున్। వఱదన్ బడి తెరలఁ దేలివనటకుఁదు
దిగ। ట్రెలుఁగకతొరఁగుచునపుడపు। డెఱకువమఱకువలఁగలఁగి
యిట్లనివనరున్॥ 90

ఉ॥ కానఁగదయ్యనిన్నిపుడు, కట్టిఁడిరాలిదిగాకతల్లియా।
నా! ననునీకడిందియొడకంచినదెంత తెగించెనింక నే।
దీని మొగంబుఁజూడ వెనుదీయకతార్కొనుదోసమంచు, నీ।
లోనఁదలంచియీరములలోయలలోఁగికురింపడాఁగితో॥ 91

ఉ॥ లేక, జగంబులన్ సవతులేనిజగాసిరిఁగన్నరాచక।
న్యాకుననుంగుఁబట్టినయి, నాడిక లేలెడువాఁడనయ్యె, నే।
నీకడనొక్కపాటునికనీకొని లేఁకగనైతినంచునో,।
రాక మొఱంగితింతకనరాయనరాననుగన్నయన్నరో॥ 92

శా॥ అన్నాపున్నమచందమామనగునీయందంపునెమ్మోమునా।
కన్నుల్ చల్లనడంగనెంతొ మెలమిన్గ్రాలంగనుంగొంచుఁబై।
బన్నంబుల్ మదినేర్చనెన్నివడినన్ బాటింపనేనక్కటా।
కున్నానన్నిటుబాసిపోయెదవెనాకున్ బ్రాపుఁబ్రోపేరిఁకన్॥93

ఉ॥ లాయ, నుసింగితింతకనలాయను, నింకనుదోఁపరాదబే।
లాయనులేకడించునరులాయనుగన్నడసేయఁగండ్రిమే।
లాయనునేవరింపనగులాయనునింతటియొల్లఁబోకలే।
లాయనురాచబొట్టియనెలాయనుబాయఁగఁగోర్కెలాయనున్ 94

మ॥ అనుచున్ గ్రంతలవ్రంతలన్ సెలలలోయల్ గాంచితానెందునన్
దనకందన్ బొడగానమిన్ నిగుడువంతన్ దోఁగిమ్రోయుచున్।
జనుచేదోయొకయీరెలుంగువిని యాచాయన్ గనుంగొంచుఁబె।
ల్చనబూతంబులునక్కలున్ గొజలువోజల్ చూచుచందొక్కెడన్ 95

మ॥ కనుమున్ గుట్టకొకింతడాపొలముప్రక్కన్ వాఁకఁదాఁగ్రాణఁగ।
గ్గానిమున్వాష్వాలుదెల్పినట్టియలపుల్గుల్ చూచికన్గంటనం।
డనుజెట్టొక్కటిగాలిబూదియయియుంటన్ డాసియాచెంతనా।
య్యనఁబుట్టన్ గనియాఁడుఁదెర్లువెతమైవాలోహితాయంచుఁదాన్॥ 96

చ॥ అడఁగినమట్టిబూదిపయినజ్జలుమోవఁదలాఁపిపుట్టగా।
నడరనొకింతఱొమ్మపయినజ్జొకయోరకువ్రేలనేలఁజే।
పడియరమోడ్పుకన్గవనెపంబునఁగూర్కినవానికైవడిన్।
బడినకొమారుఁగాంచిపడెఁబట్టుఁదొలంగినబొమ్మచాడ్పునన్॥97

క॥ పడిమైమఱచియొకించుక। వడికిన్ దెలివొందిచిచ్చువడికొమరుని

పైఁ। బడి మోము మోముఁ జేరిచి। తడవుచు నెద మోమకొనుచుఁ
దల్లడపడుచుం॥ 98

చ॥ జడిగొని కంటినీరురలి జాలొలొన నేడ్చుచు వ్రాలి కేల్గవం।
గెడయొనగూర్చి గ్రుచ్చి యొడికిందనకందను జేర్చి మేనము।
న్దడుచుచు నంతకంత వెతదూకొనపొమ్మునిం గిపోలెన।
య్యెడరునఁ గన్నతల్లికడు పెవ్వహినోరిచియుండునకటా॥ 99

క॥ తని తెలిసి మొలుఁగు రాల్పడ। మునకుచుఁ బుడుకుచును గాళ్ళు మొగ
ముం జేతుల్। గని వెచ్చ లేమికయ్యో। యనిపొగులుచుఁ నం డ్రియా
నలడఁగించితి వే॥ 100

క॥ అనిమతి మెయినుసురులుగల। వనిముకుఁ జెరవులను గేలునను వుగ
నిడిక। న్గొని వేచియేటికీవల। వనియాసలు, చనినవారువత్తురెమ
అలం॥ 101

గీ॥ అనికొమారుని పైవ్రాలియాదమ్రాలి। సెరగుసుడిగొనఁబరికించి
సేకరించి। యడఁచినను మాటికుప్పొంగియెడఁదగ్రుంగి। పేర్చియే
ర్చెడువనట మైబిడ్డఁగూర్చి॥ 102

ఉ॥ నాయనుఁగా, తొలంగఁదగు నాయను, నన్నిటుడించి యేగనొ।
నాయనువంత సైఁచఁగల నాయను, నకటట ప్రాపిఁకేదియ।
న్నాయను, వేల్పుఁదోడుపడె నాయను, నొంటరినైతి నయ్యొకు।
న్నాయనునింక నేమనుదు నాయనుఁ బైఁబడి నాయ నాయనుం 103

॥క వడువుల వెనుబడి వేలిమి। పుడకల నేపమున నువచ్చిపొను పడియడ
విం। బడికడకు నెట్టి వెతపా। ల్పడతివి రా! తండ్రి! చిఘువపాలై యొం
టిం॥ 104

క॥ పదినెలలుమోసినినుగ। న్నదినిడుపనిపాలుసేయనా! తుదకక
టా। యదవదనేకోఁజనోములు। మొదలన్నోచితినొయివ్విమూఁ
డకయున్నే॥ 105

ఉ॥ హాయనుఁజూడవేమిబరువాయనుబల్కవదేలకూర్మిప్రో।
వాయనుమోనమూనమురువాయనునన్నలరింపకున్నఁబ్రా।
వాయనునాయలంతవినవాయనునర్మిలిముద్దొసంగలే।
వాయనుగానసీవునిరవాయనునావెతఁదీర్పవాయనున్॥ 106

గీ॥ అన్ననిన్నుఁగన్నదదియొక్కటియగాని। పెంచిగారవించిపెరిమ
ఁజేసి। గోముసోముఁగాంచనోవనైతినివాఁడె। గొంజనైనవెల
యుఁగొంతమేలు॥ 107

సీ॥ పుట్టినప్పుడునిన్నుఁబొడగాంచినిడుమన్నివెలయుదువనిరిజోస్యు
లుకొమార। పొత్తులనుండసీపాలుపెంచిపేరుపెంపులఁగందువనిరి
పెద్దలుకొమార। మువ్వంటులటుపోకమున్నెనిన్నని కొలంబెలరిం
తువనిరిపాటులుకొమార। దోఁగాడునాఁడెసీతులకింపుఁజెలు
వెంచిగఱువయాదనిరి యందఱుఁగొమార॥ అక్కటావారిపలు
కులనైనఁగొంత। పెనుపుఁగనవైతిమనవైతిననదనైతి। నింకనే
మందునిఁకముందునెటులమందు। నన్ననీవంతనెట్లోర్తుఁగన్నతం
డ్రి॥ 108

క॥ హా! నెలకెల్లతేనిగ। నేనినుగాంతునని యుంటినిట్లాయెఁగటా।
తానొకటివలఁపదైవము। దానొక్కటిసేయుననుట దలకొనెని
జమై॥ 109

క॥ పట్టీపట్టములేలన్। బుట్టియునీవిట్టులడవిఁబుట్టలఁబడ్ధుకున్। గుట్ట
ల్లబడనీనుమలన్। గట్టిఁడియలనలువయెట్లుగావ్రాసెనయో 110

మ॥ నెలఱాబంతిబవంతి మేలుమగఱానిద్దంపుఁగీల్బొఁగుటు।
మ్యేలఁద్రాల్గంటులుజోలఁబాడఁగడుహాయిన్ గూరుక్క నీవెట్లుము।
వ్వాలుగోండ్రింపవఱవ్యులార్వ్వ వెఱపున్ బోకార్చ్చియీకాఱుకో।
నలఁదెన్నంటివదెట్టులోర్చ్చనోడలన్నాన్నీకు నేఁడీయెడన్॥ 111

ఉ॥ వానియదల్పులన్ బరువు వాఱుచువచ్చి చెఱంగుఁబట్టియ।
మ్మానను గాలకౌశికుఁడుహావడిఁగాఱియఁబెట్టి వేసువన్।
గానకు నేగి వేల్మికగుకస్టెలఁదెన్మనెనంటివయ్యనా।
తోనిపు డేల చెప్పవదియూలితొడీలితొ బ్రూలిదోరితో॥ 112

సీ॥ పలుగుఱాలెక్కమంపిలనుండియీవిందుఁబలుగుఱాలెక్కమంపి
లితెనేఁడు। మనుఱేండ్రదొరలమన్ననలందఁగలనీవు మనుఱేండ్ర
దొరలమన్ననలుగంటె। వాలమ్ములొద్దఁజేపడఁబ్రోపుగను నీకు వా
లమ్ములొద్దఁజేపడెనె నేఁడు। మరమునజముదాఁడిఁబోరయంగఁబె
నుపొందిమరమునజముదాడఁబోరసితిఫ్రుము॥ వాఁగునడపులఁబెం
పునుబడయఁగల్గి। వాఁగునడపులఁబెంపునుబడసితెపుడు। కడిఁదిరా
కన్మితుడకు నెక్కరణినైనఁ। దనరెనని నేఁడు తనివొందిచనితె
తండ్రి॥ 113

సీ॥ నాయనాయన్ననన్గాయంగఁబరువెత్తి యొలమిముద్దిచ్చువారెవ్వ
రింక। ఎటకేగితన్నఁగౌఁగిటకాగి యాడఁబోయితినంచుఁదెలుపు
వారెవ్వరింక। గిలిగింతపఱచి చెక్కిళ్ళగుంటలు దేరనవ్వినవ్వించు
వారెవ్వరింక। చుంచుమవ్వమనన్నజుణిఁగిదవ్వుల కేగియొలరార
ఁబలుకువా రెవ్వరింక॥ మదుకొనర్పకుమనవినఁబోకుక్క పలుక్క। లె
లయసాగయింపఁజేయువారెవ్వరింక। గురువువాఱుచు నావంత
కొంతయింక। నెలమిననుఁబలక్కరించు వారెవ్వరింక॥ 114

మ॥ అని తాఁ బల్కుచునుండియుం గనుసురేలా, బొందిపొందూడ్చుతే।
యనువంచూని యటంతలోఁ దలఁచి మున్నష్టుంగనన్ గొన్న బాఁ।
పని జూటాడిన దానఁ నౌచుఁ గొలకున్ బాలౌదుఁ గానంచు నెం।
చి నెజిన్ బట్టికి ముందొనర్పఁగలయూ సేఁతల్ కరం బెన్నుచున్॥ 115

చ॥ కనలుచుఁ బేర్చి యక్కులహ కంఠి, కొమారుని చొప్పెఱింగి ప్రే
పునఁ దనురక్షుటం దిలకుఁ బుచ్చెను, దామసమయ్యె, నింతలో।
మునిఁగిన వీనికిం కఁదగు మంబరపున్ బను లెల్లఁ దీర్చి వేఁ।
జనఁదగునంచు లేచి వెసస్సైఁపమిఁ జేడ్పడి వ్రాలి నేలపై॥ 116

గీ॥ పలవరించుచు నొక్కింత యలవరించు। కొనినదిటమునఁ బూని మూఁ
పునఁ గొమారుఁ। బెట్టుకొని లేచి యటఁ గూఁతపట్టు నేలఁ। గసలుసొ
దలుంటఁ జూచి యక్కడికి నపుడు॥ 117

సీ॥ ఉరక హరిశ్చంద్రుమ వరఁకుల నలయించి చెందఁగాఁ గ్రమ్ము కౌశికుని స
డి యొ। చెలి చంద్రమతి చెంమ చెట్టలఁ గని వేల్పుముగుదలు వడు జాలి
ముమ్మరంబొ। చెనసి లోహితుని మాకొనిన తక్షకునింకఁ జలపెట్టఁ
దవులు దోసంబు పెంపొ। పితహరిశంద్రుని వెత నోంపఁ దోడరినయ
లమి త్రినుఱుకువ కలిమి నింపొ। నాఁగఁ జీఁకటి నిండ నానడికి రేయి। న
డలుడడబడస్ట్రూర్పు గడలుకొనఁగ। వెతగరంచఁగఁ గనుదోయి వెల్ల
గొనఁగ। వడవలను దారఁ నడవుచుఁ దరలి ముంచు॥ 118

ఉ॥ త్రోపడి గాములొండొరు లెదురొక్కని పీన్గులఁ దిన్నమత్తులై।
నేపున నార్చు జాపుల విమొల్లెడ ఉంతిలఁ బొంత బొబ్బలన్।
గోపున దోఁడునక్క గుమిగూఁతలు గ్రందిలఁ బుత్తలెందుఁ దెం।
దేపలు గాఁ జెలంగ వెఱదీకొను కాటినిఁ దాసిగాసిమై॥ 119

గీ॥ ఆఁపు గొను రెండు చేతుల మూఁపునుండి। దించి యక్కునఁ జేర్చి తం

డ్రీయటంచు। మునుకుచుననుంగు మోమున మోముఁదార్చి। యూ
లపించుచుఁబట్టి మేనలముకొనుచు॥ 120

సీ॥ అపరంజితూఁగుటుయ్యాలలోఁబవళింతగన్న మేనాయిదియన్న
తొల్లి। కప్పుఱాల హొరంగుఁగనఁబ్రోదిఁ బెంచినకూఁకటులా
యివికూర్మిదిఁబుత।కడియంబులొలయనఁగౌఁగలించి మొగంబుని
విరిన చేతులా యివి కోమార। మరియునందెలుగ్రాలఁబరువువాఱి
నదిట్టియడుగులా యివి నా మనసుఁగుఁబట్టి। మేలిమిబవంతినగరుల
జోలవాఁడి। యేమదాముల పెనువున కెడసి నేఁడు। చెన్నువిడికాటి
సౌదబ్రుంగనున్ననిన్నుఁ। గాంచియెట్లోర్తురానుఁగన్నతండ్రి॥ 121

గీ॥ అనికోమారుని నేలపైనునిదిపనవి। కెలనియొలుకులఁగడకొఱవుల
నుదెచ్చి। చేర్చికలుప్రోగుగాఁ జేర్చి దిఱుతనుంచి। దిచ్చిడఁగఁజేతు
లాడక సేగిఁదోఁగి॥ 122

క॥ పట్టినా కేటికినిటు। పుట్టితివొక పేదయింటఁబుట్టిననీ వె। ప్పట్టుననై
నఁసిరిఁజే। పట్టిసుగంబొదవబ్రతికిప్రబలింతువుగా॥ 123

గీ॥ కాలకౌశికుఁడేమనికసరినిన్నుఁ। గాటికనిచెనొ యవ్వాటదాఁటకీ
వు। వేళ్ళికట్టెలకనివీడు వెడలికడకుఁ। గాటికేవచ్చితివి నేఁడుకన్న
తండ్రి॥ 124

మ॥ అనిచెకుర్ఱ జెయిఁజేర్చి మాటికిఁ గొమారా రాయంచుఁబేరాడఁబే।
రొఱను చంతంతకుఁబొంగిపొర్లి తెరలై క్రుయ్యింపఁగాఁదెగ్గువం।
తనుగన్నోయిఁదొరంగి సీరురలివ్రంతల్ గట్టఁగాఁబేరెలుం।
గున నేడ్చె౯ విని జాలిగాములట గోల్లోలంచు వాపోవఁగ౯॥ 125

సీ॥ ఆయేడ్పునులివప్పుడటఁగాటికాపరియైన హరిశ్చంద్రుఁడాలకించి।
నివ్వెఱవడిచూచి యెవ్వరీనడురేయి నను గన్నుబ్రామివచ్చినదియి

టకు। మఱియునీయలుకుఁడు తెఱఁగారయ వెలందియెలుఁగుగాఁ
దోఁచెడిఁగలఁకదీఱఁ। జనిచూచివత్తుఁగాకని లేచి మొలదట్టి వ్రేలు
గనీబునవాలుఁబోదివి॥ గుదియమూఁపుననిడికొని గుంటినుండి।
దుముకుసింగంబుగమకంబుదోఁపఁదనదు। తమగముననుండివడి
దూఁకితమకమునను। సొదలమంటల వెలుఁగునఁగదలిముంచు॥ 126

సీ॥ కేలు కెందమ్ములఁగీలుకొల్పిన మోము పాయలై దొరుఁగుకన్దోయినీ
రు। వాపోవఁగెంపారు వాలుఁగన్నుంగవ విడినేలఁబడిపొర్లునిడు
దకురులు। చన్దోయి పైసుంతజాఱు పైఁటచెఱంగునొలయు వేంద్రం
పునిటూర్పు సెగలుఁ। బగిలిబీఁటలువాఱినొగిలిన కెమ్మోవిసొయిదో
ఁప వెగచుడగ్గుత్తికయును॥ నెఱియమాపుడుపుట్టంబు నెవ్వఁబొర
ల। దువ్వఁబుంగిన నెమ్మేనుదొరయఁగెలనఁ। జేర్పుసొదనిడ్డతనము
ద్దుబిడ్డఁగూర్చి। పలవరించెడుచెలిమ్రోలనిలిచిమఱియు॥ 127

క॥ తనుఁగనుఁగొనిమదినివ్వెఱఁ। గునునళుకున్ నానగడలుకొనఁబైఁట
చెఱఁ। గునుజక్కఁనొత్తుకొనియాఁ। గనిజాలిన్ బలవుగరితఁగనియి
ట్లనియెన్॥ 128

ఉ॥ ఎవ్వతవీవుపేరు నెలవెయ్యదియానడు రేయినొంటిమై।
నెవ్వగవచ్చితియ్యెడకు, నీపసిపాపఁడెవండు, వెండివీఁ।
డెవ్వహిఁద్రెళ్ళదాఁచకవిమెల్లనిజంబుగఁదేట తెల్లమిన్।
జవ్వని తెల్పునాకనినజాలిఁగరంచెడునెల్లు పెంపునన్॥ 129

క॥ అయ్యాయేమనినాతెఱఁ। గియ్యెడ నెఱిఁగింతు సిరులకెడమైపడి—
నేఁ।నియ్యూరనొకఁపాఱుత। కొయ్యనవరవసుచుఁబన్నులొనరు
చుచుండన్॥ 130

శా॥ ఆలోఁ బాపనిపీనినాకొడుకు నేఁ డాయింటిపాఁ బుండులో।
జాలిన్ బోకడ వెట్టి వేల్మిదిమగున్ జద్దూడ్చి తెమ్ముంచుఁడా।
వాలాయుంబిడికొనకన్పఁజని వేవన్ బాముకాటంది,య।
య్యాళ్యా,లా వేడెను బేఁరు బెంపులిఁక నేలా వ్రాఁతలిట్లుండఁగన్।131

ఉ॥ ఈరెవరయ్య వేడ్క—మెయి నెయ్యెడకో యసి వాలువోవుచున్।
గూరిమిదో-పనాము నెలుఁగున్ వినివచ్చినపున్నెపున్ సిరా।
బారులరో, తలంది వెతఁ బాపఁ గొమారునిపీసినున్న నే।
తేరినగాము పెద్దలరో, తెల్పరె నామదివంతఁ దీర్పరే॥ 132

చ॥ అలఁతులరే నొకాఁడు తెఱఁగారయ, నాపటునికొ—మారుమీ।
వలఁతితబంపుబల్మినో, యవారిగఁదోఁచినకూర్మికల్మినో,।
కెలయఁగనొమ్ము దేఁబ్రతికింపరె, యొప్పరికింపకిప్పుడ।
ర్మిలినుదినింపరే, కనికరింపరె, నాకుయిలాలకింపరే॥ 133

చ॥ అనవుడు తేఁడువల్కు—వినుమావిరిబోఁడిరొనీకొమారునిన్।
మనుపఁగబంపుగన్నదుసిమన్నియగాను, మొఱాలకించియు।
చ్చను జెలువారుకోగుఁ—లనొసంగెడిక్రొన్నెలదారిగాను,న।
న్ననుఁగొనియిట్టులేటికివగన్ మరటిల్లెదునింక వేఁదురై॥ 134

చ॥ గొడగరివీరబాహుఁడిడుకొల్వొనరించుచుఁ గాటిసుంకమున్।
బడయుమ, వీరదాసుఁడను వాఁడ, హెతారముమానికాటికా
సిడిపొదఁ బేర్చు-కాసిడక యేకినురింపుచునీసబంబుఁజి।
చ్చిడనిటుఁదెచ్చితే! పడఁతియెంతటి తెంపరిదానవారయన్॥ 135

చ॥ తెఱవపుగాననిన్నిడి దితిన్ మాఱియెరయిరేనిఁబూనియు।
ష్టుఝఁగలిపాలుఁబైఁబఱపిఁగ్రుంపనె,మాటలిఁ కేలపెచ్చు, క్రొ।

చ్చు ననిట వాతిపాతిక నొసంగుమొసంగనిచో సబంబుతో।
మఱలుమునంగఁ జంద్రమతిమాన్నియఁ గన్గొని వేఁడుకొలునన్॥ 136

ఉ॥ ఏనొక యయ్యయింటఁ బని కేర్పడి చెప్పినయూడిగంబులన్।
మానకొనర్పనప్పటికిమాడ్చెడు నాఁకలికింతయో రెమున్।
గానకయెన్నియే వెతలఁగాంతు, నిఁకెవ్వహిమాడఁ దెత్తు,న।
య్యా, నిఁక పేదరాల నెటులైననుమన్ననసన్నుఁ జూడరే॥ 137

క॥ అనిమఱిమఱి వాచారుచుఁ। దనయనుఁ గుఁగొమారు సబముగఁడవు
చుమది నే। కొఱనువనటఁ దొంటిసిరిపద। పినిసప్పటి లేమిఁ గలఁచి
వెగచుచు నెంతేన్॥ 138

క॥ అసుగులకు మడుగులిడుచున్। బడిదీవుల తేంద్రుగొల్వఁ బరువడిసి
రి. బెల్లడరెడునొడయని బుడతకుఁ। గడకాసునొసంగఁ గడకుఁ గల
వయ్యోఁ గటా॥ 139

మ॥ అలవున్ బేరిమి నేడు సంద్రములు మేరైమీటు మాఁ దెంపుమా।
న్నెలుగొల్వన్ దమసీసకంపు మగఁటా నిద్దంపుఁ గ్రొందాలుని।
గ్గలుని వ్యాఘులుహజ్జదోయికొసఁగన్ గొల్లైలలిన్ గ్రాలు రా।
నెలపుఁ బట్టికి నేలచే రెడకటా నేఁడింమ లేదయ్యో నే!॥ 140

క॥ అని వెగడుపడుచు, నయ్యా,। కనికరమొకయింత నెడఁదఁ గడలుకొ
నన్ నాఁ న్ననిమున్నింపరె తడవ। య్యేను పాఱుతముదల మెలఁగ నేగఁ
గవలయున్॥ 141

చ॥ అనవుడునుజ్జవోయియొవతకఱటయిచ్చెలి, యెల్లురూపు నే।
వినికని యున్నయట్లు సరవిన్ మదిఁ దోఁచెడి, నీ పెచంద మో
వినవిన నా తెఱంగుఁ దలఁపించెడి, నింతటికొకఱ పోలికన్।
దన రెడువారలెందఱో, కతన్ననుబోలినవారలెందఱో॥ 142

మ॥ అని డెందంబునఁ జల్చియవ్వోలఁదిచాయకన్ జూచియీవిత్తెఱం।
గున వేయేఁడులుపిన్నపైఁబొరలి యెల్లన్ బోవవాపోవఁజ।
చ్చినవాఁడేర్ధిఁ డేత్తైలువచ్చునే, యుడిగి సీసేగిన్, వడిన్ గాటిమా।
డనిటన్ బెట్టుము,పాడియకర్ టికలీడన్ జూప నే నెవ్వఁడన్॥ 143

క॥ పనుపరిని,వీరబాహుని। మనుపరినిగఁగొలిచియతనిమున్ననిట నే।
ననుపరిగనుండు,ఁదగవున్। బెనుపరినా? మాడవదలి పెట్టఁగనుఱి
యున్॥ 144

మ॥ కొలమున్ బెంపు వెలార్చి,పేరునువడిన్ గూలార్చి,యీకొన్నయ।
ప్పులకున్ జట్టనకోర్చి,పట్టివెలఁదిన్ బోకార్చి, నేఁడిట్టులీ।
యెులికిన్ గోనఁగిఁగొల్చి, గామితేవతో కూరాటఁబోరాటవ।
ట్రిలునా కెకర్ డిపాడియున్ నెనరుజోటీయేటికీచాటువల్॥ 145

మ॥ అడరన్ వీఁడిపు డేకుసంద్రములుహ ద్దై క్రొలువూగాని నే।
లెకురాసింగపు ముద్దుపట్టియనియూలిన్ బలిర్ తీవట్టియె।
కుర్ కురాకల్మివజీరు దే వెరివినీకున్ వీనికీసుంకపున్।
గడకాసున్ జెయిఁజేర్ప లేమి తెఱఁగున్ గన్గోనిజంబెట్లగున్॥ 146

మ॥ కొతుకిం కేటికినీమ పేదటిమినాకున్ బొత్తుగాదింక, గు।
బ్బెత,సుంకంబిడినీకొమారునిసొదంబేర్పం దెఱంగెంచుమి।
వ్వితమెుప్ప న్ బలవింప నేవిడుతు నే, వేమాడకున్ వాసినీ।
కుతికన్ గ్రా లెడుతాలినేనినిటనాకున్ జేర్పు తావిచ్చెదన్॥ 147

గీ॥ అన్నుడుబిట్టులిర్ యీాలువుఁదనము జేసి। పెనిమిటికిఁదకర్ నాతా
లిమినుకిఁ కేరి।వగుపడదితండు నాచెల్వుఁడకటయెుట్టి। సేగికిరవయ్యొ
ననిసొమ్మసిలియెుఱెంగి॥ 148

గీ॥ ఓహరిశ్చంద్రనీపట్టిలోహితాస్యుఁ। గూర్చిఁగనుఁగొనుతొల్లి నీకు
ఋవుదోయి। నరతినిమరించి నేఁడిందు నాదమఱచి। కాటిసాదమీఁ
దఁగూరుకుగన్నవాని॥ 149

చ॥ అనితనలోనఁ దేరి తెరలైపయికుబ్బెడువంత పెల్లునన్।
గనుఁగవనీటిబొట్లురలఁగా మరటిల్లుచుఁ గేలుగ్రుచ్చి వే।
గ్చినసాగనుండిమొత్తితనచిన్నకొమారుసబంబునాదటన్।
బనిమిటియంజవోయిపయిఁబెట్టియొరంగి యొఱింగి యంతయున్॥
150

క॥ చెలువునియునికిఁగనుంగొను। కొలఁదికి మదినెరియు నెగులుగ్రు
య్యంపఁగనొం। జలిమైతొలుతటిరాసిరి। తలఁపునకున్ దట్టబి
ట్టువల్లడపడుచున్॥ 151

సీ॥ మిసిమిగులు జా మొకరాలనడరునీతమగంబుదీపిమానికపుగద్దియమొనీ
కు। ప్రీలికకావికవిడిరాలుకిన్నెరుల్ పీచఁగానిడినసీవిరులెనీకు। క
నలుకార్స్నదలనుబొనలునీకొఱకచ్చులేలిన చేదివిటీలెనీకు। కొ
ఱవోవఁజేయునివ్వఱళుల యూర్పులు తగుగాణకైతసందడులెనీ
కుఁ॥ గాంచనివ్వెఱగొల్పునీగాము తెవలు। కన్నుసన్నలమెలఁ
గు వేగరులెనీకుఁ। గరముఁవివ్వచ్చమెనుపునీకాటిమిట్ట। విరివిసిరుల
కునిరవైనవీడెనీకు॥ 152

సీ॥ పసుంగుగుమిమీఁద నెలరారునీవిందుఁబీనుంగు గమినేడఁజేరువడి
తె। నగరులలోనమన్ననలందునీవిందుడగరులలోనఁబెంపగలవిడి
తె। సాముపట్టులబల్మిచేమించునీవిందుగాము పట్టులకల్మిఁగలిగెమని
తె। మంతులచదరూనిమలయు నీవీసోఁకుఱంతులపదరానిఱవ్వ
గంటె॥ కలిమినేడుకడల్లకివ్వాలిపిలాతి। వలఁతి తెవనుండికప్ప

ముల్ వడయు రాచ। మేటిప్రోవరివై యీవు కాటకాప। రిగమెలం
గితె, హానల్వయగదు చెప్పుము!॥ 153

ఉ॥ ఆమెలరారుమై చెలువమాయు రక్షించునసంబు పేరువెం।
పాయుడివో నిరాచబలమా సవతొందని రాయసంబు నిం।
పామెదిరింపరాని తిరువా నెఱ తేగపుఁ దెంపు లెల్లన।
య్యా, యిపుడెంమవో యనని యంగప పెల్లునవంగలార్చ్పుడుఁ 154

మ॥ కలయుంజూచితలంకి ఈఁడెఱుక చిక్కుఁ గూలిహోనిక్కుమో.।
కలమోయియ్యది, యెనెవండ, నిట నేఁగాటఁ గదా యుండుట్।
చెలియెవ్వర్తుక, వీఁడెవండనుచుఁ జేసేనెంచి చొప్పంతయుఁ।
దెలివిఁ గన్గొనసోలి కొంతవడికిఁ దేరొంచుఁ బేగాదమై॥ 155

గీ॥ కొడుకుపైఁ బ్రాలి పదఁపడి గ్రుచ్చియెత్తి। కొంచునక్కునఁ జెక్కు
నఁగూర్చిఁ జేర్చి। మోము మోమున గదియించి ముమ్మురించు। నడలు
నవొరంగు కన్నీరు జడిగొనంగ॥ 156

సీ॥ కొలమును నెగడింపఁగల మేటి కొడుకవై కలిగితివనుకొంటిఁ గా కొ
మార। పెనుపొందరాచకల్మిని మేలుబంతి వైక్రాలుదు వనుకొంటి
గా కొమార। ముదిమిఁ జిక్కిన నాఁడు మున్న నా కాదటఁ జేకూర్తువ
నుకొంటిఁ గా కొమార। మున్నెన్నఁడో మాకుఁ బున్నెంపుఁ బదవికిఁ
గతమా మువనుకొంటిఁ గా కొమార। పుట్టుచెలువంబుఁ బోకార్చి
ప్రోదిమునిది। రాచ పెంపూడ్చి పున్నెంపు రహిఁ దొలంచి। పొదలు
నా కోర్కులెల్లను బదటఁ బుచ్చి। యేపరింపఁ గనను బాసి తే కొమా
ర॥ 157

మ॥ అనిమొంతేఁ బలవించిలోనెఱుక చొప్పాలోనఁ బాటిల్లఁగ।
న్గొని యెల్లా మదినిట్లు మేద్పడితి, నాకుఁ వీరబాహుండు చె।
ప్పినకష్టంబిది యేది, నేనిపుడు వాఁడిఁ జేయుతీరేది, యం।
చనరఁ జేఁకటిఁ దెల్వి ప్రాప్తుబడిఁ బాయఁ జేసి తానంతటఁ॥ 158

చ॥ అనుఁగుఁగొమారుఁగూర్చి వెతనందు వెలందినిఁ గాంచియీవితం|
బునుమరటిల్లనేల, చనిపోయినవారును మళ్ళివత్తురే|
యెనయఁగమిత్తిచేఁదవులు టేరికిఁదప్ప దెఱుంగుమింతకున్|
మనుటమునుంగుటల్ జగమునన్ మెయిదాల్పులకెల్లసాజమా॥159

చ॥ చినిఁగినవల్లెపోఁదోలఁచి చెచ్చెర వేఱొకవల్లెఁదాల్చున|
ట్లనయము బొందిడించువడు నప్పటికింకొకబొందిఁబొందు మేన్|
దన రెడు నావి, యిందనుకఁ దాఁగొనియుండ్చిన మేను లెన్నియో|
యొనరెడి, నట్టిమూర్పులనిదొక్కటి నేఁటికిఁజూడఁగ్రొత్తలే॥160

సీ| చిగురింపఁబులుఁగులచేనొక్కఁబడుటయు, మొగడు వేసినవాడి మొ
క్క చెడుట,| వెలరారునరవిరివిడిగి పెంపాఱుట, విచ్చినవిరిదూయ
వీడిపడుట,| కాచినప్రూఁబిందె గాలిచే రాలుట, కసుగాయచీడచేఁ
గమిలిపడుట,| దోరగిల్లినఁబుర్వుదొలిచినద్రీలుట, పండైనద్రేఁగుదె
బ్బలనుబడుట,| ప్రిమలమాఁగుటక్రుళ్ళుట మొదలుగాఁగఁ| గలుగు
దెసల తెఱంగునఁ గడుపులోనఁ| గరుడుగట్టినదది మొదల్ పెరిఁగి
పుట్టి| ముదిమిఁబడుదాఁక బొందికిమూఁడుఁజేటు॥ 161

ఉ॥ ఎక్కడితల్లిదండ్రులో, మఱెక్కడివారొకొ మాళ్ళు, సంతతై|
యక్కఱవచ్చి, కర్జమెనయన్ దమయంతటవారు వారలున్|
జక్కగనూళ్ళకున్ మఱలుచాడ్పున, బొల్లగునీజగంబునన్|
జక్కటిఁబుట్టుచున్ మగుడఁజచ్చుచునుందురు మేలమక్కువల్॥
162

సీ॥ మన్నీరుకరువలివిన్నింగలము లేను నెనసి దైవాఱెడియిల్లు మేన్ను
ప్రామేసి చెల్లు వెంబడిదీననావికొన్నాళ్ళుండి తటిదీఱునాఁటికెడ
లు| చెడెనేని బొందియ చెడుఁగాక యలయాపికెన్నండుఁజేటొ
కయింత లేదు|ఆపియుబొందియునరయ వేఱ్వేఱగుఁగాని యొక్క

టియెప్డుగాఁ దలఁప॥ కట్టియలలోనఁ గ్రాఁలు నింగలముఁ బసిడి। నో
లి మేనులనోల సెడుగాలి మాడిరి। నమ్మితూఁడులఁగల యాఁకఁ స
మ్ముకరణి। నావిబోంఁదుల వేర్పాటు నరయవలయు॥ 163

ఉ॥ కానసతంబుగాఁ గౌఁగిఁబోకా రెడియిచ్చి బోందికిట్టులే।
లానెఁనులోంఁ దెదింత జగమున్ వెడనట్టువ సాలనాఁడఁగా।
నూనిన వేసపుజన్ తనులోప్పఁగనుండిన రెండు నాళ్ళనున్।
గాని తెఱంగులూడ్చి తగు కర్జములన్ బొనరింప మేలగున్॥ 164

చ॥ కనుక వెడంగువై వెతను గంఁదక యీవికఁ పీసి మంబరం।
బునకయి కాటి మాడఁదఁటెఁబుచ్చక చేఁబడ వేయు మాదటన్।
నినునిట నాపడంతియని నే వెనుగ మోడినఁ బాడిమే? నిజం।
బునన లవీర బాహునికి మోస మొనర్చిన వాఁడ నౌదుఁగా!॥ 165

క॥ కావునఁ జననీ పాంతత। వావిరి నీవడిగి వాతి పాలికఁ గొని తె। వ్వా
వఱకు మీని కగ్గికి। దావీయఁగవలను వడదుతగ వది యనుడున్ ॥166

చ॥ పెనిమిటి దెల్పు మే లెఱుక పే ర్మికి నికర్పుఁ గొల్వు సేఁతకున్।
దనమది మెచ్చి చంద్రమతి తద్దయు వంతనొ కింతమాని వే।
గనుజని వేఁడ, రోఁగల హాకంఠి మొసంగు నొకొట్ట వచ్చునో,।
యని తలపోసి పోమగిడియ ర్మిలి పట్టిఁ దొలంగనొచ్చుచున్॥ 167

గీ॥ కన్న కడుపు గానఁ గానుపున టుడించి। పోవఁ గాళ్ళ రాక పొగిలి నొ
గిలి। కొంతవడికి దిటము గొని వానినటఁ దన। మగని కొప్పగించి మ
ఱలుటయును॥ 168

క॥ అకటా టయిందను కెన్నిన। తకిటా డియుపములు గనన్ విశాల నెనని
పే। రక్కా సమున్ వెకటా సమున్। గకటా సమున్ బడుచు గాధికా
న్వారేయున్॥ 169

సీ॥ మొఱకు వెండ్రుకలును ముదురుమీసంబును, గఱకునల్లని మేనుజూఱు
కుఁడనము। మొలదిండుబలపంబు సెలకట్టెములు బంతికత్తినోర
చ్చులుఁగలుగునొకఁడు। కన్నగానిఁడబాపుఁగలిమిమై రాఁబంచి
యోరియీ రేయినియ్యూరి దేని। నగరునకరిగికన్నము వేసి యొ
కఁడటఁజొచ్చిలోపలి పైఁడిమచ్చునందుఁ। గ్రాలుబంగారుదూఁ
గుటుయ్యేలనిమర। వోవు రాపట్టిఁజంపియబ్బుడుతయొడలి। రవ
ణములఁదెచ్చివచ్చు చంద్రమతియొడిని। వైచియచ్చానపైరట్టు
వ్రాల్పుమనిన॥ 170

చ॥ గవఁకులఁజొచ్చి, వాఁడపుడుక్రంతలనఱచు, గస్తువారినిన్।
దవళి మొఱంగి, లోప్రహరి దాఁటి, బవంతికిలాఁగ వెట్టి, రా।
తెవదొరలించి, కన్నమునఁదేఁకుచుఁ, దూఱివటారుఁజేరి, తే।
కువనను వెంచి, యంతిపురికూటమునన్ నెలఱాలమచ్చునన్॥ 171

ఉ॥ పొంగఱతొట్లదాదికడఁబొత్తులనిద్దురవోవు రాకొమా।
రుంగని డాసి, తాను నెనరున్ విడి, కుత్తుకఁబట్టియొత్తిమ।
న్నింగొని, మేనఁగ్రాల్నగల నేరిమిదొంగిలి, తూఱికన్నమం।
దుంగనిపింపకన్నవరుదోరములంబడి దాఁటిచయ్యనన్॥ 172

గీ॥ గవనులనుమించి లెంకలఁగన్నుమఱపి। యరిగియాప్రోలితలపీటినం
టివచ్చు। చంద్రమతిఁగాంచినమ్మికసరవిఁదోఁప। సరమఁగొనిము
చ్చిరుచునాపెచందమడిగి॥ 173

ఉ॥ జాలిఁగరంగువానిబలెసంతనదాఁనునుగొంతయేడ్చి, యెం।
తోలయకారిమాటతనమొప్పఁగఁదానెచరించి, తల్లి, నీ।
చూలికివాళిపాతికయుఁజొప్పడదా? యిదిగొమ్మటంచ్చున।
య్యాలరిదొంగ, సొమ్ములదన్నొడింబడవైవనంతలోన్॥ 174

చ॥ తరుణమెఱింగి చన్గుడుపదాదిలి పేలఁగ నిగుండె సీరుగాఁ।
గరఁగని సుంగుచందము దిగన్గొని వాచఱచంగ నారొదన్।
బరువడి లేచి దేవెరికొమారు సబంబును జూచి నివ్వెఱన్।
దొరిఁగి కొమార రయంచు వెతతొకర్రట నొకరట నేడ్వ నయ్యెడన్॥
175

గీ॥ ఉలికిపడి తేఁడు హెగ్గడుల్ దెలుప నెఱిఁగి। యూదఁగొఱవోయిత
నిదేరి యూరెకులను। బెలుచ రాఁబంచి బుడుతఁ జంపిన గరాసుఁ। బ
ట్టి తెమ్మని కట్టడఁ బనుప వాండ్రు॥ 176

క॥ నెలవరులై పొలపరులై। పొలయిక నెటుసందు గొందు పొంతలను
ఱిపుం। తలఁగల నెలవుల నరయుచుఁ। దలపొలమున వల్లకాటిదరి
నొకచోటన్॥ 177

ఉ॥ అంతకుము న్నెలందివలడన్న నొడింబడవై దినట్టిసా।
ష్యంతయు నల్లకల్లరినయంబు గమచ్చ మెలర్పఁ జూపుచున్।
గ్రంతలవచ్చు నారెకులఁ గన్గొని రండి దెదొంగచిక్కెన।
న్నెంతయు బేలువుచ్చి వడి నేగెడుపట్టుకొనుండు దీనినిన్॥ 178

క॥ అనిపిలి చితలారులక। న్ననఁబోణిన్, దొడ్డఁగొన్న నగలన్ దాఁగ్రా।
న్ననసొప్పగించి యటఁబ్రా। మినసందడిసురిఁగి కంచుమింట్రైపఱ
చెన్॥ 179

చ॥ తలవరులాపయిన్ నిజముదబ్బు నెఱుంగక కావలంబునన్।
మలుచన వచ్చి యేయలఁతి దోసమెఱుంగని యల్లక్రొత్తడిన్।
జెలిఁ బెడకేలు గట్టి కరిసించుచు వేఁబిడికిళ్ళ మోదుచున్।
—సిలుగులు వెట్టుచున్ బెలుచ నెట్టుచు ముచ్చని చీరి తిట్టుచున్॥ 180

గీ॥ ఇట్లు కావళ్ళి హారలాయించుఁబోణిఁ। బట్టుకొని గుంపుగుంపులై చు

ట్టుకొనుచు। విచ్చుకత్తులఁ దోడ్కొని తెచ్చితమకుఁ। బెద్దయగుభవ
ఋని మ్రోలఁ బెట్టనతఁడు॥ 181

చ॥ కనితనకోఱమీసములఁ గ్రచ్చఱఁ దీడుచు లేచి వాలు చేఁ।
గొని తల ద్రుంతునంచు మదిఁ గొంకక తాసము కట్టెదీమసం।
బున నడిదంబుఁ బైఁ బఱుపఁ బోవుచు నేటికి ఱేని మ్రోలఁ బె।
ట్టితివఁగసిదీఱఁ దాముదల తేవని డుంగదయంచు నచ్చెలిన్॥ 182

క॥ పరుసనలాడుచుఁ గొనిచని। యరుసుకడన్ నిలిపి యిదిగొ యరయు
ఁడు నగరున్। బొరిఁ జొచ్చి కొల్లఁ గొనినె। త్తురుకందమున్ జంపినట్టి
తులువఁ బిసాళిన్॥ 183

క॥ అని తారాఋణగ రాకొను। రుని పైనిడి నట్టిన గలఁ బ్రోవుగ నటఁ బె।
ట్టినఁ గడు పెరియఁగ దాఁ జెలిఁ। గనినికఋ పుట్టుచ్చటంచుఁ గనర
న రెనయన్॥ 184

ఉ॥ కట్టిఁడి జంతయీనగలకై నెనరోసరఁ దొట్లనున్న, లే।
బొట్టియ, నెత్రుకందు, నెఱిపొత్తులకున్న, నిసుంగు, ఁజంపితే।
పెట్టుకొనంగ సొమ్ముడుగఁ బెట్టనె, యింతటి కాకొ మారు పైఁ।
బెట్టిన సొత్తునాఁచికొని బిడ్డనటంతటమానవైతివే॥ 185

క॥ ఎంతటికొలకొడిగట్టితి। వంతిపురింపాఁగుఁ దొట్లనల రెడు నిసు
వున్। గొంతొత్తియుసురులార్చితి। వింతకుఁ జేయెట్టులాడె నేయి
ప్పనికిన్॥ 186

క॥ మగవారికం టెమగువలు। తెగువన్ వెసనాఱు రెట్లు దేరు మఱచి
చె। ప్పఁగఁ బెద్దలకడ వింటిని। దగనీయొడనద్ది నేఁడు తారాఋణిం
చెన్॥ 187

క॥ పొలసురాలా యెవ్వగ। జాలిన్ విడియిట్టికడిఁది చందంబునకున్।
బాలైతివీవుపొడగన। గోలవుగా వల్లజమునికోలవుపుడమిన్॥ 188

సీ॥ నినుఁగనుంగొనఁగొలజుట్టుకొనునటంచుఁ। గినిసియాఈఁడు భీష
ణుఁగనినిజంబుఁ। గానకాయింతితలను "నెద్దినెనన్నఁ। గొట్టము
నఁగట్టుమన్నట్లు" కొట్టఁబనిచె॥ 189

చ॥ పెనిమిటి కాటికాఁపరిగఁ బెంపఱుటాపయి, ఁదానునొకర్ఱబాఁ।
పనికొలువంది ద్రెళ్ళుతనపట్టికిఁజిచ్చిడఁగాటిసుంకమున్।
బనుపడకుంట, యాపఘుఁగనారిలితన్దలవగ్లురాచొఱన్।
దునిమెనటంచు అట్టునిదిత్రుంపఁగడంగుట నెంచితానటన్॥ 190

సీ॥ పేర్చుమంటలకును వోడుపిడుగనంగ। నలయునాకింకసడివొట్టె
నాయటంచుఁ। దలఁచితలవంచుకొనిలాఁతితలఁపునకిర్ర। మ్రాను
వడియున్న యాచంద్రమతిఁదలార్లు॥ 191

మ॥ వడిగద్దించుచుఁబట్టిగోసడచినొవ్వ నెట్టుచున్ ఈనిక।
ట్టడఁ దెల్పంజనివీరబాహుకడఁ బెట్టన్ వాఁడుగిట్టించుమే।
వడిఁగాటంగలవీరదాసుకడకావాల్గంటిఁదోడొర్ఱంచుఁబ్రా।
మిడిసట్టించుచుసూరెలన్దలవరుల్ మిట్టాడఁబోనత్తఱిన్॥ 192

క॥ బల్లిమఁడ్డైతానిఁకపై। నెల్లరవినుగెంపుకొలపుటేలికపొండిన్। జ
ల్లగనేలెడువైనము। తెల్లముగాఁజలువకమ్మతెమ్మెరలాలసెన్ 193

ఉ॥ ఎట్టిబవంతపున్ వెతలోయెన్నితి, నింతకునీత్రిశంకురా।
పట్టినిజంబువాయఁడిఁక, వట్టితలంపు, వసిష్ఠువంతమే।
గట్టిగనిల్వఁజొచ్చెననిగాధికొమారుఁడువిన్నఁబోయ్యెచె।
ల్వెట్టులఁబాయునోయనఁగనింద్లను దేజుదొలంగెదెవ్వియల్॥ 194

గీ॥ చంద్రమతికిని దొర హరిశ్చంద్రునకును। దొట్టిన వెతారమిమ్మాడిఁ
దొలఁగుననఁగ। గుఱుతువోడకట్టెనోయనఁగొఱలునిరులు। దూ
లఁబోఁజొచ్చె వేవేగఁదూర్పునండ॥ 195

క॥ ఇదిగో మేలుఁగనిచూడుఁడు। పొదలిహరిశ్చంద్రుఁడింకఁబుడమిన్గ
డిమిన్। గమకొనఁగ నేలుననునుడి। కొమకకచాటెననఁగోళ్ళు
కోయనికూసెన్॥ 196

క॥ కడకుహరిశ్చంద్రుఁడుని। లుఁడపంతము నెఱపిరాచగద్దియ నే.డీ।
వడువున నెక్కఁడుననగా। పొడుపున్గట్టెక్కెఁదమ్మిపూపొంమ
వెసన్॥ 197

మ॥ అఁనా చంద్రమతిన్ దలార్లుగుముతైయవ్వీటిరాదారి నేఁ।
కటఁదోడ్కొంచటువోవమందిగుమి వేగన్ మూఁగికన్గొంచు నా।
కటరాపట్టివిసుంగుఁజంపెనఁటయీప్రాల్గంటి, యారౌర, యెం।
తటిదోసంబునకొగ్గెఁజారెయనియాందన్ బోవ వెల్లొండెడన్॥ 198

ఉ॥ గోరనునాకరానిసువుఁగూర్చివటారును గొల్లపెట్టిరో।
నేరమెఱుంగనట్లిపుడు నేరిమిఁదాలిచినంగనాచిమై।
బేరజపుంబిగాచి, యదెపెల్పనవచ్చెదు, నౌరదానితీ।
రారయ మేఁకవన్నెపులిరా! యనికొందఱువలుఁనద్దరిన్॥ 199

ఉ॥ చేరినయన్నలకుఁలటఁజెకుఁనముకుఁనఁగేలుఁజేర్చి, ముం।
దారెకులీడ్చిఁదోట్రువడియంజికఁబగ్గపుఁగట్లఁజిక్కియే।
తేరెడునా వెలందిఁగని తెంపరియక్కరొయెట్టిసేఁతకున్।
దేరితెగించెనిప్పొలువ తెక్కులికత్తెయటంచు వెండియున్॥ 200

చ॥ బలిమియుఁజేవయున్గలదు, పాయపుఁబ్రైదలి, యొందొయేరి నేన్
గొలిచినొ, వేఁడియో, కుడుకుఁగూలికినిల్చియొ, లేకనాలుగిం।

డులకడబిచ్చమెత్తియొ, యెటో, తగుచొప్పునఁబొట్టవోసికో।
కిలువడిపీడియిట్టిపని కేటకినిచ్చెలిసొచ్చె వేఁడుత్రై॥ 201

గీ॥ పుట్టిబుద్ధియెఱిఁగియిట్టి తెకఱలికత్తె। నెంచుఁగనియువినియు నెఱుఁ
గమ్మ। పుడమిరానురానుముం దెట్టివింతలు। గొఱలునొకొఱయ
నఁగఁగొందఱంచు॥ 202

చ॥ కలుగరెదొంగలెంచు, మఱికన్నము వెట్టరె, దారిగొట్టరే,।
పొలయికసొత్తునాఁచికొనిపోరె, వటారుననున్నయువ్యెలన్।
గలయెఱుగంచమున్నగలకైయిటుచంపిరె?యంచు నేఁడొ, తె।
కఱలివినఁబువ్వుఁబోఁణియఁట!కన్గొనరేయ దెకూళ్ళవచ్చెడిన్॥203

చ॥ ఎడనెడ నేలపైఁగసటు హెచ్చఁగనిట్టిపిసాళిచేడియల్।
వొడముటఁజేసి కాదెజగముచ్చులుపైదలులెంచు, వారినె।
న్నఁడుమదినమ్మరాద నెడినానుడి మేటిలె,నమ్మచెల్లి! యె।
కఱడనగరేడయివ్వెలఁదిగద్దఱిచెయ్దుమదేడచూడఁగన్॥ 204

గీ॥ ఇన్నినాళ్ళునో లెనిఁకముందునోయమ్మ। చంటిబిడ్డలకుఱనంటమ
నకు। నాదమఱవికూరుకంటంగఁదగదమ్మ। యనుచు నాడుకొనఁగ
నప్పుడవల॥ 205

చ॥ వలఃకులెఱింగి, కోటలదవంత్రులదాఁటి, బవంతిమేడకున్।
గలచవుసాలలన్ దుమికి, కన్నముదోఁపిడిఁబోతుటీఁగకున్।
బొలయఁగరానిలోనగరుమ్రుచ్చిలఁజొచ్చుటకొకఱచేడెకున్।
దలఁపఁదరంబె,యే మొయిదితర్దయువింతగనాకుఁదోఁచెడిన్॥206

క॥ అందీనన్నఁబోఁణి నెఱా। చందముఁగన్గొనఁగనట్టిజగత్తెగువకుఁదా।
నొందినదనూటకరంబది। పొందనికతగాఁగమదికిఁబొడమెడిమఱి
యున్॥ 207

చ॥ తలుసలికన్నగాఁడెవఁడొ తప్పక యింతలొనర్ప నంతలో।
నెఱఁగి తలార్లు వెంటఁబడ, నెక్కడఁ జిక్కక దూయ, నప్పుడే।
కొఱకయి వచ్చుచుండెనొ, నొగుల్వడ నిక్కము, దీనిపైన గల్।
కులుకుగవై బిషాఱఁగ నికొంకక వారలు దెచ్చిరిచ్చెలిన్॥ 208

క॥ ఎఱుఁగమె తలార్లగోహరి। నెఱి, దొంగలు వడిన యాఱు నెలల
కుఁగుకక్కల్। మొఱిగెనననిక్కసిలిగి। యుఱికిన ప్రముచ్చెం దుఁబో
యెనో యటమున్నె॥ 209

ఉ॥ ఇంతకు వారు ఱేనిపను పేమఱి నన్ దలదీయునంచు, లో।
మంతనమూని, యొక్క తలమాసిన దాని నిదీని దేర, దా।
వంతఁగలంగి లేని కొలవచ్చెనటం చెదదిక్కు నిక్కమున్।
సంతసఁదెల్పనోడిన, వెసన్ దల ద్రెవ్వఁగఁ బంచె ఱేఁడునున్॥ 210

క॥ చెవులెకన్నులు ఱేండ్రకు, చెప్పవిన్న। యదియ నిజమని కడగట్ట
కానయిడుము। రంభఁగద ఱేండ్రు దొరతనంబవలబిస్త। బ్రుంగు
దురటంబ్రు పెద్దలు పుడమి నెంచు॥ 211

గీ॥ ఇంతకేమౌక లేనియీనాల్గు వేయుతె। అంగులాడు నిజమెఱుంగ
గ . గలమె। నీరుపల్ల మెఱుఁగు నిజము దేవుఁడెఱుంగు। నను చుఁబలు
కఁగొండఱంచు మఱియు। 212

సీ॥ ఎట్టిసేఁ తసునోడిగట్టెని చ్చెలిదీనిఁ చనిమినఁగసిదీఱప నెడువారు।
నిజముపొల్లో యిదినిసుఁగుఁజ కాల్పడిన దనుమాటయని యాడుకొ
నెడువారు। ఔనే రెఱుంగుమర న్నెమ్ముఁబు న్నెమ్ము తెలియు వేల్పు-
నకంచుఁబల్కు వారు। రాజింత దెలియక గ్రాల్లంటి పైనెట్టి యాఱడి
ఁబెట్టు నేయ నెడువారు। నగుచునటంగ్రికిట్టిసె మూఁగియరయుప

జలు। గచ్చపొదపెచ్చుఁగదలినకరణిసద్దు। హెచ్చఁదమతమయి
చ్చకువచ్చినట్టు। లాడుకొనుచుండిరప్పుడయ్యతివఁగొంచు॥ 213

చ॥ అరుగుచువీరబాహుఁడునునారెకులుంగుమిగట్టికాటికాఁ।
పరికడఁబెట్టి, యియ్యదినెపంబుననంతిపురిన్ మొఱంగినె।
త్తురుపసికందురాకొమరుఁద్రుంచె, దనీఁడదిచేసిదని, సూ।
నరి, తెగటార్చనీకడగొనన్ సెలవిచ్చినఁద్రోయకానతిన్॥ 214

క॥ తొడికొనివచ్చితిమిదిగో। వడిఁద్రెంపుమటంచువీరబాహుఁడువలు
కన్।బడఁతిన్ బొడగనితనప్రే।మడియిల్లాలుగనెఱింగిమునుకొనె
డివెఱన్ 215

గీ॥ సేగిఱాపడికొండొకసేపునకును। సేకరించినమదియుకఱ చికఱ
ఁబట్టి। కట్టెమటబెట్టిదంపుఁబగ్గంపుఁగట్లు। సలిగగనుచంద్రమతిఁగూ
ర్చిజాలివడుచు॥ 216

సీ॥ చిగురాకు తలిమంబుఁజిన్నబుచ్చెడునీదునును గేలుగవకెయిప్పె
నపుగంట్లు। నెత్తమ్మిమూండ్లగున్నింపనినీమైదండలకాయిట్టిదడ
పుఁగట్లు। పూమమారంబింతపొలయనోర్చనినీమనంజలకాయిట్టి
యరిదిత్రాళ్ళు। అలరంతమోవఁబేరలయునీజిగిమేనికాయిట్టికడిఁ
దివగ్గంపుటురులు। అనయమునవళ్లైనెనిండ్లనంటఁపురిని। గలిమిమె
లఁగెడునీకెయూవెలుచపాటు। కటకటాయల్లతొలిజన్నిగట్టుద్రా
ఁతఁ। దరమెతప్పింపఁబుడమినెవ్వరికినేని॥ 217

చ॥ అని, యనిఁదీయువాని, ననునారయరేయనివేఁడువాని, ఁజి।
వ్వనుబులునంటువాని, ఁగయివాలిడకేమఱువాని, ఁబ్రోవఁగాఁ।
బనుపడునేను, నేఁడరయఁబైదలి, నందననాతి, నేతెఱం।
గునఁగొలనాకయిక్కడఁదికొంతమునన్ దెగటార్తునక్కటా॥ 218

ఉ॥ ఈకొమఁ జంపినన్ గొలయు, నే మొగమోటునఁ జంపకున్ననో।
యాకట! నన్ను నేలుధణి యానఁ దొలంగినదోసమౌను, నే।
నీకడఁ, జేకొనంగ వెరవెద్దియటంచెదనంతకంతకున్।
వేఁకరమొందికుందుఁ దన పెన్మిటినచ్చెలి గాంచి యిట్లనున్॥ 219

చ॥ అలుకులు నాయమేటికింక దొర యానతిఁ ద్రోయక కర్జమూనఁగా।
సులువగుఁ గాదె, యెందు వినరో, తను నేలెడివాని యానఁ బోఁ।
దొలఁగుట లెంకకున్ గరము దోసమటంచని వాకొనంగ, మీ।
కెలుఁగఁగరాని పాడిగల దే విను పింప, వినుండు వెండియున్॥ 220

ఉ॥ దోసము నాకు రానవరు దొడ్డగొనన్ జని రాకొమారునిన్।
మోసనడంచె నిప్పాలు వ్రముచ్చు, విగాది, పిసాళి, ఊఁగయం।
చీసడమొందితిన్, మనుపికేటికి, నేఁటికి సామికట్టడన్।
జేసి తెగింపు, మిట్టియెడఁ జెల్మియుఁ జుట్టఱికంబుఁ జూతురే॥ 221

చ॥ అని, వినుపీది వేల్పులరుదందికనుం గొన, దానొకింతయున్।
వెనుబడక ర్త్మిలిన్ దనదు పెన్మిటియంజలబ్రాలి మ్రొక్కి గ్ర।
క్కునఁ దన చీరెఁ జక్కనిడుకొంచట నెత్తురు కరళ్ళు గట్టినె।
క్కొనుపాలిబండ నెక్కియటుఁ గూర్చొని చెల్వని నిల్పి తా మదిన్॥ 222

గీ॥ వెలుఁగుమిను జోతపై జూడిక్క నిలిపి యింకఁ। బుట్టుపుట్టులనీనిక్క
పున్ వలంతి। యాహరిశ్చంద్రుఁడే చెల్వుఁడై చెలంగఁ। గనికరింపు
ము నాకుఁ బ్రామినుకుమనికి॥ 223

చ॥ అనిజతనంబుఁ దెంపు వెలయన్, గనియత్తఱి వీరదాసుఁడెం।
దనదల, ద్రాపుఁ జేరిసును వారయు వారలఁ, బ్రోవఁగల్గుని।
య్యనువరి కేలు నేఁడు విడనార్పఁగడం గెడి, నింక నైన్నియూ।
క్కొనలిడు గోరపుం గొలలకున్ నసు బాల్పడఁ జేయనున్నదో! 224

క॥ ఐనన్ వెసనామనుపతి। యానతినమవంగఁ బాడియగు, నాకేలా।
పానలుఁ బెఱతలఁపులు, నిటఁ। బూనెదఁ గాకింకఁ గర్జమునకనికడఁ
కన్॥ 225

చ॥ వలనుగ నిల్చి తానుకయి వాటమెఱిఁగిగనీబులోనియి।
ట్టలపు మెఱుంగుఁ జాయల బెడంగుఁగటారి మరీన, ఁదీసి, పే।
రెలుఁగున ఊని యానన టనెల్ల రెఱుంగ వినంగ మున్నాలున్।
గలయఁగఁ జాటి, బోటి మెడఁగత్తి గుఱిన్ దగ నిల్పి యూఁకువన్॥226

క॥వడిఁదీసి కేలుకోలఁదెకి।నడిదముఁ బై కెత్తి వ్రేయనంకిం।చుడు, నెయ్యె
డనుండివచ్చెనోయి। య్యెడ గాధేయుఁడెడచొచ్చి యెత్తిన కేలున్
227

గీ॥ పట్టి క్రమ్మరించి పాపి హరిశ్చంద్ర। యెట్టి తెంపుఁ జేయఁగట్టికొంటి।వ
కటకటికవాఁడునైనసీ బెడిదంపుఁ। బనియొనర్ప నిట్లుపాలువడునె!
228

క॥ రక్కసుఁడవు గాకీవొక। నిక్కపుమానిసివె! తలఁప నెలఁతల నిటు
లన్। జక్కాడనినువసిష్ఠుం। డెక్కటఁబనిచెనొకొ! యిట్టివేరా
తగవుల్!॥ 229

శా॥ కంటున్ బూని, మరంబునం దెదిరి, బలాక్రాంతాళపున్ బేర్మిఁబై।
నంటన్ వచ్చు మునీంద్రకుత్తుకల నెత్రాపోవఁగాఁ ద్రావి, యొ।
గ్గంటున్ గాననినీమపట్టియము, సేగిన్ జెందనిమ్మాడిక్కవా।
ల్గంటిన్ ద్రుంపఁగ నేఁడు పాలువడ నేలా చేసెదీవీ యెడన్॥ 230

క॥ అదిగాకిల్లాలును నెఱి। మొదలున్ బాడిసిరి కొరిక్కముగుతులునా
ల్గిఁ। సుమ్మై యిటనటనింపున్। బొదలించెద మగరితఁ గూల్పఁబోలు
నసికన్!॥ 231

ఉ॥ రాచఱికంబువీడికొని, రట్టడిలాఁతులపెట్టుపోఁతలన్।
వాచరమొప్పఁజిక్కి, వెలిపంనికిబంటయి, ప్రాపుదక్కి, కా।
ణాచిగఁగాటిఁగాచి, సుదినాననెటోవిడి, యంతఁబోకనేఁ।
డాఁచకయిట్టియాఁడుకోలకక్కటయీవొడిగట్టితేతుదిన్!॥ 232

క॥ తనయాలిఁజంపిపగఁపడిఁ, గనఁగలిగిన మేలు మేలె, గరితకుఁగాదా।
వినువాఁకదాల్పుదక్షుని। నణఁచెను, నీకున్న తెలివియతనికి లేదే॥ 233

గీ॥ ఆలిఁదొఱఁగినపదఁపడినందఁగలుగు। నేలుబడియేలసిరులేల నేల
యేల। ఆలుగలిగినఁగాదె పెంపలవు నెలవుఁ। గలిమిబలిమియుఁజె
లిమియుఁగలుగు తెల్ల 234

మ॥ తొలినామాటఁదొలంగి, రాచపదవిన్ దూలన్ జనన్ బుచ్చి, ఉ
వ్వాలప్రాలైపడికానలన్ దిరిగి, నీవాల్గంటిఁబోనమ్మి. యీ।
మొలకంచున్ విడిరిత్తఁజంపుకొని. యిందీమాలనిన్ గొల్చి; పే।
న్గలకాఁపైఁసుదకిన్ని చాలకువిదన్ గూలార్పఁబాలైతివా!॥ 235

ఉ॥ ఇంతటికైననామపలుకించుకనీవిపుడాలకించి, యి।
య్యింతివలంతి, యేదొసఁగు నేనినెఱుంగనిక్రొత్తడిన్, విశా।
పంతపుఁబూనికఁజంపకుము, పట్టియముంచుగనీబునన్, జగా।
మంతుననీదుతొంటినెఱిమన్నెఱికంబిదెయిత్తునావుడున్॥ 236

చ॥ పకపకనవ్వియోతబిసిబాగరి, యాఁ!దగవాడితీరలిం।
తకుమునుపిట్టినాయములుతద్దయుమీకడనెన్నివింటి, నం।
దొకటిగదాతలంపనిదియున్, మఱియేటికిఁగ్రొత్తగాఁగనా।
కిఁకనెఱిఁగించుటిందువినుఁడీకలపోఁడిమినేఁడుచెప్పెదన్॥ 237

క॥ మునుమీయప్పునకీమా। లనికమ్ముడువోవుపట్టులనునేఁడాఁజె। ప్పి
నకర్జమేదినైనన్। బనివినియొనరింపఁబ్రతినఁబలికితివినరే॥ 238

క॥ కావునఁబలికినచొప్పున। నే వెనుదీయక యచేయు టేయదినాకున్।
దావలపుఁబాడియాఁనిఁక। వావిరినాతోడమీకువావాదేలా॥ 239

మ॥ ఒఱకంబైన, గోలంబుగోల్పడిన, గోడు వ్యాప్తున్ మూఁడినన్।
జెఱయైనన్, జగమట్టె గెంటువడినన్, జేడ్పాటు మైగామి లే।
క్తైఱఁదార్గొన్న. దోసంగుఁజావోదవిబిడ్డన్ మాలినన్, బేరుఁబెం।
పుఱిదిన్ రానియసంబుఁబోని, పలుకో హాహాతప్ప నే నెంతకున్॥
240

ఉ॥ పటికినింకమీకుఁబసి కెక్క నియీనుడులిట్టిపట్లమి।
బోటులుసిల్వఁగాఁజనను. పొండు. చెయిన్ పిడుపుండటంచు మో।
మోటమువీడి ఈఁడనుడు, మోనపుఁబెద్దదొలంగియారన।
స్టేటనుబుట్టిగూలెననినింతకు నానుడిరిత్తవోయెఁగా!॥ 241

గీ॥ అను మద్రానృడియటనుండనంతఁగడఁకఁ। జంద్రమతితలఁదెగ వ్రే
యఁజాఁచి కేలు। వడిహరిశ్చంద్రుఁడు మెఱుంగుటడిద మెత్తి। వ్రే
యఁగమకింపనంతలో వెన్నుఁడపుడు॥ 242

సీ॥ ఇదిగదా తటిరొట్టి యుడుము నేనినొకింత వాతప్పువోరయనివానిఁ
బ్రోవ। ఇదిగదా తరుణంబు మదిఁబెన్మిటియ వేల్పు గానెంచి చెన్నా
రుగరితఁగావ। ఇదిగదా మెడరెట్టి యుదిల నేన్ దను బాయకోలిన
మ్మినడింగరిల నేల। ఇదిగదా పదనుపన్నిద మూని వెతగొల్పగా ధే
యుఁడిడుకనుకట్టుఁదెలుప। ఇదిగదా ముజ్జగంబుల నేమబిరుదు। లా
నికకటికముఁబాడిఁగానుపింప। గలుగునదననియాపాలకడలి
నెపలి। వడిహుటాహుటినడలవెల్వడియెనపుడు॥ 243

మ॥ సిరికిన్ జెప్పఁడు, చిందముల్ గనఁడు, వాసిన్ జుట్టువాలుంగొనం
డరయండొద్దబలంగముల్, గరుడిడాయన్ జీరఁడొక్కింతయేఁ,।

గురులన్ దీర్చుకొనందు, సాల్వాడలఁగీల్వాల్పందు, కేల్సాఁచుకొం।
చరితిన్ జంద్రమతిం ద్రిశంకుచొ అనొయ్యన్ బ్రోవవిచ్చేయుచో॥ 244

ఉ॥ వెన్నుని వెంట, లచ్చిసిరి వెంటవటారుబలంగమాపయిన్।
బ్రన్ననఁబక్కిఱేఁడు, నటవానిపయిన్ సుడివాలు నాబడిన్।
గ్రన్ననఁజిందమున్ మొదలుగాఁగలయత్తెలిదీవిపాళెమే।
పన్నినని వ్వేలన్ వెడలివచ్చెను వచ్చినఁజూచిగుంపులై॥ 245

చ॥ నలువయుమిత్త్రిగొంగ తొలినాడికమన్నెయునీటి కొన్నుసోఁ।
కులయెకిమీఁదునున్ మొసలిగుజ్జవు జేజెయు, జింక రౌతునున్।
గలుములబచ్చునున్ మొదలుగాఁగల ముప్పదిమూఁడుకోట్లవే।
ల్పులుగనియిట్టు లెచ్చటికిఁ బోయెడు వెన్నుఁడటంచుఁదారునున్॥ 246

చ॥ వెనుబడఁగా వసిష్ఠుఁడును విష్ణుఁడుఁ గశ్యపుఁడత్రిగౌతముం।
డును జమదగ్నియున్ గపిలుఁడున్ వరతంతువు గార్గిగాలవుం।
డును తృణబిందుడున్ భరతుఁడున్ బకదాల్భ్యుఁడు శక్తి నారదుం।
డును చ్యవనుండునున్ దొలినుడుల్ నెఱిఁబాడుచు వెంటనంటఁగన్ 247

సీ॥ వెన్నంటితనకల్మి వెలఁదిగావించెడుననువు కొల్వింతయునరయఁడ
పుడు। తముపీడిచ నెనంచు దత్తఱంబున వచ్చుగరుడిపైనైన వలను
గాంచఁడపుడు। కళవళంబున మూఁగకదలి తా రెడు వేల్పుఁగము
పొకింతయు దండఁగానఁడపుడు। తడఁబాటుమైఁదొంటినుడులఁ బా
డుచు వెంటఁబరుగిడుతబుసులఁబలుకఁడపుడు। తనరఁదనునమ్మినిజ
మూనిమనెడివారి। సిలుగుఁబాపఁగఁదన కెంతతలఁపుగలదొ। కొ
నిపంటింపకకరిఁ అగలిగియపుడు। క్రచ్చఱను ఱెప్పపాటున వచ్చె
వది॥ 248

గీ॥ ఒండుకేల్దోయిఁబొలిబండనుండిచంద్ర। మతిఁదొలంగించియాద
టమఱియునొండు। కేలుదోయిహరిశ్చంద్రువాలునుడిపి। తనమ
నెఱరూపుననుబ్రమోలఁదనరఁబొలిచి॥ 249

గీ॥ సైఁచుమెచ్చితినినుహరిశ్చంద్రనీవు। నిజమునీరేఁడుజగములనిలిపి
తింక। నిన్నుఁబోలినరాచమన్నియలుగలరె। యనుచుఁగడకంటిచూ
పుజాలొఱనఁగఁగాంచి॥ 250

క॥ లవిడాయఁదీసికడుగా। దిలిమైమైనిమురనెలమిఁదెలివిఁగనిమై।
పులకలువొలయఁగఱేఁడా। కలుములచెలిమగని కెఱఁగికడువే
డ్కన్మెయిన్॥ 251

సీ॥ పెకేర్ంజ్ఞతబుసుమైఁబేర్చువిన్నాణంపు దంటలకందని దంటవీ
వు।పౌనరునీజగములఁబుట్టింపరెట్టింపగిట్టింపఁగాఁగలదిట్టవీవు। త
ఱిఁబేరనెడమునఁదఱుఁగకెయ్యెడనిండియును నెద్దియునునంటకుం
డువీవు। ప్రాఁబలుఁగొనలనేర్పడరోయఁగాఁగల్గువఱలుజగాజే
జెగఱువవీవు॥ జగములకుఁదొంటితాతవుజంటవీవు। క్రాలునన్నిం
టిప్రాపవుకాపవీవు। తోఁచుకనుకట్టుపాదవుతోడవీవు। వెలితిలే
కుండనిండినవెలుఁగవీవు॥ 252

సీ॥ గొనములందియు నందకెనసి వాకొనరాని నలువునై వెలయువి
న్నాణమీవు। జగమంటియంటకజగమువైయదిగాకయన్నింటిలో
వెలినలరుదీవు। ఇట్టిదట్టిదటంచునెడఁదనొటఁదలంపనెన్నంగరా
నిపేరెఱుకవీవు। పనిరూపుపేళ్ళందియును లేకకొలఁదికందకనిండి
యున్నపెందలఁపవీవు। అలఁతికలఁతివివలఁతికివలఁతివీవు। ఉనికి
కెఱుకకునెలమికిమనికివీవు। డంబుజగమంతటికినిగఱంబవీవు। స
డలునీగారడముమించుసత్తవీవు॥ 253

సీ॥ పదెనూయిదొరవు లేర్పడియునునందలినలరునీరొకఱటి యైనకర
ణి। దివెపంజులారతిదివ్వటీలొప్పియునటజోతి యొకఱటియైనక
రణి। కడియంబుతీఁగెరాగడిబిళ్లలొప్పియునటఁబైఁడియొకఱటి
యైనకరణి। గురిగదుత్తపరంట్లునరయవేఱ్వేఱయ్యునందుమనొ
కఱటియైనకరణి। తనరనిమ్మేను, వెండియద్దానిమీఁదఁ। బరఁగునెల
వరియును, వానిపైనఁబొలిచి। వఱలుతొంబదియాఱవవాఁడు, వే 254
ఱు। వేఱునైయుండియును, నంతవెలయుదీవు॥

శా॥ ఆనీవిప్పుడుమమ్ముఁబ్రోవఁగనిప్రాయందమ్మునైఁజుట్టువా।
ల్జానాచిందములొప్పఁగా, ఁదొలసిపేర్లన్ దాల్చి, మెమ్మేలుచె।
ల్వ్వానన్ బంగరుసేలయున్, మొసలివాయుంట్లొలిఁగీలొఱల్పి,వి।
న్నాణెంపున్ సిరితోడవచ్చితిటకున్,మాపూన్కినీడేర్పఁగన్॥255

క॥ అని తెలివికలిమి,వేడుక।కనునీర్వెల్లువలుగట్టఁగాఁజాఁగిలి,బ।త్తిని
మ్రొక్కి,నిలువ,నాలోఁ।గనిక్రొత్తడిచంద్రమతి,నిగారపుటెలమిన్
256

గీ॥ వెలయఁదామ్రొకిఱ, యోవేల్పువేల్ప, నాదు। నగడువో, వెండి
తలిదండ్రులలరఁ, గాశి। మనిఁగినకొమారురాచూలిమనుపుమను 257
డు। తోనెయటవాఁడునిటలోహితుఁడనుమనిరి॥

ఉ॥ అప్పుడులచ్చి, చంద్రమతినారసిక్రొత్తడిబంతిలోజగా।
మెప్పునుగన్నదానవుసుమీ. యగడానునె? నిన్నుఁ గాధిరా।
నెప్పరిచూలినీమగనినికఱ మెఱుంగఁదలంచి, లేనిపెం।
డ్రిప్పులఁబెట్టియోటువడె, నీనెఱయిాలువుఁజేసిపైదలీ॥ 258

ఉ॥ ఎంతయువన్నెవాసినెనయించితివీవని తెల్పి, నంతలో।
వింతగఁగాశిఱేఁడుఁతనబిడ్డమనన్ గనుగొంచునివ్వెఱన్।

సంతసమంది, మందివలనన్ సిరి ప్రోడవలంతిరాకచా।
ప్పంతయెఱింగి, తానుఁదనయర్మిలి దేవెరియున్ బరాబరిన్ 259

గీ॥ వెడలి వెన్నుని పొడగాన్పుఁబడయవచ్చి। మ్రొక్కి, తమకూర్మిపట్టిని
మ్రొక్కఁజేసి। యొదిఁగినిలువ, హరిశ్చంద్రుఁడు విదతోడఁ। దె
చ్చిలోహితు మ్రొక్కించి తేరినిలిచె॥ 260

క॥ అత్తఱినవ్వ్యోడఁదనకున్। హత్తినజాపాటూకింతయడఁగినమది
లో। నత్తరమున్ దత్తరమున్। గుత్తగొనన్ గాధిచూలి గోల్పడి పూ
నికన్॥ 261

ఉ॥ ఏటికి వేల్పుతేనికడ కేగితి, నేగితిఁబో, యతండు నం।
దేటికి నిక్కువంబు పలుకెత్తెనొ, యెత్తెను బో, వసిష్ఠుఁడం।
దేటికి వీని నెక్కువగ నెంచెనొ, యెంచెను బో, యెఱుంగకే।
నేటికి నామికన్ బ్రతిన నెన్నితిఁ గల్లరి వీనిఁ జేయఁగన్॥ 262

చ॥ మును పొకతేఁడనయ్యు, నుడివోకగడించిన యత్త బంపుబ।
ల్మినిఁగద, యెన్నికన్ నలువమించి చెలంగితి, నంతఁబోక తా।
నొనరిచినట్టి వానికరుదొప్పఁగ మాఱొనరింపఁగల్గి, పెం।
పనయముఁ దేఱిబన్నురుసిన్మెయస మొందితి ముజ్జగంబులన్॥ 263

గీ॥ ఇంతటికిఁదలంప, నీతండు నిక్కంబుఁ। బలుకకున్న నేమి, పలికెనే
మి,। దారినున్న పెంటఁదలమీఁద వైచుకొ। న్నట్టువట్టి గొడవఁగట్టి
కొంటి॥ 264

ఉ॥ ఏమిదివింత! తొల్తఁగలయీసుగొనంబుల నెల్లఁబాసి, యెం।
తేమదిదిట్టమూని, తబమెక్కుడొనర్చి, వితావితాతలం।
పేమటి, నేఁటికొక్కపని కెక్కని మాటకుఁబూని బేల్పనై।
యేమటి, యేల, చెటలకునిటోడిగటి, నయుంబుగానిణన్!॥ 265

క॥ అనయము నెఱఁగుదువలు నే। ‘‘వినఁ బెద్దలతోడ వాదుఁ బెతరుల పొం
దున్’’। బనుపడదని రిది యెఱిఁగియుఁ। బనిమాలి వసిష్ఠుతోడఁ బదరితి నేలా!॥ 266

సీ॥ ఒకనాఁడు వీనితండ్రికిఁ ద్రిశంకునకుఁగాఁ, దలఁకి వసిష్ఠుచేఁ దబము
చెడితి। ఒక తేపఁ దొల్లి మేనక డాసి వలపింపఁ, దగులంబు మైఁ జిక్కి
తబము చెడితి। ఒకమాఱు వేల్పుఱేఁ డోజఁ బంపిన రంభఁ దగ ఱాయి
వడఁ దిట్టి తబము చెడితి। ఒకతూరి మున్ను కాటకమున గోదమేను న
రికోనఁ బోల మెక్కి తబము చెడితి॥ సరవి నిన్నియుఁ దెలిసియుఁ ‘‘జదు
వ వేయి। నున్న మది పోయె’’ ననఁ దబం బెన్ను వెరవు। నిచ్చ గోనక వసి
ష్ఠుతో మచ్చరించి। క్రుంగిలఁగ లేని వెతఁ దెచ్చుకొంటి మగుడ॥ 267

క॥ తడవుల నడియల మడువుల। నడవుల నిడుముల గడించి నట్టి తబంబుల్
బొడవడఁగ దారవోయఁగఁ। గడగండ్లిటుఁ దాపరించెఁగా! నాకక
టా!॥ 268

ఉ॥ ఇంతటి కైన దేమి, మును పేనును ఱేఁడను, వీఁడు ఱేఁడు, నా।
కెంతయు వేడ్క గాదె యితఁ డిట్లు నిజంబు, బతంబుఁ బట్టి తా।
నెంతటి వంతలన్ గలఁగ కే నెలకొల్పుట, దీనరాకొలం।
బంతటి కెంతొ వన్నెనిడె, నట్టిఁడు మన్ననగంట యొప్పదే॥ 269

క॥ అని మదిమనికి తమును విడి। మునుపల తెఱగంటి ఱేని మ్రోలను దా
నా। డిన పగిది, బాస చెల్లిం। పను మునుబడి, తబుసు లాదుఁగ బలిత
పు వేడ్కన్॥ 270

గీ॥ వచ్చి యున్న హరిశ్చంద్రు మెచ్చినాఁడ। నిక్క మీరేడు జగముల నిలిపి
తీవు। నిన్నుఁ బోలిన రాచమన్నియలు గలరె। యంచుఁ గూరిమిఁ దాఁ
గౌఁగలించి మఱియు॥ 271

క॥ ఈవింతదనుకఁ బొందిన। యావంతల కెల్లమే నయరయంగగతం।
బేవా క్రుచ్చెదనదివిను। మీ వేల్పులుఁదబుసులంద ఱెఱుఁగఁగనిచ
టన్ 272

ఉ॥ మున్నొక నాఁడు నేనుమినుప్రోలికి నేగఁగ, వేల్పురాయఁడం।
దున్నతబంపు తేంద్రఁగని మోలినిజంబువలంతిమెవ్వఁడం।
చున్నయ మొప్పఁదెల్పుఁడన, ఁజూచివసిష్ఠుఁడునిన్నుఁజెప్ప, నే।
నన్నడిద్రోచికల్లరియయంచునినున్ గడుదూఱిపలిఱతిన్॥ 273

క॥ అంతటమాకిరువురకున్। గాంతాళముమచ్చరంబుగడలుకొనన్
వా।దెంతయుఁబెరివినఁజివరకుఁ। బంతంబులువడెనుబాస వాల్దొర
లరయన్॥ 274

ఉ॥ అంమననీవు నాయిడినయగ్గలపుంగడగండ్ల కెల్లనో।
జందయి వాఱఁజికిఱయు, నిజంబుఁదొఱంగకనిల్తు వేని, నీ।
కందఱు మెచ్చ, నాతబమునందఱపాలునొసంగి, మింటిప్రోల్।
పెందొరగద్దె పైఁదడవుబెట్టెదనంచటబాస చేసితిన్॥ 275

సీ॥ దానని న్నినుమాడఁగా నెలగను వేఁడి, యవల నేల్పడిఁబాపి, యప్పు
మోపి। కానపాలొనరించి, క్రొల్గంటినమ్మించి, కాలకౌశికునింటఁగా
సిపఱచి। నిన్ననమ్ముడు వెట్టినిత్రుపాల్పడఁజేసి, వీరబాహుని యొద్ద
వెతలఁగుడిపి। నీబిడ్డఁజంపించి, నెలఁతరట్టందఁగఁగాశి రాజుకొమా
రుగంతుగొలిపి॥ సిలుగులొందించుపూనిఱ, నా చేతఁజేయఁ। గ
లుగు వెరవులనన్ని నేఁగొలిపినాఁడ,ఁ। గానియవినీమనికఱంపుఁగ
లిమిబలిమి। నం చెలంచెలుగనుబటాపం చెలయ్యె॥ 276

చ॥ గొడవలు పెట్టనాయడిగికోలున, నివ్వెలఁగొన్నవీరబా।
హుఁడు వెలివాఁడుగాఁడు, నిజమొప్పఁగఁబ్రొద్దుకొమారుఁడింక
ఁగ్రొ।

త్రడియగు నీపడంతి వెతఁదార్పఁగఁబాని సెరాలుగా వెలన్।
బడసిన కాలకౌశికుఁడు పాఱుఁడు గాఁడదె చాయపట్టెచూ॥ 277

సీ॥ ఇది మసనంబుగాదెల్ల కోర్కులు పండవలనైన జన్నంపు వాడగాని।
ఇవియెమ్ము తెవలుగా వేపు తేజు ననివ్వటిలఁజేయు వెల్మికట్టియలు
గాని। ఇదిపునుక నెనడుగాదిందు వెల్చఁగఁగిత్తిఁబోయఁగాఁగూ
ర్చిన నేయిగాని। ఇవి వెంద్రుకలుగావు తవఁజకర్కటి నొనర్పఁబొన
రఁజేర్చిన తెల్లుపోఁపుఁగాని॥ ఇవ్వికలయఁజూడు మేవంపుఁబీనుం
గుఁ। బరులుగావు వెల్మి పసులుగాని। మఱియు నిష్వ గావు కొఱవిద
య్యములు, ప్రాఁ। బలుకుఁబలుకు నొజ్జబంతిగాని॥ 278

ఉ॥ కావున నా యొనర్చు కనుకట్టిది, యింకఁగలంకుఁ బాసి నే।
నా, వినువీటనీకొసఁగ నాడిన కైవడి దారవోసెదన్।
బ్రావు గనాతబంబుఁ జెయిపట్టుము, నీదగు మేటిపట్టమున్।
జేవను గట్టుకొమ్మిచట జేజెలెలుంగఁగ నంగనర్మిలిన్॥ 279

చ॥ తడవిటనాల్గు సంద్రములు దాఁకఁ జెలంగెడి నేలనేలు పే।
రొడయఁడ వైకరంబుఱిదియున్ నెఱెపాడియు నిజ్జగంబునన్।
గడుకొననుండుమంతటఁదగన్ బదునాలుగు మన్వులైన దాఁ।
కెడపక నిన్నుమిన్నొటికయేలికరాసరి గద్దెనిల్పెదన్॥ 280

క॥ అనుడు హరిశ్చంద్రుఁడు గనుఁ। గొని, యోజడదారి, నీదుకూరిమిఁ
గాదే। పనుగొన నేనొక నిజమరి। గను వెలసితి, వన్నెవాసిఁగాంచి
తిఁబుడమిన్॥ 281

ఉ॥ ఎంతటి మేలొనాకు నెనయించితివింతకుఁ బెక్కువేలయేం।
డ్లెంతయు నిల్కడన్ గడఁగి, యేర్చెడు వేసవి సావివానలన్।
వంతలఁదోఁగి, దప్పిఁబసివాడి, తబంబొనరించు జోగిరా।
బంతికి నేనిఁ గన్పడని వాఁడిటఁదోఁచెను నీకతంబునన్॥ 282

ఉ॥ ఇట్టియ వారిపున్నెమున నేచెడునాకుఁగలంకు లేల, నా।
పట్టినతొంటిబాగెములుపండె, నిఁకేటికినీతబంబు, నీ।
పట్టము, మింటిప్రోల్మనికిపట్టును, నామదిఁబాయకీజగా।
దిట్టని వెన్నునిన్ గొలిచి తేరొఁ-నుటొక్క టెయేనుగోరెదన్॥ 283
గు॥ అనినన్ జిర్నగవొప్ప వెన్నుఁడను, ఈఁడా, నేఁడుఁగాధేయుపం।
పును గావింపు, పదంపడిన్ బదవి పెంపున్ గల్గఁగా, నిన్ను నీ।
ననఁబోణిన్ గడు గారవంపుఁబెరిమన్ నామనిఁ-కిన్ జేర్తు, నం।
దనుకన్ నీవిటఁదొంటియట్లకలిమిన్ దైవాఱుమన్నన్ వెసన్॥ 284
మ॥ విని, గాధేయుఁడు, వేడఁ-మైనచటము వ్వేల్పుల్ నిరాబార్లుదీ।
వనలీ, నచ్చరలెల్లపైవిరులుగుప్పన్, వేహరిశ్చంద్రుఁగూ।
ర్చి నెఱిన్ నికఁ-మునిల్పితీవనుచు వాసిన్ బేర్మినగ్గించి తాఁ।
దనపున్నెంపుఁదబంపుసామొసఁగియంతన్ బూనిఁ-నెగ్గింపఁగన్ 285
సీ॥ అప్పుడు వేల్పు తేఁడటకుఁబొన్ననఁటులమిను వాఁక నీరుఁదేఁబనిచి
యొరిమఁ।జంద్రమతిన్ హరిశ్చంద్రులోహితుఁడావినలుగులొంద
ననుర్చిజలకమార్చి। పసనిపసిండి దుప్పటములఁగట్టించి చెన్నుమే
ల్నగలఁగై సేయఁజేసి। నెలజాలబెడఁగుఁదిన్నియనొందు గావిం
చి వేలుపుగట్టుతో వియ్యమందు॥ వేయివిన్నానికముల పెన్వెలుఁగు
మీఱు। సుదిరిసింగంపుగద్దియనునిచిప్రొద్దు। వంగసపుటొజ్జనువసి
ష్ఠుఁబజ్జఁబలిచి। యొడవకిఁకమీఁది చెయ్యువ్వఱునడుపుమనుడు॥ 286
చ॥ అలరులుసోనలైకురియ, నచ్చరలెల్లరుగొండ్లిసల్ప, వీ।
ణెలపయి వేల్పుగాణలొక నేర్పునఁబాడఁగ, బేర్లుమ్రోయ, ఁబే।
రెలుఁగునఁదొంటిమినుఁ-లురహిన్ జడదారులువలఁ-, నప్పుడ।
బ్బలియు వెడంద నెన్నుదుటఁబట్టియఁగట్టెవసిష్ఠుఁడర్మిలిన్॥ 287

క॥ వెన్నుఁడు,నల్వయు, గుబ్బలి। కన్నియ చెల్వుఁడును, రుసులుఁగం
గల వేల్పుల్,। ప్రన్నని దీవన లిచ్చుచుఁ। జెన్నారఁగ జన్నిపుడు సే
సలు నెలమిన్॥ 288

గీ॥ వేల్మిగుండంబులఁగరంబు వెలుఁగు జోతు। లతిమివలకడగా మించి
తుఱఁగలించె। జగము దెంతయుఁ జల్లనై సంతసిల్లఁ। గన్నవలి తావి తె
మ్మెరల్ గలయవీచె॥ 289

గీ॥ ఓగిరపుబంతులును, బైఁడి తేగములును,। వలిపరెంటంపుఁ బెట్టులు,
వలపు గొలుపు। మేలుకలపంపుఁ బూఁతలు, బూలముడుఁపు। లు
ను, బదంపడి వీడెముల్ దిన రెనచట॥ 290

ఉ॥ అప్పుడు తేనిఁ బాలకడలియల్లుఁడయోధ్యను నేగితప్పకే।
వెప్పటియట్ల బల్మి సిరి నేల్బడి నిక్కపుఁ బాడి నుండుమం।
చొప్పుగఁ జెప్పి వీడ్కొలిపి యొయ్యనలచ్చియుఁ దానుఁ బక్కిరా।
నెప్పరిపైన నెక్కికొని నెట్టనఁ దాఁ దెలిదీవిఁ జేరినన్॥ 291

క॥ కడమ తెఱగంట్లు రుసులటు। విడితమతమ నెలవులకును వెడలుడు,
వాలో। వడి నారదుండయోధ్యకుఁ। గడఁకన్ జనిసత్యకీర్తిఁ గాంచి
యతనితోన్॥ 292

గీ॥ ఆలిహరిశ్చంద్రునికిఁ గొంపుఁ గలిమి, నతని। రాకయును జెల్వఁ బ్రక
డరహిఁ జెలంగి। వీటనెల్లరు నా సుద్దివినఁగఁ జాటఁ। బంచుటయు
వేడ్కనుప్పొంగి పజలెటెంగి॥ 293

సీ॥ కపురంపుటనఁటికంబంబులముంగిళ్లఁ గన్నులపండువుగాఁ గనిలిపి।
దట్టంబుగా నెల్లపట్టుల నెత్తావి పదనీననగరు దూపములు పెట్టి। తెలి
ముత్తియపుజాలరులమీఁదు పచ్చతాగమి దోరణముల మేల్ల ట్లమర్చి
పలువోట్లఁ గురువేళ్లపందిళ్ల నెలకొల్పి తళుకునున్గా రిత్తు చిత్తరువులు

సీ॥ నిగనిగ నెలంగఁబన్నీటజగిలెలలికి। అరిదిజవ్వాదిచేఁగలయఁ
పిఁజల్లి। యాణిపూసలముగ్గులనమరఁదీర్చి। చెలువునిండారవీడు
గై సేయుటయును॥ 294

క॥ దొరలుఁ బెగ్గడలుఁ దీ। ర్పరులుఁ జెలులుఁ బడాళ్ళు బందుగు
లుఁ గై। సరులుఁ గికరీలుగాణలు। నరుదేరఁ సత్యకీర్తియప్పుడు
వేడుకఁ॥ 295

చ॥ అరదములేనుఁగుల్, గుదిరలందలముల్, నడజోదుపాజులుఁ,।
గరమొలయంగఁదానెదురుగాఁజని, వచ్చుత్రిశంకుచూలికిఁ।
దిరముగమ్రొక్కియంతఁదనతెచ్చినమేలరదంబుపైనన।
య్యరుసుఁగొమారుఁజంద్రమతినర్మిలిఁగూర్చొనఁజేసి తానటఁ॥ 296

చ॥ చనవొకయింతయీఁబడసిసంతననవెన్బడి, గాధిపట్టిప।
న్పునఁదొలుతొల్త నేవమునఁబ్రోలెడఁబాసిననాఁటినుండితేఁ।
డనయముఁబడ్డపాట్లు, మఱియాపయినేరికిఁగల్గనట్టివె।
న్నునిపొడగాన్పుసుద్దిమదినూలొకొనఁగావిని సంతసించుచుఁ॥ 297

మ॥ జగముఁ మార్చఁదబంపుబల్మిగలవిశ్వామిత్రుపంతంబుదూ।
లఁగనికట్టులఁవాలియుఁ, నిజమునేల్లఁగాలనెకొల్పి, జా।
నుగఁబేరెన్నికమీఱి, యేరికినిఁగన్గొరానియవ్వెన్నునిం।
పుగరాఁగాంచితివట్టినిన్ననఁగమాపున్నెంబదెంతోకదా॥ 298

క॥ అనుచాయాంవంటెంబుల। వణితంబులఁగొటికమేలువలఁగలపజ
మే। ళ్లనయముఁబెగ్గడదెలుపఁ। వినుచుహరిశ్చంద్రుఁడపుడు వేఁ
జనుదేరఁ॥ 299

చ॥ ఎడనెడఁగల్గుమన్నియలు, నేలికలుఱ్ఱమఱిమాఁడెపుందొరల్।
కడువడివచ్చిమ్రొక్కిపొడగానుపుమన్ననలందిపెక్కుపా।
వడములొసంగివెంటఁగొలువఱ్ఱజదలంబులతోఁగరంబువె।
న్బడఁగనయోధ్యఁదాఁదఱిసెఁబట్టమునఱ్ఱబజలప్డువేడ్కమై॥ 300

సీ॥ ఎన్నాళ్ల కెన్నాళ్ల కీమనరాఱేఁ గన్నులపండువుగాఁగఁ గనుట।
ఎట్టిదెప్పరముల నేని నీమనఱేఁడుమాటదప్పఁడుకదామఱచియైన।
ఇల్లాలనంగఁనీయింతిగాకిఁక నేరిఁజెప్ప నొప్పుజగాన మెప్పువడయ
కలిమిలేములనుబ్బుఁగలఁకలందకకంటియెట్లుతాఁజెల్వొని నెడయ
కుండె॥ ఈనిసుంగేదివెన్నునియొలమిచూడ్కి। నెసఁగిమనెనఁట
యింతటికితనినిక్క। మీవెలందుకయీలువుగావెకతము। లనుచు
గొనియాడఁబ్రోల్సొచ్చియంతఱేఁడు॥ 301

సీ॥ చొపరుల్ గుమిమీఱిసందడింపఁగ, మ్రోలఁగైవారములుగ్రిక్కి
సములొనర్ప। ఁబలువాయిదములు గ్రందిలఁగాణలాలతి వీనులకిం
పసువిందుఁగూర్ప। వెలఁదులుసీవిరుల్ వీవ, మేడలనుండినైదు
వల్ సేసలునలరిచల్ల। లలికెంపుటారతుల్ చెలులునివాళింప, వ
డివేగరులుబరాబరులుసేయ। వఱలఁబాఱులుగూడిదీవనలొసం
గఁ। నెల్లరొక్కటజేజేలునిడఁగనగరు। నింపుమైఁజొచ్చిపసిఁడి
సింగంపుగద్దెఁ। గలిమిమైఱేఁడుపేరోలగమునసుండె॥ 302

సీ॥ నిజముఁబాడిజగాననిండారనెఱయంగ, మగలెవేల్పులుగాఁగమ
నఁగఁజెలులు। వడిదప్పకదనునవానలుగురియంగ, మెండుగాఁ
బంటలుపండుచుండ। పసులయందెల్లడఁబాఁడిపెంపారంగ, పో
ల్కినెన్నదిసుందియలరనారిమ। తెఱఁగెన్నఁబుడమిపైఁదెఱగంటి
జగమిదిసుమియంచువేల్పులుసూచిపొగడఁ॥ గలిమిబలిమియుఁజె

లిమియు నెలమి మీఱ। సంతుమంతును నెంతేఁ గొఱంత లేక। పుడమి
నంతయుఁ దేజునఁ గడిమిఁ బెనుచు। వెలయ మేంగ్లహారిశ్చంద్రుఁ డేలు
చుండె॥ 303

మ॥ అని, తొల్ప్రాఁతను డిఁగరంబెసఁగియుంపె నాహారిశ్చంద్రమతీ।
ని నెఱ్ఱాసుద్ది, మృకండుచూలి పెరిమెఁ నెరొప్పెప్పఁ గాఁ బ్రోద్దుమ।
న్మనికిఁ జెప్పినమాడ్కిఁ, గబ్బ మెనయఁ నాః నెన్నన్లిచ్చపుఁ।
దెనుఁ గుఁ నూటలఁ గూర్చి నీకొసఁగితిఁ, బెన్నుండ! నఁ బ్రోవవే॥ 304

క॥ ఎవ్వరు దీనిఁ వ్రాసిన। నెవ్వరు చదివినను విన్న నె[illegible]డుఁ గలిమిఁ।
నివ్వటిల సంతు మంతుఁ। ద్రెవ్వని మనుగడను[illegible] తేగమెల
మిఁ॥ 305

సీ॥ కబ్బ మియ్యది వ్రాయఁ గాఁ గొంత. నొకనాఁ[illegible]లలో నఁబుదియ
బొట్టులు వెలుంగఁ। గావివల్వలు దాల్చి కాళ్ల బావలు మెట్టినసుఁ బ్రో
చునుడయవర్ణనఁ గనొకరు। యరిది మానిసి నా[illegible]సగుపడ నే మ్రొక్క
దఱిసి తానన్గొట్టఁదలఁకి యేను। అటఁ గొలంకువ క్రేవ నలరు దద్దడ
మొకండర సిడాఁగినఁ దానునరుగు దెంచి॥ అరితి నా చేతి యీ కబ్బ
మందియలరి। యోరి నీ చేతఁ బొత్తమిఁ కొండుమంతు। పరఁగఁ జే
యింపవలెనంచుఁ బైనివలువ। కొంతనాకిచ్చి మఱిఁగె, దలంతు
నతని॥ 306

సీ॥ వెలయఁ గ్రీస్తు పుట్టి వేయు నెన్మిదినూట తొంబదాఱవ యేటి తోడ
నడిచి, క్రౌ లెడుకలి నాల్గు వేల తొమ్మిదినూట తొంబదాఱవ యేటి దొ
రసియపుడు। పరఁగు మన్మథ పుష్య బహుళ త్రయోదశి, నింగ్లీషు దొ
రతనంబెలయుచుండ। సరవి విక్టోరియా చక్రవర్తిని యేలుబడి, ము
న్ను పెద్దనభట్టుమూర్తి॥ రామభద్రుఁడు లోనగు ప్రబలుకవి తో గ

ఉవలకు నెల్ల నెలవయి క్రాలుకృష్ణ। దేవరాయల పెనుగొండ దినిఁ
బూని। వ్రాసితిఁ దెలుంగుబాస నేర్పరులు మెచ్చ॥ 307

క॥ ఎందాఁక బ్రొద్దుజాబిలు। లెందాఁకిఁక బ్రాఁతమినుకు లెందాఁక
జగం। బెందాఁకఁ జుక్కఱలుండునొ। యందాఁకీకబ్బ మెంచు నల
రున్ గాతన్॥ 308

క॥ కలిగిన యొప్పులఁ గడవిడి। కలగని తప్పులను రోయఁగను కఱటుల
చే। తుఁనీకబ్బం బెన్నఁడు। మెలఁగమి కలవేల్పు వేల్పు మేటిన్ గొ
లుతున్॥ 309

---:o:---

మ॥ గొనయంపున్ బిగిమీటునన్ బఱుపయిన్ గోలల్ వడిన్ బుచ్చి వెం।
టనెకంటూనిన తోంటి వేల్పుఁ బెనుదంటల్ మంటలన్ గ్రక్కఁగాఁ।
డను దానన్ దెఱగంట్ల మే లెలమినింటన్ దేల్పఁగాఁ జేయు పా।
టనుబంటింపని తోంటవింటిఁ బిడికింటన్ దాల్చు పెన్వేలుపా॥ 310

---:o:---

క॥ మీనై తాఁబేటై యే। టైనెరసరియై మెఱకరియై పాఱుండై। రానె
లయై గొల్లండై। మ్రాను నెలవరియయియుంచు రౌతగు వేల్పా। 311

---:o:---

శుద్ధనిరోష్ఠ్యసీసము॥ చన్నీయ దరిఁ జేరసాగిన రాకాసి చేడియఁ జెండిన
చిట్టికందు। అఱచేతఁ గడఁగి గట్టులఁ తిగఁ దాల్చి నెచ్చెలి కాంచ్రనేది
నచేగకాఁడు। యేడ్తెఱఁ గాడెల్ల నేర్చు రానెరగలి నెడయ నడంచిన
యెకఱటేఁడు। అనికేగఁ గడఁగనియలకత్తి నెకొఱడికంగి నకనిచిన
కఱతలాఁడు॥ కెరలియెదిరిన తాటి టెక్కఱయ గలాసి। గాఁడునే
యంగఁ జేర్చిగి కైనరాజి। దాల్చియంతనక్రీడిసంతసం దలంచి। తి
రిగిన కడిందిచెట్టల దిట్టజెట్టి॥ 312

గద్య॥ ఇది శ్రీనీలకంఠేశ్వరాభిధ పరమేశ్వరవరప్రసాదసంభూతసకల కలాకుశలసులాలసుల పారావారకళానిధి మండలమండనాయమానోర్వీమండలాఖండసత్కీర్తిప్రభవమండితగుండయశ్రేష్ఠినామార్యకులసంజాత శ్రీమద్వైష్ణవసిద్ధాంతోద్ధారకాద్దం కితిరుమల తాతాచార్యవర్యశిష్యప్రశిష్యవట్టివేళ్లగోత్రోద్భవ అయ్యనకోటతిప్పగల శ్రేష్ఠితనూభవ ఆంగ్లేయ భైషజ్యకర్మచాతురీధారేయసరస కవితాసికాయపిద్వజ్జన విధేయపార్థసారథిశ్రేష్ఠినామధేయప్రణీతంబైనశుద్ధాంధ్రనిర్వచనకావ్యంబును సత్యావిజయనామాంకితంబునగుహరిశ్చంద్రోపాఖ్యానంబునందు సర్వంబును పంచమాశ్వాసము సంపూర్ణము.

